

SZEMÉLY- ÉS VAGYONVÉDELEM

Szerkesztette: Dr. Christián László

ÁROP – 2.2.21 Tudásalapú közszolgálati előmenetel

MAGYARY
PROGRAM

SZEMÉLY- ÉS VAGYONVÉDELEM

Szerkesztette: Dr. Christián László

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Budapest, 2014

NKE RTK
Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék

Szerzők:

© Dénes József, Farkas Johanna, Gidófalvy Ildikó, dr. Kárpáti Gábor,
dr. Kovács Sándor, Mándi Tibor, Dr. Mészáros Bence, 2014

Szerkesztő:

Dr. Christián László tanszékvezető egyetemi docens

Kiadja:

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem, 2014

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Olvasószerkesztés, tördelés: Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt.

ISBN 978-615-5305-62-7

TARTALOM

1. FEJEZET

Alapvetések (jogi és szakmai alapismeretek)	9
1.1 A személy- és vagyonvédelem kialakulása, fejlődése	9
1.2 A vagyon védelmének jogi alapja	12

2. FEJEZET

Létesítmények őrzése	31
2.1 Az objektum fogalma	31
2.2 Vagyonvédelmi koncepció	37
2.3 Őrzés és védelem	40
2.4 A szolgáltatási utasítás	49
2.5 A portai, recepciós feladatok	51
2.6 Biztonságtechnikai, épület üzemeltetési, felügyeleti rendszerek felügyelete, kezelése	71
2.7 Járőrözési tevékenység	71
2.8 Rendészeti típusú intézkedések	73
2.9 Személyvédelmi intézkedések	75
2.10 Váltásvezetői feladatok	75
2.11 A szolgáltatás teljesítésének dokumentálása	76

3. FEJEZET

A pénz- és értékszállítás, kísérés	79
3.1 A pénz- és értékszállításához kapcsolódó fogalmak	79
3.2 A pénz- és értékszállítás módja és eszközei	82
3.3 A pénz- és értékszállítás szakaszai	82
3.4 Rendkívüli események a pénz- és értékszállításban	85
3.5 Leggyakoribb hibák pénz- és értékszállítás során	86
3.6 Szállítmányok kísérése	88
3.7 Milyen fontos tudnivalók vannak a pénz-, értékszállítás végrehajtásakor?	90
3.8 Ajánlások a pénz- és értékszállítás, pénzőrzés során előforduló váratlan helyzetekre	91
3.9 A pénzz szállító személyekkel szemben támasztott követelmények	92

4. FEJEZET

Parkolás ellenőrzés	95
4.1 A parkolási tevékenység jogszabályi háttere	95
4.2 A parkolás ellenőrök viselkedési kódexe	97
4.3 A parkolás ellenőr általános feladatai	98

5. FEJEZET

Rendezvénybiztosítás	107
5.1 A rendezvények	107
5.2 A rendezvény fajtái.....	108
5.3 Az egyes rendezvénytípusok biztosítása.....	113
5.4 A rendezvénybiztosításban résztvevők magatartása.....	116
5.5 A rendezvénybiztosítás gyakorlati végrehajtása.....	117
5.6 Rendkívüli helyzet kezelése	119
5.7 A rendezvénybiztosítás tapasztalatainak összegzése.....	121
5.8 A pszichológiai felkészítés és felkészültség fontossága	121
Felhasznált dokumentumok, irodalmak.....	126

6. FEJEZET

Kriminalisztika.....	127
6.1 A helyszín	127
6.2 Krimináltechnika	136
6.3 A helyszín-, a személy- és a tárgyleírás alapvető szabályai, alkalmazásuk a vagyoni munkában, a felismerésre bemutatás	136

7. FEJEZET

Intézkedések rendkívüli események bekövetkezésekor	141
7.1 A rendkívüli esemény fogalma.....	141
7.2 A rendkívüli események csoportosítása	143
7.3 A rendkívüli eseményekkel kapcsolatos intézkedések jellemzői	145
7.4 Életveszély elhárítása, elsősegélynyújtás	146
7.5 Vagyonmentés, közveszély elhárítása.....	148
7.6 Közveszéllyel fenyegetés.....	150
7.7 Jelentések, információk továbbítása	154

8. FEJEZET

Kényszerítő eszközök alkalmazása	157
8.1 A támadás fogalma, a védekezés jogi háttere	157
8.2 Biztonsági őr védekezésének jogi háttere.....	161
8.3 Személyes védekező eszközök	167
8.4 Megjegyzés.....	170

9. FEJEZET

Elsősegélynyújtás, újraélesztés.....	173
9.1 Általános szabályok	173
9.2 Az elsősegélynyújtás alapszabályai.....	174
9.3 Elsősegélynyújtás leggyakoribb esetei, feladatai.....	177
9.4 Mérgezések elsődleges ellátási feladatai	183
9.5 Égési sérülés	187

9.6 Áramütés	188
9.7 Vérések típusai és ellátásuk	189
9.8 Törések és ellátásuk	191
9.9 Mentőhívás	194

10. FEJEZET

A vagyónvédelmi szolgálat átadás-átvétele, együttműködés a hatóságokkal, információk értékelése, elemzése	197
10.1 A szolgálat átadás-átvétel fogalma	197
10.2 A vagyónörök személyazonosságának megállapítása	198
10.3 A folyamatos szolgáltatáshoz szükséges dokumentumok, eszközök, adatok, információk	199
10.4 A szolgáltatási eszközök, berendezések	200
10.5 A szolgáltatásra vonatkozó információk	202
10.6 A létesítmény állapota	204
10.7 A szolgálat átadás-átvétel igazolása	204
10.8 Együttműködés a hatóságokkal	206
10.9 Az információk értékelése, elemzése	208

11. FEJEZET

Stressz- és konfliktuskezelés	209
11.1 Stressz és stresszkezelés	209
11.2 Konfliktus és konfliktuskezelés	220

12. FEJEZET

Magánnyomozás	227
12.1 A magánnyomozás fogalma	227
12.2 A magánnyomozás szükségessége és legfontosabb területei	229
12.3 A magánnyomozás szabályozásának modelljei	230
12.4 A magánnyomozó jogállása általánosságban	230
12.5 Információszerzési módok a magánnyomozásban	234
12.6 A magánnyomozásra vonatkozó törvényi tilalmak	239
Felhasznált irodalom	242
Felhasznált jogszabályok jegyzéke	243

FELHASZNÁLT IRODALOM	245
-----------------------------------	-----

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE	247
--	-----

1. FEJEZET

Alapvetések (jogi és szakmai alapismeretek)

A fejezetben rövid áttekintést kívánunk adni a magánbiztonság alapvető kérdéseiről, arról a társadalmi és jogi környezetről, amely meghatározza a polgári biztonsági tevékenységet, a nem állami eszközökkel teljesített vagyonvédelmi szolgáltatás döntő tényezőit.

1.1 A személy- és vagyonvédelem kialakulása, fejlődése

A személy- és vagyonvédelem a társadalmi fejlődés valamennyi szakaszában különböző módszerekkel és eszközrendszerrel, egyre fejlődő tudatosságot kifejező szabályozottsággal mutatta be a tulajdonviszonyokhoz fűződő érdekeket és jogosultságokat. A kriminális tényezők is az adott társadalmi viszonyoknak feleltek meg, különböző korokban különbözőképpen reagált az adott államhatalom vagy éppen a helyi közösségek.

A **magántulajdon kiteljesedése**, a már pénzben kifejeződő értékek növekedése, felhalmozódása nemcsak a lakóhely, az ingatlanok védelmét tette szükségessé, hanem a különböző célt szolgáló vagyontárgyak, az ingóságok megóvása is elvezetett a biztonságot szolgáló büntető szabályozás kifejlődéséhez. A büntető intézkedések változásának nyilvánvaló példái a kezdetben szinte kizárólagosan alkalmazott különböző elrettentő büntetések, majd a nevelő jellegű intézkedések megjelenése vagy napjaink egyik legjelentősebb társadalmopolitikai lépése, a halálbüntetés megszüntetése.

Már az ókori társadalmi viszonyok között is jelentős vagyoni különbségek jöttek létre, a társadalmi szerepek, közösségekben elfoglalt funkciók kifejeződtek a különböző személyek és közösségek tulajdonában lévő vagyonok védelmét szolgáló ráfordítások nagyságrendjében, a **fizikai–mechanikai** védelmi eszközök és a hivatásszerűen személyvédelmet ellátó szervezetek és személyek alkalmazásában. Természetessé vált a lakóházak bejáratának megerősítése, az ablakokra rácsok felszerelése, olyan személyek, – testőrök vagy őrcsapatok – alkalmazása, akik a vagyont őrizték, illetve vagyonos előkelőségek vagy a társadalomban vezető pozíciót betöltő személyek, nemesek, uralkodók stb. védelmét látták el.

Az ókortól napjainkig az államszervezet, a helyi városi–községi igazgatás részeként létrejöttek a legkülönbözőbb közbiztonságot szolgáló **szervezetek**, amelyek funkciója, hatásköre, eljárási jogosultsága megfelelt a társadalmi fejlettségnek, a mindenkor állami és helyi közösségi biztonsági igényekhez igazodott. (Például liktor, hajdú, éjjeliőr, pandúr, csendőr, császár, erdőkerülő, iparőr, napjainkban Magyarországon rendőr, fegyveres biztonsági őr, közterület felügyelő, mezőőr stb.)

Az **ipari forradalom**, a termelés hatványozott mértékű fejlődése, a kapacitások és termékek soha nem látott nagyságrendje maga után vonta védelmük, megóvásuk igényének kiteljesedését, ennek nyomán létrejöttek például a vállalati–üzemi rendszetek. A technikai fejlődés a 19. század utolsó évtizedeiben lehetővé tette az **elektronikus** biztonságtechnikai eszközök megalkotását, majd rendkívül dinamikus fejlődését, napjainkban természetes módon jellemzővé váltak az informatikai alapon működő berendezések. Látványos megnyilvánulása ennek a bankok, pénzintézetek védelmének kezdettől fogva az átlagosnál nagyobb védelme és az egyéb létesítmények biztonságának fejlődéséhez képest szinte húzó ágazati jellege. A 20. századi globalizációs hatások, a gazdasági kapcsolatok világméretűvé, interkontinentálissá válása következtében kialakult a biztonsági szféra **nemzetközi jellege**, határokon átnyúló tevékenysége. A nemzetközi szabványok egyre jobban érvényesülnek az egyes államok, a multinacionális szervezetek belső védelmi gyakorlatában.

1.1.1 A vagyonvédelem előzményei Magyarországon

Amíg Magyarországra a mezőgazdaság volt jellemző, addig a vagyonok is ennek megfelelő formában voltak jelen, a mezőgazdasági területek, a termés, az állatok védelméhez a termeléshez igazodó települések biztonsága párosult. A falvak, mezővárosok egyedileg gondoskodtak a biztonsági funkciók ellátásáról, a lopások megakadályozásáról, a tűzvédelemről.

A **polgárosodással** együtt járt a szinte kizárólagos agrárjelleg megszűnése, az iparosodás megváltoztatta a településszerkezetet, erőteljes urbanizációs folyamat zajlott le, kialakultak a mai Magyarországra jellemző épített környezet alapjai, tükrözve a közigazgatási szerkezetet. A különböző gazdasági létesítmények védelmét a magántulajdonos által alkalmazott, a kerítésen belül működő rendszetek látták el, a kulcsszerepet betöltő portákon megkülönböztetett ruhában dolgoztak a portások, járőröztek az éjjeli őrök.

A második világháborút megelőzően szűk körben láttak el magánvállalkozások vagyoni védelmi szolgáltatást, a tevékenységnek nem volt kidolgozott szabályozása. A II. világháborút követően fokozatosan **visszaszorult**, majd megszűnt a **magántulajdon**, az állam teljes egészében átvette a vagyoni védelmi funkciók ellátását, az állami, társadalmi tulajdon védelmét, amelyeket különböző szervezeti formákban látott el (iparőrség, üzemrendszetek, utóbb polgári fegyveres őrség).

A **rendszer váltás** egyik leglényegesebb elemeként ismét létrejött és a privatizáció következtében meghatározó tényezővé vált a magántulajdon, markáns vagyoni különbségek alakultak ki, megszűnt a különböző tulajdonformák közötti alá- és fölérendeltség. A **bűnözés**, a vagyon elleni bűncselekmények száma jelentősen megnövekedett. A közbiztonság és annak megítélése drasztikusan romlott, és rövidesen egyértelművé vált, hogy az állam a maga eszközeivel, lehetőségeivel nem képes a magánvagyon védelmét ellátni. Ennek ellenére a magánbiztonsági tevékenységről a mai napig is ható fenntartások voltak érzékelhetőek laikusok oldaláról, az állami szervek képviselői részéről gyakran hangzott el a magánhadseregek kritikája.

Mindinkább kialakult, majd erősödött az az álláspont, hogy szükség van a magánbiztonsági ágazat tevékenységére, nemcsak azért, mert magánvagyon védelméről van szó, hanem azért is, mert a magánvagyonok biztonsága kihat a **közbiztonság** általános állapotára, annak részeleme, a bűncselekmények megelőzése közös társadalmi érdek. A magánbiztonsági tevékenység tiltásához képest a radikális változást **1995-ben** egy **kormányrendelet**¹ jelentette, amely első ízben tette lehetővé engedélyköteles tevékenységként a vagyonvédelmi szolgáltatást.

További lényeges előrelépésként 1998-ban törvényi szintre emelkedett a szabályozás,² végül hét év múlva hatályba lépett az azóta többször módosított, **a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény** (a továbbiakban: **szakmai törvény**), amelyre visszatérünk.

Napjainkra elfogadottá vált a magánbiztonsági ágazat, a vállalkozás keretei között végzett vagyonvédelmi szolgáltatás létjogosultsága. Ha csak azt vesszük figyelembe, hogy vagyonörök gondoskodik számtalan közintézmény védelméről, kiváltva az állami intézmények alkalmazottait, akkor nem igényel különösebb indokolást, hogy szükség van-e a vagyonvédelmi cégek szolgáltatására. Évente jelentős nagyságrendben kerül kiírásra olyan közbeszerzési eljárás, amelynek tárgya állami, önkormányzati intézmények – például polgármesteri hivatalok, kórházak, egyetemek, a MÁV létesítményei stb. részére nyújtott személy- és vagyonvédelmi szolgáltatás. A rendszerváltást követően mindinkább érzékelhetőek voltak a kormányzati törekvések a „civil biztonság” irányában, az önvédelmi képesség szükségességének tudatosítása és feltételrendszerének kialakítása érdekében.

A folyamatos jogfejlődés, a bűnügyi tudományok, a kriminálpolitika eredményei tükröződnek a közelmúltban elfogadott újabb **Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiában**,³ amely többek között az alábbiakat tartalmazza:

„A bűnmegelőzés az egész társadalom közügye. A **bűnmegelőzésben** az állami szervezeteken kívül [...] a **gazdaság szereplői**, [...] **vesznek részt**.

A társadalom önvédelmi képességének javítása érdekében jelentős feladataik vannak a gazdasági élet szereplőinek. A gazdasági szféra tagjaiban tudatosítani kell, hogy a vagyonuk, alkalmazottaik és ügyfeleik biztonságának védelme anyagi és erkölcsi érdekük.

A tulajdonhoz való jog a modern demokráciák egyik alappillére. Az állampolgárok tulajdonának védelme közhatalmi eszközökkel az állam egyik alapvető feladata, ugyanakkor **az állam nem lehet kizárólagosan felelős a tulajdon garantálásában.**”

¹ 87/1995. (VII.14.) Korm. rendelet a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól

² 1998. évi IV. tv. a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról

³ 1744/2013. (X. 17.) Korm. hat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról 1. sz. melléklet

1.2 A vagyon védelmének jogi alapja

A teljesség igénye nélkül azokat a legfontosabb jogforrásokat mutatjuk be, amelynek segítségével vázolható a vagyonvédelmi szolgáltatások jogi megalapozása. Magyarország Alaptörvénye többek között a következőket deklarálja:

„Mindenkinek joga van a tulajdonhoz [...] A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”⁴

A **tulajdon** nem más, mint a tulajdonos jogviszonyban kifejeződő jogainak, a tulajdonjogának, mindenki mással szemben fennálló jogoknak és a tulajdonost terhelő kötelezettségeknek az összegeződése. A tulajdonjogviszony tárgya lehet **minden birtokba vehető dolog**, azaz minden, amely emberi uralom alá hajtható, ebből eredően a birtok egy ténylegesen fennálló helyzet, állapot.

A dolog lehet mindaz, ami **fizikai kiterjedéssel** rendelkezik, **ingóságok** – tárgyak, eszközök, **ingatlan** – , földterület, és ami azzal tartósan egyesítve van, az épület és tartozékai –, növényzet, állat, pénz, értékpapír, okirat, de ide sorolhatók a dolog módjára hasznosítható természeti erők is.

A tulajdonjogviszony a tulajdonos jogaiból és kötelezettségeiből tevődik össze, jogosultságai a **birtoklás** joga, amely párosul a **birtokvédelem** jogával,⁵ a **használat** és a **hasznok szedésének** joga és a **rendelkezés** joga.

Az **Alaptörvény** alkotmányos jogként biztosítja a tulajdon védelmét:

*„Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető **jogtalan támadás elhárításához.**”⁶*

A jegyzet készítésének idején még hatályos Ptk.⁷ és a 2014-ben hatályba lépő új Ptk.⁸ (a továbbiakban: Ptk.) azonos módon fogalmazza meg a **tulajdonvédelem jogát**: *„A tulajdonos a birtokvédelem szabályai szerint önhatalommal is kizárhat vagy elháríthat minden olyan jogellenes beavatkozást vagy behatást, amely tulajdonjogának gyakorlását akadályozza, korlátozza vagy lehetetlenné teszi.”* A birtokvédelem jogát az előzőekben hivatkozott régi és új Ptk. részben eltérő szövegezéssel, de lényegét tekintve azonos módon fogalmazza meg: A **birtokos** a birtoka ellen irányuló támadás – a tilos önhatalom – ellen a birtok megvédéséhez szükséges mértékben **önhatalmat** alkalmazhat. Önhatalom akkor alkalmazható, ha **más** birtokvédelmi **eszköz** igénybevételével jár **idővesztés** a birtokvédelmet **meghiúsítaná.**⁹

A fentiek értelmében tehát megállapítható, hogy a tulajdonos és a birtokos egyaránt önhatalommal léphet fel a tulajdon, illetve a birtok elleni támadás esetén. A jegyzet te-

⁴ Alaptörvény SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIII. cikk (1) bekezdés

⁵ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. 5:21. §

⁶ Alaptörvény V. cikk

⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. tv. 115. § (1) bekezdés

⁸ Ptk. 5:36 (4) bekezdés

⁹ Ptk. 190. § PTK. 5:6. §

matikája miatt csak jelezzük, hogy a megengedett önhatalom mellett **más birtokvédelmi eszközként** a hatósági eljárások állnak rendelkezésre, igazgatási eljárásként a **jegyzői út** és eljárás kezdeményezése a **bíróságon**.

Itt tartjuk szükségesnek megemlíteni, hogy a Büntető Törvénykönyv (Btk.) **önbíráskodás** büntettének minősíti, ha valaki jogos vagyoni igény érvényesítése céljából mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, de a következő kitételrel: „Nem valósul meg önbíráskodás, ha az erőszak vagy fenyegetés alkalmazása az igény érvényesítésének megengedett eszköze.”¹⁰ Említést érdemel, hogy a Btk. a **rablás** törvényi tényállásának második fordulataival gyakorlatilag szintén a dolog jogszerű birtokosát védi a rablóval, a jogtalan támadóval szemben.¹¹

A Btk. értelmében **jogos védelem** valósul meg az alábbiak esetén: „**Nem büntetendő** az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető **jogtalan támadás elhárításához szükséges**.”¹² Mindebből egyértelműen az következik, hogy a polgári jogi önhatalom lehetőségét megerősíti a **büntető jog** a maga eszközével, amikor például a jogos védelmi helyzetben cselekvést és a megengedett önhatalom gyakorlását büntethetőséget kizáróknak minősíti.

Klasszikusan a megengedett önhatalom jelenik meg a szakmai törvényben is, amikor jogosítja a személy- és vagyonőrt arra, hogy az elkövetőtől elvegye a jogsértés elkövetési tárgyát.¹³ A kérdés az, hogy a tulajdonos, illetve a birtokos csak saját maga élhet tulajdon-birtokvédelmi jogosultságával, vagy mást is megbízhat ezzel. A válasz megadásával eljutottunk ahhoz a szerződéshez, amelynek alapján más is elláthatja ezt a tevékenységet. „**Megbízási szerződés** alapján a megbízott köteles a rábízott ügyet ellátni. A megbízást a megbízó utasításai szerint és érdekének megfelelően kell teljesíteni.”¹⁴

A vagyonőr intézkedési jogosultságát megerősíti a szakmai törvény által nyújtott lehetőség, amely szerint „[...] a szerződésben megjelölt ingóságot – a szerződés keretei között – az őrzött területen (létesítményen) kívül is védheti [...]”¹⁵

Nem feladata a jegyzetnek a vagyonvédelemre vonatkozó **vállalkozási és megbízási szerződés közötti elhatárolás**, azonban – miután a gyakorlatban köttenek vállalkozási szerződések – indokolt ebben állást foglalni, annak figyelembevételével is, hogy egy szerződést nem a címe, hanem a tartalma szerint kell minősíteni. A polgári jog a vállalkozási szerződés lényegi elemének tekinti, hogy a megrendelő megrendelése alapján a **vállalkozó eredmény** létrehozására köteles. A **megbízási szerződés** tipikus esete a szolgáltatás,

¹⁰ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C tv. 368. §

¹¹ Btk. 365. § (2) Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz.

¹² Btk. 22. § (1) bekezdés

¹³ A szakmai törvény 27. § (2) bekezdése szerint: „A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt [...] az elkövetőt elfogni, és a birtokában lévő, bűncselekményből vagy szabálysértésből származó [...] dolgot [...] elvenni.”

¹⁴ Ptk. 474. § (1)–(2) bekezdés

¹⁵ A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény

a más érdekében történő bármely **tevékenység** kifejtése. A vagyonvédelmi szolgáltató nem a saját vagyonát védi, hanem a **megbízó átruházott jogkörében** – utasításai szerint, érdekében jár el, **tevékenységet végez**, a produktuma nem tárgyasul, hanem egy biztonsági szint, a létesítmény működésének, zavartalanságának biztosítása.

A szakmai törvény a szerződő feleket következetesen megbízóként és megbízottként, a szerződés tárgyát megbízásként határozza meg. Az elhatárolásnak nem csupán elvi, hanem gyakorlati jelentősége is van, különösen a felek közötti vitás helyzetben, a szerződés hibás teljesítésének megítélésekor, amikor az a kérdés vetődik fel, hogy a vagyonőrök tevékenységére visszavezethető, azzal okozati összefüggésben van a biztonsági szint romlása, egy nem kívánatos esemény bekövetkezése, vagy általában, ettől függetlenül felel a „vállalkozó” a biztonságért mint egyfajta eredményért.

A tulajdon- és birtokvédelem konkrétságától elvonatkoztatva a levezetés alkalmas annak bemutatására, hogy jogrendszerünkben a különböző jogágak összességükben, egymásra tekintettel, sajátosságaiknak megfelelően hogyan szabályoznak egy jogi konstrukciót:

- az **Alaptörvény** az államjog pilléréként deklarálja az alapvető jogosultságokat;
- a **polgári jog** a tulajdon- és a birtok fogalmát, illetve védelmüket határozza meg, továbbá a vonatkozó szerződéses viszonyokat szabályozza;
- a **büntetőjog** – és csatlakoztatva a **szabályértési jog** – a jogos védelemmel, továbbá egyes tényállásokkal erősíti meg a védelmi funkciót;
- a **közgazgatás jog** részeként fogható fel a szakmai törvény.

Ebből a gyakorlati példából kiindulva térünk rá a további alapvető jogi ismeretekre, amelyeket funkciójából adódóan a jegyzet csak vázlatosan mutathat be.

1.2.1 A vagyonőr személyes jogviszonya

A bemutatott jogi szabályozás elvezetett ahhoz a szerződéshez, amelyben a tulajdonos vagy a birtokos **saját jogát átruházva egy vállalkozást bíz meg** a védelmi funkciók ellátásával. Ezen a ponton lép be a tevékenység ellátására jogosult személy- és vagyonőr, aki valamilyen foglalkoztatási jogviszonyban van a vagyonvédelmi szervezettel, aki személyesen látja el a szolgáltatási feladatokat. A leggyakoribb a **munkajogviszony**, amelynek alanya vagyonvédelmi cég, a munkáltató és a vagyonőr, a munkavállaló. A vonatkozó jogszabály szakképzettséget igénylő tevékenységnek minősíti a személy- és vagyonőri tevékenységet, ebből az következik, hogy nem a minimálbér, hanem az ennél magasabb **garantált bérminimum** vonatkozik rá, amelyet évente kormányrendelet állapít meg.

A szakmai törvény külön fejezet szentel az **egyéni vállalkozóknak**, akik közvetlenül is szerződhetnek a tulajdonossal vagy a birtokossal, de inkább az a jellemző, hogy vagyonvédelmi céggel kötnek szerződést. Ekkor a szakmai törvény a munkajogviszonyhoz hasonlóan, de azzal nem azonos mértékben garantálja foglalkoztatásuk kereteit, fizetett szabadságukat és betegszabadságukat.

1.2.2 A vagyoni tevékenysége mint jogalkalmazás

A jegyzet a későbbi fejezetekben részletesen bemutatja a vagyoni intézkedések tárházát, amely – nem győzzük elégszer ismételni – a megbízó által átruházott tulajdonbirtokvédelmi jogosultságából fakad.

Ha a vagyoni tulajdonos jogát gyakorolja, ebből az következik, hogy „nincs több joga”, ahogy ezt a szakmában gyakran idézik, de ez így önmagában nem felel meg a teljes igazságnak. A vagyoni nincs több – az adott helyzetben aktuálisan – tulajdon vagy birtokvédelmi jogosultsága, azonban mint **képzett szakembernek** rendelkezésére áll a szakma gyakorlásához szükséges **felszerelés**, a közbiztonságra különösen veszélyes eszköznek minősülő gumibot és gázspray, amelyek a **tulajdonos számára tiltottak**.

A kiindulási alap az, hogy a vagyoni jogosultságait a szakmai törvényben meghatározottak szerint vagy az érintett személy **önkéntes hozzájárulása** alapján gyakorolja. Jelenti ez azt, hogy, ha bekövetkezik olyan jogsértő cselekmény, amely esetén a vagyoni köteles intézkedni, azt csak törvényes módon teheti meg, erre jó példa a csomagátvizsgálás, amely nem végezhető a három együttes feltétel – amelyet a későbbiekben taglal a jegyzet – hiányában.

Más a helyzet, ha a vagyoni nincs készletre intézkedésre, hanem azt saját döntése alapján teszi meg. Ekkor nem történt jogsértés, az intézkedés alá vont személy önkéntes hozzájárulása nélkül nem tekinthető törvényesnek a vagyoni eljárása. Ezért sem nélkülözhető, hogy a vagyoni **közölje az intézkedés megkezdésekor**, hogy mi az intézkedés jogalapja és célja, továbbá fel kell világosítania az érintett személyt az önkéntes hozzájárulásról mint az intézkedés feltételéről, és nyilatkoznia kell erről. Természetesen, az érintett önkéntes alávetése esetén is kizárólag törvényes körülmények között hajtható végre az intézkedés.

Az érintett az intézkedéshez hozzájárulását adhatja kifejezett nyilatkozattal vagy ráutaló magatartással. Kifejezett nyilatkozatot tesz például a munkavállaló az ilyen tartalmú nyilatkozatot tartalmazó munkaszerződése aláírásakor vagy vezetői utasítás írásban történő tudomásulvételekor. Ráutaló a magatartás, amikor például csomag- vagy gépjármű átvizsgálás lehetőségét tartalmazó korrekt tájékoztatás – jól láthatóan elhelyezett feliratok, táblák – alapján eldönthető, hogy valaki ezt vállalja, és belép a védett létesítménybe, vagy nem vállalja, és nem lép be.

Az Alaptörvény generális kötelezettségként rögzíti: „**Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani.**” A vagyoni tehát nem csak az eddigiekben bemutatott törvényes követelményekre kell szerződéses kötelezettségei teljesítésekor ügyelni, legalább ennyire fontos mindazok jogainak betartása, akiket intézkedése alá von, akikkel szemben érvényesíti akaratát.

Az Alaptörvény fontos útmutatást ad arra az esetre, amikor alkotmányos jog érvényesítése csak úgy lehetséges, hogy más jogot érint: „Alapvető jog más alapvető jog érvényesítése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a **feltétlenül szükséges**

mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.¹⁶

A szakmai törvény ennél konkrétabban fogalmazza meg ennek követelményét: „... jogosultságok gyakorlása során az adott cél elérésére alkalmas eszközök közül a személyi szabadság, illetve **a személyiségi jogok legkisebb korlátozásával járó eszközt kell választani.**”

A fentiek értelmében nem korlátlan tehát a jogérvényesítés, ha úgy tetszik, az ellenérdekű fél jogait is érvényre kell juttatni, még akkor is, ha a vagyonőr kényszerítő eszközt kénytelen vele szemben alkalmazni. A gyakorlatban ez leginkább a **fokozatosság** elvének alkalmazását jelenti az intézkedések alkalmazásával, azaz a kezdeti enyhébb közléseket felváltja a nyomatékos figyelmeztetés a következményekre, amelyet a szakmai törvény például úgy fogalmaz, hogy a vagyonőr jogosult igazolásra felszólítás megtagadása vagy az adatok valótlansága esetén „távózásra felszólítani”.

Ha a verbális intézkedés eredménytelen, akkor kerülhet sor **„arányos mérvű testi erő”** – azaz fizikai erő – alkalmazására:

- védett személy elleni támadás esetén;
- jogosulatlan belépés megakadályozásakor, jogosulatlan bent tartózkodó eltávolításakor;
- rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személy eltávolításakor;
- pénz-értékszállítást jogtalanul akadályozó személy eltávolításakor, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadás elhárításakor.

A törvény tulajdonképpen **jogos védelem** esetén és indokolt esetben **személyek eltávolításakor** teszi lehetővé a „**testi kényszer**” alkalmazását, amely nincs definiálva, a törvény nem bontja ki tartalmát, nem részletezi a fizikai erő alkalmazásának lehetőségeit. Egy jól végrehajtott intézkedésnek nem csak törvényesnek kell lennie, a szakszerűséghez az is hozzátartozik, hogy lehetőség szerint nyerje el a környezet szimpátiáját, támogató egyetértését, amely természetesen az intézkedés alá vont személytől nemigen várható el, viszont a hangulat a jogsértő ellen fordulhat. A fokozatos, kellően differenciált intézkedés nemcsak a szóbeliséget, hanem a fizikai erő alkalmazását is jelenti, ha úgy tetszik, az **erőszak kultúráját**.

A vagyonőrök képzéséből több évig kimaradt az **önvédelem oktatása**, csak most kerül vissza ismét a tantanyagba, ezért akik időközben vizsgáztak, esetenként a fizikai erő kifejtésének minimális jártasságával sem rendelkeznek. Gyakorlati példával élve: a képzetlen vagyonőr intézkedése dulakodássá változhat, nem egyértelmű az önvédelmi képzettségéből fakadó magabiztosság, kétségessé válhat, elfajulhat az intézkedés befejezése, de igaz a fordítottja is, amikor rossz az intézkedési taktika, mert nem a helyzethez, a személyhez illő feleslegesen durva, látványos elvezető fogást alkalmaz a vagyonőr.

¹⁶ Alaptörvény SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG I. cikk (3) bekezdés

Az Alaptörvény és a Polgári Törvénykönyv a személyiségi jogok között egyaránt rögzíti a **jó hírnév védelmének jogát**. Erre az alapjogra különös gondot kell fordítani az intézkedések alkalmával, a látszatát is kerülni kell annak, hogy az intézkedés alkalmas lehessen az érintett lejáratására. Nem engedhető meg, hogy a vagyonőr eljárásának ténye, teljesítésének körülményei sértsék az érintett jó hírnevét, amely egyébként polgári jogi, vagy ha megállapítható a rágalmozás vétsége, akár büntetőjogi következményeket vonhat maga után, de nem hagyható figyelmen kívül a becsületsértés szabálysértése sem. Ezért sem lehet például mások előtt ruházatot átvizsgálni egy áruvédelmi kapu – esetleg téves – jelzések, nem alkalmazhatók sértő, dehonosztáló kifejezések stb.

A személyiségi jogok érvényesülése napjaink egyik központi kérdése, ennek egyik kulsckérdése a **személyes adatok védelme**, amelyet első ízben 1992-ben szabályozott törvény hazánkban. Az Alaptörvény tömören csak annyit tartalmaz, hogy: „Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez...” A szakmai törvény értelmében a vagyonőrnek biztosítania kell, hogy az intézkedéssel érintett személy személyes adatai, a magántitkai, a magánéleti körülményei ne jussanak illetéktelen személy tudomására. A **személyes adatok kezelésének** részletes szabályait az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: **Infotv.**) tartalmazza, többek között olyan lényeges fogalmakat kibontva, mint az adatkezelés és adatkezelő, adatfeldolgozás és adatfeldolgozó, személyes adat és különleges adat. Álláspontunk szerint egy biztonsági szakembernek jártasnak kell lennie ezen a fontos jogalkalmazási szakterületen is, hiszen döntően másokról kezel bizalmas adatokat, információkat, ezért bár részletekbe nem bocsátkozhatunk, a személyes adatok kezelésének néhány alapvető kérdésére ráirányítjuk a figyelmet.

Az adatkezelés meghatározó elve – többek között – a **célhoz kötöttség**, amely azt jelenti, hogy egy adatkezelés akkor tekinthető törvényesnek, ha meghatározott a célja, amelynek megfelel az adatkezelés minden szakasza. Csak ekkor kezelhető személyes adat joggyakorlás és kötelezettség teljesítése érdekében. A szakmai törvény ennek megfelelően szabályozza, hogy a vagyonőr „személyes adatokat [...] csak olyan felhasználási **célből** kezelhet, amely törvényben védett érdek biztosítására szolgál, illetve csak olyan módon **kezelhet**, amely e célok megvalósításához elengedhetetlenül **szükséges mértékű**, és az információs önrendelkezési jog e cél elérésével **arányos korlátozásával jár**”.¹⁷ Mindebből az következik, hogy nem kezelhető olyan személyes adat, amely nem szükséges a cél megvalósulásához, nem alkalmas a cél eléréséhez, ezért ügyelni kell arra, hogy indifferens, felesleges adatok kezelésére ne kerülhessen sor.

Alapvető kérdés, hogy **mennyi ideig kezelhető** egy személyes adat, melyre az Infotv. megkerülhetetlen választ ad: csak a cél megvalósulásához szükséges ideig, a szakmai törvény a rögzítéstől számított három, harminc és hatvan napos, végül hathónapos megőrzési, illetve törlési kötelezettséget ír elő a különböző kategóriákban.

¹⁷ Szakmai törvény 23. § (1) bekezdés

Az Infotv. kategorikus rendelkezése szerint személyes adat kizárólag az **érintett hozzájárulása** vagy **törvény** – helyileg önkormányzat – rendelkezése alapján kezelhető, ennél szigorúbb a feltétele a különleges adatok – például egészségügyi állapot – kezelésének.

Az adatkezelés eddig ismertetett szabályozásának betartása az **adatkezelő felelőssége**. A biztonsági tevékenységgel kapcsolatosan is lényeges annak tisztázása a szolgáltatási szerződéses kapcsolatban, hogy melyik fél minősül adatkezelőnek. Eligazodást az Infotv. definíciói adnak, amely szerint:

„a) adatkezelő, [...]”¹⁸

- az adatok kezelésének célját meghatározza,
- az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy
- az általa megbízott adatfeldolgozóval végrehajtja,

b) adatfeldolgozó¹⁹

- az adatkezelővel kötött szerződése alapján [...] adatok feldolgozását végzi.”

Ha a gyakorlati pozíciókat vizsgáljuk, akkor szinte kivétel nélkül az állapítható meg, hogy a megbízó – a létesítmény tulajdonos-birtokosa vagy a nevében eljáró – határozza meg, hogy a vagyonörök milyen nyilvántartásokat vezessenek, hogyan kezeljék a biztonságtechnikát, a beléptető és kamerás megfigyelőrendszereket, amelyek működtetésére az Infotv. vonatkozik. Másképpen fogalmazva a megbízó a tulajdonában lévő eszközeivel, nyilvántartásokkal kapcsolatosan határozza meg az adatok kezelésének céljaként a biztonság fenntartását, dönt az adatkezelésekről, és végrehajtja azokat a biztonsági szolgáltatást teljesítő megbízottjával, azaz az adatfeldolgozóval.

A megbízott adatfeldolgozó nem rendelkezik tehát az adatkezelői jogokkal, csupán végrehajtandó feladatai vannak, üzemelteti az automatikus rendszereket, megtekinti a kamerás megfigyelőrendszer felvételeit. Távoli észlelésének megítélése azonos azzal, mintha közvetlenül jelen lenne a helyszínen, az adatokat nem változtathatja meg, nincs úgynevezett adatkarbantartó jogosultsága.

A szakmai törvény az Infotv. érvényesítését írja elő, ha a vagyonör elektronikus megfigyelőrendszerrel kép- vagy hangfelvételt készíthet, illetve kezelhet, és adatkezelőnek minősíti ilyen tevékenysége során.

Gyakorlati jelentősége van annak is, hogy az Infotv. feljogosítja az érintettet, hogy **tájékoztatást kérjen** személyes adatai kezeléséről. Vannak példák, amikor a vásárló tette ezt a kereskedelmi egységben működő kamerás megfigyelőrendszerek felvételeire vonatkozóan, mely kérésnek természetesen az adatkezelő tud eleget tenni.

A szakmai törvény értelmében a vagyonört hivatásbeli **titoktartási kötelezettség** terheli a tevékenysége alatt megismert információkkal kapcsolatosan a tevékenység megszűnését követően is. A **Btk. magántitok** vétségének minősíti, ha valaki a foglalkozásá-

¹⁸ Infotv. 3. § (9) bekezdés

¹⁹ Infotv. 3. § (18) bekezdés

nál fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi. Eltekintve a **gazdasági titok** törvényi tényállásának részletezésétől, összefoglalóan megállapítható, hogy a vagyonőr munkája végzése alkalmával teljesen legálisan jut olyan adatok birtokába, amelyek megőrzéséhez jelentős érdek fűződik, legyen az valakinek a személyes érdeke vagy éppen egy gazdálkodó szervezeté. Elég csupán arra gondolni, hogy egyszerű csomag-átvizsgálás alkalmával megismerhető valakinek a gyógyszerfogyasztása, betegsége vagy egy portán az áruforgalom volumene stb. Tapasztalataink szerint a vagyonőrök sokszor fel sem fogják, hogy mennyire bizalmas pozíciót töltenek be.

Korábban már ismertettük a vagyonvédelmi szolgáltatásra irányuló megbízási szerződés szerepét. A polgári jog vonatkozó szabálya szerint szerződést, azaz jognyilatkozatot **szóban, írásban és ráutaló magatartással** lehet kötni. Jogszabály előírhatja a jognyilatkozat alakját, ezért kell **írásban** megkötni például a munkaszerződést, az ingatlan adásvételi szerződést, sőt ennek feltétele az ügyvédi ellenjegyzés is. A **vagyonvédelmi** szolgáltatásra vonatkozó megbízási **szerződésre** a szakmai törvény nemcsak a szerződés **írásban** történő megkötését írja elő, hanem azt is, hogy a szerződést be kell jegyezni a rendőrség által hitelesített nyilvántartásba, amelyet a rendőrség ellenőrizhet.

A **ráutaló magatartás** egyik legjellemzőbb és leggyakoribb megjelenési formája az önkiszolgáló boltokban történő vásárlás, azaz ingóság tulajdon átruházásának egyik módja az adásvétel. A feltétel az, hogy a vevő láthatóan a **kosarába teszi** az árut, ez a ráutaló magatartás, ha viszont ruházatába vagy máshová elrejt, akkor – a bírósági gyakorlat értelmében²⁰ – befejezetté válik a jogtalan eltulajdonítás, amely az ellopott áru értékétől függően minősül szabálysértésnek vagy bűncselekménynek.

A kérdés felvetése azért indokolt, mert a gyakorlati, praktikus megoldást – azaz megvárják, amíg az elkövető fizetés nélkül halad át az úgynevezett kasszajánán, és az elrejtett áru kifizetése nélkül akar távozni, amely egyértelművé teszi a bizonyítást – minősítik a jogellenes cselekmény befejezésével, holott az már megtörtént az áru elrejtésekor. Az már csak hab a tortán, ha az elkövető az árurol **eltávolítja az áruvédelmi eszközt**, akkor ez már dolog elleni erőszaknak minősül, ami bűncselekmény megállapításához vezet.

A bemutatott jogok és kötelezettségek alapján nem feltétlen túlzás azt hangsúlyozni, hogy **a vagyonőr felelős jogalkalmazó**, aki intézkedése során él a számára biztosított törvényes lehetőségekkel, jogszabályi keretek között nem csupán magán-, hanem esetenként kifejezetten közérdeket is szolgál.

1.2.3 A szakmai törvény egyes kérdései

A jegyzet írójának nem célja a szakmai törvény pontos ismertetése, tömören kiemeli azokat a tárgyköröket, amelyek a törvény hatálya alá tartozóra – a védelmi tevékenységet végzőre – vonatkoznak, és más fejezetekben nem vagy csak utalásszerűen szerepelnek.

²⁰ BH 1995.73., BH 1990.460., BH 1984.133.

A törvény a személyvédelmet, az ingatlanok, ingóságok őrzését, szállítmánykísérést és a pénz- és értékszállítást, a rendezvénybiztosítást és a felsorolt tevékenység szervezését és irányítását határozza meg **személy- és vagyonvédelmi tevékenységként**.²¹

A szokásosnak mondható biztonsági tevékenységek nem igényelnek különösebb magyarázatot, érdemes viszont a **szervezés és irányítás** fontosságát kiemelni.

A vezetési és végrehajtási feladatok különbözősége, eltérő jellege kifejeződik a felsorolásban, de gyakorlatilag **azonos követelmények** vonatkoznak mindkét feladatkörre:

- a végrehajtó, szolgáltatást teljesítő vagyonőrnek és vezetőjének azonosak a szakképesítési követelményei, amelyek birtokában kiválthatja a vagyonőri igazolványt;
- a vagyonvédelmi szolgáltatást nyújtó vállalkozás **mindössze egy tagjának** kell rendelkeznie vagyonőri igazolvánnyal.

Mindössze egy – a közismert, tragikus eseményt²² követően hatályba léptetett – a rendezvények biztonságát szabályozó kormányrendelet ír elő magasabb képzettséget (ha a biztonsági személyzet létszáma a tíz főt eléri, legalább egyiküknek biztonságszervezői végzettséggel kell rendelkeznie).²³

A későbbiekben – mondhatni a védelem stratégiai kérdései között – védelmi koncepcióról, normatív szabályozásról stb. szól a jegyzet, de az nem várható el, nem életszerű, hogy ezeket a szakkérdéseket egy általános iskolai végzettséggel és vagyonőri igazolvánnyal rendelkező „szakember” fogja megoldani. Szükség van tehát mind több olyan közép- és felsőfokú képzettségű, korszerű felkészültségű szakemberekre, akik a biztonsági szakkérdéseken túl járatosak a piaci viszonyok között is, ismerik a gazdálkodó szervezetek működési körülményeinek fő kérdéseit.

A vagyonvédelmi vállalkozás akkor működik törvényesen, ha a fentiekén túl betartja a **működési engedélyében** foglaltakat. Ez arra is vonatkozik, hogy mely vagyonőrök vannak bejelentve a rendőrségen mint olyanok, akik a szolgáltatást teljesítik. A tapasztalatok szerint elég jelentős a fluktuáció a vagyonőrök között, ezt azonban nem minden esetben követi a személyi változások bejelentése a következő hónap ötödik napjáig a rendőrségen.

Feltétel az is, hogy a cégnek érvényes legyen a szolgáltatására vonatkozó **felelősség-biztosítási szerződése**.²⁴ Azért indokolt ezzel foglalkozni, mert nem elég egy korábban megkötött szerződést felmutatni, gondoskodni kell az időszakos befizetésekről is.

A jogszabály nem tartalmaz, nem is tartalmazhat utalást a jövőre vonatkozóan, hogy miképpen fog bekövetkezni a hatóság eljárásának akadályozása vagy a tevékenységre vonatkozó rendelkezések megszegése. A kötelezettségek jelentős része a vagyonőrök intézkedéseire, magatartására vonatkozik, ebből az is következik, hogy az őt foglalkoztató cégnek önös érdeke az előírások betartatása, ezért akkor jár el helyesen, ha tudatos

²¹ 1. § (2) bekezdés

²² A West Balkán rendezvényen kitört pánik alkalmával többen veszítették életüket.

²³ A zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről szóló 23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet

²⁴ 5. § (1) b)

a **humánpolitikai munkája**, amely megjelenik a vagyoni állomány tevékenységében. Egyszerű példával élve: ki a felelős, ha nincs vagy nem előírászerű a vagyoni formaruhája, vagy szolgáltatás közben nincs nála vagyoni igazolványa, mennyire a vagyoni és mennyire az őt foglalkoztató, az ellenőrzést elmulasztó vagyoni védelmi vállalkozás? A törvény arról is rendelkezik, hogy a tevékenység ellátásának szabályai, a vagyoni intézkedési jogosultságainak előírásai vonatkoznak azokra is, **akik nem vállalkozás keretében** – hanem munkajogi, vagy egyéb foglalkozási jogviszonyban – végeznek vagyoni védelmi tevékenységet.²⁵

A jegyzet kibontja a jogosultságokat és kötelezettségeket, például a titoktartási kötelezettséget, a személyes adatok kezelésének előírásait, olyan alapjogokat, mint a személyiségi jogok legszükségesebb korlátozása vagy az intézkedések alkalmával betartandó olyan szabályokat, mint az elfogás vagy a csomagátvizsgálás. Okkal tehető fel a kérdés, ha mindezt **vagyoni szakképzettség, vagyoni igazolvány hiányában**, a tevékenység háttérben meghúzó hatósági ellenőrzés nélkül is meg lehet tenni, akkor ez nem jelent-e jogalkalmazási kockázatot, illetve nem vezethet-e szinte egyenesen nem kívánatos események bekövetkezéséhez.

A szakmai törvény előírja, hogy a vagyoni védelmi „fővállalkozó” alvállalkozója további alvállalkozóval nem köthet szerződést, azaz **tiltja az alvállalkozói láncolatok létrehozását**.²⁶ A tiltás egyik módosításkor, utóbb került be a törvény szövegébe, melyre a jogalkotó szerint azért volt szükség, mert ezzel kívánta meggátolni a munkajogi és adózási visszaéléseket, amelyek sajnálatos módon – az ellenőrzések megállapítása szerint – nagy számban jelen vannak a vagyoni védelmi vállalkozások körében.

1.2.4 A bűncselekmény és a szabálysértés fogalma

A felkészültséghez, a szakmai kultúrához hozzá tartoznak általános jogi ismeretek is, jelen esetben ez a **2012. évi II. tv. a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről** (a továbbiakban: Szabs.tv.) és a Büntető Törvénykönyv²⁷ (a továbbiakban: Btk.) egyes tényállásain túl – ha úgy tetszik, a törvénykönyvek általános részein belül – egyes lényeges rendelkezések ismeretét is jelenti. A továbbiakban egyfajta összehasonlító módszert alkalmazunk, ezáltal jobban érzékelhetők egyes összefüggések, így például az általános fogalmak a kettős alakzatú vagy hasonló tényállások esetében. A tárgykör jellegénél fogva csak hivatkozunk egyes jogi ismeretekre, a jegyzet csupán betekintést kíván nyújtani azokba a biztonsági tevékenység gyakorlata szempontjából. Mindenekelőtt indokolt arra rávilágítani, hogy a szabálysértés és a bűncselekmény között a döntő különbség az, hogy a jogsértő cselekmény **„bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban”**²⁸ veszélyes a társadalomra.

²⁵ 2. §

²⁶ 14. § (2) bekezdés

²⁷ 2012. évi C. tv. a Büntető Törvénykönyvről

²⁸ Szabs.tv. 1. § (2) a)

A fogalmak közötti különbséget fel kell ismerni egy intézkedés alkalmával, hiszen teljesen eltérőek a jogkövetkezmények, de akár az intézkedési taktikák sem azonosak. Ha összehasonlítjuk a szabálysértés és a bűncselekmény fogalmának meghatározását a két törvényben, megállapíthatjuk, hogy a fenti eltéréstől eltekintve a fogalmi elemek azonosak, csak más szöveggörnyezetben vannak elhelyezve, például: a bűnösség – szándékosság, gondatlanság – a Szabs. tv.-ben a szabálysértő felelősségénél,²⁹ a Btk.-ban a bűncselekmény fogalmánál található.³⁰

Korábban nemcsak törvény állapíthatott meg szabálysértési tényállást, hanem például önkormányzati rendelet is. Lényeges – alkotmányos jelentőségű – változás, hogy a Szabs.tv. megszüntette ennek a lehetőségét, a Btk.-val azonos módon **csak törvény állapíthat meg szankcionálható magatartást.**

a) Az elkövetők

Az elkövetői kör meghatározásában is azonosságok állapíthatók meg, ebben az esetben is eltérő a szerkesztés módja.

Szabálysértés elkövetéséért felelős:

- akinek a cselekménye szándékos vagy gondatlan, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti;
- aki másat a szabálysértés elkövetésére **szándékosan rábír**, és aki másnak a szabálysértés elkövetéséhez szándékosan **segítséget nyújt**;
- **kísérlet** miatt is helye lehet felelősségre vonásnak, ha a törvény így rendelkezik.³¹

A Btk.-ban a **felbujtó** és a **bűnsegéd** elkövetési magatartásának meghatározása teljesen azonos, ezen túl definiálja a **tettes**, a **társtettes** és a **közvetett tettes** fogalmát is,³² illetve külön részletezi a kísérletet, annak büntethetőségét a bűncselekmény elkövetési szakaszaként.³³

b) A büntethetőséget kizáró és megszüntető okok

A Szabs.tv. keretjellel hivatkozik a felelősségre vonás akadályaként a büntethetőséget kizáró okokra,³⁴ majd külön taglalja az elévülés szabályait.³⁵

A Btk. hagyományos módon sorolja fel a büntethetőséget kizáró és megszüntető okokat, amelyek körében két jelentős változás történt.

Korábban a **gyermekkor** abszolút értelemben büntethetőséget kizáró okot jelentett, a jelenlegi szabályozás szerint meghatározott súlyos bűncselekmények esetében – például

²⁹ Btk. 4. § (1) bekezdés

³⁰ Btk. 4. § (2) bekezdés

³¹ Szabs.tv. 2. § (1)–(3) bekezdés

³² Btk. 12–14. §

³³ Btk. 10. §

³⁴ Szabs.tv. 2. § (7) bekezdés

³⁵ Szabs.tv. 6. §

emberölés, rablás, kifosztás meghatározott eseteiben – a tizenkettedik életévét betöltött elkövető büntethető, ha rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Az elmúlt években konkrét jogesetektől levont szélsőséges következtetésekre is visszavezethető, esetenként szenvedélyeket is kiváltó társadalmi vita eredményeképpen történt meg a **jogos védelem** szabályozása, amely a tulajdon- és birtokvédelem, illetve a személyvédelem szempontjából kitüntetett jelentőséggel bír.

A jogalkotó megszüntette az ijedtségre és menthető felindulásra visszavezethető aránytalan védekezés megítélésének bírói mérlegelhetőségét, majd ennek eredményeképpen a megtámadott felelősségre vonásának lehetőségét. Az ilyen magatartás nem büntetendő, ezzel egyértelműen a támadó pozíciója gyengült, és a védekező erősödött meg. Az is új elem, hogy súlyosabb esetekben – például ha éjjel, fegyveresen támad az elkövető – élet kioltására irányuló támadásnak kell tekinteni.

c) A vagyon elleni szabálysértések és bűncselekmények

A **leggyakrabban** a vagyonelleni jogellenes cselekményeknek kapcsán kell intézkedni az objektumok – különösen a kereskedelmi egységek – őrzése, forgalmának ellenőrzése alkalmával. Az ismertté vált – a bűnügyi statisztikában is megjelenő – esetszám messze nem fedi a valóságot. Egyrészt megbecsülhetetlen a latencia (lappangás, rejtettség), másrészt a tettenérések esetében különösen a nem kereskedelmi egységekben az esetek túlnyomó többségében az erre jogosultak nem kezdeményeznek hatósági eljárást, más módon – például munkajogi eszközökkel – oldják meg a felderített ügyeket.

Az egyes tényállások minősítése szempontjából kitüntetett szerepe van az összecszerű határoknak. Az egyes cselekmények különböző eredményekkel vannak okozati összefüggésben, amelyet általánosítva értékhatar fejez ki. Például:

- a rongálás és a család **kárt** okoz,³⁶
- a lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást és az orgazdaságot **értékre** követik el.

A táblázat azokat az értékhatarokat tartalmazza, amelyek minősítő körülményei az adott vagyon elleni bűncselekmény törvényi tényállásának, és fennállásuk valamely minősített eset megállapítását eredményezi:

ÉRTÉK, KÁR, VAGYONI HÁTRÁNY ³⁷	ÉRTÉKHATAR
SZABÁLYSÉRTÉS	50 000 Ft-ig
BŰNCSELEKMÉNY	
kisebb	50 001–200 000 Ft-ig
nagyobb	200 001–2 000 000 Ft-ig

³⁶ 459. §. (1) 16. kár: e törvény eltérő rendelkezése hiányában a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés.

³⁷ 459. § (1) 17. vagyoni hátrány: e törvény eltérő rendelkezése hiányában a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny.

ÉRTÉK, KÁR, VAGYONI HÁTRÁNY ³⁷	ÉRTÉKHATÁR
jelentős	2 000 001–50 000 000 Ft-ig
különösen nagy	50 000 001–500 000 000 Ft-ig
különösen jelentős	500 000 001 Ft-ot meghaladó

1. táblázat

Kivételt jelent a szabálysértési értékhatár, amely más minősítő körülmény – zseblopás, közveszély színhelyén elkövetés stb. – esetén már bűncselekmény elkövetésének megállapításához vezet.

A továbbiakban nem az egyes bűncselekmények törvényi ismérveinek ismertetésére törekszünk, hanem a biztonsági tevékenységgel való egyes összefüggéseit kívánjuk szűken bemutatni. Azért a bűncselekmények ismertetésével kezdjük az egyes tényállások feldolgozását, mert a tulajdon elleni szabálysértés csak nevesíti azokat – például lopás –, de nem tartalmazza a diszpozíciót.

ca) A lopás³⁸

A bűncselekmény megállapításának **releváns tényezője** a jogtalan eltulajdonítás céljából történő **elvétele** megtörténte, azaz a jogos birtokos birtokából történő kikerülés. Korábban már utaltunk a szerződéskötésre ráutaló magatartással kapcsolatosan az áru elrejtésére még kifizetés előtt. Arról van szó, hogy megtörtént a dolog elvétele, megszűnt a korábbi birtokos uralma, lehetősége, hogy bármely birtokjogát gyakorolja.

A minősítő körülmények közül kiemeljük azokat, amelyeket a biztonsági személyzet leggyakrabban észlel. A minősítő körülmények közül a kereskedelmi egységekben elsősorban a bünszövetségben, az üzletszerűen, a dolog elleni erőszakkal és a zsebtolvajlás útján történő elkövetés jellemző.

Szintén foglalkoztunk már az **áruvédelmi eszköz eltávolításának** minősítésével, amely már a korábbi ítélkezési gyakorlatban is **dolog elleni erőszaknak** minősült,³⁹ az új Btk. beépítette a tényállásba ennek érvényesítését.⁴⁰ Ezért is érdemes a polcok, próbafülkék rejtett helyeit folyamatosan, de záraskor különösen átvizsgálni, mert itt rutinszerűen előtálalhatók az eltávolított címkék, etikettek, amelyből lehet következtetni a korábbi elkövetésre, elkövetőre.

³⁸ Btk. 370. §

³⁹ 4/1998. Büntető jogegységi határozat, EBH 2000.290.

⁴⁰ 370. § (2) bd) ha a dolog eltulajdonításának megakadályozására szolgáló eszközt állagsérelem okozása nélkül eltávolítják, vagy a dolog eltulajdonításának megakadályozására alkalmatlanná teszik.

A szervezetten működő elkövetői **csoportok**,⁴¹ a **bűnszövetség**⁴² **tagjai** tervezetten, a feladatokat egymás között felosztva követik el kisebb súlyú bűncselekményeiket. Mindez tipikusan megállapítható például az önkiszolgáló boltokban vagy zsebtolvajlás eseteiben is.

Az **üzletszerű**⁴³ elkövetés gyakorlatilag bűnismétlést jelent, a rendszeresen – jelen esetben vagyon elleni – bűncselekményt elkövető esetében állapítható meg, nem feltétlenül azonos sértett sérelmére elkövetve.

A **zsebtolvajlás** közvetlen **testközelből** – nemcsak zsebből, hanem táskából, kosárból, szatyorból – a sértett őrizete alatti dolog ellopásával valósul meg.

Speciális eset a **közveszély színhelyén** – esetenként meg sem határozható ember, illetve vagyoni érték veszélye esetén – történő elkövetés, amely leegyszerűsítve a biztonsági tevékenység oldaláról rendkívüli események alkalmával következhet be.

Sajnálatos példák vannak a kárhelyen lévő mentőautókból GPS eszközök vagy a közlekedési balesetek esetén az őrizetlen tárgyak ellopásáról. Ha ezeken a helyszíneken van személy- és vagyonőr, akkor többek között feladata az illetéktelenek távoltartása és kellő figyelem fordítása az őrizetlen tárgyakra.

cb) A rongálás⁴⁴

A rongálás elkövetési magatartása az idegen vagyontárgy **megsemmisítése vagy megrongálása**. Az utóbbi évtizedekben sajátos elkövetési mód – a **graffiti** – terjedt el, amely nem ritkán nagymérvű anyagi és speciális hatásaival esztétikai károkat egyaránt okoz. Valamilyen nem kívánatos jelenségre a reagálás nem csak büntetőjogi eszközökkel lehetséges. Erre jó példa falfelületek rendelkezésre bocsátása, a művészeti törekvések figyelembevétele, de a jogalkotó szükségesnek tartotta az általános keretjellegű rongálási fogalomhoz képest nevesítve szankcionálni a **falfirka** – a graffiti – elhelyezését.⁴⁵

Az utóbbi években több alkalommal előfordultak – a társadalomban jelentős felháborodást kiváltva – **temetőken** vandál cselekmények, sírhelyek ledöntése, a sírokon lévő különböző tárgyak megrongálása. A falfirka, a temetői károk megelőzése céljából rendszeressé vált az adott területek, épületek, közlekedési eszközök vagyonőrökkel történő őrzése, illetve járőrözése, ezért érintjük a kérdést.

⁴¹ Btk. 459. § (1) 3. csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt.

⁴² Btk. 459. § (1) 2. bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezetten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet.

⁴³ Btk. 459. § (1) 28. üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

⁴⁴ Btk. 371. § (1) bekezdés

⁴⁵ Btk. 371. § (7) falfirka: festékszóróval, filctollal vagy bármilyen más felületképző anyaggal létrehozott képi, grafikus vagy szöveges felületbevonat, amely nem a vagyontárgy rendeltetészerű használatához szükséges.

cc) A sikkasztás⁴⁶

A bűncselekményt az tudja elkövetni, akire **idegen dolgot rábíztak**, többek között ilyen a vagyonőr, akit megbíztak a számára idegen dolog őrzésével. Bármennyire is kedvezőtlenül hangzik, de előfordul, hogy a vagyonőr rábízott vagyontárgyat tulajdonít el. Ebből az következik, hogy nem lopást követ el, vagyis a sikkasztás a vagyonőrök tipikus tulajdon elleni bűncselekménye.

A tulajdon elleni szabálysértés⁴⁷

A tényállás – többek között – **ötvenezer forintot meg nem haladó** értékre lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást, orgazdaságot minősíti szabálysértésnek, de nem bontja ki a nevesítés tartalmát, ez a Btk.-ban – az előzőek szerint – található.

További jogsértő cselekmények

cd) A garázdaság

Elsősorban **rendezvénybiztosítások** alkalmával, de más esetekben is szükségessé válhat a rendet különböző mértékben megzavaró személyekkel szembeni intézkedés, amelynek differenciáltságát meghatározza, hogy szabálysértés vagy bűncselekmény valósult-e meg.

A bűncselekményi alakzat⁴⁸ döntő kritériuma az **erőszakos** magatartás más tényezők fennállása mellett. Ez a feltétel különbözteti meg a garázdaság szabálysértésétől.⁴⁹

ce) A rendbontás⁵⁰ (vétség)

A rendezvények rendjének fenntartása, zavartalanságának biztosítása klasszikus feladata a biztonsági szolgálatnak, amely a **szervező vagy a rendező – a rend fenntartása** érdekében kiadott – **intézkedéseit** kötelező magatartási szabályként közvetíti a résztvevők részére. Ha az intézkedéssel érintettek **erőszakkal vagy fenyegetéssel** ellenállást tanúsítanak, akkor vétség valósul meg.

A bűncselekmény befejeződik tehát azzal, ha a rendezvényt biztosító vagyonőr – a rendezői utasításnak megfelelő – intézkedésével szemben erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenáll a rendezvény résztvevője, így például nem tesz eleget a kiürítési felszólításnak, és tárgyakat dobál. Az elmúlt években gyakorivá vált, hogy **sportrendezvényeken** a nézők elől **elzárt területre** – beugrással, kordonon-kerítésen átmászással – **jogosulatlanul** néző **belép**, vagy olyan **tárgyakat** dobnak be, amelyek veszélyeztetik a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét.

⁴⁶ Btk. 372. § (1) Aki a rábízott idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, sikkasztást követ el.

⁴⁷ Szabs.tv. 177. §

⁴⁸ Btk. 339. §

⁴⁹ Szabs.tv. 170. §

⁵⁰ Btk. 340. §

cf) Rendzavarás⁵¹ (szabálysértés)

A szabálysértést több magatartással valósíthatja meg az elkövető:

- **verekszik**, mást verekedésre felhív;
- **rendzavarás vagy garázdaság** esetén a **hatóság** vagy az eljáró **hivatalos személy intézkedésével szemben** engedetlenséget tanúsít.

Az utóbbi esetben az a feltétel, hogy már intézkedés történjék a két törvényi tényállás esetén, és **engedetlenséget** tanúsítson ekkor az elkövető, de erőszak, fenyegetés nélkül.

A fenti magatartások bárhol megvalósíthatók, a következők viszont csak meghatározott rendezvényeken követhetők el:

- a **gyülekezési** jogról szóló **törvény** hatálya alá tartozó **rendezvényen** vagy a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó **sportrendezvényen** az **arcát** olyan módon **eltakarva** jelenik meg vagy tartózkodik, amely alkalmas arra, hogy megghiúsítsa személyének a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy által történő azonosítását;
- **nyilvános rendezvényen**
- **lőfegyvert** vagy **robbanóanyagot**, illetve az **élet kioltására** vagy **testi sértés okozására alkalmas eszközt** tartva magánál – azaz fegyveresen, vagy felfegyverkezve – jelenik meg;
- a **rendező** szerv, illetve a **rendőrség biztonságra** vonatkozó **felhívásának**, rendelkezésének nem tesz eleget.

A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a tényállás tiltja az arc eltakarását, amely önmagában jogsértésnek minősül, anélkül, hogy az illető valamely szabálysértést vagy bűncselekményt megvalósítana.

cg) Közveszéllyel fenyegetés⁵²

Többek között a közismert **bombariadó** felel meg a törvényi tényállásnak, hiszen:

- a **valótlan tény** állítása, híresztelése
- **alkalmas a köznyugalom megzavarására**, vagy
- azt a **látszatot** kelti, hogy közveszéllyel járó **esemény bekövetkezése fenyeget**.

A közveszéllyel fenyegetéssel kapcsolatos ismeretek részletesen kifejtésre kerülnek a jegyzet rendkívüli eseményekkel foglalkozó fejezetében.

ch) Testi sértés⁵³

Közismert tény, ha az okozott sérülés vagy betegség **nyolc napon belül** gyógyul, **könnyű** testi sértés, ha azon túl gyógyul, **súlyos testi sértés** következik be. Az elhatárolás

⁵¹ Szabs.tv. 169. §

⁵² Btk. 338. § (1) bekezdés

⁵³ Btk. 164. §

a gyakorlat szempontjából azért lényeges, mert – elvonatkoztatva a többi minősített esettől – a súlyos testi sértés hivatalból üldözendő, a könnyű testi sértés csak a sértett **magánindítványára**, amely egy helyszíni vagyonőri intézkedésnél nem áll, nem is állhat rendelkezésre.

ci) Közbiztonságra különös veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés⁵⁴

A szakmai törvény értelmében a vagyonőr jogosult a **közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét megtiltani**,⁵⁵ ha viszont megállapította a tiltott eszköz jelenlétét, tulajdonképpen a szabálysértés elkövetését fedi fel. Intézkedése következtében az őrzött területre nem vihetnek be tiltott eszközt, de ettől az még a továbbiakban az elkövető birtokában marad.

cj) Önkényes beköltözés⁵⁶

A **polgármesteri hivatalok** gyakran igénylik – lakás-, illetve helyiségállományukkal kapcsolatban jogérvényesítésük alkalmával – önkényesen beköltözők eltávolításakor, a helyiségek kiürítésekor vagyonőrök jelenlétét az intézkedés eredményes lefolytatásához, a jogellenes állapot megszüntetésekor a helyszínen eljáró ügyintézőik védelméhez.

1.2.5 A biztonsági örök lehetséges érintettsége jogsértésekben

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy az őrzési, védelmi tevékenység a törvényes követelményeken túl bizalmi jellegű, amelynek elengedhetetlen feltétele az intaktság (érintetlenség). Ennek ellenére esetenként előfordul, hogy a vagyonőr megtéved, és – többnyire korábban ismertetett **sikkasztása** – nemcsak saját magára, de a munkatársaira, munkáltatójára is súlyos következményekkel járhat, veszélyezteti, ellehetetleníti a szerződés további fennállását.

a) Vesztegetés elfogadása⁵⁷

Passzív vesztegetés elkövetője lehet az a vagyonőr, aki megbízója, a gazdálkodó szervezet érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban **jogtalan előnyt kér**, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek ígérését **elfogadja**. A **korrupció**s bűncselekmény igen egyszerűen elkövethető, elég nem észrevenni valamit, félreélni, nem ott lenni ahol kell, vagy elmulasztani az ellenőrzési kötelezettséget. Az előny mértéke nincs meghatározva, csak az előny kérésének vagy elfogadásának ténye – más elkövetési magatartás – döntő a tényállás megállapításakor.

⁵⁴ Szabs.tv. 198. § (1) bekezdés

⁵⁵ Szakmai törvény 26. § (1) f)

⁵⁶ Szabs.tv. 167. §

⁵⁷ Btk. 291. § (1) bekezdés

A megbízók elvárják, hogy a vagyoni ellenőrzés következetes, minden érintettre kiterjedő legyen, e tekintetben a szolgáltatási feladatok elhanyagolása – a bűncselekménytől függetlenül – a szerződés **hibás teljesítésének** minősíthető.

b) Jogosulatlan címhasználat⁵⁸

A szakmai törvény rendelkezik a vagyoni **formaruhájáról**: egyrészt, hogy milyen legyen, másrészt milyen ne legyen.⁵⁹ Ennek ellenére láthatók tiltott – ezáltal megtevesztő – jelzések, feliratok vagyonivédelmi cégek gépjárművein, logóin, a vagyoni ruháin.

c) Személyes adattal visszaélés⁶⁰

A személyes adatok kezelésével kapcsolatos legfontosabb szabályokat, a kapcsolódó felelősséget korábban részleteztük.

⁵⁸ Szabs.tv. 137/A. §

⁵⁹ Szakmai törvény 16. § (2)–(3) bekezdés

⁶⁰ Btk. 219. §

2. FEJEZET

Létesítmények őrzése

A jegyzet elsősorban magánbiztonsági ágazati közelítéssel, a civil biztonság szempontjainak figyelembevételével, a szolgáltatás keretén belül végzett személy- és vagyonvédelmi tevékenység tekintetében foglalkozik a létesítményekkel.

A személy- és vagyonvédelmi tevékenységek közül az egyik, ha nem a legismertebb a létesítmények őrzése, amelyet a biztonsági szakzsargon objektumőrzésként, illetve objektumvédelemként fogalmaz meg. Mindenekelőtt az objektumőrzést mint vagyonvédelmi szolgáltatást kell elhelyeznünk az arra rendelkező jogszabályi környezetben, amely a tevékenység részletes szabályait tartalmazza.

Az alapvetések keretében a jegyzet már ismertetett olyan alkotmányos és polgári jogi – tulajdon-, illetve birtokvédelmi – jogosultságokat, amelyekkel összefüggésbe hozhatók a szakmai törvény⁶¹ azon rendelkezései, amelyek az objektumvédelemre vonatkoznak. A szakmai törvény nem az objektum kifejezést tartalmazza, hanem a Polgári Törvénykönyvből átvett **ingatlan és ingóság** kifejezéseket használva minősíti őrzésüket személy- és vagyonvédelmi tevékenységnek.⁶²

2.1 Az objektum fogalma

A törvény tehát létesítményként, objektumként az **ingatlant** határozza meg, de logikusan, hozzá tartozik a **benne lévő ingóságok** – például eszközök, szerszámok, irodai felszerelés – őrzése is, amely önálló jelentőséggel bír az őrzött területnek minősülés és az ebből fakadó felelősség szempontjából, különösen akkor, ha azok nem a megbízó, hanem más személy – például dolgozó, látogató, ügyfél – tulajdonát képezik.

A kiinduló pontot az jelenti, hogy a **megbízó** bérlői pozíciójából, birtokvédelmi jogosultságából adódóan **szerződést köt** a szolgáltatást ellátó megbízottal az **objektum őrzésére**. Teheti ezt azért, mert **birtokjoga** egyedileg meghatározott ingatlanra vagy annak részére terjed ki. Ebből a szempontból másodlagos tényező, hogy az objektum be van-e kerítve vagy más módon el van-e határolva. Ez viszont az őrzési feladatok meghatározása és teljesítése szempontjából válhat lényegessé a későbbiek során. Az objektumőrzés tárgyainak egyedi azonosíthatósága az esetek döntő többségében az ingat-

⁶¹ A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. Törvény (a továbbiakban: SzVMt.)

⁶² 1. § (2) E törvény alkalmazásában személy- és vagyonvédelmi tevékenységnek minősül: b) az ingatlan, illetve ingóság őrzése.

lan-nyilvántartásba bejegyzett vagy más módon – például helyiségek esetében a bérleti szerződésben – rögzített adatok alapján valósítható meg.

Míg a **földfelszín** eredeti állapotában a természeti erők hatására alakul ki és a továbbiakban változik meg emberi beavatkozás következtében, a **felépítmények** – a legkülönbözőbb funkciójú **épületek**, műtárgyak – viszont emberi alkotásként, mesterségesen jönnek létre. A jellemzés nem teljes anélkül, hogy ne említenénk meg, hogy az eredeti természetes állapotot az ember ritkán hagyja érintetlenül, megváltoztatja a domborzatot, erdőt telepít, csatornáz stb., ezért e tekintetben szinte nem is beszélhetünk kizárólagosan természeti erők nyomán eredeti állapotában maradt földről mint területről.

A **biztonságnak** ki kell terjednie nem csupán önmagukban az **épületekre**, hanem a bennük lévő **vagyontárgyakra**, az ott lévő **emberekre** és a **működtetés folyamataira** is, mert csak így érhetőek el a kiegyensúlyozott, zavartalan körülmények. A továbbiakban rá kell világítani arra a felismert érdekre, amely a jogosultat arra készíti, hogy saját jogával élve vagy azt átruházva szerződést kössön az objektum őrzésére. Ez az eredő nem más, mint a vagyon biztonságának szükségessége, annak megoldása, hogy ez az értékben is kifejezhető ingó vagy ingatlan vagyontárgy betölthesse funkcióját, **rendeltetésszerűen, folyamatosan működjön**, ezért őrzést, illetve védelmet igényel. A jogosultság önmagában nem fedi le teljes egészében a megbízó alanyiségét, hiszen a vagyoni elemek jelentős részében nemcsak jogosultság, hanem kötelezettség is megállapítható, különösen abban az esetben, ha az **állami** vagyon, a **közösségi tulajdon** kezelőjének felelősségét vizsgáljuk. De nem kevésbé felelős az sem, aki a „**jó gazda módján**” köteles saját vagy más rábízott vagyonával gazdálkodni, azt „**tőle elvárható**” módon megóvni. A további kérdés az, hogy ki, milyen szervezet hivatott és képes az őrzés feladatait úgy teljesíteni, hogy a kitűzött célt elérje, azaz ne sérüljön a vagyonbiztonság.

A jelenlegi jogszabályi megoldás tükrében a válasz részben egyszerű, részben kissé bonyolult. Bontsuk ketté a kérdést: egyrészt miként teljesíthetőek a törvényes feltételek, másrészt hogyan garantált az a kompetencia, amelyből az őrzés szakszerűsége, magas szintű ellátása fakad. A szakmai törvény címében korábban kifejezetten a „szolgáltatás körében” kifejezést használta, a módosítás következtében a hatályos jogszabályból ez már kimaradt. Változatlan viszont a törvény rendelkezése, illetve az abból levonható következtetés, hogy a **törvény hatálya** továbbra is a **vállalkozásokra** terjed ki azzal, hogy a tevékenység ellátásának szabályai – azaz a vagyonőri tevékenységre, intézkedésekre vonatkozó rendelkezések – irányadók a munka- vagy egyéb foglalkoztatási viszonyban ellátott tevékenységre is. Ez leegyszerűsítve azt jelenti, hogy nem szükséges szakmai végzettséggel, a rendőrség által kiadott igazolvánnyal rendelkeznie mindazoknak, akik nem vállalkozásként végzik a vagyonvédelmi tevékenységet, vagyis nem szolgáltatást teljesítenek, hanem olyan saját munkáltatójuknál látnak el ilyen feladatukat, amely cég úgyszintén kétséges, hogy rendelkezik személyi és szervezeti vagyonvédelmi kompetenciákkal. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy különösen a multinacionális cégek rendelkeznek kiforrott és folyamatosan karbantartott védelmi szabályozással, saját biztonsági apparátussal, amelynek munkatársai irányítják, felügyelik, ellenőrzik a vagyonvédelmi beszállító szolgáltatását.

Ezek után – a fenti kivételtől eltekintve – okkal tehető fel a kérdés, hogy gyakorlatilag az outsourcing⁶³ módszerével élve **professzionális biztonsági szolgáltatót** bízzanak-e meg az őrzési és védelmi feladatok ellátásával, vagy a szó igazi értelmében szakképzetlen amatőrökre hagyatkozzanak. A magasabb minőséget képviselő vagyonvédelmi társas vállalkozók napjainkban kiépítették polgári⁶⁴ és erre alapozott katonai⁶⁵ minőségirányítási rendszereiket.

A szakszerűséghez tartozik az **őrzés folyamatosságának** követelménye, amelynek fontosságát indokolt külön is röviden értékelni. Előre kell bocsátani, hogy hiába történik meg az objektumőrzés magas szintű megtervezése és ellátása, ha az őrzött területen, akár csak rövid időre is, nem vagy nem az adott szinten valósul meg a feladat ellátása. Az ilyen eset a hiányosság lehetőségét és az esélyét adja meg annak, hogy különböző szintű kockázatok jöhessenek létre, akár úgy, hogy nem történik meg kellő időben az észlelés, de akár úgy is, hogy elmarad a szükséges beavatkozó intézkedés, ezáltal alacsony szintre kerül a reagáló képesség. A folyamatosság egyúttal egyik alapvető feltétele a változó körülményekhez kellő időben történő igazodásnak is, a taktikai lehetőségek dinamikus alkalmazásának, a szükséges improvizációs készségnek.

Az őrzött **objektum fogalma** a fentiek összegzésével a következőképpen határozható meg:

Az objektum

- olyan a természetben kialakult, illetve azon emberi beavatkozással módosított földfelszíni terület, vagy
- ember által létrehozott mesterséges, egy vagy több felépítmény,
- amely egyedileg azonosítható, és elkülönült területtel, meghatározott mérettel, határvonallal rendelkezik,
- és a benne lévő vagyontárgyak, az ott folyó tevékenység biztonságának fenntartása céljából
- szakszerű, folyamatos őrzése indokolt.

2.1.1 Az objektumok jellemzői

Az őrzési feladatok meghatározásakor nélkülözhetetlen az objektum valamennyi, **biztonságra ható**, azzal összefüggésbe hozható releváns **tulajdonságának** feltárása és figyelembevétele. Elsőként vizsgáljuk meg magának az objektumnak a biztonsági szempontokon alapuló jellegzetességeit, működési sajátosságait (mint a tevékenység tárgyának ismérveit), amely alapján az objektumok sokoldalúan osztályozhatók.

⁶³ Az outsourcing korszerű szervezeterányítási megoldás, amellyel egyes feladatokat kiszerveznek a cégtől, és ezek ellátására alkalmasnak minősített beszállítót vesznek igénybe.

⁶⁴ Általában az ISO 9001 szabványok szerint.

⁶⁵ Például: NATO beszállításra alkalmas, AQAP.

A **védelmi szint** kialakítása optimális esetben a veszélyeztetettség különböző – kiemelt, fokozott, általános, gyenge – nagyságrendjén alapul. A védelem szintje szerint **kiemelt** és **egyéb létesítmény különböztethető meg**. A kiemelt létesítmények a legjelentősebb objektumok az állam működése szempontjából, így például a központi államhatalmi, közigazgatási szervek épületei (parlament, kormányhivatalok, minisztériumok) a honvédelem, a nemzetbiztonság, a rendvédelmi szervezetek objektumai (honvédség, rendőrség). Más minősítés szerint ezek a létesítmények **kiemelten zártak**, vagy kiemelten védendő zónáik szerint **részben zártak**, ehhez igazodik az arra jogosultak belépésének és mozgásának, tartózkodásának konzekvens ellenőrzése, az alkalmazott biztonságtechnika magas színvonala. A fokozott védelmi szintnek megfelelően hivatásos állomány, illetve fegyveres biztonsági őrség látja el a kiemelt objektumok őrzési feladatait. Az összes többi létesítmény **egyéb** kategóriába sorolható, a belépés nyílt, többnyire nem is lehetséges a személy- és gépjárműforgalom regisztrációja. A kategórián belül lényegesen **eltérők** a kialakított **védelmi szintek**, amelyek – elsősorban a magánszférában – döntően a tulajdonosi szándékoktól, a biztonságra fordított finansziális feltételektől függenek.

Az ágazati jellegzetességek lényegesen befolyásolják az objektumok működési sajátosságait, ezen keresztül a biztonsági tényezőket, például:⁶⁶

- a **középületekre**, közhivatalokra elsősorban a dolgozók és az ügyfelek személyforgalma jellemző;
- **pénzüntézeti** típusúak a bankok, a pénz be- és kifizetést lebonyolító ügyfélfogadók, ahol speciális biztonsági feladatokat kell megoldani;
- az **egészségügyi** létesítményekben – kórházakban, rendelő intézetben – különös gondot kell fordítani a betegek, ápoltak forgalmára, értékeinek biztonságára;
- az **oktatási** intézményben ciklikus a dolgozók és diákok-hallgatók személyforgalma, kismértékű a haszonjárművek forgalma;
- a **kulturális** létesítmények – színházak, koncertteremek – látogatóinak érkezése és távozása igényel nagy figyelmet, a múzeumokban a kiállítási tárgyak megóvása a privilegizált feladat;
- a **gazdasági** élet szereplői - ipar, kereskedelem, szolgáltatás, mezőgazdaság – esetében általában a klasszikusan komplex őrzésvédelmi feladatokat kell ellátni;
- a **vendéglátóipar**, az **idegenforgalom** – szórakozóhelyek, szállodák – tulajdonvédelmi specialitások mellett gyakran a vendégek személyvédelméhez kapcsolódó szolgáltatásokat igényel;
- a **közlekedési** létesítmények – vasútállomás, távolsági autóbusz végállomás, repülőtér, kikötő – esetében nemcsak az utasok, hanem az áruk forgalmának

⁶⁶ A szakirodalom általában hasonló módon csoportosítja az objektumokat, mint például: KALÓ József – BUZÁS Gábor – SIMON Attila – TAKÁCS Péter: *Személy és vagyonvédelem*. Örtanoda Kft., Budapest, 2009. 20.

lebonyolítása is jelentős feladat, mindez a határállomásokon határforgalmi viszonyok között.

Az egyes ágazati különbözőségekhöz képest integráns funkciót teljesítenek az **irodaházak**, amelyekben elsősorban bérlőként, ritkábban tulajdonosként a legkülönbözőbb funkcionális szervezetek vannak jelen, amelyek részére az üzemeltető különböző szolgáltatásokat is nyújt. Az irodaház belső szabályozása megfelel az épületüzemeltetés szükségleteinek és a bérlőkre kötelező együttélési-együttműködési kötelezettségeknek, melynek gyakorlata esetenként nem konfliktusmentes.

2.1.2 Kritikus infrastruktúrák

Különösen az utóbbi időszak sajnálatos eseményei irányították rá a figyelmet arra, hogy a társadalmi és technológiai fejlődés következtében fokozottan érzékeny, kiemelten védendő érdekek, értékek, tevékenységek, létesítmények stb. jöttek létre. Míg korábban elsősorban természeti erők következtében jöttek létre **katasztrófa**helyzetek,⁶⁷ napjainkban a természeti hatások mellett számolnunk kell az emberi beavatkozás hatásaival, legyen akár szándékos, akár gondatlan. Külön kell megemlíteni az ártó szándékú **emberi cselekedeteket**, melynek legveszélyesebb sávja a nemzetközi **terrorizmus**,⁶⁸ amely ellen úgyszintén internacionális együttműködésre van szükség.

Ennek a felismerésnek a nyomán kerültek középpontba azok a struktúrák, amelyek zavartalan működésének, épségének **megóvása kiemelkedő társadalmi szükségletet** jelent. Kezdetben nemzeti szinten, majd nemzetközi összefogás keretében, definiálásra kerültek a fokozott figyelmet igénylő tevékenységek, területek, létesítmények. Ezt követte a biztonsági rendszerek létrehozása, és mindezek jogi normában történő rögzítése.

A hazai jogszabály⁶⁹ létfontosságú rendszerelemként definiálja⁷⁰ a mellékletében felsorolt ágazatokhoz tartozó eszközt, létesítményt vagy annak rendszerelemét, amely:

- elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához,
- különösen az **egészségügyhöz**,
- a **lakosság** személy- és vagyónbiztonságához,
- a **gazdasági** és **szociális** közszolgáltatások biztosításához,
- és amelynek **kiesése** e feladatok folyamatos ellátásának **hiánya** miatt jelentős **következményekkel** járna.

⁶⁷ Lásd a rendkívüli események osztályozását.

⁶⁸ A legismertebb az ikertornyok repülőgépekkel történő megsemmisítése New Yorkban, 2001. szeptember 11-én.

⁶⁹ A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény.

⁷⁰ 1. § f) pont a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény.

A hivatkozott fenti törvény⁷¹ a **létfontosságú rendszerlemek** nemzeti és európai szintjének megfelelő eljárásrendet ír elő az élet és az anyagi javak védelmének, az alapvető szolgáltatások biztosítása folyamatosságának érdekében.

A teljesség igénye nélkül az egyes **ágazatok** és ágazataik a következők:

- energia (villamos erőművek, kőolaj-földgázipar),
- közlekedés (közúti, vasúti, vízi és légi közlekedés, logisztikai központok),
- egészségügy (aktív fekvőbeteg ellátás, egészségügyi tartalékok és vérkészletek),
- pénzügy (bank- és hitelbiztonság),
- ipar (veszélyes hulladékok kezelése és tárolása, oltóanyag, gyógyszergyártás),
- infokommunikáció (vezetékes, távközlési kommunikáció, posta, kormányzati informatikai, elektronikus hálózatok),
- víz (ivóvíz, szennyvízelvezetés, -tisztítás),
- jogrend – kormányzat (kormányzati rendszerek, létesítmények, közigazgatási szolgáltatások),
- közbiztonság – védelem (közbiztonság-védelem, honvédelmi rendszerek és létesítmények).

2.1.3 Az objektumok biztonságát befolyásoló tényezők

Az adott objektum fontossága, jelentősége, rendeltetése, funkciója – lásd az előzőekben felsorolt jellegzetességeket – döntő hatást gyakorol a biztonság szintjére. Az objektumok biztonságát további, az előzőekben bemutatott – elsősorban az objektumra jellemző – lényegi vonásokhoz kapcsolódó **objektív és szubjektív tényezők** befolyásolják, figyelembevételük nem mellőzhető az őrzésvédelem kialakításakor, megszervezésekor.

A létesítmény **fizikai tulajdonságai** – például alapterület nagysága, épületek szintjeinek száma, peremvonalak hossza, építészeti megoldásai – általában adottak. Hasonlóképpen értékelhetők az állandó **környezeti, topográfiai** körülmények – például a beépítettség, a domborzati és terepviszonyok, az ingatlan fekvése (nagyváros, kisváros, centrum, külváros, lakott területen belül, kívül), a növényzet sűrűsége, áthatolhatatlansága, közvilágítás, út- és forgalmi viszonyok, amelyek egyediségükben és összességében befolyásolják például a láthatóságot, a megközelíthetőséget, egy esetleges menekülési útvonal megtervezését,

Lényeges szempont az ellenőrzést igénylő **személy és jármű**, valamint a kapcsolódó – például kurrens, jövedéki – **áruforgalom** nagyságrendje és összetétele, továbbá a **termelt** vagy **tárolt értékek**, anyagok (nemesfém, pénz, értékpapír) volumene, esetleges **veszélyessége** (sugárzó anyag), amelyek fokozottan védendő szenzitív helyiségekben, illetve területrészekben vannak elhelyezve.

⁷¹ A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény.

Figyelmet érdemelnek a **humán erőforrás** egyes szubjektív jellegzetességei, mint a munkahelyek minőségi, megfelelési követelményei, a dolgozók képzettsége, összetétele, fluktuációja, jövedelmi viszonyai, ezzel összefüggésben kötődésük a munkahelyhez, a munkahely munkaerő megtartó képessége.

Fontos ismereteket jelentenek az objektum és környezetének **kriminális** jellegzetességei, például:

- a bűnügyi helyzet, a fertőzöttség mértéke, a megtörtént – elsősorban tulajdon elleni – jogsértések és elkövetők, a latencia;
- a környezetben deviáns lakossági jelenlét, életmód, a munkanélküliség mértéke, jövedelmi viszonyok,
- a rendőri szervezet közelsége, a rendőrség reakcióképessége.

2.2 Vagyonvédelmi koncepció

Az őrzés magas szintű teljesítése akkor valósítható meg, ha a **valós biztonsági szükségleteknek**, érdekeknek megfelelő, reális vagyonvédelmi koncepció készül, és nem egy attól független, jól prezentálható, konkrétumokat nem tartalmazó, általános szövegeket magában foglaló látványtervezés. A jól kialakított védelmi koncepció az objektum előzőekben részletezett jellegzetességeinek, biztonságát befolyásoló tényezőinek értékelését mint megállapított **kockázati tényezőket** veszi figyelembe.

Ahhoz, hogy jól tervezhessünk megfelelő inputra van szükség, ez pedig nem más, mint a biztonságra vonatkozó valamennyi **releváns információ** feltárása, ezért elsődleges feladat egy biztonsági felmérés elkészítése. Az értékelés-elemzés során meg kell állapítani a **biztonság fennálló szintjét**, annak szubjektív befolyásolástól mentes **okait, elemeit**, majd a vagyonvédelmi szakma szempontjából laikusnak számítóknak számára is jól értelmezhetően be kell mutatni:

- milyen módszerekkel, eszközökkel történt meg a vizsgálat,
- melyek voltak a vizsgált területek, szempontok,
- melyek a lényegi megállapítások,
- milyen intézkedések javasoltak, szükségesek az optimalizálás érdekében.

A biztonsági kockázatok elemzése során a következőket indokolt az eljárás alá vonni:

- az **objektum általános jellemzői** (például fekvése, terepviszonyok, a közvetlen környezet, megközelítő útvonal és burkolata, épületek, szintek száma, funkciója, elhelyezkedése, biztonsági zónák száma, leírása, közvilágítás stb.);
- **gazdálkodási, logisztikai folyamat** és biztonságra ható tényezők (például érték, tevékenység, termék, áru-gépjármű **forgalom, tárolás stb.**);
- **emberi** veszélyeztetettségi tényezők, motivációk (például ártó szándék, üzleti érdekek, konkurencia, bűncselekmény stb.);

- **potenciálisan veszélyeztetett** pontok, területek (például vezetői, fontosabb irodák, informatikai központ, pénztár, érték-irattár, energia-elosztók, a technológiai beavatkozás lehetőségei stb.);
- **fizikai védelem** (például anyag, méret, megfelelőség, kerítések, kapuk, sorompók, héj- és felületvédelem – tető, földem, falazat, padozat –, nyílászárók – ajtók, ablakok –, rácsozat, üvegfelületek, záruk, kulcsok stb.);
- **elektronikus védelem** és elemei (például riasztórendszer – mozgás-, nyitás-, törésérzékelők –, távfelügyelet, tárgyvédelem, térvédelem), beléptető- és kamerás megfigyelőrendszer, tűz- és oltórendszer stb.);
- **közművek** és elosztók (víz, gáz, áram, fűtés, csatorna stb.);
- az **informatikai** rendszer biztonsági jellemzőinek felmérése kimondottan a megbízó szándékától, igényétől függ (például fizikai környezet, szabályozás, egyes műveletek, biztonsági mentés, hardver és szoftver nyilvántartás, jogosítások, kódkezelés stb.);
- **személyforgalom** (dolgozók, vendégek, ügyfelek, beszállítók, takarítók, kártyakezelés, munkaidőn túl tartózkodás stb.);
- **gépjárműforgalom** (személygépkocsik, haszonjárművek), vasúti forgalom (szelvényellenőrzés a MÁV előírásai szerint);
- **anyag- és áruforgalom** (volumen, kurrens jövedéki áruφέlésegek, bizonylatok, szállítólevelek, plombák, áruátvétel, rakodás, tárolás, hulladék-, veszélyes hulladék kezelés, raktárak, üzemanyagok stb.);
- a **vagyonvédelmi szolgálat** (szabályozottság, szervezettség, felszerelés, elhelyezés, szolgálati formák, fontosabb tevékenységek, például kulcs- és okmánykezelés stb.);
- **adatkezelés, titokvédelem** (például rezsim intézkedések és érvényesülésük, személyes adatok kezelése stb.);
- **biztonsági szabályozás**, tervek (például SZMSZ-ben és kapcsolódó rendelkezésekben, katasztrófa-, tűzriadó, bombariadó, kiürítési tervek stb.);
- **közlekedés** (például szabályozottság, belső úthálózat, közlekedési jelzések, parkolás, forgalmi viszonyok stb.).

Ha megtörtént a **tények megállapítása és értékelése**, a következő lépés a megalapozott ésszerű **javaslatok** megtétele, azoknak az intézkedéseknek az összefoglalása, amelyek határidőhöz kötött megvalósítását már a tervezéskor figyelembe lehet venni.

A **határidőhöz kötött megvalósítás** azt jelenti, hogy az egyes feladatokat fontosságuk szerint általában – azonnal, közepes vagy hosszabb távú – határidővel ütemezik, nem utolsósorban a pénzügyi feltételek rendelkezésre állása miatt.

A megbízói oldalon gyakran nem a szakmai szempontokat helyezik középpontba, hanem sokkal inkább a megvalósítás pénzügyi vonzatait.

Ha nagyobb esélyt akarunk adni a biztonság érdekeinek, el kell érniük, hogy a **megbízók elfogadják** a szakmai érveléseket. Ez különösen akkor kivitelezhető, ha elsősorban olyan szervezési intézkedéseket javasolunk, amelyek nem igényelnek pénzügyi ráfordítást. Emellett természetesen lehetségesek olyan tennivalók is, amelyekhez elengedhetetlenek

pénzügyi források. Ebben az esetben nem megkerülhető követelmény, hogy ez csak – a sokszor elcsépett kifejezéssel élve – az ésszerű takarékoság betartásával oldható meg, amelynek egyik alapvetése, hogy kizárólag objektív megállapításokra alapított, valós biztonsági szükségletek kielégítéséről lehet szó.

Az előzőek szerint **definiált szükségletek** alapján történik meg a folyamat lezárásaként a **biztonsági koncepció** megfogalmazása. A koncepció tekinthető egyfajta konszenzusnak, tartalmát a megbízó végül mint saját véleményét és szándékát hozza az érdekeltek tudomására, ezzel elvárja, hogy az a gyakorlatban megvalósuljon. A koncepció összefoglalóan tartalmazza:

- stratégiai célként az elérni, megtartani és továbbfejleszteni kívánt **optimális védelmi szint** megfogalmazását,
- a szükséges **őrzés és védelmi rendszert**,
- annak **szükségeit**, azaz komplexitásának megfelelően szervezeti feltételeit, humán erőforrásait és eszközrendszerét, szervezetségét, szabályozottságát, eljárási rendjét, valamint módszereit.

A **megbízó belső normái** meghatározzák az őrzés, a vagyonőrök kötelezettségeit, amelyek általában **szabályzatok, utasítások** formájában kerülnek kiadásra.

Jelentőségük abban rejlik, hogy alapvetően a szokásos állapotról, a folyamatos tevékenységről rendelkeznek, és emellett tartalmazzák az ettől eltérő állapotra vonatkozó előírásokat, vagy utalnak az erre az időszakra vonatkozó **tervekre**, illetve azokat mellékletként foglalják magukban. Tipikus példája ennek a megoldásnak a tűzoltási szabályzat és a tűzriadó terv viszonya.

A biztonsági szabályrendszerhez értelemszerűen hozzá tartozik a valamennyi veszélyeztetett területre, tevékenységre vonatkozó előírás, akár önállóan, akár más norma részeként jelenik meg. Gyakori **vagyonvédelmi szabályzat** kiadása, amely fejezetenként tartalmaz lényegi kötelezettségeket, például személy- és gépjármű beléptetés, ingóságok kivitele, különböző felvételek készítése, rendkívüli események eljárásai. Önállóan jelenik meg általában az informatikai biztonsági szabályzat, az adatkezelési szabályzat vagy a titokvédelmi rendelkezések, de arra is van példa, hogy a kulcskezelés is szabályzatként kerül kiadásra.

A **biztonsági tervek** olyan jövőbeni prognosztizált – rendkívüli – események bekövetkezésére készülnek, amikor rendkívül tudatos, összehangolt, elsősorban mentési, illetve kárenyhítési, -elhárítási feladatokat kell kötelező érvénnyel végrehajtani.

A tervek elkészítéséről jogszabályok⁷² rendelkeznek, így előírnak kötelező tartalmi elemeket, mint például a tűzoltási szabályzatokat és azok részeként a tűzriadó terveket. Vannak olyan tervek is, amelyek a biztonsági szakma igényessége következtében jöttek létre, a gyakorlatban kimondottan elfogadott reprezentánsa ennek a bombariadó terv, amely sajátos tartalmán túl integrál több más tervre vonatkozó ismérveket is. Bár ezek

⁷² Például a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény, illetve a tűzvédelmi szabályzat készítéséről szóló 30/1996. (XII. 6.) BM rendelet.

a tervek különböző ágazatokhoz tartoznak, azonban rendkívül sok közös, egymáshoz illeszkedő rendelkezést tartalmaznak.

Ha azt vizsgáljuk, hogy van-e különbség egy **tűzriadó tervben, menekítési tervben** vagy bombariadó tervben leírt kiürítés között, akkor az épület szervezett, gyors elhagyása tekintetében egyértelműen nemleges választ tudunk adni. Ha viszont a kiürítés okához kapcsolódó feladatokat tekintjük át, akkor már differencia állapítható meg, például hogy kell-e oltani, zárva vagy nyitva kell hagyni az épületet stb.

Ahhoz, hogy a koncepció végrehajtási utasításaként értelmezhető rendelkezések – szabályzatok, tervek – megvalósíthatók legyenek, meg kell határozni, hozzá kell rendelni **feltételrendszerét**, a későbbiekben részletezendő előerőt, annak feladatait, a végrehajtás módozatait, a szükséges eszközöket. Ha az őrzés megkezdését megelőző állapotot okok összességéként értelmezzük, akkor később okozati eredményként jelenik meg a hatékony őrzés, illetve védelem ellátása. Ez akkor igaz, ha nem a megkezdett biztonsági szolgáltatást követően és már teljesítés közben kerül sor a tevékenységet meghatározó információk feltárására és hasznosítására, mert akkor jellemzően már korrekciókra van, lehet szükség. Kedvező a helyzet akkor, ha például úgynevezett zöldmezős beruházáskor már a tervezés időszakában érvényre lehet juttatni a biztonság követelményeket, így lényegesen kedvezőbb, gazdaságosabb működési feltételek alakíthatók ki, ráadásul kevésbé van szükség utólagos kivitelezésre, beruházásra.

2.3 Őrzés és védelem

Az őrzés és a védelem mind a szakmai nyelvezetben, mind a köznyelvben gyakran egymás helyettesítőjeként, szinonimájaként vagy rokon értelemben használandó, sőt az ebből képzett őrzésvédelem, biztonságvédelem kifejezések is gyakran előfordulnak. A szóhasználat, a szókapcsolatok valóban szoros összefüggésre utalnak, hiszen valamilyeni az objektumokkal kapcsolatos olyan biztonsági tevékenységek markáns megjelölésére szolgál, amelyek a gyakorlatban egymás nélkül nem léteznek. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy az őrzés és a védelem két – tartalmában és időszerűségében – eltérő biztonsági tevékenység.

Irányadóként szükséges előrebocsátani, hogy az **objektum szokásos állapotában őrzési** tevékenység valósul meg, azonban ha **biztonságot befolyásoló esemény** – rendkívüli esemény – következik be, akkor az őrzést **fel kell váltania a védelemnek** mint magasabb biztonsági fokozatnak.

2.3.1 Az objektumőrzés

Ha górcső alá vesszük egy objektum szokásszerű állapotát, amikor csak a mindennapi események történnek, akkor a biztonság szempontjából egyfajta idilli nyugalom, képzetesen béke van. Ekkor tehát nincs szükség különösebb beavatkozásra. Ebben a biztonságos időszakban kiegyensúlyozottak, veszélymentesek a működési körülmények,

tulajdonképpen idézőjelben alapfokú biztonsági tevékenységre van csak szükség. Azért idézőjelben, mert ennek is igényesen kell eleget tenni, bármennyire is minimális szintűek a kockázati tényezők.

Az őrzés összetett, több olyan tényezőből álló tevékenység, amelyek egymással is kölcsönhatásban vannak, egymás nélkül nem léteznek. Az objektum fogalmának előzőek szerinti tisztázása során korábban indokolt volt a definíció alkotóelemeként foglalkozni az őrzés folyamatosságával, amely az előzőekben jellemzett állapot fenntartására, különböző **veszélyhelyzetek megelőzésére irányul**. A folyamatos, jól látható, kívülálló számára könnyen érzékelhető őrzés betölti a megelőzési funkciót, kellő visszatartó hatással rendelkezik. Kellő létszámmal, olyan **szakemberekből** álló személyzettel kell teljesíteni, akik erre képesek és egyúttal jogosultak. Képesek azért, mert kellő szintű, számon kérhető szakmai ismeretekkel rendelkeznek, fizikálisan és pszichésen alkalmasak arra, hogy intézkedéseiknek érvényt szerezzenek; jogosultak azért, mert rendelkeznek a törvény által előírt személy- és vagyonőri igazolvánnyal.⁷³

A tevékenység jogszerűségéhez elengedhetetlenül hozzátartozik az, hogy a vagyonőrök intézkedéseik alkalmával betartják a jogszabályi követelményeket, de nem utolsósorban az is, hogy foglalkoztatási körülményeik, munkajogi hátterük törvényes, rendezett. Ha kizárólag a pénzügyi feltételek határozzák meg az őrzési feladatokat ellátó állomány létszámát, és a biztonság érdekei csupán másodlagosak, perifériára szorulnak, amely kockázati tényezőként utóbb súlyos következményekhez vezethet.

A biztonsági személyzet munkájához nélkülözhetetlen a vagyonőrök speciális **személyes felszerelése** és az általuk kezelt, különböző rendeltetésű **biztonságtechnikai, épületüzemeltetési berendezések**.⁷⁴ A szakmai törvény több jogosultságot biztosít a vagyonőrök részére azzal, hogy az állampolgárok számára tiltott eszközök⁷⁵ alkalmazását teszi lehetővé.⁷⁶ A hatékony objektumőrzéshez az élőőrnek – a vagyonőröknek – és az általuk használt, kezelt biztonságtechnikának megfelelő arányban kell rendelkezésre állnia, az egyedi sajátosságokhoz, szükségletekhez igazítva. Elfogadott elv, hogy egyre inkább technikával kell kiváltani a biztonsági személyzetet, vagyis az objektív oldalt kell erősíteni, ezáltal lehet a szubjektivitás lehetőségét csökkenteni. Hiába áll rendelkezésre korszerű jelzőrendszer, ha kezelője bármely okból nem vagy nem kellő időben észleli a rendellenességet, s ennek következtében ab ovo nem lehetséges az eredményes intézkedés. Hazai gyakorlatukban általában az állapítható meg, hogy az **eszközellátottság** bár fejlődőben van, de mennyiségében és minőségében elmarad a kívánatos mértéktől, ugyanis a nagy elánnal megtörtént első telepítéseket nem követte kellő időben a technika korszerűsítése, cseréje, mindez oda vezet, hogy egyre gyakoribbak a meghibásodások, az üzemen kívüli időszakok. A harmadik generációs, intelligens rendszerek nem

⁷³ SzVMt. 6. § (1) bekezdés

⁷⁴ A vagyonőrök személyes felszerelését és az általuk kezelt biztonságtechnikai eszközöket a jegyzet a szolgálat átadás-átvétel fejezetében sorolja fel.

⁷⁵ A 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelet tartalmazza a közbiztonságra veszélyes eszközöket, köztük szerepel a gázspray és a gumibot.

⁷⁶ SzVMt. 27. § (4) bekezdés

pusztán észlelik a jelenséget, nem csak jelzik és felkínálják az ember számára a szükséges intézkedési lehetőséget, hanem programjuk szerint elektronikus parancsok kiadásával beavatkoznak a folyamatba. Az ember – például a diszpécser – szerepe „csak” az, hogy felügyeli a reparációs folyamatot.

Az objektumórzés tartalmi elemeinek összefoglalása az alábbi definíciót eredményezi:

- jogszabály által megalapozott, **törvényes** tevékenység, intézkedések összessége,
- amely komplex módon – biztonsági **személyzettel** és biztonságtechnikai **eszközök** alkalmazásával – történik,
- célja a személy- és vagyonbiztonságot sértő vagy veszélyeztető események, cselekmények **megelőzése**, kifejlődésének megakadályozása, végső soron a biztonsági szint fenntartása,
- és mindezek eredményeképpen a létesítmény **zavartalan, rendeltetésszerű működésének** biztosítása.

A tapasztalatok azt igazolják, hogy a kriminalitáshoz – gyakoriságához, következményeihez – képest lényegesen nagyobb a jelentőségük az objektumok üzemeltetésének zavartalanságához, a működés folyamatosságához fűződő megbízói érdekeknek. Egyszerű példával élve egy rövid időre történő hálózati kimaradás, technológiai leálláshoz vezető üzemzavar nyomán keletkezett kár sokszorosan meghaladja egy alkalmi lopás kárértékét.

A szolgálat intézkedései mindinkább etolódnak az **épületfelügyelet** irányába, ennek rendszereit felügyelik, kezelik, különböző kijelzők, műszerek értékeit értelmezik és regisztrálják. A vagyonőrök gyakran csak kiegészítő képesítésekkel – például tűzjelző rendszer, lift- és kisnyomású kazán kezelés – felelnek meg a szolgálati hely követelményeinek. Kötelezettségeikhez hozzájárul az is, hogy jogszabály írja elő az időszakos munka- és tűzbiztonsági oktatáson való részvételüket, amelyről jegyzőkönyvet kell felvenni.

Ha hosszabb időszakban eseménymentes az objektum őrzése, a biztonságért felelős személyzet akkor sem ülhet a babérjain, mert bár kétségtelenül eredményesnek bizonyult a megelőzés a múltban, azonban nem vagy nem kizárólagosan rajta múlik egy nem várt esemény bekövetkezése. Éppen ezért **állandó készenléti állapotot** kell fenntartani. Tekinthető ez a helyzet egyfajta felkészülésnek a jövőbeni eseményekre. Az őrzés időszakában kerül sor a védelmi gyakorlatok lebonyolítására, azon biztonsági tervek elsajátítására amelyeket a modellezett, prognosztizált szituációk bekövetkezésére dolgoztak ki.

2.3.2 Objektumvédelem

Míg az **objektumórzés** – mint **alaptevékenység** – értelmezhető a vagyonról való egyfajta gondoskodásként, addig az objektumvédelem egy eseményt és annak negatív hatásait a lehető legteljesebb mértékben **kiküszöbölve, magasabb biztonsági szinten** oldja meg a vagyon megóvását. Ilyenkor az állandónak tekinthető – bár önmagában változó, fejlődő – állapotot felváltja egy rendkívüli helyzet. A veszélyhelyzet bekövetkezésének lehetősége vagy létrejötte nem azzal jár, hogy ekkor befejeződik az őrzés, feladatait

a továbbiakban nem kell ellátni, épp ellenkezőleg, arra rárakódnak további – immár a védekezési – intézkedések is.

Miután elsődleges érdek az objektum **sértetlenségének, működése folyamatoságának, biztonságának fenntartása**, olyan hatékony védelemre van szükség, amely alkalmas ennek a komplex követelménynek eleget tenni, ráadásul nem egy képletesen még passzív állapot fenntartása, hanem egy támadás-elhárítás aktív körülményei között.

A jogi alapismeretek keretében megismerhető volt a vagyonörök intézkedési jogosultságának törvényi háttere:

- az **Alaptörvény** tartalmazza a tulajdon és az ellene történő jogtalan támadás elhárításának jogát;
- a **Büntető Törvénykönyv** büntethetőséget kizáró okként határozza meg jogtalan támadás ellen a jogos védelmet;
- a **szabálysértési törvény** az előzőre hivatkozik a felelősségre vonás akadályaként;
- a **Polgári Törvénykönyv** biztosítja megengedett önhatalommal a tulajdon- és birtokvédelem érdekében teendő intézkedések teljesítését, a Büntető Törvénykönyv pedig nem minősíti önbíráskodásnak, ha az erőszak vagy fenyegetés az igény érvényesítés megengedett eszköze;
- a **szakmai törvény** feljogosítja a vagyonört, hogy törvényes intézkedése – elfogás – alkalmával a bűncselekményből vagy szabálysértésből származó tárgyat elvegye a tetten ért elkövetőtől.

Feltétlenül tudatosítani szükséges azt a tényt, hogy a tulajdon, a birtok – értékhatár nélküli – sérelmének kell tekinteni azt is, ha a tetten ért tolvaj a dolog – vagyis az elrabolt ingóság, tárgy – megtartása érdekében erőszakot, illetve élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz (ilyenkor is rablásról beszélünk).⁷⁷

Levonható tehát az a következtetés, hogy több jogág – államjog, büntető jog, szabálysértési jog, polgári jog, közigazgatási jog – kimondottan felhatalmazást ad a hátrányos helyzetbe került, védekezésre kényszerülő, természetesen a törvényesség keretei között védekező részére.

A védekezés stádiuma sem tekinthető homogén folyamatnak, hanem alapvetően ekkor is **két** egymást követő **időszakról beszélhetünk**. Ha kellő időben történ az észlelés, és még csak a lehetősége áll fenn a veszélyeztetés létrejöttének, az intézkedések még mindig **megelőző** célzatúak, ekkor még **enyhébb** a biztonságra gyakorolt kedvezőtlen hatás. Az a legkedvezőbb, ha a megtett intézkedések együttese, a **fokozott** szolgálatellátás kellően hatékonyan bizonyul, megszűnik a kockázati tényező, ezáltal sikerült

⁷⁷ Ismertté vált olyan eset, amikor hipermarketben a CD-ket, kisebb értékű más áruféleségeket a zseibe – nem a kosárba – rakó „vásárló” fizetés nélkül haladt át az úgynevezett kasszazónán, a vele szemben intézkedést kezdeményező vagyonörökkel dulakodott, majd a kiérkező rendőrrajőr állapította meg, hogy a tetten ért elkövető körözését rendelték el.

megakadályozni a további hátrányos következményt, a rendkívüli esemény⁷⁸ létrejöttét. Ennyiben tehát ez a fázis is megelőző jellegű.

Ha elmaradt az előzmények kellő időben történő megismerése, vagy váratlansága miatt nem volt lehetőség a rendkívüli esemény észlelésére, akkor már sérül az objektum biztonsága. Ekkor az intézkedések célja, sorrendisége – a párhuzamosságot nem kizárva – a következő:

- a megtörtént esemény, az emberi cselekmény **megszakítása**,
- a közvetlen veszélyhelyzet **felszámolása**,
- a további káros, hátrányos következmények **elhárítása**
- és lehetőség szerint az eredeti állapot **helyreállítása**, a működés folyamatosságának ismételt biztosítása.

Az egyes fázisokon belül is állandó mozgás, ingadozás tapasztalható a veszélyhelyzet, illetve a megtett intézkedések és hatásaik kölcsönhatásában.

Kedvező esetben a védelmi intézkedések megfelelő intenzitással csillapítják, mindinkább semlegesítik, végül kiiktatják a negatív tényezőket, ennek azonban nem egyenes vonalú a trendje, hanem az aktuális állapotokat kifejező amplitúdók sorozatából áll.

A védelem kifejezésből kiindulva, általánosítva támadásként foglalható össze az összes emberi beavatkozás, cselekmény, amely az objektum, annak biztonsága ellen irányul, legyen az például jogtalan behatolás, betörés vagy rongálás, de akár a működési rend megzavarása is.

Eddig az objektum biztonságát csak mint **fizikai** képződményt, mint **vagyon**i elemet taglaltuk, viszont ehhez képest a biztonság elsődleges, meg nem kerülhető tényezője az objektumban bármely minőségben tartózkodó **emberek** életének, egészségének védelme, amelynek a további tennivalókat alá kell rendelni. Mindenekelőtt erre irányulnak az **életmentés**, az elsősegélynyújtás, a baleset-elhárítás, az egészség megóvása érdekében bevezetett eljárások. Ezekben az esetekben a szükséges életvédelmi intézkedések szempontjai határozzák meg a további feladatok ellátását.

Az **objektumvédelem fogalma** hasonló az objektumőrzés meghatározásához, de – figyelemmel a bekövetkezett eseményre, a fokozott kötelezettségekre és felelősségre – attól mégis eltér. Az objektumvédelem tehát:

- az objektumőrzésen alapuló,
- élet- és vagyonvédelmi intézkedések összessége, komplex rendszere,
- a rendelkezésre álló feltételrendszer igénybevételével,
- a védelmi feltételrendszer fenntartása,
- a támadás elhárítása, a veszélyhelyzet felszámolása,
- a működés zavartalanságának biztosítása
- a támadás bekövetkezését megelőző állapot visszaállítása céljából.

⁷⁸ Lásd az intézkedések rendkívüli események alkalmával című fejezetet.

A fogalmi elemek magyarázatot igényelnek, illetve további lényeges tartalmi elemekre tagozódnak.

Az **objektumőrzés** jelentőségét már feltártuk mint a későbbi fázisban szükséges védelmi hatékonyság megalapozóját.

A **komplexitás**, az intézkedések összessége alatt értendő minden olyan kötelezettség teljesítése, amely az adott veszélyhelyzet megoldásához szükséges, s szakmailag jól kidolgozott védelmi dokumentáció tartalmaz.⁷⁹

A rendelkezésre álló **feltételrendszer** szervezeti, személyi és technikai elemekből tevődik össze.

A **szervezeti** rendszer alatt döntően az egyébként is meglévő szervezeti egységeket – például rendészet, igazgatás, gondnokság – értjük, amelyek feladatkörei között megtalálhatók a biztonsági, védelmi teendők.

Más minőséget jelent, ha veszélyhelyzet esetére életbe léptetik a vonatkozó tervekben rögzített szervezeti intézkedéseket, amelyek – a „békeidőszakban” működő szervezeti rendszerhez képest – egy ideiglenesen működő stábot, apparátust hoznak létre, és ez az úgynevezett törzs erre a védelmi időszakra teljes mértékben átveszi az irányítást.

A **humán erőforrás** nemcsak a biztonsági személyzetből tevődik össze, hanem a védett létesítmény speciális feladatok ellátására felkészített munkatársaiból is – gondoljunk például egy technológiai vészleállásra. Az sem kizárt, hogy indokoltá válik az objektumban ideiglenesen tartózkodók – ügyfelek, beszállítók – igénybevétele, ehhez azonban elengedhetetlen tevékeny együttműködésük.

Ha – elsősorban a rendészeti típusú intézkedésekhez – nem elegendő a biztonsági személyzet, vagy egyébként is hatósági hatáskörbe tartozik az esemény, akkor kerül sor a szolgálat megerősítésére, a hatóságok és más közszolgálati funkciót ellátó szervek – mentők, tűzoltók, hibaelhárítók – bevonására, munkatársaik helyszíni intézkedéseire. Megérkezésükig fokozott feladat hárul a helyszínen lévő intézkedésre kötelezettekre, hiszen addig is a lehetséges mértékben fenn kell tartani a biztonság szintjét.

A **technikai feltételrendszerhez** tartoznak a különböző a biztonságtechnikai⁸⁰ és épületfelügyeleti és üzemeltetési rendszerek, de ide tartozónak kell tekinteni – például veszélyes üzemek esetén – a működő technológiák vezérlését is. A **mechanikus** és **elektronikus biztonságtechnikai** berendezések a külső és belső védelmet szolgálják eszközeikkel:

- a **kültéri** védelem a peremvonalak berendezéseinek fizikai minősége, alkalmassága:
- kerítések, külső kapuk, sorompók
- a héjvédelem, felületvédelem eszközei (falazatok, padozatok, földépek, különböző nyílászárók, valamint rácsozataik, záraik és vasalataik)
- a **térvédelem** egyaránt betölt külső és belső védelmi funkciót:
- behatolásjelző – riasztórendszer

⁷⁹ Lásd az Intézkedések rendkívüli események alkalmával fejezetben felsoroltakat.

⁸⁰ Lásd a vagyonvédelmi szolgálat átadás-átvétele fejezetben leírt eszközöket.

- távfelügyeleti rendszerhez bekötés
- kamerás megfigyelő rendszer (felvétellel egyidejű rögzítés és visszanezési lehetőség, mozgatható kamerákkal, figyelmeztető jelzés mozgáskor, képátvitel távfelügyeletbe)
- személy- és gépjármű beléptető rendszer (például forgóajtó vagy forgóvilla, rendszám-felismerő rendszer kártyás, biometrikus vezérléssel)
- távműködtetésű nyílászárók, sorompók
- kaputelefonok, belső kommunikációs rendszerek
- tűzjelző rendszerek
- személy-, csomagátvizsgáló eszközök (fémkereső, mágnes kapu, csomag röntgen, radioaktív, robbanóanyag detektor)
- a **beltéri** védelmi eszközök:
- tárgyvédelem (megerősített bútorok, trezorok, páncélszekrények)
- személyvédelem (támadás-, pánik-, éberség-, dőlésjelző kapcsolt távfelügyelettel).

Itt kell megemlíteni a különböző rendszerek **érzékelő** eszközeit, amelyek a fenti biztonsági monitoring berendezések jelzéseit generálják. A különböző elveken működő érzékelők funkcióik szerint alkalmasak az elváltozások észlelésére, majd az azonnali riasztójelzések detektálására. A jegyzet nem tér ki a biztonságtechnikai kérdések részletes feldolgozására, ezért csupán jelezzük az érzékelők sokrétűségét (például nyitás, törés, mozgás, rezgés, elmozdítás, hő, infra érzékelő és sorompó stb.).

A technikai feltételrendszerhez hozzátartozik a létesítmény, az épület működésének zavartalansága, a közműhálózatok, az épületgépészet és a különböző műszaki eszközök hibátlan működése, a jól funkcionáló **üzemeltetési, felügyeleti központok**.

A védelmi intézkedéseket teljesítő állományt különösen havaria esetén el kell látni az előírt – például védőruházat, gázálc – **védőeszközökkel**. Ilyenkor az sem kizárt, hogy a vagyonőrök részére kiosztására kerülnek az egyébként nem maguknál tartott kényszerítő eszközök.

A feltételrendszernek fontos tényezője a **biztonsági szektor szabályozottsága**, amely eredője a rezsím konzekvens jellegének. A vezetés belső normákban jeleníti meg a biztonságra vonatkozó akaratát, célkitűzéseit, és meghatározza ennek feladatait, elérési módját, ezzel szinte nem is tesz mást, mint megfogalmazza a szervezet számára a védelem elméleti definíciójának gyakorlati végrehajtását. A szabályrendszer általános magatartási szabályokat tartalmaz, hatálya kiterjed mindazokra, akik az objektumban tartózkodnak, előírásai egyúttal a tartózkodás jogcíme szerint differenciáltak. Megjelenik ebben az a követelmény, hogy a biztonság fenntartása, az eredményes védekezés csak az érintettek együttműködésével valósítható meg, függetlenül attól, hogy mi a beosztásuk, vagy éppen miért vannak jelen a létesítményben. Szükségesnek tartjuk kiemelni ezt a szubjektív feltételt, mert védekezéskor az állomány egyes részlegei egymásra tekintettel hajtják végre szelektív, speciális feladataikat, az egyes intézkedések végrehajtásakor az utasítók és a végrehajtók között nélkülözhetetlen a szoros kapcsolatrendszer.

Nem igényel magyarázatot, hogy mennyire fontos az objektumban működő szervezet munkatársainak egységes, **megelőzés centrikus biztonsági szemlélete**, ha úgy tetszik,

egészséges veszélyérzete. Állandó odafigyeléssel érhető el, hogy nincs feleslegesen nyitva üres helyiség ajtaja, nem marad mások által hozzáférhetően szenzitív adatokat tartalmazó adathordozó, legyen az irat vagy informatikai eszköz, nem válnak közismertté, jogosulatlanul megismerhetővé az egyes személyekhez rendelt biztonsági kódok, betartják az adat- és titokvédelmi rendelkezéseket.

A részletekre kiterjedő figyelemhez az is hozzátartozik, hogy beosztásra tekintet nélkül feltehető a vagyoni védelem alapvető kérdése – különösen egy zártabb épületrészben – egy idegen személynek: „miben segíthetek?”. A kérdés egyrészt valóban segítő szándékra utal, másrészt jelzi az illető részére, hogy észrevették, figyelemmel kísérik mozgását, magatartását, de egyértelműen következik a kontaktálásból a távozásra felszólítás. Az más kérdés, hogy milyen előzményekkel, **képzéssel, szemléletalakítással** lehet eljutni odáig, hogy nemcsak a biztonsági szolgálattól várják el az intézkedéseket, hanem beosztásra tekintet nélkül felfigyelnek egy látszólag céltalanul ott tartózkodó, még csak nem is „gyanús” idegenre.

Szükségesnek tartjuk a felelős magatartás fontosságát folyamatosan hangsúlyozni, különös tekintettel az **üzleti titkokra, bizalmas adatokra**, mindazokra az információkra, amelyek illetéktelen személy birtokába kerülve lehetőséget adnak jogellenes, illetve jogosulatlan felhasználásukra, legrosszabb esetben akár az objektum elleni támadásra.

A megállapított tényezők indokolják, hogy hangsúlyozzuk; a biztonsági követelmények kevésbé érvényesülnek a bizalmi elv és az annak nyomán kialakult oldott munkahelyi légkör, hangulati tényezők alapján. Hatékony eredmény a kedvező és kedvezőtlen tapasztalatokon egyaránt alapuló, az alaptevékenységet nem zavaró, a munkafolyamatokba szervesen beépülő szabályozással és annak betartásával érhető el, amellyel a vezetők – és következetes intézkedéseik nyomán – munkatársaik azonosulni tudnak.

A védelmi feltételrendszer fenntartása megköveteli, hogy valamennyi alkotó eleme állandóan alkalmas legyen feladata ellátására, azaz rendelkezésre álljon, így többek között:

- a létszám teljes, folyamatos a **képzés és továbbképzés**, megtörténnek az időszaki gyakorlatok;
- folyamatos az eszközök **karbantartása**, nem maradnak el a hibajavítások;
- naprakészek a szabályzatok, utasítások, a gyakorlati igények és a háttér szabályozás szükségletei szerint megtörténnek a módosítások, az átvezetések.

Bármely vezetés, irányítás elengedhetetlen eszköze, módszere az alapos, módszeres, valamennyi lényeges tartalmi elemre kiterjedő **ellenőrzés**. Ez vonatkozik a védelemre, a védelmi rendszerre is. Ha nem kellően alapos a visszacsatolás, ha nem eredményez objektív információkat a biztonság státusáról, akkor csak a kiadott védelmi utasítások ismereteseek, de közel sincs meggyőző információ a védelem alkalmasságáról. Ezért kell például naponta tesztelni a tűzjelző-rendszert, megállapítani egy nyílászáró zártságát vagy a járőr útvonalon a járőr megjelenését az ellenőrző pontokon.

A védelem szempontjából a külső erők mellett legalább ekkora jelentősége van a **belső elkövetők** által elkövetett cselekményeknek, sőt a fokozott veszély abban rejlik, hogy ártó tevékenységük nem külső tényező, ugyanis ezek a személyek állandóan vagy hosszabb ideig különböző minőségben – munkavállaló, bérlő, szolgáltató dolgozója,

rendszeres beszállító – az objektum belső területén tartózkodnak. Alapos ismeretekkel rendelkeznek az objektumról, lehetőségük van kiismerni a védelem gyenge pontjait, célirányos információszerzési lehetőségeik kevésbé korlátozottak, jobban meg tudják tervezni cselekményeiket, fel tudnak készülni elkövetésükre.

Elsősorban a vagyon elleni bűncselekmények felderítésének tapasztalatai igazolják, hogy létrejönnek illegális kapcsolatok az objektumban dolgozók és a rendszeresen valamely tevékenység ellátása céljából oda belépők – karbantartók, fuvarozók – között, többnyire a hozzáférés biztosítása, az ellopott dolog átmeneti deponálása, majd kiszállítása céljából.

Végezetül meg kell említeni, hogy a bűnözésre vonatkozó kriminológiai és kriminalisztikai hazai és nemzetközi tapasztalatok egyértelműek abban, hogy az ismertté vált **bűncselekmények zöme** – bár arányában csökkenő mértékben – **vagyon elleni** bűncselekmény. Az értelmezéshez hozzátartozik az is, hogy időközben jelentős dekriminalizálás valósult meg a szabálysértési értékhatár felemelésével, azonban az nem vigasztalja a sértettet, hogy a sérelmére elkövetett lopás csak szabálysértés, mert a kára nem éri el az 50 000 forintot. Ebből óhatatlanul az következhet, hogy a védelem is elsősorban a jogosulatlan eltulajdonítás ellen kerül kiépítésre, ugyanakkor nem szorulhatnak háttérbe a további kockázati, veszélyeztetettséget jelentő tényezők.

2.3.3 Az objektumőrzés módjai

Alapvető őrzési módok a **pontőrzés, területőrzés, a járőrözés** és ennek **kombinált** módozatai, amelyek különböző szolgálati formákban valósulnak meg, a külső és belső őrzésben elfoglalt helyek, szerepek szerint.

Pontőrzést általában a leginkább veszélyeztetett objektumok igényelnek, amely nem feltétlenül terjed ki a teljes területre, hanem csak annak kiemelt védelmet igénylő részére. Az őrzés korlátozása pénzügyi, takarékosági okokra is visszavezethető, emellett az előerő mellé rendelt korszerű biztonságtechnikai megoldást jelenthet.

A **körkörös** őrzés a külső védelmi vonalak megerősítését eredményezi folyamatos ellenőrzés alatt tartásával, gyakran őrkutyával.

A **területőrzés** valósul meg a pontőrzés és a körkörös őrzés együttes, kombinált alkalmazásával, ez a mód minősíthető a legmagasabb szintűnek.

Az objektumőrzési módoknak felel meg a vagyonőrök beosztása és feladataik meghatározása:

- elsősorban **külső** őrzési feladatokat teljesítenek a járőrök, a kutyás járőrök,
- **belső** feladatokat lát el a portás és a recepciós, a monitor-megfigyelő vagy a rendészeti intézkedést foganatosító járőr.

2.4 A szolgáltatási utasítás

A biztonsági szakmában kialakult gyakorlatban a biztonsági feladatokat – a vagyonőrök és áttételesen a végrehajtással érintett más személyek kötelezettségeit – tartalmazó utasítást a rendelkezésre jogosult egységes szerkezetben foglalja össze. Azért fogalmazunk első körben kissé körmönfontan, mert indokolt tisztázni, hogy ki is jogosult ezt az igen fontos belső normát kiadni, amelynek hatálya kiterjed az objektum területére és – jelen esetben ez a döntő – mindenkire, aki benne tartózkodik, vagy be kíván oda lépni.

A rávezető kérdés feltehető úgy, hogy van-e, lehet-e ilyen joga a vagyonvédelmi szolgáltató társaságnak. Egyértelmű a válasz, hogy csak a **tulajdonos vagy a birtokos jogosult** erre, aki **átruházott tulajdon- és birtokvédelmi jogosultságának** teljesítését várja el díjfizetés ellenében egy erre jogosult vagyonvédelmi szolgáltatótól.

A következő körben a leggyakrabban használatos címek – őrutasítás, őrszolgálati utasítás, szolgáltatási utasítás – különbségét érdemes röviden értelmezni.

Egy címnek lehetőleg a legteljesebb tartalmat kell kifejeznie. Előjáróban megállapítható, hogy ennek eleve nem felel meg az őrutasítás elnevezés, hiszen hol marad a járőr és mindaz a szerteágazó tevékenység, amelyet a vagyonvédelmi szolgáltatás magában foglal.

Fontosabb tartalmi kérdés az, hogy a **szolgálati** vagy **szolgáltatási utasítás** kifejezéseknek a kötelezettségek oldaláról nézve teljesen eltérő vonzatai vannak. Hivatkozva az alapvető ismeretek fejezetben a szerződésekkel kapcsolatos rövid ismertetésre, le kell szögezni, hogy a **polgári jog keretein belüli** szerződéses jogviszonyról, **szolgáltatási szerződés** teljesítéséről van szó, amely a szerződés tárgyát szolgáltatásként határozza meg. Ebből eredően a teljesítésére vonatkozó utasítás sem lehet szolgálati, amely teljesen más felek közötti és teljesítési körülményekre utal.

Nem vitatva a biztonsági tevékenység által megkövetelt fegyelmet, megbízhatóságot stb., esetenként a „félkatonai szervezet” kifejezés is előfordul a szolgáltató jellemzéseként, azonban ez nem vezethet a valóság torzításához. A szolgálat elsősorban katonai, rendvédelmi szervezetekhez tartozó, rendfokozattal rendelkező – a hivatásos szolgálati viszonyjal együtt járó, sajátos fegyelmi, függelmi követelmények között élő és tevékenykedő – végrehajtó személyi állományra utal.

A szolgáltató nem az állam által működtetett szervezet, hanem általában **gazdasági társaság**, amelynek **munkavállalói** vele **munkajogviszonyban** állnak. Következtetésként levonható tehát, hogy formailag és tartalmilag a „**szolgáltatási utasítás**” kifejezést tartjuk megfelelőnek mint definíciót, ugyanakkor alkalmazzuk a gyakorlatban használatos egyszerűbb szolgálati utasítás formát is. Nem csak jogtechnikai kérdés, hogy a szolgáltatási utasítást – mint a szerződéshez tartozó, azzal együtt kezelendő iratot – célszerű a szerződés mellékleteként elkészíteni. A szerződésben elegendő utalni arra, hogy a szolgáltatási utasítás részletezi a feladatokat, vagy csak hivatkozik rájuk keret jelleggel. Ha a szolgáltatási utasítás minden teendőt részletesen tartalmaz, akkor azok legkisebb változása is a szerződés módosítását vonja maga után.

A szolgáltatási szerződésben a teljesítési kötelezettségeket a megbízó határozza meg. Igaz ez akkor is, ha a megbízott előzőleg alapos szakmai javaslatot tett erre, amelyet elfogadott. Ha tehát ez a megbízó döntése, ebből az következik, hogy a megbízott – bár az

előzőek szerint társszerzője – akkor sem lehet formálisan kiadója az utasításnak. Gyakran található olyan megoldás az utasítások elején, hogy a vagyonvédelmi társaság vezetője kiadja, a megbízó pedig jóváhagyja az utasítást, holott inkább elfogadható lenne, hogy a megbízó „névében, rendelkezése szerint” adná ki.

Megjegyzésként ide kívánczodik egyúttal az is, hogy az utasítási jog a munkáltató joga, nem téveszthető össze azzal, hogy a megbízottnak a megbízó utasításai szerint és érdekének megfelelően kell teljesíteni.

A szolgáltatási utasítások nem kizárólag a végrehajtási feladatokat tartalmazzák, hanem a vagyonvédelmi szolgáltatás általános kérdéseit, valamint a megbízó rendelkezése, illetve a felek közötti együttműködésből eredő további – nem csak a vagyonőrökre vonatkozó - viszonyokat is, általában az alábbiakhoz hasonló szerkesztési megoldásokkal:

a) általános rendelkezések

- hatályosság, érvényesség,
- a szolgáltatás célja (a vagyon védelme, a működés zavartalansága)
- a releváns jogszabályok (SzVMt., Btk., Sztv., Ptk.)
- a vagyonőrökkel szemben támasztott követelmények
- a vagyonőrök fő feladatai,
- jogállása, jogosultsága,
- elméleti és gyakorlati ismeretek,
- az utasítási ellenőrzési joggal rendelkező személyek

b) szervezeti és működési szabályok

- létszám, beosztás
- öltözet, felszerelés (formaruha, kényszerítő eszközök stb.)
- szolgáltatási okmányok és kezelésük
- jelentési kötelezettségek
- magatartási szabályok
 - = viselkedés, megjelenés, ápoltság (udvarias, előzékeny stb.)
 - = kommunikáció (elvárható szakszerűség)
 - = a szolgálati hely rendje, elhagyása (engedély, saját elhatározás)
 - = adat- és titokvédelmi rendelkezések
- a szolgálat átadás-átvétel szabályai⁸¹

c) szolgáltatási feladatok

- a portán, recepción teljesítendő ellenőrzési, kezelési feladatok
 - = személyforgalom (be- és kiléptetés, csomag-, ruházatellenőrzés)
 - = járműforgalom ellenőrzése
 - = az áru-, szállítmányforgalom ellenőrzése
 - = kulcskezelés
 - = telefonközpont kezelése
 - = küldemények átvétele
 - = biztonságtechnikai, épületfelügyeleti rendszerek felügyelete, kezelése

⁸¹ Lásd a vonatkozó fejezetet.

- járőrözés
- rendészeti típusú intézkedések ellenőrzések
 - = alkoholfogyasztás
 - = munkaidőn túl tartózkodás
 - = munkavégzési engedély betartása
 - = tűzgyújtási engedély betartása
 - = dohányzási tilalom, szabályok betartása
- személyvédelmi intézkedések
- intézkedések rendkívüli események alkalmával⁸²
 - = bűncselekmény vagy szabálysértés
 - = tűzeset
 - = talált tárgy, csomag
 - = közveszéllyel fenyegetés
- az egyes vagyonőrök speciális feladatai
- váltásvezetői feladatok (ha van)

2.4.1 Az egyes beosztásokban teljesítendő feladatok

Az ismertetett feladatokat a létszámviszonyoktól függően egy vagy több vagyonőr teljesíti, optimális esetben a létszám elegendő a megbízói igények teljesítésére. Általános gyakorlat, hogy mindössze egy fő látja el az összes feladatot. Ebben az esetben létesítmény biztonságának veszélyeztetettsége függvényében ésszerűen szelektálni kell közöttük, amivel azonban elkerülhetetlenné válik a kisebb-nagyobb kockázatok tudatos vállalása. Kivételt az jelenthet, ha az objektum csekély védelmet, minimális feladatellátást igényel, ilyenkor elégséges az állapot megfigyelése, szinten tartása.

A továbbiakban a lehetséges beosztásokhoz kapcsolódó funkciókat dolgozzuk fel, függetlenül a vagyonőrök létszámától.

2.5 A portai, recepciós feladatok

A portai, recepciós feladatok ellátása meghatározó jelentőségű a biztonság, a létesítmény folyamatos működése szempontjából. A portákon alakulnak ki a belépők elsődleges véleményei a létesítményről, ügyintézéséről, működésének szakmaiságáról, szerveztségéről, kulturáltságáról stb. Itt bonyolódik – a munkaidőhöz igazodóan – ciklikusan a személy-, jármű- és áruforgalom, amely sajátosságaik szerint kellő szintű regisztrációt, ellenőrzést igényel.

⁸² Lásd a vonatkozó fejezetet.

2.5.1 A portai tevékenység jogi háttere

A szakmai törvény a vagyonőr jogosultságai oldaláról közelíti a portán teljesítendő személyforgalmi feladatokat **közterületnek nem minősülő létesítmény** őrzésekor.⁸³

A **területre belépő vagy ott tartózkodó személlyel szemben** a következő intézkedések hajthatók végre:⁸⁴

a) **Belépési és tartózkodási jogosultság megállapítása**

- a belépő felhívása:
 - = kilétének igazolására,
 - = tartózkodása céljának közlésére,
 - = a belépés, illetve tartózkodás jogosultságának igazolására;
- ennek megtagadása vagy a közölt adatok nyilvánvaló valótlansága esetén (a megbízó eltérő rendelkezésének hiányában):
 - = megtilthatja belépését, ott-tartózkodását,
 - = és távozásra szólíthatja fel.

b) **Csomag- és szállítmány ellenőrzése**

- felhívás:
 - = csomag, illetve menet-, szállítási okmány bemutatására,
 - = csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítmánynak a bemutatására

(a csomag ellenőrzésére vonatkozó rendelkezései szerint, amelyeket a későbbiekben részletez a jegyzet).

c) **Jogosulatlan belépés, tartózkodás⁸⁵ jogsértő magatartás⁸⁶ megakadályozása**

- arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazásával
 - = a jogosulatlan belépést megakadályozása,
 - = a jogosulatlanul bent tartózkodó eltávolítása;
- –felhívás jogsértő magatartás abbahagyására,
- –megtilthatja közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét.⁸⁷

d) **Intézkedésben érintett személy személyazonosságának megállapítása⁸⁸**

- jogosult felhívni kilétének igazolására,
- ha önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, indokolt esetben igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel.

e) **Bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetőjének tettenérése⁸⁹**

- felszólítás a cselekmény abbahagyására,
- a cselekmény folytatásának megakadályozása,

⁸³ SzVMt. 26. § (1) bekezdés

⁸⁴ Uo. 25. § (1) bekezdés

⁸⁵ Uo. 27. § (3) bekezdés

⁸⁶ Uo. 26. § (1) bekezdés d)

⁸⁷ Uo. 27. § (4) és lásd: Alapvetések fejezet

⁸⁸ Uo. 27. § (4) bekezdés

⁸⁹ Uo. 27. § (2) bekezdés

- az elkövető elfogása,
- az elkövető birtokában lévő dolog, eszköz elvétele, amely
 - = bűncselekményből vagy szabálysértésből származik (emlékeztetőül: a dolog visszaszerzése megengedett önhatalommal),
 - = elkövetéséhez használták (elkövetés eszköze),
 - = támadásra alkalmas;
- az elfogott személy és az elvett tárgy haladéktalan átadása az ügyben eljárni jogosult nyomozó hatóságnak,
 - = a nyomozó hatóság azonnali értesítése, ha nincs erre módja.

A vagyonőr számára a szakmai törvény biztosítja, hogy törvényes intézkedése eredményessége érdekében a megfelelő eszközök rendelkezésére álljanak:

- a belépők ellenőrzésére fegyver-, illetve robbanóanyag-kutató műszert alkalmazhat,⁹⁰
- magánál tarthat vegyi eszközt (gázsprayt), gumibotot, őrkutyát és – a vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint – lőfegyvert, és azokat csak **jogos védelmi helyzetben**, illetve **végszükség esetén alkalmazhatja**.⁹¹

2.5.2 A személyforgalommal kapcsolatos feladatok

Az alapvető portai funkciókból kiváltak a **repció**s feladatok, amelyek napjainkban már önálló ügykört jelentenek. A szállodaiparból átvett kifejezés tulajdonképpen személyforgalmi feladatok teljesítésére szakosodott portát jelöl, amelynek személyzete alapesetben nem lát el biztonsági-védelmi teendőket, legfeljebb kapcsolódik azokhoz.

A vagyonőrök a személyforgalom rendjének biztosításával, az ügyfél-irányítási tevékenység ellátásával, a beléptető rendszerek működtetésével elősegítik a megbízó működését, figyelemmel kísérik az ügyfelek érkezését és távozását. Ezenkívül feladataik közé tartozik:

- a) tájékoztatás, felvilágosítás adás,
- b) személyazonosítás,
- c) a belépési jogosultság megállapítása,
- d) ideiglenes belépési engedély kiadásakor fogadókészség tisztázása, majd engedély kiadása,
- e) csomag és ruházat átvizsgálása (részletesebben lásd 2.5.3 pontban),
- f) fel- és lekísérés,
- g) kiléptetéskor a belépési engedély visszavétele,
- h) jogosulatlan belépés megakadályozása.

⁹⁰ Uo. 26. § (1) bekezdés f)

⁹¹ Uo. 27. § (4) és lásd: Alapvetések fejezet

a) Tájékoztatás, felvilágosítás adás

Az érkező ügyfeleket, látogatókat fel kell világosítani az ügyfélfogadás helyéről, közülük sokan nem rendelkeznek kellő információval ügyük intézéséről sem. A felkészült recepció rendelkezik alapvető ismeretekkel, azonban fennáll annak a veszélye, hogy téves információt adhat, ezért meg kell határozni, hogy melyek azok az ügyek, amelyekről kizárólag az ügyintéző adhat tájékoztatást.

b) Személyazonosítás, belépési jogosultság megállapítása

A belépő személy azonosítása csak akkor szükséges, ha a belépési jogosultság ellenőrzött. A belépési jogosultság szabályozása szempontjából az objektumok különbözőek aszerint, hogy milyen mértékben ellenőrzött, illetve korlátozott az áthaladás a peremvonalon, a külső nyílászárón, jelen esetben a portán. Ha teljesen szabad a forgalom, még az sem feltétel, hogy figyelemmel kell kísérni a területet, illetve az ott közlekedőket. Irodaházakra jellemző, hogy arcképes igazolvány alapján történik a személyazonosítás, majd ideiglenes belépési engedély kerül kiadásra. Fokozottan védett objektumok esetében megszokottá vált korszerű biztonsági eszközök – csomagröntgen, mágneskapu, biometrikus azonosító rendszerek – használata is.

A belépési jogosultság lehet állandó és ideiglenes, annak logikus következményeként, hogy a jogosultak milyen minőségben kötődnek a létesítményhez:

- i) állandó* belépési engedéllyel rendelkezők
 - munkavállalók
 - partner cégek képviselői
 - rendszeres ügyfelek
 - állandó beszállítók, szolgáltatók (büfé, konyha, karbantartók, takarítók)
 - rendszeres fuvarozók, szállítmányozók
- j) időszakos* belépési engedéllyel rendelkezők
 - átmenetileg a területen tartózkodó kivitelezők dolgozói
 - saját alkalmi, idenymunkások
- k) ideiglenes* belépési engedélyt vesznek át az eseti belépők
 - ügyfelek,
 - fuvarozók stb.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a **hatóságok képviselői, a hivatalos személyek** akadálytalan beléptetésének biztosítására, amely alapszabályként a szakmai törvényből eredeztethető.⁹² Ugyanakkor nem nélkülözhető a létesítmény illetékes vezetőjének azonnali értesítése, illetve felkérés arra, hogy várja meg, amíg érte jönnek, hogy felkísérjék, vagy tájékoztatni arról, hogy a létesítmény területén vannak-e veszélyforrások.

⁹² SzVMt. 16. § (1) „Az e törvény hatálya alá tartozó tevékenységet végző személy [...] a hatóság eljárását nem akadályozhatja.”

A **volt dolgozók** megjelennek munkaviszonyuk megszűnésekor, de gyakran más okból is felkeresik korábbi munkahelyüket, munkatársaikat. Alapkövetelmény, hogy megtörténjék belépési jogosultságuk visszavonása – kártyájuk érvénytelenítése a rendszerben –, és erről a portaszolgálat kellő időben kapjon értesítést. Más rendelkezés hiányában az általános szabályok vonatkoznak rájuk is, melynek betartása kényes helyzetet keletkeztethet a vagyonőr számára. Arra is van példa, hogy a munkáltató kifejezetten megtiltja az illető belépését.

c) Belépési engedélyek

Az előzőekben már sor került az arcképes igazolvány említésére mint a személy azonosításának hagyományos eszközére. Ezt az igazolványt a rendelkezésre jogosult – illetve nevében adhatják ki – belépésre jogosító okmányként, leggyakrabban a munkavállalók részére. Egyszerű továbblépést jelent az a megoldás, amikor a belépők különböző kivitelezésű úgynevezett manuális **kártyát** vesznek át, amelyen fel van tüntetve, hogy milyen minőségben tartózkodnak az objektumban. Ahol beléptető rendszerek vannak telepítve, ott az elektronikus adattartalmú – mindinkább fényképpel is ellátott – kártyák használatával történik birtokosaik személyazonosságának és belépési jogosultságának megállapítása.

A portaszolgálat meghatározott darabszámú kártyakészlettel rendelkezik; hiánytalanságának megállapítására két időpontban kerülhet sor:

- l) egyrészt a szolgálat átadása-átvétele alkalmával,
- m) másrészt a munkaidő utáni, a létesítmény zárásakor történő ellenőrzéssel állapítható meg, hogy vannak-e le nem adott kártyák, így azonnal meg lehet kezdeni visszaszerzésük érdekében a szükséges intézkedéseket.

Megjegyezzük, hogy a kártya hiányának megállapítása esetén – a jelentési kötelezettség teljesítésén túl – soron kívül intézkedést kell kezdeményezni a kártya letiltása érdekében, de addig is ki kell szűrni esetleges jogosulatlan használatát.

Meg kell említeni, hogy sok esetben kártyája nélkül kíván belépni a jogosult, s elvárja a vagyonőrtől, hogy ezt ne akadályozza meg. Kényes helyzetbe kerül ilyenkor a vagyonőr, aki egyrészt be akarja tartani az előírásokat, másrészt félti munkahelyét, kerülne a konfliktusokat, ezért sok múlik a rendelkezésre jogosult következetességén.

Egyre szélesebb körben valósul meg, a kártya használatán alapuló **munkaidő nyilván tartás**. Az is előfordul, hogy adott szolgáltatóval munkaidő-alapú az elszámolás, mely esetben arra kell ügyelni, hogy az érintett az indokoltnál hosszabb ideig ne tartózkodjon az objektumban. Szintén figyelmet igényel, hogy senki se használja más kártyáját, ne tegyen szívességet a kártya jogosultjának, hiszen a kártya másnak történő átadása tilos.

Általános megoldás, hogy a kártyák egyben betöltik a **kitűzők** szerepét is, a differenciált belépési és területi tartózkodást a kártyák különböző színekkel – és betűkódokkal, feliratokkal, például visitor, munkatárs, partner – jelölik, amivel lényegesen egyszerűbb a tartózkodási jogosultság megállapítása, figyelemmel kísérése. Tapasztalat az is, hogy éppen ezért a dolgozók és a látogatók egy része – ahol ezt a rezsím lehetővé teszi – nem

szívesen viseli kitűzőjét, vagy és ezért vezetői intézkedéseket kell tenni a szabályok betartatása érdekében.

d) A fogadókészség megállapítása

Eseti engedély kiadása előtt az ügyintézővel fel kell venni a kapcsolatot, és ha tudja fogadni az ügyfelet, vagy ha várnia kell, és megfelelő várakozóhely áll rendelkezésre, akkor kiadható a belépési engedély.

e) Fel- és lekísérés

A biztonság szintjétől függ, hogy tartózkodhat-e, mozoghat-e idegen személy egyedül a létesítményben, de sor kerülhet a VIP vendégek kísérésére is. Ha szükség van rá, akkor két megoldás lehetséges: vagy a vagyonőr látja el a kíséresi feladatokat az ügyintézés helyére és onnan vissza, vagy a létesítmény dolgozója teszi ezt meg.

Ha nem indokolt a kísérés, az is megszokott gyakorlat, hogy az ügyintéző ráírja az engedélyre az ügylet befejezésének idejét, amelyhez képest optimális időben a kilépés helyére meg kell érkezni az ügyfélnek.

f) Kiléptetés

Kiléptetéskor vissza kell venni az ideiglenes belépési engedélyt. Ellenőrzést igényel a létesítményben tartózkodás ésszerű időtartama, nem árt ekkor sem megállapítani a személyazonosságot, sor kerülhet csomag-, illetve ruházat-átvizsgálásra is.

g) Jogosulatlan belépés megakadályozása, jogosulatlanul bent tartózkodó eltávolítása

Portai feladat az illetéktelen személy jogellenes behatolásának megakadályozása. Ha a verbális megoldás ilyenkor nem vezet eredményre, sor kerülhet **fizikai erő** kifejtésére.

Jogosulatlan bent tartózkodás esetében – a jogtalan behatolás kivételével – jogszerű volt a belépés, ezt követően alakult ki a jogszerűtlen állapot, amely nem feltétlen közjogi jogszabályba ütköző magatartás, hiszen lehet olyan helyzet, állapot, amely a működés rendjét sérti vagy veszélyezteti. Az intézkedés alkalmával arra kell törekedni, hogy a felszólítás eredménytelensége esetén kulturáltan, törvényesen és szakszerűen, a működést legkevésbé megzavarva történjen az illető eltávolítása.

Nagy forgalmú ügyfélfogadás esetén gyakran alkalmaznak sorszámkiadó rendszereket, ekkor a beléptetés mellett figyelmet kell fordítani a várók rendjének fenntartásra is.

h) Nyilvántartási feladatok

Ellenőrzött beléptetés esetén nem pusztán a belépési jogosultság megállapítását kell megtenni, hanem a forgalom (belépés, tartózkodás, távozás) nyilvántartását is meg kell oldani. A személyforgalmi nyilvántartás adatai elektronikus beléptető rendszerek esetén eszközök háttértárolóin rögzülnek, a személyforgalmi naplók rovatait értelemszerűen kézzel töltik ki a vagyonőrök (érkezés-távozás ideje, név, belépés helye, ügyintéző neve).

Szükségesnek tartjuk felhívni a figyelmet arra, hogy a belépési adatok személyes adatoknak minősülnek, ezért kezelésük során érvenyt kell szerezni a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek.⁹³

2.5.3 A csomagellenőrzés

A csomag fogalmát a szakmai törvény a következőképpen definiálja:⁹⁴ **csomag** mindazon, az érintett személy **birtokában lévő, általa fogott vagy testére rögzített, azon viselt** olyan tárgy, amely a benne elhelyezett dolgok szállítására, avagy azok szállításának megkönnyítésére szolgál, és amely alkalmas arra, hogy a dolgok a külső szemlélő elől – részben vagy egészben – elfedve maradjanak.

Kapcsolódik a fogalomhoz⁹⁵ a **csomag tartalmának, a járműben elhelyezett dolgoknak, a szállítmánynak a bemutatása**: annak lehetővé tétele, hogy a személy- és vagyonőr megbizonyosodjon arról, hogy a csomagban, a járműben, a szállítmányban elhelyezett, a külső szemlélő elől egyébként rejtett dolgok között nincs olyan, amely az általa megakadályozandó jogsértő cselekményből származik, vagy amelynek a területre történő bevitele tilos.

A kérdés szorosan összefügg a **személyiségi jogok** érvényesítési kötelezettségének kiteljesedésével, a művelet adatkezelésének szabályozatlanságával. E probléma kiküszöbölése érdekében foglalt korábban állást az Alkotmánybíróság, melynek határozata nyomán történt meg a vonatkozó §-ok kodifikálása.⁹⁶

Az SzVMt. a következőképpen rendelkezik:

28. § (1) A vagyonőr a csomag tartalmának, jármű és szállítmány bemutatására a szerződésből fakadó kötelezettségei érvényesítése céljából, a tervezett intézkedése okának és céljának közlése mellett akkor hívhat fel, ha

- a) megalapozottan feltehető, hogy az érintett bűncselekményből vagy szabálysértésből származó olyan dolgot tart magánál, amelynek őrzése a vagyonőrnek szerződésből fakadó kötelezettsége;
- b) e dolgot a felszólítás ellenére sem adja át; és
- c) az intézkedés a jogsértő cselekmény megelőzése, megszakítása érdekében szükséges.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a törvény **nem vaglyagos, hanem együttes feltételek** meglétét írja elő.

Azonos álláspontot képviselve a törvény kodifikációjában vezető szerepet betöltő szakemberrel, a jogszabályhely értelemszerűen azt jelenti, hogy a felsorolt feltételeknek

⁹³ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (Infotv.) SzVMt. 32. §

⁹⁴ Uo. 74. § 13.

⁹⁵ Uo. 74. § 14.

⁹⁶ 22/2004 (VI.19.) AB határozat

előzményként meg kell valósulniuk, a vagyonőr csak ezt követően, akkor és úgy szólíthatja fel, és vonhat intézkedés alá más személyt, ha előtte közli az érintettel intézkedése pontos okát és célját.⁹⁷

A **megalapozottan feltehető** kifejezés egyértelműen arra utal, hogy bűncselekmény vagy szabálysértés nem történt kétséget kizáróan a csomagátvizsgálás kezdeményezése előtt, vagyis az intézkedő vagyonőr nem feltétlenül objektív eseményt követően, hanem szubjektív véleménye alapján intézkedik. A megalapozottságnak vannak olyan tényezői, amelyek elősegítik a csomagátvizsgálás kezdeményezését:

- a vagyonőr közvetlenül észleli a dolog elrejtését az elkövető ruhájába vagy táskájába;
- lehetséges, hogy a dolog elrejtéséről harmadik személytől – áruházi dolgozótól, „monitoros” munkatársától – értesül;
- gyakran az áruvédelmi rendszer ad jelzést;⁹⁸
- közreműködik tetten ért elkövető elfogásában.⁹⁹

A jelenlegi gyakorlatban nem ritkán úgynevezett **szűrőpróbaszerű** ellenőrzést alkalmaznak munkahelyeken és különböző kereskedelmi egységekben. A munkahelyeken – miután a létesítmény működéséről tulajdonosa jogosult rendelkezni – lehetséges a szűrőpróbaszerű eljárás, amikor az ellenőrző – jelen esetben a vagyonőr – személyes döntéssel választja ki, hogy kit von ellenőrzés alá. Ez azért okozhat gondot, mert alapvetően szubjektív okra alapult az eljárás, ráadásul ez az ok jelentős mértékben függ a vagyonőr személyiségétől, esetleges előítéletétől, személyes érzelmeitől, szélsőséges esetben nem tisztességes szándékától vagy éppen unalmától.

Korrektebbnek minősíthető az úgynevezett véletlen generátorok használata, amelynek lényege az, hogy minden áthaladó megnyomja gombját, és csak azok kerülnek ellenőrzés alá, akiknél – az ellenőrzést végrehajtó beavatkozásának kizárásával, automatikusan – jelzést ad a berendezés.

Munkavállaló esetében jogszerűnek tekinthető a csomagellenőrzés, ha ennek tényéről tájékoztatja őt a munkáltatója, és a munkavállaló az ellenőrzést vállalja. Az is lehetséges, hogy a munkáltató normatív utasítást ad ki, amelynek tartalma előzetes egyeztetést igényel a munkavállalói érdekképviselettel. A dolgozónak végső soron „van választási lehetősége”, ha ott akar dolgozni, aláveti magát a munkáltató akaratának, ha ezt nem teszi, távozik.

Más a helyzet, ha nem munkavállaló csomagjának ellenőrzési jogosultságát elemezzük. Ebben az esetben a döntő momentum az, hogy a jogosult akaratát belépéskor megismeri-e a létesítményhez érkező személy, és vagy kifejezett nyilatkozattal, vagy

⁹⁷ A személy- és vagyonőrök által folytatható „csomag-ellenőrzés” jogi aspektusai.

⁹⁸ A BH 2003.108. jogesetben a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy az – áruvédelmi kapu téves jelzése alapján – intézkedő vagyonőrök „a törvényben biztosított jogukat nem lépték túl, amikor a felperes csomagjait ellenőrizték, és ezt nem nyilvánosan, a vásárlóterben tették. [...] az alperes jogszerű eljárásával a felperes becsülete, emberi méltósága illetve jó hírneve nem sérült.”

⁹⁹ Uo. dr. Borai Á.

a belépéssel mint ráutaló magatartással elfogadja azt, hogy ellenőrizhető a csomagja. Természetesen ekkor is van választási lehetőség: ha nem vállalja a kötelezettséget, nem fog belépni az objektumba. Ha **munkavállaló nem veti alá magát** a csomag ellenőrzésének, magatartását munkáltatója a munkajog szabályai szerint bírálja el.

Lényeges, hogy az ellenőrzés alá vont személy belépéskor vagy távozáskor nem tesz eleget kötelezettségének. Ilyenkor a kardinális kérdés az, hogy visszatartható-e, megtiltható-e távozása, vagyis korlátozható-e akár ideiglenesen is személyes szabadsága. Belépéskor ez a kérdés nem vetődhet fel, hiszen az intézkedés a belépés megakadályozására irányul. Kilépéskor alapesetben a dolgozó távozhat, de csomag visszatartható, abból a személyes holmik kivételként. Határesetnek tekinthető, ha a távozó ragaszkodik csomagjának ellenőrzés nélküli elviteléhez. Ekkor a tulajdon-, illetve birtokvédelmi jogosultság, valamint a jogos védelem ad alapot az intézkedésre, de konkrét helyzetben a testi kényszerrel szembeni erőszakos magatartás a csomagban lévő valóban lopott dolog megtartása érdekében rablásnak minősülhet. Végül is az esemény tekinthető bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetője tettenérésének, amely az elkövető elfogására ad lehetőséget, amelynek során elvehető a törvényben meghatározott tárgyak.¹⁰⁰

Visszatérve a már említett, a **kiskereskedelem**ben alkalmazott szűrőpróbaszerű ellenőrzési gyakorlathoz, ki kell jelteni, hogy az **nem felel meg** az ismertetett **törvényes követelményeknek**, azaz a három együttes feltétel hiányában nem minősíthető törvényesnek. A kiskereskedelem viszonylatában felvetődő további kérdés: ha a vásárló kifizette a vásárolt áru ellenértékét, áthaladt a kasszajánán, gyakorlatilag befejeződött az adás-vétel művelete, azaz megtörtént a tulajdon-átruházás, akkor kinek a tulajdonát is ellenőrzi a vásárlás blokkjának tételes egyeztetésével ezt követően a vagyonőr, ha a fentebb hivatkozott három együttes feltétel nem áll fenn. Vajon bevonható-e harmadik személy, érinthető-e a vásárló joga, ha ezzel a módszerrel a pénztárost akarja a kereskedelmi egység – mint munkáltató a munkavállalót – ellenőrizni, illetve elegendő-e a belépéssel történő ráutaló magatartásra hivatkozással jogszerűnek tekinteni az eljárást.

Az eredendő kérdés valójában az, hogy a vásárló megvalósította-e a 28. § által rögzített három együttes feltételt, tehát üzletszabályzat lehet-e ellentétes a személyiségi jogokat garantáló törvényes megoldással.

a) A csomagellenőrzés végrehajtása

A csomagellenőrzés végrehajtható technika – csomagröntgen – alkalmazásával vagy szemrevételezéssel. Bármely módon történjék a csomagellenőrzés, az **nem sértheti az ellenőrzött személyiségi jogait**, de arra sem adhat alkalmat, hogy az ellenőrzést végrehajtó személy magatartása bármely okból kifogásolható lehessen.

A személyiségi jogok sérelmét jelenti, ha nem erre alkalmas, külön helységben, azonos nemű végzi az átvizsgálást, vagy ha más is jelen van az ellenőrzés alkalmával, vagy ha

¹⁰⁰ SzVMt. 27. § (2) A személy- és vagyonőr jogosult a birtokában lévő, bűncselekményből vagy szabálysértésből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni.

például más is hozzáfér az ellenőrzött személyes adataihoz, megismeri magánéletének körülményeit.¹⁰¹ A nagyobb bevásárló központokban kialakítottak kimondottan a csomagellenőrzés lebonyolítására szolgáló helységeket, erre a célra kialakított berendezéssel, bútorzattal. Például kamerák rögzítik az eljárást, tájékoztató feliratok ismertetik az eljárás alá vont jogosultságait, elkülönített asztalfelületre kell kirakni az ellenőrizendő csomagot.

A vagyoniőr nem nyúlhat a csomaghoz, fel kell kérni tulajdonosát, hogy nyissa ki, tegye lehetővé, hogy szemrevételezhető legyen tartalma, ha ez nem elégséges, kérje fel a csomagban lévő tárgyak kirakására. Akkor indokolt az ellenőrzött tárgyaihoz nyúlni, ha az ellenőrzött magatartásából megsemmisítésük szándékára lehet következtetni.

b) Ruházatátvizsgálás

Előjáróban **el kell határolni** a ruházatátvizsgálást a **motozástól**, amelyet a köznyelvben gyakran helytelenül alkalmaznak az intézkedés meghatározására.

A **motozás** büntető eljárási cselekmény, az eljárásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság azonos nemű foglalkoztatottja végzi el a ruházat ellenőrzésén túl a testüregek átvizsgálását is, amely természetszerűen a ruhadarabok levetésével jár együtt. Erre az eljárásra a vagyoniőr nem jogosult, hiszen nem hivatalos személy, így hatósági jogkörrel nem rendelkezik.¹⁰²

A továbbiakban a jegyzet nem foglalkozik a sporttörvény ruházat, csomagátvizsgálásra vonatkozó rendelkezéseivel, amely a rendezvénybiztosítás keretei között kerül feldolgozásra.

Az előbbi intézkedés jogalapja magyarázatra szorul, a csomag fogalmának egyes kifejezéseiből, a csomagellenőrzés szabályaiból vezethető le, mert a szakmai törvény erről nem direkt módon rendelkezik.

Emlékeztetőül: a csomag meghatározása többek között a következőtartalmi elemekből tevődik össze:

- (a birtokos) általa fogott vagy testére rögzített, **azon viselt tárgy**,
- benne elhelyezett dolgok **szállítására** avagy azok **szállításának megkönnyítésére szolgál**,
- alkalmas arra, hogy e **dolgok** a külső szemlélő elől – részben vagy egészben – **elfedve maradjanak**.

A fentiekből levezethető, hogy a testen rögzített, azon viselt ruházat alkalmas a benne – zsebeiben – elhelyezett dolgok külső szemlélő előtt elfedett szállítására, annak megkönnyítésére, tehát a ruházat megfelel a fenti kritériumoknak.

¹⁰¹ A személyes adatok fogalmát és kezelésének szabályait az Info tv. határozza meg. Az SzVMt. 29. § (1) A 26–28. §-okban szabályozott intézkedések végrehajtása során a vagyoniőrnek biztosítania kell, hogy az érintett személy személyes adatait, így különösen magántitkait és magánéletének körülményeit illetéktelen személy tudomására jutásától megóvja.

¹⁰² SzVMt. 16. § (1) Az e törvény hatálya alá tartozó tevékenységet végző személy hatósági jogkörrel nem rendelkezik.

Egy 2013-as ügyben a vagyonőri intézkedés elleni panasz tárgya éppen az volt, hogy mennyiben törvényes az intézkedés, ha az intézkedés alá vont levette a felső ruháját. A szakmai kamara álláspontja szerint nem volt törvénytörő az intézkedés, abból is kiindulva, hogy a kabátot már nem viselte az ellenőrzött személy.¹⁰³

2.5.4 A járműforgalom ellenőrzése

A szakmai törvény biztosítja a lehetőséget arra, hogy a vagyonőr be- és kilépéskor felszólítsa a jármű vezetőjét a jármű és szállítmány bemutatására (azonos feltételekkel, mint csomagátvizsgálás esetén).

A járművek ellenőrzésének műveletei és azok céljai szinte azonosak a személyforgalom eljárásaival, vagyis ebben az esetben is van azonosítás, belépési jogosultság megállapítása, be- és kiléptetés, jogosulatlan belépés megakadályozása, az átvizsgálás azonban nemcsak személyeket, hanem járműveket is érint.

A létesítménybe belépők egy jelentékeny része – a létesítmény jellegétől függően – változó mértékben járművel érkezik, ebben az esetben a személyforgalomhoz fűződő feladatok szervesen kapcsolódnak a járművek ellenőrzéséhez. A járművek ellenőrzésének biztonsági **szintjét** is a **védelmi szükséglet határozza meg**, ennek megfelelően lehetséges például korlátozásmentes behajtás, egyszerű szemrevételezés, de a rakomány tételes ellenőrzése is indokolt lehet.

Az objektumok megközelítési lehetősége determinálja a járműveket, hiszen a közúthálózatához képest különösen az ipari létesítmények esetében fontos a vasúti összeköttetés, emellett természetes vizeinken vízi szállítás is történik, továbbá a repülőterek is jelentős forgalmat bonyolítanak le.

A jegyzet a továbbiakban a gépjárműforgalom kérdéseit taglalja, érintve a vasúti és légi forgalom objektumvédelemhez fűződő egyes kérdéseit.

A gépjárművek ellenőrzésének műveletei – a közös személybeléptetési feladatokon túl – eltérnek attól függően, hogy személy- vagy haszonjárműről van szó:

- **személygépkocsi** beléptetésekor nem vetődik fel az okmányok áttekintése, ritkán van szükség az áruk, a csomagtér ellenőrzésére;
- a **haszonjárművekr**akterei általában ellenőrizendők, az ellenőrzés módja az áruszállítás módszerének, a csomagolásnak felel meg;
- magas fokú ellenőrzés esetén mindkét esetben sor kerül a jármű teljes átvizsgálására, az ellenőrzés során a műszaki különbségek a döntőek.

A járművek ritkán hajthatnak be akadálytalanul a létesítménybe, a kapu vagy folyamatosan zárt, vagy ha nap közben nyitva van, akkor sorompó van telepítve, amelyet

¹⁰³ A panaszt 2013-ban vizsgálta Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara illetékes területi szervezete.

a portáról kezelnek. Ahol ilyen megoldásokat nem alkalmaznak, ott szükséges a kapu nyitása.

A gépjárművek forgalmára-céljára szolgáló kapunál általában nincs külön portaszolgálat, s mivel ez a kapu nincs mindig a személyporta közelében, ritkán van lehetőség közvetlen személyes kommunikációra. E jelenség kiküszöbölését szolgálják a kaputelefonok.

A **behajtásijogosultság** alapulhat a gépkocsi vezetőjének személyén, de az is megoldás lehet, hogy maga a gépkocsi „jogosult” erre vezetőjétől függetlenül, aki változhat. A behajtási jogosultság megállapításának vagy megadásának első lépése a jogosult – személy vagy jármű – adatainak megállapítása és naplózása. Megtörténhet ez a beléptető rendszert vezénylő kártyák alkalmazásával, ilyenkor a leolvasók közelítésével nyithatók az elektronikus vezérlésű kapuk, sorompók. Ezen mechanikus eszközöket automatikusan nyitják a rendszámfelismerő rendszerek az adattáaikban szereplő rendszámok érzékelésekor.

Indokolt figyelemmel kísérni a távvezérlővel történő nyitásokat, áthaladásokat, mert sajátos jelenség – az úgynevezett **vonatozás** – tapasztalható az elektronikusan vezérelt rendszerek használatakor. Ilyen esetben egyesek kihasználják, hogy az előző gépkocsi áthaladását követően még nyitva van a sorompó, és úgy haladnak át, hogy nem kezelik saját kártyájukat, vagy nem is rendelkeznek azzal. A szabálytalan belépést az is lehetővé teszi, hogy a sorompók rácsukodás-gátlóval vannak ellátva.

a) A személygépkocsik ellenőrzése

Enyhébb biztonsági követelmények esetében a benne ülők ellenőrzésén túl nincs feltétlenül szükség a gépkocsi átvizsgálására, az intézkedés arra irányul, hogy jogosulatlan személy ne léphessen az objektum területére.

Idetartozónak tartjuk bemutatni azt a – nem szakszerűnek tekinthető – gyakorlatot, amikor a nyilvántartásban a gépkocsivezető neve mellett például „+3 fő” bejegyzés szerepel anélkül, hogy ismert lenne az utasok személye. A kriminális tényezőktől eltekintve ez azzal a következménnyel is járhat, hogy később megállapíthatatlan egy esemény kapcsán az abban érintettek személye, a felelősség megállapítása, keletkezhetnek megalapozatlan követelések, de kétségessé válhat az a követelmény is, hogy a gépkocsi vezetője felel utasai magatartásáért.

Ha a veszélyeztetettség magasabb szintű, akkor indokolt a jármű ellenőrzése is, amelynek alkalmával a személygépkocsi egyes részeinek átvizsgálására kerül sor:

- a leggyakoribb az, ha az **utastérbe** történő betekintés mellett sor kerül a **cso-magtér** ellenőrzésére is;
- az előbbieken túl ellenőrizhető a **motortér** is, erre utalhat enyhébb védelmi fokozatban egy konkrét információ, de maga a rezsim is tartalmazhat erre rendelkezést.

A személygépkocsi ellenőrzésnek való alávetési kötelezettség általában mindenkit terhel, a gyakorlatban azonban ismertek olyan megoldások is, amikor az erre jogosult személy meghatározott kört mentesít ez alól.

Mint a csomag- vagy ruházatellenőrzés esetében, a gépkocsik ellenőrzésekor is alapszabály, hogy a **vagyonőr** sem a gépkocsihoz, sem pedig a benne lévő tárgyakhoz **nem nyúl hozzá**. Jelentősége lehet ennek a bizonyítás szempontjából, de így elkerülhető egy lehetséges károkozás is.

Gyakran már belépéskor megtörténik a gépjármű ellenőrzése, a tiltott anyagok, eszközök bevitelének megakadályozása céljából, amelyek lehetnek például folyadék tárolására alkalmas eszközök, tűzveszélyes anyagok, közbiztonságra különösen veszélyes eszközök. Az ilyen tiltott tárgyakat az erre a célra szolgáló elkülönített tároló helyre kell vitetni a gépkocsivezetővel, majd távozásakor kell számára visszaadni.

b) A haszonjárművek ellenőrzése

Bár a haszonjárművekhez a rendszeresen szállítást végző járművek tartoznak, a továbbiakban mindazokkal a járművekkel – mint ellenőrizendő haszonjárművel – foglalkozik a jegyzet, amelyek nem személygépkocsik.

A haszonjárművek ellenőrzése a **teherportánál** történik. Az eljárás részben azonos a személygépkocsik ellenőrzésével, részben meghaladja azt. A haszonjárművek rendkívül sokfélék, például méretük szerint a kisteherautótól a kamionig vagy felépítésük szerint lehet egyterű, furgon, tréler, tartálykocsi, lehet pótkocsija, vontatmánya stb. Míután a haszonjárművek méreteikben, funkcióikban, műszaki tulajdonságaikban különbözőek, ellenőrzésük sem lehet sablonokon alapuló. Azt tehát minden esetben az adott jármű sajátosságai szerint kell végrehajtani. Egészen más az ellenőrzés metodikája és az időszükséglete például a furgonnak, a kisteherautónak vagy a pótkocsis kamionnak.

A személygépkocsik viszonylag könnyebben áttekinthető részeihez képest a haszonjárművek szerkezeti felépítése – a **vezetőfülkék**, a **rakterek**, a különböző **felépítmények** – méreteikben és szerkezetükben eltérnek, külön figyelmet érdemelnek a plató alatti részek, a karosszéria és az alváz azon **üregei**, amelyek alkalmasak tárgyak elrejtésére. Szigorúbb ellenőrzés esetén alulról és felülről is ellenőrzik a járművet, ami aknára állítással lehetséges, de alkalmazhatók erre a célra a gépkocsi alá tolható és a beállási hely fölé rögzített nagyméretű tükrök is, és az is gyakori megoldás, hogy kamera van irányítva a művelet területére vagy a gépkocsi felső részére, például a nyitott konténerre. Magyarország határállomásain a járművek átvilágítására alkalmas eszközök is működnek, segítségükkel eredményes például a jövedéki áruk és az emberek csempészetének felderítése.

A teherkapunál alapvető feladat a forgalom folyamatosságának fenntartása, a felesleges várakoztatás, más jármű indokolatlan akadályozásának elkerülése. Itt kell említeni, hogy jogszabályi kötelezettség a **tűzoltókapu és útvonalszabado**n hagyása, arra is ügyelni kell, hogy a zárt tűzoltókapu hozzáférése a közterületen is akadálymentes legyen.

A belépési engedéllyel rendelkező haszonjárművek vezetőinek elég bejelentkezni, beléptetésük szinte automatikus, emellett ha a műszaki feltételek adottak, saját maguk vezérlik a kaput vagy sorompót. Fontos feltétel, hogy belépés előtt a kapun kívül – akár a közúton, akár az erre a célra szolgáló parkolóban – legyen lehetőség a beérkezett jármű leállítására az érkezésük sorrendjében történő beléptetésükhöz.

A belépési jogosultsággal nem rendelkező gépkocsivezető a gépkocsiból kiszállva intézi a portán belépésének engedélyezését, majd visszamegy a gépkocsihoz, a kapuhoz

hajt, és ha már a beléptetéskor van átvizsgálás, ezt követően, ha nincs, akkor közvetlenül behajt a létesítménybe.

Nagyobb – több eltérő tevékenységet ellátó épületet magában foglaló – objektumok esetén célszerű a jármű **belsőútvonalt**, a **rakodáshelyéül**szolgáló rámpát is meghatározni, mert ezzel elkerülhető a felesleges belső forgalom, de az is, hogy a jármű vezetője indokolatlanul tartózkodjon más területen. Ezzel végül is rövidíthető a területen tartózkodás ideje.

A hasznójárművekre is vonatkoznak a személygépkocsikkal kapcsolatos felvetések, azaz a gépkocsival érkező valamennyi személy azonosságának megállapítása és nyilvántartása. Különösen igaz ez olyan szélsőséges esetekben, amikor nagyobb volumenű munkálatokat – kivitelezés, karbantartás – elvégző külső cégek dolgozói nagyobb létszámban lépnek be a területre. Feltétlenül meg kell említeni azt a gyakorlatot, hogy nem ritkán a fővállalkozóhoz kapcsolódó alvállalkozói láncolatok által foglalkoztatottakról van szó, és ha nem készült előzetesen leadott listászerű belépési engedély, akkor teljesen ellenőrizetlen az idegen személyek mozgása, tartózkodása munkaterületükön kívül. Ismertté vált olyan csalássorozat, amelynek csoportos elkövetői csatornatisztítás megrendelésére hivatkozva léptek be a területre, majd távozásuk alkalmával nagyobb összegű fikatív számlát állítottak ki, úgymond az elvégzett munkáról.

Lényeges a jármű sértetlenségének vagy éppen sérülésének megállapítása és rögzítése belépéskor, a naplózás mellett fényképezéssel is, amivel elkerülhetők a későbbi viták.

A gépkocsi rakománnyal összefüggő zártóságára az áruforgalom ellenőrzésekor térünk vissza.

A saját használatban lévő hasznójárművek ellenőrzéséhez tartozhat a tankjaikban lévő üzemanyag mennyiségének megállapítása és a menetlevél adatainak rögzítése.

c) A járműforgalom nyilvántartása

A hasznójárművek ellenőrzéséhez tartozó nyilvántartások többnyire egységes rendszerben, egy forgalmi nyilvántartásban tartalmazzák a személyek, a járművek és a szállított áruk, anyagok, eszközök azonosító adatait:

- a belépés és a kilépés ideje,
- fogalmi rendszám (külön a gépes-pótos),
- behajtási engedély száma (ha van engedélykiadás),
- a behatási engedélyt átvevő és leadó neve (ha van engedélykiadás),
- név (gépkocsivezető, utasok, kocsikísérő),
- áruforgalmi bizonylat száma (fuvar-szállítólevél, számla),
- plombaszámok (ha van),
- konténeradatok (ha van),
- a mérlegjegy azonosítója és adatai (ha van mérlegelés),
- kiviteli engedély száma (saját szerszám, eszköz, adathordozó),
- km óra állás (saját jármű esetében),
- menetlevél adatai (saját jármű esetében),
- üzemanyag mennyisége (saját jármű esetében),
- tiltott anyag, eszköz levétele (lehetséges megjegyzés rovatban).

A be- és kiléptetés folyamata a gépjármű forgalmi napló vagy elektronikus nyilvántartás értelemszerű kitöltésével fejeződik be.

d) A vasúti forgalom ellenőrzése

A vasúti forgalom ellenőrzésével a létesítmények védelméhez kapcsolódóan foglalkozik a jegyzet, eltekint a vasúti pályákon történő fuvarozás kérdéseitől.

Az előzőekben ismertetett szokásos őrzési tevékenységek a létesítmény épületeinek általános biztonságát szolgálják, ehhez képest vannak jelen a vasútra jellemző sajátos védelmi tényezők. Mindenekelőtt szükséges rávilágítanunk arra a tényre, hogy döntően a **MÁV vonatkozó belső rendelkezései, a speciális környezeti szabályok** határozzák meg a vagonvédelmi tevékenységet, többek között azt is, hogy a biztonsági személyzetnek is emelt szintű foglalkozás-egészségügyi követelményeknek kell megfelelnie.

A védelmi intézkedések egyrészt az üzembiztonságra, másrészt a vagonvédelemre irányulnak, amelyhez nemcsak a vasúti személy- és áruszállítás tényezői, hanem a **csatlakozó közúti fuvarozás** összetevői is tartoznak, hiszen az áruknak meg kell érkeznüik a berakodás helyére, majd a célállomásra kirakodás után el kell azokat szállítani. Ezek a vasúti területeken – raktárakban és nyílt területeken ömlesztve, hozzáférhetően vagy konténerekben – folyamatos a jelentős értékek átmeneti tárolása, raktározása, melyek őrzést igényelnek. Az árucikkkel megrakott álló szerelvények is veszélyeztetettnek minősíthetők, közismert, hogy nagy számban fordul elő vagonfosztogatás, az úgynevezett **vasúti dézsma**.

Mint nagy forgalmú nyilvános helyek igényelnek felügyeletet a vasútállomások, pályaudvarok, ahol az utazóközönség személybiztonságát és értékeik védelmét kell megoldani, valamint be kell tartatni a balesetek megelőzését szolgáló szabályokat.

Vasúti – MÁV – objektumok védelme szempontjából az a megoldandó feladat, hogy igazoltan megállapítható legyen kiszállításkor a megrakva érkező, illetve helyben rakodott konténer, szerelvény, vagonok tartálykocsik **érintetlenségének, sértetlenségének megőrzése** – ezt segítik elő a zárt szállító eszközökön alkalmazott plombák és speciális heveder zárok. A vasúti szerelvények érkezésekor és távozásakor történik meg a vagonok átvizsgálása egy szabályozott – a speciális vasúti bizonylatok egyeztetésével végrehajtott – átadás-átvételi eljárással, e két időpont között pedig az őrzés a feladat. Hasonlóak a polgári létesítmények vasúti forgalmának biztonsági feladatai, azzal a lényeges különbséggel, hogy itt nem folyik személyszállítás.

Általában külön nyilvántartott művelet a vasúti kapu nyitása az iparvágányról beérkező szerelvény fogadásakor majd távozásakor. Arra is van példa, hogy ez csak vagonőr jelenlétében történhet, vagy az ott lévő vágányzárát a MÁV alkalmazottja nyitja és zárja, azaz egymásra utalt tevékenység valósul meg.

Az ellenőrzési feladatok azonosak, a magánvagyonnal rendelkezőnek is van lehetősége a szerelvény – a mozdony és a vagonok – ellenőrzésére kitolatás előtt.

e) A vízi közlekedési létesítmények forgalmának ellenőrzése

Az objektumok védelméhez, a vasúti forgalom kapcsán ismertetett jellemzőkhöz hasonló módon kapcsolódnak a folyami áruszállítás biztonsági kérdései, amely hazánk két nagy **természetes vízi útvonalán** történik.

A kikötők mint átrakó helyek közúti, illetve vasúti csatlakozással rendelkeznek, területükön a vízi szállító eszközök kapacitásából eredően is nagy tömegben vannak jelen átrakásra váró áruféleségek. Tehát a vasúthoz hasonlóan kiemelt feladat az áruk megőrzése, a szállításhoz kapcsolódó ellenőrzési feladatok teljesítése, illetve alapfeladatként a létesítmény általános védelme.

f) A légiforgalmi létesítmények forgalmának ellenőrzése

A jegyzet nem vállalhatja a kiemelkedő fontossággal bíró repülőterek őrzésének, a terrorizmus elleni feladatok, a légi közlekedés biztonsági kérdéseinek részletezését, amely napjainkban önálló biztonsági szakterületet képez, nem csupán a feladat sokrétősége, nemzetközi jellege, hanem specialitásai miatt is.

Különösen **2001. szeptember 11.** óta nem igényel indoklást a polgári repülésbiztonságot szolgáló intézkedések szükségessége, a nemzetközi normák következetes betartása; ezért tartjuk szükségesnek a tárgykörrel röviden foglalkozni.

Hazánk részese a nemzetközi polgári repülésről szóló, 1944. évi december hó 7. napján aláírt Chicagói Egyezménynek,¹⁰⁴ tagjai vagyunk az ICAO-nak,¹⁰⁵ évtizedek óta folyamatos a különböző repülésbiztonságra vonatkozó nemzetközi jogi normákhoz való csatlakozásunk és azok belső jogszabállyal történő kihirdetése, illetve hazai viszonyok közötti érvényre juttatásuk.¹⁰⁶

A **polgári repülőterek** besorolása működési jellegzetességeiken alapszik, például:

- nyilvános nemzetközi kereskedelmi repülőtér állandó határátkelőhellyel,
- nyilvános repülőtér,
- nem nyilvános repülőtér.

Az vitathatatlan, hogy a nemzetközi személy- és áruforgalmat lebonyolító repülőterek biztonsági követelményrendszere nem hasonlítható össze egy nem nyilvános repülőtér rendszerével, elég csupán arra gondolni, hogy a repülőterek jelentős része nincs is bekerítve. Ugyanakkor a védelmi szintek különbsége nem jelentheti a kötelezettségek negligálását.

Míg a kisebb repülőterek őrzése szolgáltatás jelleggel is megoldható, addig például a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren speciális rendőri egységek működnek, a civil biztonsági szolgálatok a kapcsolódó – például utasbiztonsági ellenőrzés – feladatokat látják el a repülőtérrend előírásainak megfelelően.

A repülőterek – mint objektumok – önmagukban is kiemelt szintű őrzést igényelnek, emellett meg kell tenni a repülésbiztonságot szolgáló földi intézkedéseket, azaz meg-

¹⁰⁴ Az 1971. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetve.

¹⁰⁵ A Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (International Civil Aviation Organization) az ENSZ légügyi szerve, feladatai közé tartozik a légi közlekedés biztonságának elősegítése.

¹⁰⁶ Például: 185/2010/EU rendelet (2010. március 4.) a közös légiközlekedés-védelmi alapkövetelmények végrehajtásához szükséges részletes intézkedések meghatározásáról. Az Európai Parlament és a Tanács 2320/2002/EK rendelete (2002. december 16.) a polgári légiközlekedés biztonsága területén közös szabályok létrehozásáról.

előzni, megakadályozni bármely potenciálisan veszélyes személy vagy eszköz feljutását a repülőgépekre.

2.5.5 Az áruforgalom ellenőrzése

Az áruszállítást végző **haszonjarműveket** és rakományait az áruforgalmi bizonylatok adatai alapján kell ellenőrizni az áruk, anyagok, eszközök szabálytalan, jogellenes kiszállításának megelőzése érdekében.

Az ellenőrzés személyi feltétele a kellő szintű **ismeretekkel rendelkező vagyonőr**, aki:

- jártassággal rendelkezik a járművek felépítését, műszaki sajátosságait illetően,
- felismeri az áruféleségeket, az anyagokat,
- hozzáértéssel tudja kezelni a bizonylatokat,
- a bizonylatok alapján azonosítani tudja az árukat.

A járművek ellenőrzésekor már foglalkoztunk azokkal az elrejtési lehetőségekkel, amelyek a járművek szerkezeti sajátosságaiból adódnak.

Az áruismeret jelentheti az áru vizuális azonosítását, a felületén, illetve csomagoláson elhelyezett jelölések, kódok – gyári számok, cikkszámok stb. – ismeretét. A vagyonőrnek meg kell tudnia különböztetni az azonos vagy hasonló rendeltetésű, típusú, de különböző értékű árukat egymástól.

A **bizonylatok** egyedi rendszere mindig az adott objektum működési rendjétől függ:

- ahol rendszeres az árukiadás, általános a szállítólevél és számla együttes alkalmazása;
- ahol nincs kereskedelmi forgalom, ott például kapujegy, kiviteli engedély használatos.

Egyszerűbb az ellenőrzés, ha az **áru zárt térben** van – lehet az maga a jármű vagy az azon belül elhelyezett zárt rakományegység –, ekkor burkolatának, csomagolásának érintetlenségére irányul a vizsgálat. A jármű zártsága megállapítható kocsiszekrény és ajtaja, a ponyva és a hevederek sértetlenségéből, az elhelyezett plombák érintetlenségéből, azonosító jeléből.

Gyakran **konténerek** védik a bennük elhelyezett árukat, amelyeken a lakatok, mobil zárok mellett plombák sértetlensége is jelzi a bontatlanságot. Megjegyezzük, hogy konténer alatt valamennyi zárt egységtrakományt értünk, ilyennek tekinthetők mindazok a zárt rekeszek is, amelyeket a létesítményen belüli szállításra használnak, legyenek azok akár házilagos kivitelezésűek is. Ismert megoldás a raklapon elhelyezett áruk fóliázása, amely csak a célállomáson vágható fel.

A kiszállításért mint logisztikai műveletért a létesítmény adott munkatársa, arra rendelkező vezetője felel, a vagyonőr „csupán” ellenőrzi annak előírászerűségét, az okmányok szabályosságát és tartalma szerint az áru mennyiségi és minőségi azonosságát. Kiszállításakor lényegesen megbízhatóbb ellenőrzés valósul meg, ha nemcsak a kapu,

hanem már a rakodás művelete, a **rakodási helyek is ellenőrzöttek**. Eltekintve az őrzött létesítmény más belső folyamataitól, indokolt például a raktárakból az áruk kiadásának, rakodásának ellenőrzése, a kapunál már elég szemrevételezéssel megállapítani a csomagolás sértetlenségét, nincs szükség tételes egyeztetésre.

Említést érdemel a **raktárak**, a bennük tárolt áruk védelmének néhány eleme, amelynek ellenőrzését, felügyeletét gyakran vagyonőrrel oldják meg. Előre kell bocsátani, hogy a raktáros felelőssége objektív, a leltárhányért a vétkességére tekintet nélkül felel.¹⁰⁷ Ebből az következik, hogy a raktáros jól felfogott érdeke a raktárra vonatkozó – különösen illetéktelen személy belépését tiltó – szabályok betartatása és annak megakadályozása, hogy a tárolt árukhoz más is hozzáférhessen, legyen az fuvarozó vagy éppen vásárló. Gyakran alkalmazott megoldás, hogy a raktáron belül elkülönített területen vannak elhelyezve az értékesebb, kurrens áruk, ahova kommissiózás¹⁰⁸ alkalmával is csak az erre jogosított dolgozók léphetnek be.

Mérlegeléssel történik a szilárd és folyékony ömlesztett áruk mennyiségének megállapítása a jármű, illetve a konténerek megrakottan és üresen mért súlyának különbségéből számítva. Ismertek különböző módszerek, amivel próbálkoznak hamis adatokat produkálni, például üres mérlegeléskor súlyok elrejtésével, majd kirakásával, kocsikísérő nélküli mérlegeléssel vagy a különböző súlyú konténerek cseréjével.

Ha az árukkal kapcsolatosan bármely kétség, rendellenesség – például áruforgalmi bizonylaton nem szereplő anyag, eszköz észlelése – tisztázásra szorul, a szabad forgalmi folyosó biztosítása érdekében is az a célszerű eljárás, hogy a járművet a portaszolgálat félreállítja, és értesíti a létesítményben működő szervezetben a vagyonvédelmi szolgálat kapcsolattartóját. Lehetséges, hogy váratlan, ismeretlen helyről érkezik áru, ekkor belepertés előtt feltétlen tisztázást igényel az áru fogadása.

A fuvarozást végző cégek járművei több címre szállítanak árut, ebből adódóan nem feltétlenül egy helyen rakodnak le, hanem az áruk egy részét továbbszállítják. Ezeket a – védett létesítmény szempontjából – **tranzitárukat** célszerű beérkezéskor azonnal közölni a portaszolgálattal, különösen akkor, ha a létesítménybe tilos bevitelük, viszont a kiléptetést erre tekintettel kell végrehajtani.

Gyakori az áruk munkaidőn kívüli beérkezése, ekkor célszerű a lerakodás az erre a célra kialakított **zsilipben**, amelynek kulcsához adott esetben a vagyonőr sem férhet hozzá.

A mennyiségi ellenőrzésen túl nagy figyelmet kell fordítani a veszélyes árukkal, az **ADR**¹⁰⁹ szállítmányokkal megrakott járművekre, szerelvényeik zártóságára, a vonatkozó kötelezettségek betartására, hiszen a legkisebb környezetszennyezés, természetkárosítás is súlyos következményekkel járhat.

Az **áruforgalmi nyilvántartás** adatait már ismertettük a haszonjárművek ellenőrzése során.

¹⁰⁷ A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 182. § (1) bekezdése

¹⁰⁸ Az az eljárás, amikor az árukat a kiszállítás bizonylata alapján a raktár különböző területeiről összegyűjti a raktári dolgozó.

¹⁰⁹ Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás

2.5.6 Kulcskezelési feladatok

A portaszolgálat általános feladata a kulcsok kezelése, a rábízott kulcsok kiadása és visszavételezése, a nyilvántartás vezetése. A szakszerű kulcskezelés a korrekt nyilvántartáson alapul, amelyhez párosul a kulcsot birtoklók felelős magatartása. A portaszolgálat által kezelt összes kulcs több különböző célt szolgáló készletből áll:

- az **eredeti** készlet van napi forgalomban, amelyet az adott kulcs felvételére jogosult vehet át, birtokolhat, és adhat le;
- a **takarítók** külön kulcskészletet kezelnek, a terület takarítója felel a kulcsok vissza hozataláért, a készlet egyúttal tartalékként, „tűzkazettaként” is funkcionálhat;
- a **tűzkazetta** az indokolt esetben azonnali nyitásokra szolgáló kulcskészlet tárolására szolgáló, hidegpecséttel lezárt kazetta, amelyet csak a dobozon feltüntetett jogosított vagy indokolt esetben külön szabályozott eljárással illetékes vezető vagy a vagyonőr nyithat ki;
- a **tartalék** kulcs csak indokolt esetben adható ki, ha az eredeti kulcs nem áll rendelkezésre.

Kulcsnak kell tekinteni mindazokat az eszközöket, amelyek nyílászárók nyitására szolgálnak, így a beléptető kártyákat, elektronikus kulcsokat is.

Az eredeti kulcsok **kulcstáblán** vannak elhelyezve egyedi azonosítójukkal – emelet, helyiség, kulcsszám – jelölt helyeken.

Egyedi azonosítóval ellátott, hidegpecséttel lezárt **kulcsdobozban** szokás elhelyezni a kiemelten védett, fontosabb helyiségek kulcsait, amelyeket csak az arra jogosult vehet fel.

Ha lezárt helyiség felnyitása válik szükségessé, ez csak az előírt eljárási rendben, jegyzőkönyvezve tehető meg.

A kulcskészletek vagy egyedi kulcsokat tartalmaznak, vagy **főkulcs** – **vezérkulcs** – rendszert működtetnek, amelynek kulcsai jogosultságok szerint vannak kiadva:

- a vezérkulcs minden zárat nyit;
- a csoportkulcsok meghatározott terület nyílászáróihoz alkalmazhatók;
- az egyedi kulcsok csak egy zárhoz illenek.

A biztonsági érdekeknek az felel meg, ha nemcsak a portaszolgálat kezeli előírás-szerűen a kulcsokat, hanem mindazok is, akik felvételükre jogosultak. Valamennyi kulcskezelési szabály döntően annak a megelőzésére irányul, hogy kulcs ne kerülhessen jogosulatlan személy birtokába. Elemi szabály, hogy kulcs **nem másolható**, másnak **nem adható át**, csak a szükséges ideig legyen felvéve, különösen magas védelmi fokozatban minden esetben le legyen adva, nem lehet kivinni az objektum területéről. A közös irodákban dolgozók általában mindannyian jogosultak felvenni a kulcsot, ebben az esetben nem gond, ha bármelyikük adja le. Ha az őrzés nem folyamatos, akkor természetesen nem kell leadni a külső bejáratok kulcsait, valamint azokat, amelyekre az őrzési időn kívül is szükség van.

Az előírások ellenére előfordul, hogy kulcs nem kerül vissza a portára, ezért célszerű a munkaidő befejezésekor nemcsak tudomásul venni a kulcstáblán a kulcs hiányát, hanem célszerű azonnal intézkedni visszakerülése érdekében. Ennek legegyszerűbb módja, ha a járőr begyűjti az ajtókból hagyott kulcsot, és lezárja a helyiséget.

Kulcs hiányát, elvesztését minden esetben ki kell vizsgálni, meg kell állapítani az okát, a körülményeit, az esetleges személyi felelősséget, azt, hogy nem történt-e meg a kulcs jogosulatlan felhasználása, volt-e a zárt területre behatolás, történt-e bármely elváltozás, észlelhető-e hiány. Elvesztés esetében indokolt a zár soron kívüli lecserélése, amely főkulcs rendszer esetén jelentős költséggel jár.

A **kulcskezelés nyilvántartása** általában a következő adatokat tartalmazza:

- a kulcskészletet,
- a kulcsfelvételre jogosultak nevét és elérhetőségét,
- a kulcs aktuális helyét,
- felvevőjének és leadójának, valamint kiadójának és visszavételezőjének nevét,
- a kiadás és visszavétel idejét.

2.5.7 A telefonközpont kezelése

A telefonközpont kezelésének feltétele, hogy a portaszolgálat legyen kellően tájékozott a szervezeti, működési rendről, hogy a tőle elvárható tájékoztatást, felvilágosítást meg tudja adni, ezen túl kitüntetett jelentősége van a kommunikáció **kulturáltságának** és elvárható **szakszerűségének** is. Az ügyfélkapcsolatok szempontjából fontos, hogy ha nem érhető el a hívott dolgozó, akkor mennyire készséges a vagyonőr a megfelelő helyre kapcsolással vagy a hívás adatainak rögzítésével és továbbításával.

2.5.8 Küldemények átvétele

Nagy számban érkeznek küldemények a portákra, amelyeket munkaidő alatt az ügynevezett postázók vesznek át. Ha ilyen részleg nincs a létesítményben, akkor ez a feladat a portákra hárul. Ismert olyan megoldás is, hogy a portaszolgálat munkaidő után nem vehet át küldeményt.

Az átadót célszerű figyelmeztetni, hogy az átvétellel nem vállalnak felelősséget annak tartalmáért, a gyanúsnak tűnő csomag átvételét megtagadhatják. Alapelv, hogy ismeretlen küldemény átvétele előtt – azonosan a beléptetéshez – meg kell állapítani a fogadókészséget.

A küldemények **nyilvántartása** értelemszerűen tartalmazza a küldemény továbbításának folyamatát:

- az átvétel és a továbbítás ideje,
- a küldemény megnevezése,
- a kézbesítő neve (cége),
- a feladó és a címzett neve,
- a küldeményt portán átvevő, majd a portáról átvevő neve.

2.6 Biztonságtechnikai, épület üzemeltetési, felügyeleti rendszerek felügyelete, kezelése

A biztonságtechnikai és épületfelügyeleti rendszereket a **kezelési utasítások szerint** kell működtetni, melyhez ismerni kell az alkalmazott berendezések működését, helyét és jelzései értelmezését, illetve a vonatkozó havaria terveket. Ha ezek a berendezések jelzést keletkeztetnek, vagy meghibásodás jön létre, azonnal rendkívül határozott intézkedésekre van szükség, olyanokra, amelyek szakszerű információt adnak a hatóságoknak, mozgósító erejük, kellően hatásosak a mentési feladatok ellátása tekintetében.

A vagyonőr kaphat olyan feladatot, hogy időszakosan olvassa le és naplózza műszerek értékeit, illetve foglalkoztatásának az is lehet feltétele, hogy rendelkezik például liftkezelési vagy kisnyomású kazán kezelésére szóló jogosultsággal.

2.7 Járőrözési tevékenység

Míg a portai tevékenység elsősorban statikus, helyhez kötött, a járőr a helyi sajátosságok, kockázati tényezők alapján kidolgozott **útvonalakon**, a mélyégi területen és a peremvonalon haladva visszatérő ellenőrzéseket, megfigyeléseket végez, állapotokat rögzít, adatokat gyűjt és naplóz, valamint teljesíti jelentési kötelezettségeit.

A járőr **visszatérően** ellenőrzi például:

- az ingatlanban tartózkodás jogszerűségét, különösen munkaidő után;
- a folyamatosan működő épületgépészeti berendezések és közműhálózatok állapotát, a meghatározott fontosabb kapcsolókat, elzárókat, műszerek értékeit;
- a tűzjelző berendezés állapotát, alkalmasságát;
- a járműközlekedés és a parkolás rendjét, a haszonjárművek és tanksapkáik zártóságát;
- a munkaidő befejezését követően az épületrészek a helyiségek állapotát, zártóságát, a kulcsok leadását;
- az elektromos fogyasztók kikapcsoltságát;
- a takarítók kulcskezelését, távozásuk után az épület, a nyílászárók, a helyiségek zártóságát, sértetlenségét;
- a tűz-, baleset-, munkavédelmi, a dohányzásra vonatkozó és más – külön utasításokban leírt – utasítások, biztonsági szabályok betartását.

Rendellenesség észlelésekor, a különböző súlyú rendkívüli események – jogellenes tartózkodás, műszaki hiba stb. – bekövetkezésekor tőle elvárhatóan beavatkozik, intézkedik például:

- a jogosulatlan bent tartózkodót eltávolítja, szükséges esetben elfogja;
- végrehajtja az elsődleges hibaelhárító, kárenyhítő intézkedéseket (például tűzveszély esetén);
- jogosultsága szerint kikapcsolja az elektromos fogyasztót (informatikai eszközt nem!);
- összegyűjti az ajtóknál felejtett kulcsokat.

A járőr **rendészeti típusú intézkedéseket** is teljesít, melyre külön kitérünk.

Indokolt külön foglalkozni a ással, a **parkolók** ellenőrzésével.

Nincs is addig gond, amíg a parkolásra elegendő hely áll rendelkezésre, azonban ha kevesebb a kijelölt várakozóhely, mint ahányan azt igénybe kívánják venni, akkor lényegesen nagyobb figyelmet kell fordítani a parkolási rend betartására.

Bevált az egyes parkolók, parkoló helyek kijelölése:

- az ügyfél-látogató parkolókat vehetik igénybe a hivatalos ügyekben érkezők, a beszállítók;
- VIP parkolóhelyek vannak fenntartva a különösen fontos vendégek részére;
- rendszám feltüntetésével úgynevezett dedikált parkolóhelyeket hoznak létre;
- a dolgozók részére elkülönített parkoló áll rendelkezésre.

Lényeges annak rögzítése, hogy a parkolás biztosítása nem jelenti automatikusan az engedélyező polgári jogi – például őrzött parkolói minőségen alapuló – felelősségét, ezért célszerű ezt a járművek vezetőinek megfelelő módon – tájékoztató tábla elhelyezésével – tudomására hozni.

Nem csak nagyszámú várakozó gépkocsi (állandó parkolási engedély kiadása) esetén elemi biztonsági követelmény, hogy rövid időn belül elérhető legyen a gépjármű vezetője. Erről van ugyan nyilvántartás, de ez munkaidőn kívül nem feltétlenül áll rendelkezésre, ezért megoldást jelenthet a parkolási engedély elhelyezése a szélvédőn belül, úgy, hogy jól látható legyen a jogosult neve és elérhetősége (telefon-, szobaszám).

A járőrnek feladata lehet a munkaidő után a létesítményben parkoló gépkocsi rendszámának és sértetlen állapotának regisztrálása. Vannak olyan igények, hogy ezt naponta továbbítani kell a megbízónak.

Ha külön nincs is figyelemfelhívás a forgalmi szabályokra, akkor is általános szabály, hogy a

KRESZ előírásai vonatkoznak a területen belüli közlekedésre, ennek megfelelőek a különböző jelzőtáblák, útburkolati jelek.

A járőr feladatait **gyalogosan**, nagyobb távolságok esetén kerékpárral, motorkerékpárral vagy gépjárművel teljesítheti. A folyamatos kapcsolattartás miatt nélkülözhetetlen mobil **híreszközzel** – rádió, telefon – való felszerelése, a **járőrellenőrző rendszerekkel** ellenőrizhető a járőrözés pontossága, az előírt feladatok teljesítése.

Kutyás járőr foglalkoztatása jelentős mértékben növeli a szolgáltatás hatékonyságát, a kutya kifinomult érzékszerveivel messzebbről, jobban észleli a mozgásokat és hangokat. A jól idomított, engedelmes – közterületen az előírt hatósági vizsgákkal rendelkező – kutya biztosítja a kutyavezető intézkedését, megjelenésével és szabályozott magatartásával szükség esetén kellően visszatartja és elrettenti az elkövetőket, jogtalan támadás esetén megvédi a vagyonőrt vagy más személyt.

A járőrözés akkor hatásos, ha nem monoton, gépies, ha a járőr nem állandóan azonos időpontban jelenik meg adott helyen. A **kiismerhetlenséget**, a **váratlanságot** biztosítják a térben és időben eltérő alternatív járőrútvonalak, emellett adott helyzetben improvizálni indokolt a járőr tevékenységét.

A járőr felfogható **szabad kapacitású** vagyónőrnek abban a tekintetben, hogy két járőr között más tevékenységet is elláthat. Indokolt esetben a járőrözés felfüggeszthető, és a vagyónőr más feladattal bízható meg, aki ilyenkor naplózza, hogy adott járőrökben miért nem jelent meg az ellenőrző ponton, például:

- lehetséges, hogy vendég fel-lekísérését teljesíti,
- előfordulhat belső pénz, érték szállítási, kíséresi igény,
- gyakori a megbízó belső recepciójának vagy telefonközpontjának helyettesítése.

2.8 Rendészeti típusú intézkedések

Visszaulva a magánbiztonsági ágazat kialakulásának időszakára, kijelenthető, hogy a **korábban állami, vállalati feladatként** ellátott rendészeti jellegű megelőző tevékenységre a megváltozott társadalmi–gazdasági és tulajdonviszonyok között továbbra is szükség van. Egyszerű példával élve ide sorolhatók a be- és kiléptetési feladatok is, amelyek napjaink elemi szintű vagyonvédelmi feladatát jelentik.

Ha kimondottan a rendészeti típusú feladatok fogalmi körét célozzuk meg, akkor leegyszerűsítve elsősorban azt a kötelezettségi kört kell definiálni, amelyet nem a magán-szféra, hanem valamely állami, közigazgatási szervezet határozott meg, azaz jogszabályból eredeztethető. A rendészeti feladatok kiterjednek a **biztonsági előírások betartására**, különösen a vagyon elleni jogsértések megelőzésére és felderítésére, ennek nyomán a szükséges intézkedések megtételére. A rendészeti feladatkörhöz tartozik a **katasztrófa**helyzetek megelőzése és a **mentési-védelmi** feladatok gyors, szakszerű, a vonatkozó **tervek** szerinti végrehajtása, amelyek viszont már a létesítmény működtetésére jogosult által kiadott normákban vannak rögzítve.

A belépési, tartózkodási jogosultság feltétele, hogy előzőleg az érintett személyek – közöttük a vagyónőrök is – megkapják a létesítményre előírt biztonsági tematika szerinti oktatást, elsajátítsák a biztonsági tervekben foglaltakat. A vagyonvédelmi szolgáltató akkor jár el követendően, ha nemcsak saját állományát képzí tovább, hanem – szaktanácsadás jelleggel – megbízójának, azaz a létesítmény dolgozóinak a felkészítéséhez is kapcsolódik a speciális biztonsági ismeretek vonatkozásában. Nem ritka az sem, hogy egyes tervet – például a bombariadó-tervet – a vagyonvédelmi cég terjeszt elő.

A vonatkozó biztonsági jogszabályok előírásainak érvényesülése járőrözés közben, illetve előzetes feladat-meghatározást követően célirányos helyszíni megjelenéssel állapítható meg. Megkülönböztetett jelentőségű a különböző biztonsági berendezések meglétének, működőképességének időszakos megállapítása, ezért például folyamatosan ellenőrizni kell a tűzoltószerelvények – tömlő, réz-alumínium tömlőfej! – meglétét, a kézi készülékek szavatossági idejét, rajtuk a plombák sértetlenségét. A **munka- és tűzbiztonsági szabályok** a kötelező magatartások mellett számtalan tiltó rendelkezést tartalmaznak, amelyek betartását kellő ismeretekkel rendelkező járőr meg tudja állapítani, például:

- a tűzoltó készülékek hozzáférhetősége,
- a menekülési utak és a vészkijáratok szabadon hagyása, a vészkijáratok ajtóinak nyitvatartása,

- a munkavégzési vagy tűzgyújtási engedély betartása,
- a vészkijáratú útvonalak és ajtók vészvilágításának működése,
- a munkaterületen tartózkodás jogszerűsége,
- a munkavédelmi eszközök – sisak stb. – viselése.

A jogszabályi előírásoktól függetlenül, a helyi biztonsági követelményeknek, érdekeknek megfelelően rendszeresen kerülnek kiadásra ellenőrzési feladatokat tartalmazó **megbízói utasítások**, például:

- különösen védett, bizalmi helyiségben idegen személy munkavégzésének, tartózkodásának folyamatos jelenléttel történő ellenőrzése;
- haszonjármű be- és kirakódásának ellenőrzése;
- jövedéki árut szállító jármű ürességvizsgálatának ellenőrzése a belső területen;
- fényképezésre vagy más felvétel készítésére kiadott engedély betartása.

A tűzbiztonsági vonatkozásokról függetlenül napjainkban már önálló a **dohányzásra vonatkozó szabályozás**,¹¹⁰ amely szigorúan ellenőrzött követelményeket tartalmaz, és a tilalmak megszegése jelentős összegű egészségvédelmi bírság kiszabását teszi lehetővé. A járőr szinte kivétel nélkül fel van hatalmazva, hogy határozottan lépjen fel az előírások – dohányzási tilalmak, kijelölt dohányzóhelyen kívüli dohányzás – megszegése esetén, ezen túl igazgatási eljárás is kezdeményezhető.

Részben munkabiztonsági, részben megbízói rendelkezéseken alapul az **alkoholfogyasztás ellenőrzése**, az ittas állapot észlelésekor teendő intézkedések. Tekintettel arra, hogy a jegyzet a vagyonvédelem felől tárgyalja a kérdést, nem részletezi az eljárás lefolytatását – például a kémiai és elektromos szonda együttes alkalmazását, a jegyzőkönyv felvételét, a nyilatkozatok tartalmát stb. –, azt azonban lényegesnek tartjuk megemlíteni, hogy az alkoholfogyasztás ellenőrzésének alkalmával biztosítani kell a személyiségi jogok érvényesülését.

Alapvetően eltér az alkoholfogyasztás ellenőrzésnek jogalapja a létesítmény – mint munkáltató szervezet – munkavállalója és oda bármely más minőségben belépők között.

A munkavállaló munkajogi kötelezettsége többek között, hogy:

- munkáltatója által előírt helyen és időben munkára képes állapotban jelenjen meg,¹¹¹
- biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban végezhet munkát, és munkáját köteles úgy végezni, hogy saját vagy más egészségét és testi épségét ne veszélyeztesse.¹¹²

¹¹⁰ 1999. évi XLII. törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól

¹¹¹ 2012. évi I. tv. a munka törvénykönyvéről 52. § (1) bekezdés

¹¹² 1993. évi XCIII. tv. a munkavédelemről 60. § (1) bekezdés

A munkáltató jogosult, sőt köteles a fentieket ellenőrizni, az ellenőrzés elmaradásáért is felelősség terheli. Így csak a törvényes feltételek betartásával élhet ezzel a jogkörével, amelynek gyakorlásába bevonhatja a vagyonőrt. Az ellenőrzés lehet rendszeres. Ilyenkor a munkáltató képviselője választja ki az ellenőrzés alá vont munkavállalók csoportját. Ennek a módszernek kellő visszatartó hatása van. Rendkívülinek minősíthető az ellenőrzés, amikor az kerül ellenőrzés alá, akivel kapcsolatosan felmerül az alkoholfogyasztásra utaló információ, amely gyakran személyes észlelésen alapul. Hangsúlyozzuk, hogy a vagyonőr kimondottan megbízást teljesít, így azt tartjuk követendő eljárásnak, hogy – függetlenül attól, hogy előzőleg ki észlelte az alkoholfogyasztásra utaló körülményeket – a munkáltató képviselőjének elrendelésére, illetve jelenlétében történik az ellenőrzés. Alkoholfogyasztás megállapítása esetén a munkáltató eltiltja a munkavállalót a további munkavégzéstől, és utasítja, hogy hagyja el az objektumot. Ekkor a vagyonőrnek kíséresi szerepe lehet. Ha nem munkavállaló, hanem bármely más személy az ellenőrzés alanya, akkor az intézkedés önkéntes alávetésen alapul, ellenkező esetben a vizsgálat nem hajtható végre, az érintett általában nem maradhat tovább az objektumban, eltávolítása szintén vagyonőri kísérettel történhet.

2.9 Személyvédelmi intézkedések

A személyvédelem a biztonsági szolgáltatások elkülönült ága, az objektumvédelem szempontjából két megközelítés lehetséges:

- lehetséges, hogy védett személy tartózkodik a létesítményben,
- bárki másnak sem sérülhet a testi épsége, nem károsodhat az egészsége az őrzött területen.

Ha a megelőző intézkedések ellenére vagy váratlanul személy elleni támadás történik, akkor a jogos védelmi helyzetnek megfelelően intézkedhet az objektumot védő vagyonőr, aki nem kimondottan személyvédelemre szakosodott.

2.10 Váltásvezetői feladatok

Ha több vagyonőr dolgozik egy váltásban, indokolt egyiküket a végrehajtsági feladatok tekintetében irányítási, koordinációs feladatokkal megbízni.

- A – nem feltétlenül függetlenített – váltásvezető néhány feladata:
- intézi a szolgálat átadását-átvételét,
 - meggyőződik a szolgálatba lépő vagyonőrök alkalmasságáról,
 - szervezi és koordinálja a vagyonőr intézkedéseit,
 - teljesíti a jelentési kötelezettségeket, vezeti az okmányokat.

2.11 A szolgáltatás teljesítésének dokumentálása

A vagyonőr a folyamatos szolgáltatási tevékenység valamennyi lényeges eseményét a szolgáltatási hely sajátosságainak megfelelően dokumentálja. E dokumentáció különböző minősítésű – köz- és magánokiratokból – és rendeltetésű okmányokból tevődik össze:

- a **közokiratokat** – engedélyeket, igazolványokat – kezeli a vagyonőr, ellenőrzi adattartalmukat;
- a **magánokiratokat** szintén részben kezeli, ellenőrzi, ezenfelül saját maga is kitölt, létrehoz magániratokat, vezet a naplókat, nyilvántartásokat, jelentéseket készít.

Azért indokolt az okirati jelleg kiemelése, mert az ehhez kapcsolódó **felelősséget**, következményeket kívánjuk hangsúlyozni.

Az okmányok biztosítják az ügyek, események törvényes, szakszerű, gyors megoldását, az intézkedések – ha a cég működtet minőségirányítási rendszert, akkor előírásainak is megfelelő – előírt adattartalommal történő dokumentálását, és kétséget kizáróan alkalmasak a biztonsági eljárások személyes felelősséggel történő igazolására. A feldolgozott okmányokat archiválják, mert tapasztalatok szerint hosszabb idő elteltével is szükség lehet egyes bennük fellelhető információkra, adatokra.

Az okmányok egy része a létesítménytől – a **megbízótól** – származik, például:

- helyszínrajz,
- tájékoztatók belépők részére,
- dolgozói névjegyzék,
- kulcsfelvételi jogosultságok,
- kulcskészlet, kulcsdoboz nyilvántartó,
- engedélyek (személy, gépjármű belépése, kivitele),
- intézkedési tervek (kiürítés, tűzriadó),
- helyiségleltár.

A **vagyonvédelmi szolgáltató** alakítja ki az elsősorban biztonsági tartalmú okmányokat, például:

- szolgáltatási napló (eseménynapló),
- jelenléti ívek (munkaügyi nyilvántartás),
- forgalmi naplók (személy-kártya, jármű, áru, kulcs, küldemények),
- ellenőrzési jegyzőkönyvek,
- formanyomtatványok, iratminták, segédanyagok (jelentések szempontjai, kiürítés, mentés, tüzeset bejelentése, bombariadó),
- jegyzőkönyvminták (alkoholfogyasztás ellenőrzése),
- az őrkutya iratai (vizsga-, oltási bizonyítvány),
- fegyver, lőszer nyilvántartás (ha van).

A **szolgáltatási napló** olyan alapvető irat, amely az események, a megtett intézkedések, a jelentések folyamatos összesített regisztrációját, tartalmazza, például:

- a szolgálat átadás-átvétel adatai;
- állandó feladatok, események (például kapunyitás, -zárás, járőrök megkezdése, befejezése, ellenőrzések, takarító érkezése, távozása);
- időközben kapott utasítások;
- rendkívüli események és a megtett intézkedések.

Lehetséges olyan megoldás is, hogy a szolgáltatási napló csak a vagyónörök adatait tartalmazza, és külön eseménynaplóban vezetik a tevékenység információit, valamint önállóak az ellenőrzés iratai is. Az okirati jellegből következik az a követelmény, hogy a naplóban rögzített adat, információ véglegesen nem távolítható el, nem törölhető, nem semmisíthető meg, viszont az eredeti adattartalom olvashatóságának megtartásával az utóbb tévesnek bizonyult bejegyzés javítható, a javítás idejének és a javítást végző személyének megjelölésével.

A jelentések elkészítésének követelményeit a jegyzet az Intézkedések rendkívüli események című fejezetben tartalmazza.

3. FEJEZET

A pénz- és értékszállítás, kísérés

Pénzszállításról természetesen nem beszélhetünk a pénz mint fizetőeszköz léte előtt. Az embernek azonban mindig voltak értékei. Régészeti leletek alátámasztják, hogy már az őskori ember is magával vitte új táborhelyére vagy lakhelyére a számára értékkel bíró tárgyakat. Ezek persze nem kincsek voltak a szó mai értelmében, de kincset értek az ember számára. Gondoljunk a használati tárgyakra, fegyverekre, szerszámokra, kultikus jelentőséggel bíró tárgyakra.

A kereskedelem kialakulása volt az az időszak, amikor az értékek szállítása jelentősé- sé kezdett válni. Pénz ugyan még nem volt, de a cserekereskedelemben már szállítani kellett. Ahogy a szállítás megindult, azzal egy időben megindult a szállítmányok dézs- málása, elrablása is. Amikor pedig több törzs felségterületén is keresztül kellett mennie a szállítóknak, feltétlenül szükségessé vált a szállítmányok fegyveres kíséréte, védelme. Ezt eleinte maguk a szállítók vállalták fel, később szakemberekre volt szükség, hiszen az áruterelés ezt megkívánta.

Igazán modern, specializált pénz- és értékszállításról a 19. század hetvenes, nyolcvanas éveitől beszélhetünk. Ez időtől már általánossá vált (először az Egyesült Államokban, majd az Egyesült Királyságban) a kizárólag e hivatásnak élők csoportja, a speciális szállítóeszközök készítése és használata s olyan munka- és szolgálat-szervezési megoldások, amelyeket alapvetően a tapasztalat hozott létre, és céljuk a bűncselekmények megelő- zése, meggátlása volt. Az alkalmazott megoldások közül igen sok rossznak bizonyult. A hivatás gyakorlói képesek voltak átlépni saját árnyékukat és rugalmasan reagálni az ilyen jelenségekre. Miután elméleti munkák eleinte nem születtek e tárgykörben, csak a gyakorlatra lehetett alapozni.

A pénz- és értékszállítás tárgyalása előtt szükséges néhány ismerv meghatározása, illetve pontosítása, amelyek e tevékenységgel függnek össze.

3.1 A pénz- és értékszálításhoz kapcsolódó fogalmak

Pénz- és értékszállítás: A pénz vagy érték szállítása két objektum között polgári jogi szerződés alapján.

Szállításkísérés: Pénz, érték, nagy értékű vagy veszélyes szállítmány kísérése polgári jogi szerződés alapján.

Pénz: Magyar vagy külföldi készpénz – bankjegy vagy érme – a maga fizikai való- ságában (Nem számítjuk ide a pénzhelyettesítő eszközöket, például: csekk, utalvány bankkártya stb.)

Érték (vagyonvédelmi szempontból): Olyan tárgy vagy tárgyak meghatározott csoportja, amely vagy amelyek viszonylag kis tömegük ellenére jelentős értéket képviselnek.

Ide sorolhatók: pénzhelyettesítő eszközök, részvények, értékpapírok, nemesfémek, ékszerek, drágakövek. Ide sorolhatók továbbá a kiemelkedő képzőművészeti alkotások, értékes vagy pótolhatatlan múzeumi tárgyak, értékes gyűjtemények stb. – általában a MABISZ által kiadott irányelvekben az 1. és 2. vagyoncsoportban feltüntetett tárgyak.

A pénz- értékszállítás szempontjából nem tekinthetjük értéknek az egyéb szállítmányokat (műszaki cikkek, élelmiszerek stb.), annak ellenére, hogy ezek is rendelkeznek értékkel. A szállítmánykísérés szempontjából viszont már értéknek tekintjük őket, ha kísérésüket személy- és vagyonőrök végzik.

Nagy értékű szállítmány (vagyonvédelmi szempontból): minden olyan árutömeg (esetleg pénz) vagy tárgy, amelyet értéke folytán a tulajdonos vagy a szállító személy- és vagyonőrök kísérete mellett szállít vagy szállíttat.

Veszélyes szállítmány (vagyonvédelmi szempontból): az emberekre vagy a környezetre fokozott veszélyt jelentő anyag (anyagok), amelyeket a tulajdonos vagy a szállító személy- és vagyonőr kísérete mellett szállít vagy szállíttat.

Szállítás: A pénz vagy érték elvitele és megvédése a vagyonőrök által – a maga fizikai valóságában – két objektum között.

Kísérés: A mások által szállított szállítmány kísérete és megvédése a személy- és vagyonőr által két objektum között. Bár a két fogalom hasonlít egymásra, de rendkívül lényeges különbségek vannak közöttük.

Pénz- és értékszállítás – szállítmánykísérés közötti eltérések

	Szállítás	Kísérés
1.	A vagyonőrök szállítják és védik a pénzt vagy értéket.	A vagyonőrök nem szállítják, csak védik a szállítmányt.
2.	A vagyonőrök végzik (kevés kivétellel) a be- és kirakodást.	A kísérők nem vesznek részt a be- és kirakodásban.
3.	A pénz vagy érték a szállítás idejére a vagyonvédelmi cég birtokába kerül.	A szállítmány nem kerül a vagyonvédelmi cég birtokába a szállítás idejére.
4.	A szállítóeszközöket a vagyonvédelmi cég biztosítja, ő felel azok alkalmasságáért.	A szállítóeszközöket a tulajdonos vagy a szállító biztosítja, és felel azok alkalmasságáért.

	Szállítás	Kísérés
5. Pl.	A vagyonvédelmi cég minden kárért felel, amely a szállítás során következett be, akár el tudta volna hátrítani, akár nem. Ha a pénzszállító cég alkalmazottaitól egy géppisztolyos bűnöző csoport elrabolja a szállítmányt, a vagyonvédelmi cég köteles megtéríteni a kárt, akkor is, ha a vagyonőröknek semmi esélyük nem volt a pénz vagy az érték megvédésére.	A vagyonvédelmi cég csak olyan károkért felel, amelyet a kísérőknek el kellett volna tudni hátrítani, de azt valamilyen ok miatt nem tették. Ha a szállítótól ugyanez a géppisztolyos bűnöző csoport elrabolja a szállítmányt, a kísérést biztosító vagyonvédelmi cég nem felelős, és nem köteles megtéríteni a kárt, legfeljebb csak abban az esetben, ha a kísérést végzők összejátszottak a támadókkal, vagy megszegték a kíséretre vonatkozó szabályokat.
6.	A szállítmányra a biztosítást a vagyonvédelmi cég köti meg.	A szállítmányra a biztosítást a tulajdonos vagy a szállító köti meg. A vagyonvédelmi cég csak az alkalmazottaik tevékenységére köt biztosítást, ha azok tevékenysége vagy mulasztása folytán keletkezik kár.

2. táblázat

Az objektumok a szállítás szempontjából két nagy csoportba sorolhatók:

Feladó állomás: amit a gyakorlatban a küldő vagy szállító szempontjából felvételi állomásnak is nevezünk, ahol a küldemény felvétele történik.

Célállomás: nevezik fogadó állomásnak is, ahol a küldemény feladása történik. A gyakorlatban az esetek többségében az objektumba nemcsak visznek, hanem onnan hoznak is küldeményt és fordítva. Ez esetben az objektum az egyik küldemény vonatkozásában célállomás, a másik küldemény vonatkozásában feladó állomás. A fogalmakat ezért mindig csak az egyik küldemény vonatkozásában használjuk

A vállalkozás keretében végzett pénz- és értékszállításra, illetve szállítmánykísérésre kötött szerződés általában két fél között jön létre, és több Polgári Törvénykönyvben meghatározott szerződéstípusba tartozhat (megbízási, fuvarozási, szállítmányozási stb.). A két fél megnevezése a gyakorlatban általában – a típusszerződésekben szereplő megnevezésektől függetlenül:

- **megbízó:** az a személy vagy cég, amely a szolgáltatást megrendeli.
- **vállalkozó:** az a személy vagy cég, amely a szolgáltatást végzi.¹¹³

¹¹³ KALÓ József: *Védelmi és megelőző tevékenységek*. Rendőrtisztai Főiskola, Budapest, 2008. 9.

3.2 A pénz- és értékszállítás módja és eszközei

A pénz- és értékszállítás módját átfogóan jelenleg semmiféle állami jogszabály nem szabályozza. A tv. mindössze annyi szabályozást tartalmaz, hogy a pénz- és értékszállítás vagyonvédelmi tevékenységnek minősül, így az ilyen tevékenységet folytatóra is vonatkoznak az előírásai. A vállalalkozási feltételek egyike a megfelelő felelősségbiztosítási szerződés megléte.

Általános szabály, hogy a fenti keretek között saját pénzét mindenki úgy és olyan feltételekkel szállítja vagy szállítatja, ahogyan akarja. A pénz- és értékszállítás módját tehát alapvetően:

- a pénz- és értékszállításra a megbízó és vállalkozó között létre jött polgári jogi szerződés szabályai,
- a vállalkozó és a biztosítási társaság között létrejött biztosítási szerződés szabályai és a szakmai szabályok határozzák meg.

A szerződésekbe természetesen minden olyan feltételt és kikötést bele lehet foglalni, amit a törvény nem tilt, de ezek a feltételek és kikötések csak azokra a szállításokra vonatkoznak, amelyekre a szerződést kötötték. Elképzelhető, hogy egy megbízó pénz- és értékküldeményeit különböző vállalkozók szállítják, vagy esetleg ugyanaz a vállalkozó is különböző feltételek alapján, különböző módon szállítja.

Az egyes biztosítótársaságok biztosítási feltételei is jelentősen eltérhetnek egymástól.¹¹⁴

3.3 A pénz- és értékszállítás szakaszai

A pénz vagy érték átadása, átvétele lényegében azonos művelet, továbbá a rakodás, indulás előtt és megérkezés után majdnem teljesen hasonló módon történik, így a jelzett szakaszokat együtt ismertetjük az átvétel–átadás, illetve rakodás címszó alatt.

3.3.1 Átadás–átvétel

Az átadás–átvétel első és legfontosabb tevékenysége az átvevő, illetve átadó személyek azonosságának és jogosultságának kölcsönös megállapítása. Az első lépés az átvevő, átadó személyek **azonosítása**. E tevékenység elvégzése nélkül az átadás–átvétel létre sem jöhet. Az azonosítást lényegében három szakaszra lehet osztani, amelyből az utolsóra általában csak akkor kerül sor, ha az előző szakaszokban valamilyen kétség merült fel a személyek azonosságát vagy jogosultságát illetően. A külső jegyek, körülmények alapján történő azonosításnál döntő az ismertség, a kialakult gyakorlat. Ez az azonosítási szakasz

¹¹⁴ Uo. 25.; a szerződésekre vonatkozó részletes szabályok: 10.

csak az első szűrő szerepét töltheti be, és semmiképpen sem elegendő az átadás-átvétel megkezdéséhez. A szerepe abban van, hogy már akkor is merülhetnek fel kételyek az azonosságot illetően (például szokatlan időben érkezés, eltérő formaruha vagy jelzés stb.), és ez a másik felet fokozott óvatosságra, további alapos ellenőrzésre kényszeríti.

A második szakasz a **dokumentumok alapján** történő azonosítás. Ebben a szakaszban az átadó–átvevő felek kölcsönösen ellenőrzik egymás igazolványát és jogosultságát. Ellenőrizni lehet általában a másik fél vállalati igazolványát, személy- és vagyonőri igazolványát, személyi igazolványát. (Megjegyzés: A vállalati, illetve a személy- és vagyonőri igazolvány csak személyi igazolvánnyal együtt érvényes.) A jogosultság igazolására általában megbízólevelek szolgálnak, illetve a polgári jogi szerződésben megjelölt jogosultak, akiknek nevét a szállítás megkezdése előtt közölni kell a pénzzállítást végző személyekkel. A dokumentumok alapján végzett azonosítás elengedhetetlen követelmény még akkor is, ha az átadó személyek hosszabb ideje személyesen ismerik egymást. Például: Előfordulhat, hogy a személy- és vagyonőr leszámolt a pénzzállító cégtől, de nem adta le a formaruháját, és bemegy a megbízóhoz a pénzt átvenni. Az is előfordulhat, hogy a megbízó alkalmazottja számolt le a cégtől, de a szokásos időben bemegy a pénzt átvenni, és már az ajtóban várja a pénzzállító személyeket, vagy a leszámolt alkalmazott pénzküldemény helyett bosszúból bombát tartalmazó küldeményt ad át stb.

Az azonosítás harmadik szakasza az **ellenőrzés alapján** történő azonosítás. Ha bármely személy a másik félnél vagy másik féllal kapcsolatban bármilyen gyanús körülményt észlel, az átadás-átvétel megkezdése előtt köteles a körülményeket megnyugtatóan tisztázni, az ellenőrző intézkedéseket megtenni. (Például: telefonon vagy, ha lehetséges, személyesen tisztázni a szállító cég központjával, diszpécserszolgálatával, a megbízóval vagy az általa kapcsolattartással megbízott személlyel az azonosságot és jogosultságot.) Az ellenőrzés eredményét az előírt dokumentumokra rá kell jegyezni, illetve jegyzőkönyvet felvenni, és csak a megnyugtató tisztázást követően lehet az átadás-átvételt megkezdeni.

Az **átadás-átvétel formái** többfélék lehetnek, a kialakult gyakorlatban, illetve a szállítás rendszerének megfelelően:

a) **egyoldalú átadás vagy átvétel** eseteiben – vagy az átadó, vagy az átvevő hiányzik.

Az **átvevő** hiányzik például:

- a pénzkidó automaták feltöltésénél,
- az úgynevezett éjszakai bedobós trezoroknál,

Az **átadó** hiányzik:

- a pénzkidó automaták ürítésénél,
- a benzinkutaknál, kereskedelmi egységeknél elhelyezett, úgynevezett bedobós pánccsaszekrények ürítésénél, ahol a személyzet a pánccsaszekrénybe bedobja az általa becsomagolt pénzt. Kivenni nem tudja, mert a pánccsaszekrény kulcsával nem rendelkezik.

b) A **kétoldalú átadás-átvételnek** két fő formája van, az érték szerinti és a zsákos (vagy csomagos).

Az érték szerinti átadás lehet tételes vagy sommás.

Az **érték szerinti tételes** átadás-átvétel során az átadó és az átvevő címlet szerint, közösen vagy egymás jelenlétében számolják a pénzt.

Az **érték szerinti sommás vagy egyszerűsített átadás-átvétel** során csak a pénzkötegeket vagy nagyobb egységeket számolják meg, és elfogadják, hogy annyi címlet van a kötegben vagy nagyobb egységben, amennyi azon fel van tüntetve.

A **zsákos** (vagy egyéb csomagolásban) történő átadás-átvétel során csak a csomagolás és zárás (plomba) sértetlenségét, valamint azonosító jelzéseit ellenőrzik, de az átvevők nem tudják, hogy abban pontosan pénz van-e és mennyi, vagy esetleg más érték.

Bármely átadás-átvételi módnak megvannak a maga előnyei és hátrányai. Azt, hogy valamely cég melyik módot választja, megfelelő költség- és kockázatelemzéssel, a tevékenység jellegét figyelembe véve lehet dönteni.

A dokumentálás az átadás-átvétel tényének, esetleg körülményeinek okmányokon vagy más erre alkalmas adathordozókon való rögzítését jelenti. A dokumentumok egy részét bizonylatnak nevezzük.

Bizonylat a pénz átadását-átvételét, valamint annak körülményeit tanúsító okmány.

Rendkívül fontos, hogy a bizonylatok pontosan, a valóságnak megfelelően legyenek kitöltve mindkét fél részéről.

- A bizonylatok magánokiratok, tehát vonatkoznak rájuk az okiratok kitöltésére és keletkezésére vonatkozó szabályok.
- Az okiratokon feltüntetett adatok bizonyítják, hogy a kérdéses küldeményt a bizonylaton feltüntetett átadó (átadók) ténylegesen átadta a bizonylaton feltüntetett átvevőnek (átvevőknek), aki aláírásával igazolta ezt a ténytet.
- Az átadás-átvétel bizonylaton feltüntetett időpontjának külön jelentősége van a kárviselés szempontjából. Az átadó ez időpontban a küldeményt átadta, és ezzel megszűnt az azért való felelőssége a küldeményért, az abban bekövetkezett károkért.¹¹⁵

3.3.2 Rakodás

A pénz- és értékszállítás legveszélyesebb szakasza, mivel:

- a pénzzállító jármű álló helyzetben van, nem tud gyorsan elmenekülni támadás esetén;
- a pénzzállító jármű ajtaja vagy rakodónyílása nyitva van;
- a pénzzállítást végző személyek közül legalább egy a védelmet nyújtó járműn kívül tartózkodik, könnyen megtámadható.

A rakodási helyek megfelelő kialakításával (például az alábbiak szerint) a rakodás kockázati tényezői csökkenthetők.

¹¹⁵ KALÓ József: *Vagyonvédelmi rendészeti kézikönyv*. Védelem Oktatási Központ, Budapest. 1999. 44.

Zsilipnek nevezzük az olyan zárt helyet, amelynek legalább két ajtaja van, közülük egyszerre csak az egyik nyitható, és ezen a helyen az átadó–átvevő személyeken kívül más nincs jelen.

A péniszállító jármű a rakodásra szolgáló ajtajával szorosan csatlakozik az épület falán kialakított **rakodónyíláshoz**, és közvetlenül az épületbe rakja be vagy rakja ki onnan a küldeményeket.

A péniszállító jármű részére olyan **beálló hely** kialakítás az épület fala mellett, hogy a jármű teljesen takarja a rakodást szolgáló ajtót.

A rakodóhelyek megfelelő kialakítása meglehetősen ritka, így a szállítónak gyakran viszonylag hosszú távolságot kell megtenni a pénzt tartalmazó csomaggal, sokszor utcai forgalomban, ügyféltéren keresztül stb. Ezért a szállító és a biztosító cégek erre a gyalogos szállításra alkalmazzák a **járdakockázat** fogalmát, azaz meghatározzák, hogy egy-egy csomagba mennyi pénzt lehet csomagolni, és csak ezért az összegért vállalnak felelősséget.

3.3.3 Szállítás

A pénz- és értékszállító járműnek az egyik objektumból a másik objektumba való közlekedését jelenti. Általános szabály, hogy a jármű:

- csak a meghatározott vagy engedélyezett útvonalon haladjon;
- a formális okokat kivéve lehetőleg ne álljon meg;
- a személyzet folyamatosan figyelje a forgalmat, és észlelje a támadásra utaló gyanús körülményeket;
- tartson folyamatos hírösszeköttetést az irányító diszpécserközponttal.

Az első két általános szabálytól rendkívüli események miatt el lehet térni. (Természetesen – ha lehet – jelteni kell az eseményt a diszpécserszolgálatnak, és csak annak jóváhagyásával lehet eltérni).

3.4 Rendkívüli események a pénz- és értékszállításban

3.4.1 Általános szabályok

A rendkívüli események fogalmát figyelembe véve e területen is sokféle rendkívüli esemény fordulhat elő, amelyekben eltérnek a követendő eljárások. Ezek közül csak néhány jelentősebb eseménynél követendő eljárást ismertetünk. Van azonban néhány olyan általános szabály, amelyet minden rendkívüli eseménynél be kell tartani. Ezek:

- A szállítást irányító diszpécserközpont azonnali értesítése (rádió, mobiltelefon), részben a helyzet tisztázása, részben a további utasítások kérése miatt.
- Ha a helyzet tisztázása szükséges, vagy az utasításokra várni kell – ha lehetséges –, megállás a rendkívüli esemény helyétől megfelelő távolságra.

- Átgondolni a lehetséges intézkedéseket, dönteni és a döntésnek megfelelően cselekedni.
- Az intézkedéseket döntően az határozza meg, hogy van-e rakomány a pénz- és értékszállító járműben vagy nincs. Ha nincs, általában az általános, minden gépjárműre vonatkozó szabályok szerint kell eljárni.
- Az esemény befejezését követően jelentés, dokumentálás.

3.4.2 A szállítás akadályozása

A szállítás akadályozó személy vagy személyek ezirányú tevékenységének különböző okai lehetnek. Például részeg, valamilyen vélt vagy valós sérelem miatt megharagudott a pénzzállító jármű személyzetére, támadást akar előkészíteni stb. Az akadályozás általában passzív magatartás, de megvalósulhat aktív magatartással is, amely még nem minősül jogtalan támadásnak.

A személyzet vagy a szállítmány elleni jogtalan támadás jogos védelmi helyzetet eredményez, és elhárítása annak szabályai szerint történik, de ez esetben nem támadó, csak akadályozó magatartásról van szó.

„A szállítmány kísérését, a pénz- és értékörzést, valamint a szállítását végző személy – és vagyonőr jogosult a szállítás jogtalanul akadályozó, illetve a szállítmány biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására, veszélyeztető magatartásának abbahagyására felszólítani.”¹¹⁶

Ezenfelül a rendelkezések alapján a pénz- és értékszállítást végző személynek joga van például a szállító jármű elé álló és annak továbbhaladását akadályozó személyt testi kényszerrel is eltávolítani a jármű útjából, ha az erre vonatkozó felszólításnak nem tesz eleget. Ha a személy az eltávolítása közben megtámadja a pénz- és értékszállítót, az a támadást a jogos védelem szabályai szerint háríthatja el.

Az egyéb rendkívüli események esetén az ajánlott eljárásokat a *Védelmi és megelőző tevékenységek* című, 2008-ban kiadott rendőrtiszti főiskolai jegyzet a 48–64. oldal között tárgyalja.

3.5 Leggyakoribb hibák pénz- és értékszállítás során

a) Parkolás közben

- Úgy áll meg a sofőr, hogy nem látja be végig a szedő útvonalát az autó és a célállomás között.
- Nem a célállomáshoz legközelebb áll meg a sofőr.
- Megállásával zavarja, akadályozza a forgalmat.

¹¹⁶ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 27. § (4) bekezdés

- Olyan a parkolás, hogy támadás esetén nem tud azonnal elhajtani a helyszínről.
- b) Értékszállító járműveken**
- A jármű gumiabroncsai nem az évszaknak megfelelőek.
 - A jármű műszaki állapota nem megfelelő.
 - A biztonsági rendszer nem működik tökéletesen.
 - Nem „bolond biztos” a biztonsági rendszer.
 - A jármű nem megfelelő az adott feladatra.
- c) Érték átadás–átvétel közben**
- Nem a megfelelő küldemény kerül kiszállításra.
 - Szakadt, sérült a csomagolás a kiszállított küldeményen.
 - Szakadt, sérült, nem lezárt küldemény feladása.
 - A kísérő okmányok nem megfelelő kitöltése.
 - Nem megfelelő csomagolóanyag az adott küldeményhez.
- d) Csomagolóanyagok hibái**
- Hibás a forrasztás a műanyag tasakokon, és szétválik a két oldala.
 - Szakadt, sérült a vászonzsák.
 - Műanyag tasaknál nem ragasztja össze a ragasztó a zsák száját.
 - Elmosódik a tasak azonosító száma a hibás festék miatt.
 - Az értékszállító nyugtán nem működik az önindígo, nem írja meg magát.
- e) Távközlő rendszerekben**
- Lemerül a mobiltelefon akkumulátora.
 - Nincs térerő a mobiltelefonon.
 - Mobiltelefonnál foglalt a hálózat.
 - Műholdas telefonnál a városokban a szűk utcákban, magas épületek között, mélygarázsban nem látja a műhold a járművet.
 - Lemerült a rádió adóvevő akkumulátora.
- f) Fegyverzet**
- Nem működik megfelelően a fegyver, akadályos a működése.
 - A fegyver nem alkalmas az adott feladat végrehajtására.
 - Kevés az értékszállító lőszer-javadalmazása.
 - Nem megfelelő tok alkalmazása a fegyverhez.
 - Kicsi a fegyver kalibere, kicsi a tárkapacitása, nem alkalmas az önvédelemre és a szállítmány megvédésére.
- g) A szállító hibái**
- Nem kipihenten kezdi meg a munkáját.
 - Nincs tisztában a feladat végrehajtásának szakszerűségével.
 - Nincs megfelelő helyismerete.
 - Nem rendelkezik megfelelő mennyiségű és mélységű szakmai ismeretekkel.
 - Nem tanúsít kellő figyelmet a munkája során.
 - Rutinból dolgozik.
 - Nem ismeri kellően a szolgálati fegyverét.

- Nem tudja használni biztonságosan a szolgálati fegyverét.
- Nem rendelkezik megfelelő lökésszélességgel.
- Nem ismeri járművét, menettulajdonságait és annak biztonsági rendszerét.
- Nem kezeli kellő gondossággal a biztonságot érintő kérdéseket, eseményeket.

3.6 Szállítmányok kísérése

A szállítmányok kísérése esetén különválnak a szállítást végző és a szállítmányt őrző, a szállítmány biztonságát védő tevékenység. A két tevékenységet végző személyek általában – de nem kizárólag – külön céghez tartoznak. Ha külön céghez tartoznak a kísérők, az e tevékenységre kötött polgári jogi szerződésben kell részletesen meghatározni a kísérés szabályait, a szállítmányért való felelősség eseteit.

3.6.1 A szállítmány biztonságát befolyásoló tényezők

A szerződés megkötése előtt célszerű értékelni a szállítmány biztonságát befolyásoló tényezőket, mert ez nagymértékben befolyásolhatja a kísérők létszámát, felszerelését, a járművek számát, felszereltségét, a felkészítést, intézkedéseket stb.

A számításba vehető tényezők természetesen szállítmányonként eltérőek lehetnek, egyesek kimaradhatnak, vagy egyéb, fel nem sorolt tényező figyelembevétele is fontos lehet. Általában az alábbi tényezőket szükséges vizsgálni:

a) A szállítmány (Mit szállítanak?)

A szállítmány lehet veszélyes anyag, környezetre káros anyag, robbanásveszélyes vagy sugárzó anyag, különböző értékes dolgok, pénz stb., amelyek más-más biztosítást igényelnek.

b) Szállító jármű

Szállíthatnak gépjárművel, vízi járművel, légi járművel vagy vasúton.

c) Útvonal

Bűnügyileg fertőzött területen, elhagyatott, nagyon forgalmas, támadásveszélyes területeken haladnak-e át?

d) A megállások gyakorisága és helye

Az útvonalnál leírtak az irányadók.

e) A korábbi szállítások tapasztalatai

A közel hasonló összetételű szállítmányok közel azonos körülmények között történt szállítása során milyen tapasztalatokat szereztek, voltak-e támadások, fenyegetések stb.?

f) Előzetes adatok

A szállítmánnyal kapcsolatban felmerülhetnek támadásra, szabotázsra, akadályozásra utaló adatok (például környezetvédők tiltakozása stb.), amelyekre a felkészülés és szervezés során figyelemmel kell lenni.¹¹⁷

3.6.2 A kísérés megszervezése és végrehajtása

A tervezés és szervezés során elsősorban a biztonságot befolyásoló tényezőket kell alapul venni. Ennek alapján meg kell határozni:

- a kíséretet biztosító személyek létszámát, elhelyezkedését a szállítmány körül (elő-, utó-, oldalbiztosítás stb.);
- a kísérő egység vezetőjét, esetleg helyettesét, beosztott vezetőket és feladataikat;
- a kísérő személyzet védő- és egyéb felszerelését (fegyveres, nem fegyveres, mérgező gáz esetleges kiszabadulása esetén gázálarc, sugárveszély esetén külön védőruha stb.);
- a híresszeköttetés módját és rendszerét;
- a rendkívüli esetekben teendő intézkedéseket, az értesítendő szervek nevét és telefonszámát (rádió esetén hívószámát);
- a biztosításban részt vevő egyéb szervezetekkel (rendőrség, fegyveres biztonsági őrség stb.) való kapcsolattartás módját és együttműködést;
- minden a konkrét szállítmány biztosítása, megvédelése érdekében teendő egyéb intézkedést.

A **közúton** történő kísérés megszervezése okozza a legkevesebb gondot, mivel itt az intézkedések szervezése során a megfelelő döntési lehetőség nincs korlátozva, mint az egyéb módon történő szállításnál. A többi szállítási mód tekintetében ugyanis a szállító járművekre speciális szabályok vonatkoznak.

Vasúton a MÁV szabályai érvényesek, a kísérők általában a vonaton utaznak, ami behatárolja mozgásukat, intézkedési lehetőségüket.

Vízi úton a hajózási társaságok tulajdonában lévő nagyobb járműveknél hasonló a helyzet, mint a vasútnál, bár nem kizárt, hogy a szállítmányt külön vízi járművel is kísérik.

A légi úton történő szállítás okozza esetenként a legtöbb gondot. Sokszor a szállítmányt a jármű fedélzetén nem is lehetséges közvetlenül őrizni. A kísérők a menetrend szerint járatokra fegyvert nem vihetnek magukkal. A magánrepülőterekről magángépekkel való szállításnál elsősorban a be- és kirakodás, a fel- és leszállás biztosítása jöhet szóba.

A kíséret vezetője részéről rendkívül fontos, hogy az egyes személyek feladatait, az együttműködés, a kapcsolattartás módját pontosan határozza meg, és a kiadott feladatok végrehatását rendszeresen ellenőrizze.

¹¹⁷ KALÓ J.: MELYIK MŰ? i. m. 3., 58.

Felelősség a szállításban bekövetkezett károkért

Általános szabály, hogy a szállítmányban bekövetkezett kár elsősorban a szállítót terheli. A kíséret csak azokért a károkért felel, amelyeket a szerződésben foglaltak alapján neki el kellett volna hárítani, illetve a kár azért következett be, mert megszegtek az előírt utasításokat, illetve hanyagul teljesítették feladatukat.

3.7 Milyen fontos tudnivalók vannak a pénz-, értékszállítás végrehajtásakor?

- Bármely cégnél is dolgozik, az Ön biztonsága, testi épsége, élete az elsődleges. Fogadja el tehát fő szabályként, hogy ha az életét, testi épségét közvetlen veszély fenyegeti a pénzt megszerezni kívánók részéről, és nincs esélye a védekezésre (például löfegyvert fognak Önre vagy kollégáira), hajtja végre a rablók utasításait. **A pénz pótolható, az élet pótolhatatlan!**
- Ahhoz, hogy megelőzhesse az Ön által kísért pénz megszerzése érdekében indított támadást, legelőször is **hallgatnia** kell. Hallgatni arról, hogy Ön pénzt kísér. Még inkább hallgatni arról, hogy ezt hol, hogyan, kivel, milyen körülmények között teszi.
- A kísérés napjára **legyen kipihent, friss, egészséges**, s ezt várja el kollégáitól is.
- **Csak kifogástalan műszaki állapotú gépkocsival induljanak el!**
- Ha állandó helyről állandó helyre (például a bankból a munkahely központjába) történik a kísérés, kérjenek vagy dolgozzanak ki kollégáival többféle útvonalat.
- Ha megoldható, az egyirányú utcákat kerüljék el, s ha a menetútvonalon akadályt észlelnek, azt ne közelítsék meg, hanem még jóval előbb változtassanak útirányt.
- A pénzt tartalmazó táskát a gépkocsiban takarják le, és az mindig a szállító személy közvetlen közelében legyen.
- Az egyik kísérő feladata legyen a forgalomban részt vevő autók figyelemmel kísérése.
- Balesetek helyszínén, ahol a segítségnyújtás kötelező, soha ne a gépkocsi vezetője vagy a pénz közeli személy szálljon ki a gépkocsiból. A baleset lehet színlelt is, a pénzszállítmány megállításának céljával, ezért **ne a helyszín közvetlen közelében álljanak meg, hanem attól 50–100 méterre!**
- A kocsiját menet közben mindig legyenek zárva, biztosítva.
- A gépkocsi üzemzavara esetén a gépkocsivezető kísérelje meg a javítást.
- Soha ne vegyünk igénybe „véletlenül” éppen arra járó taxit vagy önként ajánlkozó „segítőt” a javításhoz.
- Igényeljük a pénzkíséréshez mobil vagy nagy teljesítményű CB rádiót.
- A **pénz** autóból történő **kivételét**, az oda való **betételt** lehetőség szerint **zárt helyen** végezzék.

- **A pénzkísérésekről vezessenek írásos vagy elektronikus naplót.**
- A pénzkísérők közül a legnagyobb tapasztalatú legyen a csoport vezetője, aki adott esetben dönt a teendő intézkedésről, irányítja a kísérésben résztvevőket.
- **Tilos a „támadó elfogására, az elfogott személy szökésének megakadályozására, valamint az elrabolt vagyoni érték visszaszerzésére” irányuló fegyverhasználat.**
- A támadás esetére javasolt fő szabály: mindig a **támadás arányában védekezzünk**, illetve védelmezzük a pénzt, értéket, szállítót. A felesleges hősködés többet árt, mint használ. Bármilyen ötlete, javaslata van a kísérés biztonságosabbá tételére, azonnal forduljon a csoport vezetőjéhez, illetve a kíséresi tevékenységet irányító vezetőhöz.
- A **fegyveres kísérő mindig először** szálljon ki az autóból.
- Mindig vizsgálják meg, hogy az összeg nagyságához képest a felszerelésük, technikai ellátottságuk, nem utolsósorban a felkészültségük arányos-e.

3.8 Ajánlások a pénz- és értékszállítás, pénzörzés során előforduló váratlan helyzetekre

Pénz- vagy érték szállítása, biztosítása esetén az indulási és érkezési állomások közötti menetvonalon megállni tilos! Előfordulhatnak azonban olyan helyzetek, amelyekben a szállítójármű kénytelen megállni. (Például: baleset okozása, műszaki hiba bekövetkezése stb.) Ilyen helyzetekben, ha **lakott területen kívül** adódnak, akkor campingtől, sátor tábortól, tömegközlekedési jármű megállóhelyétől, vasúti átjárótól, aluljárótól, felüljárótól számított 200 méteren túl kell a megállást lehetőleg végrehajtani. **Ha lakott területen kell megállni**, akkor az útkereszteződésektől, bekötőutaktól, csatornátalakozásoktól legalább 100 méter távolságot célszerű megtartani. A megállás eseteit veszélyhelyzetnek kell tekinteni, és ennek megfelelően körütekintően kell eljárni. A gépjármű ajtaját az akadály elhárítása alatt is zárva kell tartani, a biztonsági övek a járművet nem hagyhatják el. Fel kell készülni az esetleges támadás elhárítására.

Az előforduló akadályok, rendkívüli események esetén teendő általános intézkedések:

- az esemény jellegétől függő sorrendben értesíteni a mentőket, rendőrséget, a vállalkozás ügyvezető igazgatóját vagy a megbízót;
- a nyugalom biztosítása, a rend fenntartása;
- a szállított érték biztonságba helyezése;
- sérülés esetén az elsősegélynyújtás végrehajtása;
- a helyszín, a nyomok megőrzése, biztosítása;
- körütekintő, alapos megfigyeléssel információkat szerezni, a célszerű tennivalókat kialakítani, azok végrehajtását megkezdeni (például: akadályelhárítás, a támadási cél megvalósításának megakadályozása, ideiglenes és helyi forgalomszabályozás);

- a helyszínen tartózkodók külsejének, magatartásának (személyleírásának) megfigyelése, azok szükség szerinti feljegyzése, továbbítása;
- tájékoztatni a kikerkező hatósági és egyéb személyeket a történekről, a tevékenységüket alapvetően érintő helyzetről, eseményekről;
- ha lehetséges, az út folytatása a célállomásra vagy a legközelebbi rendőrségig, honvédségi objektumig;
- a történekről részletes, írásbeli jelentés készítése a megbízólevél Jelentések című rovatába;
- részvétel a további kivizsgálásokban.

3.9 A pénzzállító személyekkel szemben támasztott követelmények

A pénz- és értékszállítással foglalkozó személy állandó veszélynek van kitéve. A veszélyhelyzetet a munkakör speciális sajátossága adja, mivel a szállító személynél rendkívül nagy értékek vannak, melyek idegen személyek részére csábítóak, megszerezhetőségük, elérhetőségük könnyűnek tűnhet, hiszen a mobilizált érték kisebb biztonságban van, mint ha objektumban őriznék.

Az előbbiekből adódik, hogy a pénz és értékszállítással foglalkozó személynek, a következő **tulajdonságokkal lehetőleg rendelkeznie kell:**

- kifogástalan egészségi állapot,
- fizikailag jó kondíció,
- legalább átlagos önvédelmi képesség (technikai képzettség),
- jó pszichikai tűrőképesség,
- büntetlen előélet,
- minimum alapfokú biztonsági, vagyonvédelmi képesítés,
- erkölcsi megbízhatóság,
- rendezett magánélet,
- rendezett anyagi háttér,
- normális családi és baráti környezet,
- kollegialitás.

Legfontosabb jellembeli tulajdonságok:

- önbecsülés,
- alkotókészség,
- bölcsesség,
- felelősség,
- megbízhatóság (mások is hagyatkozhatnak rá),
- megfontoltság (körültekintés, tervezés, cselekvés),

- éberség (mely képességből adódóan a kezdeti és felismert veszélyes helyzetre időben reagál, kiképzésnek megfelelően, törvényesen, helyesen és ésszerűen cselekszik).

A teljes alkalmasság = testi, szellemi, lelki tulajdonságok összessége

Alkalmazást kizáró okok lehetnek:

- büntetett előélet,
- jogilag nem feddhetetlen múlt,
- vitatható tisztesség,
- alkoholtól, kábítószerrel, gyógyszerektől való függőség,
- magánéleti és anyagi gondok,
- különösen erős kötődés a női nemhez (idegenekhez),
- erős közlési vágy (dicsekvő típus).

4. FEJEZET

Parkolás ellenőrzés

Bár az autó Európában született, tömeges elterjedése Amerikában kezdődött. Európában a II. világháborút követően az olcsó sorozatgyártású modellek megjelenésnek köszönhető rohamos térhódítása.

Magyarországon ez a folyamat a hatvanas évek második felében indult el. A személygépkocsik száma 1960-ban még alig haladta meg a 30 000-t, számuk 1972-ben már 300 000 felett volt. Napjainkban 3 millió autó van Magyarországon. Jelenleg 300 személygépkocsi jut ezer lakosra. A nemzetközi trendek figyelembevételével további növekedés várható, Európa legmotorizáltabb országaiban 5–600 személyautó jut ezer lakosra. A járművek tárolása egyre nagyobb gondot okoz. Nemzetközi felmérések szerint egy autó a nap 24 órájából átlagosan mindössze 1 órát közlekedik, a fennmaradó időben valahol várakozik.

A közterületeket ellepő autók akadályozzák a közúti és a gyalogos forgalmat, nő a zsúfoltság, a parkolóhelyet kereső forgalom növekvő légszennyezéssel jár. A parkolás szabályozása elemi fontosságú feladattá vált.

A növekvő forgalom miatt a városközpontok tehermentesítése is hamarosan napirendre kerül. Szerke Európában a behajtás korlátozásával, egyes kiemelt területek parkolás előli elzárásával, sétáló utcák kialakításával igyekeztek a növekvő gépjárműforgalom szabályozását a parkolási elvárásokhoz is igazítani. Magyarországon elsőként 1964-ben Budapesten a Váci utca egy szakaszát zárták el a forgalom és a parkolás elől, majd a hetvenes években több nagyvárosban belvárosi utcák bevonásával gyalogos övezeteket hoztak létre.

A városközpontokban a parkolási igények befolyásolására bevezették a díjfizetést. A főváros és néhány megyeszékhely reprezentatív utcájában és terén 1965-ben parkolási tilalmat, illetve kiemelt parkolási övezeteket, díjat határoztak meg.

A gépjárművek helyi szintű várakozási szabályainak meghatározása jogszabályi felhatalmazás alapján is a helyi önkormányzatok, hatóságok feladata lett, amelynek keretében a helyi viszonyokhoz alakíthatták a parkolási területeket, illetve annak díjszabását.

4.1 A parkolási tevékenység jogszabályi háttere

4.1.1 A helyi önkormányzatok jogszabályban meghatározott feladatai

A 2010. év jelentős változást hozott a jogi szabályozásban. A közúti közlekedésről szóló, valamint az önkormányzati törvény módosításával a jogalkotás jelentős lépést tett a közterületi parkolás szabályainak országosan egységes kialakítása érdekében (parkolási díjképzés, pótdíjak megállapítása stb).

A község, a város, a főváros és kerületei, valamint a megye önkormányzata és a járási hatóság a feladat- és hatáskörébe tartozó helyi érdekű közügyekben önállóan jár el.¹¹⁸ A helyi önkormányzat önállóan szabályozhatja a feladat- és hatáskörébe tartozó helyi közügyeket, azonban ez nem lehet ellentétes a törvényi felhatalmazással.

A települési önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében különösen: a településfejlesztés, a településrendezés, az épített és természeti környezet védelme, a helyi közutak és közterületek fenntartása, helyi tömegközlekedés biztosítása, az egészséges életmód közösségi feltételeinek biztosítása. Ezen feladatok ellátásának módját és milyenségét az önkormányzat maga határozza meg.

A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó (a parkolással összefüggő) önkormányzati feladat:

- településfejlesztés, településrendezés,
- településüzemeltetés, ezen belül a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, a gépjárművek parkolásának biztosítása.

A jogszabályi feladatból adódik, hogy az önkormányzat köteles meghatározni közigazgatási területén a járművek egységes várakozási rendjét, a várakozási díjakat és az üzemképtelen gépjárművek elszállításának szabályait. Az önkormányzati rendelet nem térhet el a közlekedést szabályzó jogszabályokban foglaltaktól, azonban a helyi sajátosságok figyelembevételével alakíthatja ki a közigazgatási terület közlekedési (utak, terek forgalmi használata) és várakozási (parkolás formái, díjai) rendjét.

4.1.2 A települési önkormányzatok parkolásra vonatkozó szabályozása

A hatályos jogszabályokban kapott felhatalmazás alapján a települési és fővárosi önkormányzatok rendeletben határozzák meg a közigazgatási területükre vonatkozóan a közterületeken és erdőterületeken a járművel várakozás rendjének egységes kialakítását, a várakozási díjakat és az üzemképtelen járművek tárolásának szabályait.¹¹⁹

A települési, fővárosi önkormányzat rendeletének tartalmazni kell:

- általános rendelkezéseket (meghatározni a hatályosság, a kizárólagos használatú várakozási helyek, a védett övezet, a korlátozottan védett övezet, a várakozási övezet, a költségtérítés, a fizetett várakozóhelyek, engedélyek stb. fogalmát),
- a várakozási övezet kijelölésére, használatára vonatkozó szabályokat
- a behajtás és várakozás rendjét a kiemelten védett övezetbe,
- a várakozási és korlátozott várakozási övezetbe történő behajtás szabályait,
- a különböző engedélyek (lakossági, gazdálkodói), díjmentességek szabályait,

¹¹⁸ 2011. évi CLXXXIX. Tvr. Magyarország helyi önkormányzatairól

¹¹⁹ 2011. évi CLXXXIX. Tvr. Magyarország helyi önkormányzatairól

- a kizárólagos várakozó helyek díjfizetési kötelezettségeit,
- a lakóautók és lakó-pótkocsik közterületen történő várakozásának szabályait,
- a várakozási díjtételek meghatározását, a várakozási alapdíjat, az alapdíjtól történő eltérés szabályait, valamint a pótdíjazás szabályait,
- az ellenőrzések, az engedélyek ellenőrzésének és a kerékbilincs alkalmazásának szabályait,
- üzemképtelen járművek közterületen és erdőterületeken történő tárolásának szabályait,
- a várakozási szabályokat megsértő szabálysértési eseteket,
- az eljárási szabályokat,
- a hatálybaléptetés rendjét,
- azon mellékleteket, amelyek részletesen tartalmazzák az adott településre, fővárosra vonatkozó konkrét közterületeket, az azokra vonatkozó várakozási díjtételeket, a várakozási területeken történő várakozási idő szerinti besorolásokat, a parkolás-gazdálkodási rendszer üzemeltetésének feltételrendszerét, valamint a különböző engedélyek mintaokmányait.

4.2 A parkolás ellenőrök viselkedési kódexe

Az intézmények minden munkavállalójának közös érdeke a társaságok hatékony működése, ezért minden munkavállaló köteles a társaságok és a munkavállalói közösségek írott és íratlan szabályait megismerni, azokat betartani és szolgáltatói tevékenységét elősegíteni.

A szervezetek és munkavállalóik, valamint az érdekképviseltek a munkavégzésből adódó közös feladatok ellátása érdekében kötelesek együttműködni. Az együttműködés alapja a problémák megoldása érdekében megvalósuló nyílt párbeszéd. Vélt vagy valós sérelmek orvoslásakor a probléma megnyugtató, tartós megoldására kell törekedni.

A szakma munkavállalói munkahelyükön kívül – különösen nyilvános helyen – nem tanúsíthatnak olyan magatartást, amellyel csorbíthatják a szakma jó hírnevét.

Minden munkavállaló köteles személyes képességeit a mindenkori társadalmi, társasági és szakmai elvárásoknak megfelelően folyamatosan fejleszteni. Közös érdek, hogy a munkatársak ötleteikkel, elgondolásaikkal folyamatosan javítsák a szakma eredményességét. Támogatni kell a céljainak megfelelő fejlesztéseket és képzéseket.

A parkolási társaság nem hatóság, hanem szolgáltató cég. Ennek megfelelően elvárható, hogy a munkavállaló udvariasan, tisztán, érthetően, magyarosan, mindenféle durvaságtól és trágár kifejezéstől mentesen beszéljen. Kerülendő az agresszív, parancsoló hanghordozás. Nemcsak az a fontos, hogy mit, hanem az is, hogyan mondja el. A szakma egészére nézve fontos tényező az egységes megjelenés és az egyszerű, érthető kommunikációs készség megléte, amely a tevékenység előnyét szolgálják.

A munkavállaló a munkavégzés alatt nem folytathat politikai tevékenységet. A mindenkori vezetéssel korrekt szakmai alapokra fektetett párbeszédet kell folytatni.

4.3 A parkolás ellenőr általános feladatai

A parkolás ellenőr a feladatait mindenkor a hatályos jogszabályokban, illetve a munkáltató által meghatározott és a munkaköri leírásban rögzített szerint végezheti. A feladat ellátását csak munkavégzésre alkalmas állapotban kezdheti meg, amelyet a közvetlen munkahelyi vezetője ellenőriz.

a) A munkavégzésre alkalmas állapot jellemzői

- a munkavédelmi szabályozók ismerte,
- a feladat végzéséhez szükséges szakmai (elméleti és gyakorlati) felkészültség,
- a meghatározott munkaterületre vonatkozó aktuális ismertek megléte,
- kipihent,
- ittasság mentesség,
- gyógyszertől és kábító hatású szerektől mentesség,
- a munkavégzéshez szükséges öltözet, formaruha,
- az előírt igazoló okmányok megléte (jelvény, megbízólevél, személyi igazolás),
- a munkavégzéshez előírt védőruházat, védőfelszerelés használata,
- a munkavégzéshez szükséges biztonságos eszközök és felszerelések,
- az elvárható higiéniai állapot és ápoltság.

b) A munkavégzéshez szükséges eszközök

- kézi számítógép,
- mobiltelefon,
- a kézi számítógéphez rendszeresített nyomtató,
- fényképezőgép,
- szolgálati jelvény,
- szükség szerint URH adó-vevő készülék,
- íróeszközök,
- pótdíjazásra szolgáló csekk, tekerecs, műanyag tasak,
- a rendszeresített magyar és idegen nyelvű tájékoztató lapok.

c) Felkészülés a feladat ellátására

A parkolás ellenőr köteles a feladat megkezdése előtt:

- önellenőrzést végezni a munkavégzésre alkalmas állapot szempontjai alapján,
- a meghatározott munkakezdési idő előtt legalább 10 perccel korábban a munkahelyén megjelenni,
- a jelenléti ívet aláírni,
- a napi technikai eszközök felvételét igazoló nyomtatványt kitölteni,
- a munkavégzéshez előírt technikai eszközöket felvenni,
- működőképességüket ellenőrizni (hiba esetén jelenteni a diszpécsernek),
- a munkahelyi vezető által tartott napi eligazításon részt venni,
- a munkahelyi területére vonatkozó új ismerteket rögzíteni,

- a munkáltató által meghatározott írásos hirdetőanyagokat, utasításokat áttanulmányozni,
- a munkáltató által eszközölt alkoholszondás ellenőrzésnek eleget tenni,
- a felmerülő tisztázatlan kérdéseket a munkahelyi vezetővel tisztázni,
- kellő mennyiségű pótdíjazási okmányokat felvenni,
- az 1000 Ft-nál több saját készpénz, illetve a feladat ellátásához nem szükséges egyéni eszközöket a diszpécsernél vagy a munkáltató által meghatározott érték szűfben letétbe helyezni az értékátvétel-átadás jegyzőkönyv kitöltésével.

d) A munkavégzés megkezdése

- a napi eligazítás után menjen ki a részére meghatározott munkaterületre,
- kiérkezéskor jelentkezzen be a diszpécsernél,
- a munkaterületre érkezéskor fényképezze le az első jegykiadó automatát,
- az automata fényképezését követően ellenőrizze annak működőképességét tesztermével, tesztkártyával vagy a munkáltató által meghatározott egyéb módon,
- az automata ellenőrzését követően kezdje meg feladatát,
- feladatainak végzése közben – a haladási irányának megfelelően – a kihelyezett automaták működőképességének ellenőrzése kötelező,
- a kihelyezett automaták ellenőrzése során tapasztalt rendellenességet azonnal jelentse a diszpécsernek (hibajelzés oka, automata száma és pontos felállítási helye),
- hibás jegykiadó automata esetén a pótdíjazást a javítás idejére az adott területre fel kell függeszteni,
- a működő jegykiadó automaták körzetében ellenőrizze a várakozó gépjárműveket, és ha nincs érvényes jegy vagy engedély az adott járműben, kezdje meg a pótdíjazást,
- a KRESZ szabályait megsértő jármű észlelése esetén értesítse a diszpécsert, a rendőrséget vagy a közterület felügyeletet.

e) Pótdíjazás

Minden olyan gépjárművet, oldalkocsis motorkerékpárt, pótkocsit, vontatható lakókocsit, amelyben nincs a meghatározott területre vonatkozó érvényes várakozási jegy vagy engedély, pótdíjazni kell.

Érvénytelennek kell tekinteni, ha:

- nincs jegy vagy engedély a gépjárműben,
- lejárt a várakozási idő,
- lefordult a jegy, illetve nem olvashatók a jegy adatai,
- hamisnak látszik a kitett jegy,
- más társaság jegye van kihelyezve,
- alacsonyabb tarifájú övezetben vették a jegyet,
- a mozgáskorlátozott várakozási engedély száma nem olvasható, vagy az előírtaktól eltérőnek látszik.

A pótdíjazás menete:

- a gépjármű alapos ellenőrzése;
- meggyőződni arról, hogy valóban nincs olvasható módon elhelyezve a járműben érvényes jegy vagy engedély;
- meggyőződni arról, hogy a várakozási engedély nem mobiltelefon igénybevételel történik;
- meggyőződni arról, hogy a járműben látható és olvasható módon nincs kihelyezve mozgáskorlátozott igazolvány vagy más szervtől kapott engedély;
- meggyőződni arról, hogy a közelben van-e működésképes jegykiadó automata vagy jegyet vásárolni szándékozó személy;
- hideg időben vizsgálja meg a motorház melegségét, hogy mikor állhatott be a jármű (fokozottabb odafigyelés igényelt, ha a motor meleg);
- ha meggyőződött arról, hogy a várakozás jegy vagy engedély nélkül történik, a gépjármű adatait rögzítse az ellenőrző készülékbe a pótdíjazás programmal;
- állítson ki pótdíjfizetési felszólítást, és helyezze azt jól látható helyen a jármű szélvédőjére;
- készítsen a gépjárműről legalább négy fényképfelvételt, amelyeken legyen látható a gépjármű rendszáma, a gépjármű környezete, ahol a várakozás történik, egészen a szélvédő és a műszerfal, a műszerfal mindkét oldala, a szélvédő a kihelyezett pótdíjfelszólítással;
- a lejárt, lefordított vagy olvashatatlan jegyet, engedélyt vagy egyéb parkoló jegyhez hasonló okmányt (például névjegykártya, más parkoló cég jegye stb.) úgy fényképezze le, hogy azok alapján bizonyítható legyen, hogy a pótdíjazáskor nem volt a gépjárműben az adott területre és időre szóló érvényes jegy;
- ha pótdíjazás közben az ügyfél érvényes jeggyel érkezik, a pótdíjazási programot a személyi parkolás-ellenőrzési eszközön végig kell futtatni, az ügyfél kezében a jegyet le kell fényképezni és a pótdíjat át kell adni részére. Az ügyféltől jegy nem vehető át. Tájékoztatni kell az ügyfelet, hogy az ügyfélszolgálaton kell a pótdíjazás további kérdéseit rendezni.
- ha pótdíjazáskor nem volt érvényes jegy vagy engedély a járműben, utólag csak a pótdíjazási okmány és a lefényképezett érvényes jegy vagy engedély tehető be a gépjárműbe;
- az érvényes jogszabály nem ad lehetőséget türelmi időre, így a pótdíj kiállításához szükséges technikai időn kívül türelmi idő nem alkalmazható! Technikai idő az az idő, amely a pótdíj kiállításához szükséges program végigfuttatása. Ez átlagosan 3–5 perc lehet.
- hibásan kiállított pótdíj esetén a helyes adatokkal a pótdíjazást meg kell ismételni. A rongtot pótdíj-felszólítási okmányt a diszpécsernek a munka befejezésekor le kell adni.
- ha a parkolás ellenőr észleli, hogy az általa ellenőrzött gépjárművön található pótdíj nem aznapi, vagy más parkoló cégtől származik, új pótdíjat kell kiállítani.

Nem lehet pótdíjazni:

- a KRESZ szabályszegése esetén (például megállni tilos, várakozni tilos, forgalomtól elzárt terület stb.),
- a megkülönböztető jelzéssel stabilan szerelt gépjárműveket,
- a mobil megkülönböztető jelzéssel ellátott járműveket üzemállapot esetén,
- a folyamatos rakodást végző gépjárművet, ha a rakodás ténye látható,
- építkezéseken, közterületi munkákon, rendezvényeken részt vevő járműveket, ha rendelkeznek az adott területre vonatkozó foglalási engedéllyel. A foglalás jogosságát a diszpécserrel kell egyeztetni.

f) Munkavégzés közben betartandó szabályok

A parkolás ellenőr szolgálati ideje alatt nem hagyhatja el a kijelölt munkaterületet. Bármely gond esetén a diszpécserrel kell engedélyt kérni a terület elhagyására, megjelölve annak pontos okát és időtartamát. A munkáltató által meghatározott ebédidő igénybevétele esetén is értesíteni kell a diszpécserrel, ha az a terület elhagyásával jár.

A parkolás ellenőr az őt érintő fenyegető magatartás esetén a diszpécserrel kérjen segítséget. A fenyegetés súlyának megfelelően adott esetben a rendőrség vagy más hatóság értesítése is eszközölhető, de ezt követően a diszpécsernek is jelenteni kell az esetet.

Közvetlen ügyfélpanasz esetén a parkolás ellenőr nem vehet át ügyintézésre semmit az ügyféltől. Tájékoztassa, hogy panaszát az ügyfélszolgálati irodán személyesen, levélben vagy faxon teheti meg, ahol észrevételeit, panaszát elbírálják. Vitás kérdések felmerülése esetén a parkolás ellenőr köteles a panaszosok állampolgári és emberi jogait messzemenően tiszteletben tartani.

Ha a parkolás ellenőr tevékenységének jogosságát hatósági személy (rendőr, munkaügyi felügyelő, közterület felügyelő) kívánja ellenőrizni, először meg kell győződni annak jogosultságról, és azt követően köteles a munkáltató által kiállított arcképes igazolványt, jelvényt és egyéb okmányait bemutatni. A hatóság tevékenységét nem akadályozhatja.

Ha az ügyfél igényli, adjon tájékoztatást a díjfizetés módozatairól, a jegykiadó automaták kezeléséről, az ott váltható jegyvásárlás lehetőségeiről. A tájékoztatás terjedjen ki a jegyváltás elmaradása esetén alkalmazandó szankciókra is.

g) Kerékbilincs alkalmazása

Ha a parkolás ellenőr az ellenőrzés során a meghatározott munkaterületén olyan gépjárművet talál, amely a pótdíjazás ellenére vagy az előírt időkorlát leteltével sem hagyta el a területet, értesítenie kell a diszpécserrel, illetve a közterület felügyeletet a kerékbilincs alkalmazására vonatkozóan.

Kéréskor a diszpécsernek, illetve a közterület felügyeletnek be kell diktálni a gépjármű rendszámát, a pontos helyét, a pótdíjazás okát és idejét. Az adott várakozási területre meghatározott időkorlát túllépésénél a pótdíjazás után (például 2 órás időkorlátozású területen 2 óra 20 perc, 3 órás időkorlátozású területen 3 óra 30 perc) kérhető a kerékbilincs alkalmazása. Időkorlátozás nélküli várakozási területeken kerékbilincs csak a KRESZ szabálysértése esetén alkalmazható.

Nem alkalmazható kerékbilincs:

- megkülönböztetett jelzéssel stabilan szerelt gépjármű esetében;
- jól azonosítható HM, RB, RR, BV, MA, TU vagy e testületekhez a gépjárművön jól látható tartós felirattal ellátott gépjárművekre (honvédség, rendőrség, mentők stb.);
- DT, CK rendszámú, orvosi vagy mozgáskorlátozott engedéllyel, érvényes jeggyel, intézményi engedéllyel és érvényes jeggyel vagy érvényes területi lakossági engedéllyel rendelkező gépjárművek esetén;
- ha KRESZ szabálysértéssel jelentős forgalmi akadályt okoz, és ezzel akadályozza a telekre a szabad be- és kihajtást, illetve tűzcsapok közvetlen közelében várakozik.

h) A munka befejezése

A meghatározott munkaidő lejártával a parkolás ellenőr vonuljon be a telephelyre, és jelentkezzen a diszpécsernél vagy közvetlen felettesénél. A napi munkája során történetekről (esemény, szabálytalanságok, megvesztegetési kísérlet, támadás stb.) tegyen jelentést a diszpécsernek vagy közvetlen felettesének

Egyéni számítógépében a kikapcsoláshoz szükséges menüpont alapján zárja a napot, és kapcsolja ki a gépét. A fényképezőgépet kapcsolja ki. A nyomtatót kapcsolja ki, az akkumulátorát helyezze a töltő készülékbe.

A szigorú számadású nyomtatványokat (felhívás, parkolókártya, nyugta, készpénzfizetési számla) a diszpécsernek le kell adni, vagy az e célra biztosított zárt helyen tárolni.

A munka- és védőruházatot a munkahelyén, az erre a célra kialakított helyiségben vagy szekrényben kell tárolni.

Írja alá a jelenléti ívet, és adja le a felvett technikai eszközöket. A technikai eszközök leadáskor jelezze azok működőképességét vagy esetleges meghibásodásait.

Leadott értéktárgyait, készpénzét a letéti jegyzőkönyvben rögzítettek aláírásával vegye magához.

j) A parkolás ellenőr tevékenységének ellenőrzése

A parkolás ellenőrök munkavégzésének felügyeletét a meghatározott hatósági szerveken kívül a munkáltatónak is el kell végezni. Az ellenőrzési feladatokra a munkáltató saját unkavállalót, illetve külső céget bízhat meg. A parkolási társaságok területi ellenőrök alkalmazásával oldják meg a parkolás ellenőrök tevékenységének felügyeletét.

A területi ellenőr munkaköri feladatai:

- megfigyeli a parkolás ellenőr munkavégzését, utcai viselkedését;
- gyűjti a munkavégzéssel kapcsolatos információkat;
- napi és havi összegző jelentést készít a parkolás ellenőr munkájáról szerzett tapasztalatokról;
- statisztikai felmérést készít a területen fellelhető és a parkolás ellenőr által nem pótdíjazott gépjárművekről;
- ellenőrzi a kihelyezett pótdíj adattartalmának helyességét;

- hanyag vagy korrupciógyanús munkavégzés esetén fénykép-, videó- vagy hanganyagot készít;
- a kiadott pótdíjak helyességét ellenőrzi a parkolás ellenőr számítógépében;
- elmaradt pótdíjazás elrendelése;
- szükség esetén jogosult kerékbilincs alkalmazásának közvetlen kérésére;
- a parkolás ellenőr számonkérése a terület elhagyása, rontott vagy elhagyott pótdíjak kiadása esetén;
- szükség esetén a parkolás ellenőr ellenőrzési útvonalának megváltoztatása;
- korrupció gyanúja és tettenérés esetén a bizonyítékok elvétele, jegyzőkönyv készítése és a parkolás ellenőr személyes ellenőrzése;
- alkoholszondás ellenőrzés végzése;
- a munkavégzést negatívan befolyásoló alkoholos állapot esetén véralkohol-vizsgálat kezdeményezése;
- a parkolás ellenőr ruházatának, felszerelésének ellenőrzése, a hiányosságok megszüntetésére vonatkozó intézkedés megtétele.

A területi ellenőr a feladatai végzése során szerzett tapasztalatait naponta jelenti munkahelyi vezetőjének. A jelentésnek tartalmaznia kell a parkolás ellenőrök munkáját befolyásoló körülményeket, az ellenőrzés során tapasztalt hiányosságokat, a megtett intézkedéseket, illetve a munkavégzést akadályozó tényezők megszüntetésére vonatkozó javaslatait.

A havi összesített jelentésnek tartalmaznia kell a tapasztalatok összegzett eredményeit, a jellemző hiányosságokat, a munkaterület feldolgozásával kapcsolatos elképzeléseket, amely a parkolás ellenőrök munkavégzésének hatékonyabbá tételét eredményezheti, a megtett intézkedések szükségességét és eredményességét, illetve a hiányosságok megszüntetésére tett javaslatainak bevezetésére tett lépéseket és azok eredményességét.

k) Parkolóházban szolgáltatot teljesítő parkolás ellenőr feladatai

A parkolóházban feladatot ellátó parkolás ellenőr általános munkarendje eltér a közterületen feladatot ellátó parkolás ellenőrétől. A tevékenység időbeosztása akár folyamatos is lehet. Ennek megfelelően a feladatellátásban is jelentkeznek eltérő követelmények, munkamódszerek.

ka) Munkakezdés

A parkolóházat kezelő parkolás ellenőr a munkaidő kezdetére a jogszabályokban és egyéb előírásokban (munkavédelmi törvény, kollektív szerződés, munkaköri leírás) meghatározott állapotban köteles megjelenni. A munkavégzés során köteles betartani a munkavégzést érintő előírások összességét.

A munkakezdés előtt köteles a közvetlen felettesénél megjelenni, és átvenni a szolgálat ellátásához szükséges információkat, bizonylatokat és eszközöket. Az előírt váltási idő előtt legalább 15 perccel köteles megjelenni és megkezdeni a szolgálat átvételét.

kb) Munkavégzés

Átv teszi, illetve átadja a szolgálatot, a helyiséget és a szolgálati naplót. A szolgálati ideje alatt történekről tájékoztatja a szolgálatot átvevő parkolás ellenőrt. A munkaidő alatt tisztán tartja a modulokat és a helyiségeket. Betartja és betartatja a munka-, tűz-, környezetvédelmi előírásokat. A parkolóház működtetéséhez hozzárendelt bizonylatokat, naplókat, jelenléti ívet a munka megkezdésétől a befejezésig terjedő időszak alatt köteles az ott feltüntetett adatmezőket pontos és hiteles módon kitölteni és kronológiai sorrendben vezetni. A munkaideje alatt köteles a rábizott technikai eszközöket megóvni, a meghatározott karbantartási és használati útmutatásokat betartani.

A szolgálati idő alatt időrendi sorrendben vezetett naplónak tartalmaznia kell:

- a szolgálati időt, a parkolóház kezelő nevét, az átadás–átvétel tényét,
- az üzemi naplóban leírt rendes üzem menetétől eltérő minden eseményt,
- az igénybevétel darab szerinti összesítését,
- a rendkívüli események bekövetkezésekor tett intézkedéseket, jelentéseket,
- a parkolóház kihasználtságát,
- a kezelő helyiségbe belépők nevét, a belépés idejét és okát.

A parkolóház rendellenes működéséről üzemi naplót kell vezetnie. A rendellenes működésről és az engedély nélkül belépőkről azonnal jelentést tesz az illetékes vezetőnek.

A számítógéphez **beviszi az eladott bérleteket**, vonalkód-kártyákat, és érvényesíti azokat a meghatározott bizonylatok alapján. A bizonylatokat sorrendben iktatva a gépi be-, illetve kivezetés dátumával kezeli.

Automata üzemmód esetén a parkolni kívánó ügyfelet tájékoztatja a parkolóház szabályszerű használatbavételéről, az aktuális díjtételekről. Figyelemmel kíséri a monitoron a gépjármű parkolását. Rendellenes működés esetén **kézi vagy félautomata üzemmódban** működteti a parkolóházat. A kezelési és karbantartási utasításban meghatározottak szerint elhárítja a rendellenességet. Félautomata üzemmód esetében a központi számítógéprendszeren keresztül működteti a robotokat és a szállító egységeket, és folyamatosan figyelemmel kíséri a hibajelzések kódjainak visszajelzését. Kézi üzemmód esetében a rendszeresített eszközzel üzemelteti a robotokat. Kézi üzemeltetés esetén az előírt egyéni védőeszközök (sisak, biztosító kötél stb.) használata kötelező.

Signelit jegy-automaták esetében kicseréli a papírt, és meghibásodás esetén intézkedik a parkolás folyamatosságának biztosítására. A vevő kérésére a pénz-automatához kapcsolódó programmal készpénzfizetési számlát állít ki. A pénzautomata meghibásodása esetén mindig kézzel kiállított nyugtát köteles kibocsátani a vevő felé. A szolgálat teljes idejében köteles a pénz-automatához szükséges aprópénz feltöltéséről gondoskodni. Köteles az értékcikk elszámolatónál a számára kiadott váltópénz összegével, illetve az automata meghibásodása esetén kibocsátott nyugta összértékével elszámolni.

kc) A munkaidő befejezése

A munkaidő befejezésére csak akkor kerülhet sor, ha a váltás megérkezik. A váltásra készülő parkolás ellenőr elvégzi az okmányok lezárását, a váltásra érkező parkolás ellenőr átveszi az okmányok vezetését.

A parkolás ellenőr köteles a szolgálati időszak alatt történt munkavégzést, illetve intézkedéseket összefoglalni és a váltó társának átadni. Ha a munkavégzéshez szükséges feltételeket érintő hiányosságot, a rendes üzemmenettől eltérő eseményt, helyzetet észlel, vagy konfliktusos helyzetbe került, jelentésben köteles azt felterjeszteni a közvetlen felettesének.

1) Az ügyfélszolgálati munkakör feladatai

Az ügyfélszolgálati munkakörben dolgozó parkolás ellenőr alapvetően helyhez kötött munkát végez. Feladatainak döntő részét az ügyfélszolgálati irodában vagy az e célra kijelölt helyiségben végzi:

- a parkolási ágazat ügyfélszolgálatához tartozó értékcikkek, pénzügyi tevékenységek bonyolítása (parkoló bérlet árusítás, pótdíjbefizetések rendezése, parkoló területek bérbeadása stb.);
- az értékcikkek elszámolása és a pénzügyi tevékenység bonyolítása a meghatározott szabályok alapján;
- értékcikkek rendelésének előkészítése, tárolásának végzése, felügyelete;
- a bérletárusítással kapcsolatos statisztikák elkészítése;
- a parkolási ágazat pénzügyi és számviteli feladatainak részbeni ellátása;
- pénzügyi, illetve számviteli számítógépes program kezelése;
- a szükséges nyomtatványok kiadása, időben történő igénylése;
- a parkolási pótdíjbefizetések rögzítése;
- a meghatározott időközönként a parkolási bérletek rovacsolása;
- ügyfelekkel való kapcsolattartás, a szükséges információk biztosítása;
- az ügyféligenyek és vélemények folyamatos elemzése, értékelése és azokra történő reagálás;
- panaszügyek kezelése, kivizsgálásban való részvétel, jelentések, válaszok elkészítése;
- negyedévente elkészíti a lezárt panaszügyek listáját és irattárba helyezését, illetve a bírósági intézésre előkészített ügyek listáját;
- a parkoló információs rendszer működésének figyelemmel kísérése, a szükséges aktualitások és módosítások előkészítése (internetes, írásos tájékoztatók, információs táblák stb.);
- a pótdíj-rendszer számítógépes nyilvántartásának végzése, a szükséges kimutatók elkészítése;
- a parkolók és az ügyfelek közötti diszpécser szolgálat ellátása, szükség esetén tolmácsolási feladatok végzése;
- a különböző rendezvények parkolási igényeinek ügyintézése;
- a parkolóban elhagyott, illetve rendellenesen parkoló gépjárművekkel kapcsolatos ügyintézés;
- a helyileg igényelt ÁFA-s számlák kiállítása;
- pénzváltási segítségnyújtás az ügyfelek részére;
- az ügyfélszolgálati iroda belső rendjének fenntartása, az iroda működésének folyamatos biztosítása;

- a meghatározott munka-, tűz- és katasztrófavédelmi feladatok betartása és betartatása.

m) Pénzkezelés

A parkolás ellenőri feladatok sorában ma már egyre kevesebb az olyan tevékenység, amely közvetlen pénzkezeléssel jár. Az ügyfelek a közterületi parkolóhelyek, illetve a parkolóházi szolgáltatások igénybevételénél alapvetően a kihelyezett parkolás-technikai eszközöket, a mobil, illetve kártyás fizetési lehetőségeket használják.

ma) Készpénzkezelés

Ha készpénzfizetési feltételekkel biztosítják a járművek parkolási lehetőségeit, úgy a parkolás ellenőr a pénzkezelésre vonatkozó jogszabályi és vállalati szabályoknak megfelelően járhat el.

Készpénzfizetés esetén a parkolás ellenőr minden esetben köteles az előírt bizonylatot kiállítani az ügyfél részére, amely a várakozási időtartamot, a gépjármű adatait, valamint a fizetett összeget kell, hogy tartalmazza. A parkolás ellenőr a bevételezett készpénz elszámolását a munkaidő befejeztével köteles a meghatározott ügyfélszolgálati irodában elvégezni.

A parkolás ellenőr a készpénzfizetési feltételekkel működtetett parkolók esetében köteles a reggeli munkakezdés előtt a közvetlen felettesének a saját pénzüsségét bemutatni, illetve a 3000 Ft feletti összeget az ügyfélszolgálati irodában letétbe helyezni. A munkaidő befejezése után a parkolás ellenőr közvetlen felettese ellenőrzi a saját készpénz mennyiségét, illetve biztosítja a letétbe helyezett összeg visszaadását. Ha a parkolás ellenőrnél a megengedettnél nagyobb összeg található, azt jegyzőkönyvezni kell és tisztázni annak eredetét. Jogosulatlanul szerzett pénzüsszeg esetén fegyelmi eljárást kell kezdeményezni.

mb) Az automaták üritése

A leggyakoribb parkolás-technikai eszközök esetében az ügyfelek által befizetett készpénz begyűjtését általában pénzkezeléssel, illetve szállítással foglalkozó cégek végzik, akikkel a parkolótársaság szerződést köt.

A parkolás ellenőr feladata az automaták üritése esetén a tény rögzítése. A feljegyzésben szerepeltetni kell a parkolási automata üritésének idejét, helyét, a feladatot végrehajtó cég nevét, a részt vevő személyek számát, illetve a gépjármű rendszámát. Gyanús jel esetén értesíteni kell a diszpécsert, ismertetve a pontos helyet és körülményeket.

5. FEJEZET

Rendezvénybiztosítás

Az elmúlt évtizedekben jelentősen megváltozott az egyéni szabadság és a köz- és magán vagyon védelmét igénylők száma, amely jelzi, hogy a társadalmi viszonyok állapota szükségessé teszi a védelem legkülönbözőbb formáinak kialakítását. Az igényelt védelemben a hatósági rendvédelmi szervezeteken kívül szerepet kapnak a civil biztonságvédelmi cégek és személyek.

Magyarország Alaptörvénye¹²⁰ minden állampolgára számára biztosítja a személyi sérthetetlenséget, a gyülekezés szabadságát, és ennek keretében jogokat biztosít ezek megvédésére. A védelem megválasztásának formája és milyensége az állampolgár döntésének része lett, amellyel széleskörűen élhet.

Az élet minden területén megvalósuló személy és vagyonvédelem, valamint rendezvénybiztosítás speciális felkészítést igénylő terület, amelyet nem lehet szakértelem nélkül végezni. Komoly felelőssége mindenkinek e területen, hogy a védelmi tevékenység, a megtett intézkedés szakszerű, gyors és határozott legyen, hiszen ennek elmulasztása vagy jogszerűtlen megvalósítása emberi életetekbe kerülhet, és jelentős anyagi károkat okozhat.

Évtizedes gyakorlati példák igazolják, hogy a személy- és vagyonvédelmet, ezen belül a rendezvénybiztosítást kellő hatékonysággal csak jól felkészített és erre a célra kiképzett szakemberek tudják ellátni.

5.1 A rendezvények

5.1.1 A rendezvény fogalma

Az elmúlt évtizedek változásai lehetőséget teremtettek arra, hogy a legkülönbözőbb célokkal kisebb-nagyobb tömegeket megmozgató rendezvényeket szervezzenek az állami szerveken kívül a pártok, tömegszervezetek, egyházak, magánszemélyek és más civil szervezetek. A rendezvény szervezése széleskörűen elterjedt, és szinte minden esemény (sport, kulturális, gazdasági stb.), évforduló alkalmával kisebb vagy nagyobb csoport, nyílt vagy zárt területen, rövidebb-hosszabb időtartamban vehet részt ezeken.

A rendezvény fogalma: egy adott szempont szerint, valamely szervezet vagy magánszemély által rendezett társasági esemény, közös összejövetel, ahol a különböző emberek valamilyen célból találkoznak, alkalmi, állandó vagy folyamatos jelleggel.

¹²⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. 04. 25.)

5.2 A rendezvény fajtái

A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény¹²¹ 1–3. §-ai egyértelműen meghatározzák a jogszabály hatálya alá tartozó és nem tartozó rendezvényeket. Ennek megfelelően a rendezvények felosztása alapvetően tartalmazza a jogszabályi elkülönítéseket, illetve azokat tovább bontja cél és tartalom szerinti csoportosításban.

A rendezvényeket céljuk, tartalmuk, helyük szerint tudjuk megkülönböztetni, így azok

- politikai rendezvények (állami rendezvények, párt rendezvények, békés összejövetelek, felvonulások, tüntetések stb.),
- sportrendezvények,
- kulturális rendezvények (koncert, kiállítás, évfordulós megemlékezések, egyéb rendezvények),
- vallási rendezvények (körmenet, kultusztalálkozások stb.),
- gazdasági rendezvények (vásárok, bemutatók, kiállítások),
- katonai rendezvények (eskü, tiszt-, tiszthelyettes avatás, fegyverbemutató, honvédelmi nap, hadgyakorlat stb.),
- magánrendezvények (esküvő, fogadás, parti stb.).

5.2.1 A rendezvénybiztosítás fogalma, célja

A rendezvényeket korábban sok esetben megzavarták olyan személyek, csoportok, akik nem értették egyet a rendezvény céljával, elítélték az azon résztvevőket. Többször – főleg sportrendezvényeken – olyan személyek, csoportok jelentek meg, akik zavarkeltés, rendezavarás (balhé) céljával vettek részt a rendezvényen.

A kedvezőtlen tapasztalatok miatt a szervezők egyre szélesebb körben vették igénybe a rendőrség, illetve a biztonságvédelmi civil szervezetek szolgáltatásait a rendezvények zavartalanságának biztosítása érdekében.

A rendezvénybiztosítás fogalmán azon intézkedések és tevékenységek összességét értjük, amelyek kisebb-nagyobb csoportokat, tömegeket vonzó események zavartalansága, a rendezvényen résztvevők személyi és vagyoni biztonságának megőrzése érdekében kerülnek alkalmazásra.

A rendezvénybiztosítás célja, hogy az esemény zavarmentesen kerüljön lebonyolításra, és minden jelenlévő nyugodt körülmények között vehessen részt a programon. A rendezvénybiztosítás általános céljai között szerepel:

- a rendezvény zavartalanságának biztosítása,
- a rendbontásra irányuló törekvések megakadályozása,
- a rendbontást előidéző személyek kiszűrése, és a rendőri szervekkel együttműködve ezen személyek kiemelése,

¹²¹ 1989. évi III. tvr. a gyülekezési jogról

- az illetéktelen személyek távoltartása,
- a rendezvényen megjelenő vezetők, védett személyek testi épségének a biztosítása.

5.2.2 A rendezvénybiztosítás jogszabályi háttere

A rendezvények biztosításával összefüggésben több jogszabály határoz meg feladatokat a szervező és végrehajtó szervezetek részére. A rendezvény jellegétől függően kell érvényesíteni a **gyülekezéssről szóló 1989. évi III. törvényt, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt, a sportról szóló 2004. évi I. törvényt, a személy- és vagyonvédelemi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvényt, a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény előírásait** és a végrehajtásukra kiadott miniszteri jogszabályokban foglaltakat. Különös jelentőséggel bír a **zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről szóló 23/2011. Kormányrendelet**, amely alapvetően az esemény bekövetkezésének megelőzése érdekében határoz meg szigorú előírásokat.

- a) A **gyülekezési törvény** a gyülekezési jogot mindenkit megillető alapvető szabadságjogként kezeli, amelyet a Magyar Köztársaság elismer, és biztosítja annak zavartalan gyakorlását. A gyülekezési jog gyakorlása keretében különböző rendezvények tarthatók, amelyeken a résztvevők szabadon kinyilváníthatják véleményüket, azonban nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást. A gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével. A törvény meghatározza a rendezvény szervezésével és megtartásával kapcsolatos teendőket is.
- b) A **rendőrségről szóló törvény**¹²² részletesen meghatározza azokat a feladatokat, amelyek a közbiztonság és a belső rend védelme körében államigazgatási és rendészeti területen jelentkeznek. A teendők között szerepelnek a közbiztonságra veszélyes eszközökkel és anyagokkal kapcsolatos hatósági, valamint a közterületek rendjének fenntartásával kapcsolatos feladatok.

A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekményekkel szemben, és segítséget nyújt a rászorulóknak. A rendőrség a közbiztonság érdekében kérheti és igénybe veheti a magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet segítségét és a birtokában lévő eszközöket.

Törvényi felhatalmazás alapján a rendőrség a közbiztonságot veszélyeztető cselekmény megelőzése, megakadályozása érdekében a meghatározott nyilvános helyen vagy a közterület kijelölt részén az oda belépőket vagy az ott tartózkodókat igazoltathatja. A rendezvény biztonságát, a közterület rendjét veszélyeztető jogellenes cselekmény megelőzése érdekében a meghatározott területre

¹²² 1994. évi XXXIV. Tvr. a rendőrségről

belépők és az ott tartózkodók ruházatát és járművét a rendőrség átvizsgálhatja, illetőleg az üzemeltető által előírt feltételek megtartását ellenőrizheti. A rendőrség a közbiztonságra veszélyt jelentő anyagokat, eszközöket lefoglalhatja, illetőleg azoknak a rendezvény, esemény helyszínére való bevitelét megtilthatja.

- c) A **sportról szóló törvény**¹²³ az állam feladataként határozza meg az állampolgárok testneveléshez és sportoláshoz fűződő joga gyakorlati megvalósulását és a civil szervezetek keretében kifejtett, tisztességes és az esélyegyenlőség jegyében is folytatott sporttevékenység támogatását. Az állam feladata többek között, hogy hozzájáruljon a sporttal kapcsolatos önvészélyeztető káros tendenciák csökkentéséhez, gondoskodjon a sportrendezvények biztonságáról, a sportolói személyiségvédelemről, a sport-huliganizmussal szembeni fellépésről.

A törvény rögzíti, hogy az **állam gondoskodik** a sportrendezvényeken a közbiztonságról, hozzájárul a sportrendezvények biztonságos lebonyolításához. Egyértelműen meghatározza a sportrendezvény szervezési és biztosítási feladatok végrehajtásának feladatait. Részletesen kifejti a szervező és a rendező teendőit, felelősségük határait, a beléptetés, az eltiltás, a nézői viselkedés, illetve a kamerás megfigyelés rendjét.

Kiemelt megállapításként határozza meg a törvény, hogy a **sportrendezvény előírások szerinti lebonyolításáért, biztosításáért a szervező, illetve a rendező tartozik felelősséggel**. A szervező köteles megtenni vagy az illetékes hatóságnál kezdeményezni minden olyan intézkedést, amely a rendezvényen résztvevők személyi- és vagyonbiztonságának megóvása, illetve a bűnmegelőzés érdekében szükséges. A törvény szerint sportrendezvény csak olyan létesítményben szervezhető, amely – a sportrendezvény jellegére is tekintettel – a résztvevők személyét és vagyonát nem veszélyezteti.

- d) A politikai rendezvények közül kiemelten kell kezelni a választás időszakában megtartandó rendezvényeket, amelyek biztosítása minden esetben a szervező feladata. A **választásról szóló 2013. évi XXXVI. Törvény**¹²⁴ egyértelműen előírja, hogy választási gyűlést csak a kampányidőszakban lehet szervezni, amelyek nyilvánosak. Az ilyen jellegű rendezvénybiztosítás előkészítése során figyelemmel kell lenni a jogszabályi előírásokra, mivel attól eltérő körülmények esetén a biztosítási feladatokra nem lehet megállapodást kötni.
- e) A személy- és vagyonőri tevékenység végzéséhez szükséges jogi kereteket a **személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény** (továbbiakban: szakmai törvény) határozza meg.¹²⁵

¹²³ 2004. évi I. tvr. a sportról

¹²⁴ 2013. évi XXXIV. Tvr. a választási eljárásról 1. §.

¹²⁵ 2005. évi CXXXIII. tvr. a személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól 1. §, 25. §, 27–32. §.

A törvény célja, hogy a közrend, a közbiztonság javítása érdekében erősítse a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatás törvényességét, és garanciát nyújtson a társadalom számára a szolgáltatásokat igénybevevők, illetve a szolgáltatások gyakorlása során érintettek személyhez fűződő jogai, vagyoni érdekei sérthetetlenségére irányuló igényeinek érvényesítéséhez.

5.2.3 A szakmai törvény vonatkozó rendelkezései:

a) A törvény hatálya kiterjed:

- az egyéni, valamint társas vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi tevékenységre, valamint a
- személy- és vagyonvédelmi tevékenységet folytató személyre.

A törvény értelmében a személy- és vagyonvédelmi tevékenység rendőrhatósági engedély megléte esetén folytatható.

A személy- és vagyonvédelmi tevékenység a megbízó, illetve a biztonságvédelmi megbízott között létrejött polgári jogviszony keretében végzett személy- és vagyonvédelmi szolgáltatás, amelyet a megbízott a szerződésben átruházott jogok keretein belül végez.

b) A személy- és vagyonvédelmi tevékenység területei:

- ingatlan, illetve ingóság őrzése,
- **rendezvény biztosítása**,
- szállítmány kísérése, pénz- és értékszállítás,
- természetes személyek életének, testi épségének védelme,
- vagyonvédelmi biztonságtechnikai, mechanikai vagyonvédelmi rendszerek tervezése, telepítése, szerelése, üzemeltetése, felügyelete, javítása, karbantartása,
- a tevékenységek szervezése és irányítása.

A jogszabályok előírásai szerint a **rendezvények zavartalanságának biztosításáért mindig a szervezőnek kell felelősséget vállalnia!** A szervező dönti el, hogy rendőri biztosítást civil biztonsági szolgálatok szolgáltatásai vagy mindkettő egyidejű igénybevételét tervezi-e.

A jogszabályi előírás betartása érdekében a rendezvény szervezője köteles:

- a rendezvény jellegének megfelelően megtenni a szakhatóság felé a szükséges bejelentéseket, beszerezni az engedélyeket és megkötni a szerződéseket;
- megkötni a megbízási szerződést a megfelelő vagyonvédelmi céggel a rendezői feladatok elvégzésére;
- megszervezni a rendőrséggel, a rendezővel, a szakhatóság képviselőivel és egyéb közreműködőkkel a helyszínbejárást, pontosítani a rendezvény lebonyolításának részfeladatait, a felelősöket;
- meghatározni a közreműködői és rendezői létszámot és a feladatokat;
- biztosítani a közreműködők infrastrukturális igényeit, a szükséges technikai eszközöket.

A rendezvények fajtájától és méretétől függően különböző szintű jogszabályok írnak elő kötelező tevékenységet, amely a bejelentéstől a konkrét biztosításig terjed. A gyűlekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény hatálya alá eső rendezvényeket illetően előírás, hogy legalább három nappal a rendezvény megtartásának tervezett időpontját megelőzően be kell jelenteni, és írásban kérni az illetékes rendőri szervektől az adott rendezvény megtartásának az engedélyezését (például felvonulások, tüntetések, demonstrációk, békés összejövetelek stb.).

A sport-, kulturális és családi eseményekkel kapcsolatos rendezvények megtartásához szükséges, hogy a szervezők az **illetékes önkormányzattól**¹²⁶ beszerezzék, az adott közterületre vonatkozó **írásos engedélyt**, mivel ennek hiányában a tervezett programokat nem lehet végrehajtani.

Egyes rendezvények esetén az esetleges rendkívüli események megelőzése érdekében az adott objektum felszereltségével (tűzbiztonság, illemhelyiségek stb.) kapcsolatban állapíthat meg feltételeket az államigazgatási szerv (tűzoltóság, KÖJÁL stb.) a vonatkozó jogszabályi előírások alapján.

Vannak olyan rendezvények, amelyeket rendőrségnek kell biztosítani (például állami rendezvények), ugyanakkor sok esetben civil biztonsági cégek vállalják megbízás alapján az adott rendezvény zavartalanságának a biztosítását, ahol a rendőrség csak külön felkérésre kapcsolódik be az esetleges rendőri intézkedés foganatosítása céljából.

5.2.4 A rendezvénybiztosító jogai és kötelezettségei

A rendezvények biztosításában részt vevő szervezeteknek és személyeknek tisztába kell lenniük jogosultságaikkal, mivel e nélkül tevékenységük és intézkedéseik bizonytalaná válhatnak.

A személy- és vagyonőr a rendezvénybiztosítás során jogosult:

- a területre belépő vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetőleg a tartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni;
- a jogosultság igazolásának megtagadása, illetőleg a közölt adatok valótlansága esetén a belépést megakadályozni, a bent tartózkodást megtiltani, az érintett személyt távozásra felszólítani;
- a területre belépő személyt – különösen testi sérülés okozására alkalmas tárgyak bevitelének megakadályozása érdekében – csomagja tartalmának bemutatására felszólítani;
- az érintett személyen és csomagján kizárólag fémtárgyak kimutatására alkalmas eszközt alkalmazni, ennek elutasítása esetén a rendezvényen való részvételt megtiltani;

¹²⁶ Például: 3/2013.(III.8.) Főv. Kgy. Rendelet a közterület használatról

- a területen tartózkodó vagy onnan kilépő személyt csomagja tartalmának, járművének, valamint szállítmányának bemutatására felhívni;
- a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felhívni;
- a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, annak biztonságát veszélyeztető, illetve az ott jogellenesen tartózkodó személyt kilétének igazolására felszólítani, rendezvényen való részvételét megtiltani, távozásra felszólítani, a rendezvényről kivezetni;
- vagyonyvédelmi biztonságtechnikai eszközöket, rendszereket alkalmazni;
- a területre belépők ellenőrzésére fegyver-, illetve robbanóanyag-kutató műszert alkalmazni, és a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét megtiltani,
- minden olyan törvényes intézkedést foganatosítani, ami a rendezvény zavaratalanságát, a résztvevők biztonságát biztosítja, illetve az esetlegesen kialakult konfliktus elterjedését megakadályozza.

A jogosultságok ismerete és betartása lehetőséget biztosít arra, hogy a személy- és vagyonőr intézkedése szakszerű legyen, és helyes alkalmazásukkal elkerülje a kritikus helyzeteket.

A rendezvénybiztosító kötelességei:

- a jogszabályokban előírtak maradéktalan betartása;
- a megbízásra vonatkozó biztosítási terv elkészítése (alapvetően a biztonsági vezető feladata);
- a megbízó által a szerződésben meghatározott feladatok (például személy-, csomag-, gépjármű-átvizsgálás stb.) végrehajtása;
- rendzavarás esetén a jogszabályban megengedett arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazható, valamint jogos védelmi helyzetben a megengedett védelmi eszközöket (gumibot, gázspray, őrkutya) lehet igénybe venni;
- a titoktartási kötelezettség betartása;
- a személyiségjogokra vonatkozó előírások betartása a rendezvénybiztosítás teljes időtartama alatt, illetve azt követően;
- a szervezővel és a hatósági és rendvédelmi szervekkel a kapcsolat folyamatos fenntartása;
- a hatóság által foganatosított intézkedések végrehajtásának segítése;
- a meghatározott jelentések időbeli megtétele.

5.3 Az egyes rendezvénytípusok biztosítása

5.3.1 A politikai rendezvények biztosítása

A politikai rendezvények jelentős többségére a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény előírásai a meghatározóak. E törvény hatálya keretében olyan rendezvények tart-

hatók, amelyeken a **részvevők véleményüket szabadon kinyilváníthatják**, azonban e jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

Az egyes pártok, egyesületek, társadalmi szervezetek különböző politikai rendezvények (nagygyűlések, választási események, felvonulások, tüntetések, békés összejövetelek stb.) biztosítására esetenként civil biztonsági szolgálatokat bíznak meg. A **megbízásnak tartalmaznia kell** minden olyan feladatot, amelyet a biztosítást végző szervezetnek el kell látnia. Különös figyelmet kell fordítani olyan rendezvények biztosítására, ahol a külföldi partnerpárt vezetői is megjelennek. Hosszabb felkészülést igényelnek azok a rendezvények, amelyeken olyan személyek is fellépnek, akiket korábban terrrorszervezetek vagy magányos bűnelkövetők megfenyegettek. Ilyen esetekben a rendezvény külső biztosítása mellett meg kell szervezni a veszélyeztetett személy védelmét is.

Ha az adott rendezvény programja **felvonulást** is tartalmaz, célszerű a tervezett útvonal előzetes bejárása, hiszen ez a biztosításhoz szükséges erő, eszköz meghatározásakor nélkülözhetetlen.

Zárt térben tartandó politikai rendezvények esetén célszerű az adott helyiség előzetes átvizsgálása.

Ha **zártkörű rendezvényt** biztosítunk, akkor a beléptetésnél szigorúan ellenőrizni kell a belépni kívánó személyazonosságát. Ehhez célszerű beszerezni a résztvevők névsorát. A rendezvényt szervező párt vagy szervezet akaratának megfelelően a beléptetéskor ruházat átvizsgálásra is sor kerülhet. Ha **védett személy** is megjelenik, akkor az ő védelmét a személyvédelem szabályai szerint kell ellátni.

A rendezvényekre a résztvevők nem vihetnek magukkal olyan eszközöket, fegyvereket, amelyek mások testi épségét veszélyeztethetik. A biztonsági feladatokat ellátó személyzetnek ki kell szűrni azokat, akik olyan eszközöket akarnak bevinni a rendezvény helyszínére, amelyek a közbiztonságra különösen **veszélyes eszköznek**¹²⁷ minősülnek, és tiltva vannak. A gyülekezési törvény értelmében fegyveresen jelenik meg a rendezvényen az, aki lőfegyvert vagy robbanóanyagot tartalmazó anyagot vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tart magánál.

5.3.2 Sport-, illetve kulturális rendezvények biztosítása

Az utóbbi években ezen a területen egyre gyakrabban veszik igénybe a civil biztonsági cégek szolgáltatásait, ezért szükséges külön is foglalkozni e terület biztosítási feladataival. A két terület rendelkezik speciális vonásokkal, de a sok azonos tennivaló lehetővé teszi azok együttes kezelését.

A **sportrendezvényekre** vonatkozó szabályozókat részletesen tartalmazza a sportról szóló törvény, amely meghatározza, hogy kit kell szervezőnek és rendezőnek tekinteni, mi a felelősségük, hogyan történjen a beléptetés egy sportrendezvényre, mit jelent az

¹²⁷ 175/2003. (X. 28.) Kormányrendelet a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről

a tény, hogy valakit eltiltanak a sportrendezvény látogatásától, hogyan lehet kamerával figyelni a rendezvény rendjét és résztvevőit, valamint milyen szabályok vonatkoznak a nézőre és a rendezvényre. A sporttörvényben meghatározottak irányadók lehetnek más rendezvények biztosításának előkészítése és végrehajtása során.

Mi **jellemzi** ezeket a rendezvényeket?

- helyszínhez kötött, ami részben zárt területen belül zajlik;
- az adott létesítménynek megvan a befogadóképessége, amely meghatározza a résztvevők létszámát;
- a résztvevők köre, összetétele előzetesen meghatározható (szurkolók, rajongók, szimpatizánsok);
- pontosan meghatározható a kezdés és a befejezés időpontja;
- állandó, előzetesen kiépített ki-be léptető kapuk találhatók;
- fix kiépítésű összeköttetési eszközök állnak rendelkezésre (telefon, fax, internet stb.);
- az adott épületnek kötelező tűzvédelmi, illetve használati szabályoknak kell megfelelnie.

Ezek a körülmények, illetve feltételek megkönnyítik a biztosítás megszervezését, mivel kevésbé kell számolni egy kívülről jövő váratlansági tényező hatásával.

A kulturális kiállítások speciális jellegéből következik, hogy ezzel a területtel külön is kell foglalkozni, hiszen a biztosítás nem a rendezvény megnyitáskor kezdődik, hanem a kiállítandó tárgyaknak az adott helyszínre való szállításával.

Miután felmértük a kiállítás területét, pontosan meg kell tervezni, hogyan fogjuk biztosítani a látogatók fogadását és a kiállított tárgyak sértetlenségét, esetleges lopások, rongálások megakadályozását. A napi zárások alkalmával ellenőrizni kell, hogy nem rejtőzött-e el valaki az épületben, nem maradt-e hátra olyan táská, illetve egyéb tárgy, amely bűncselekményre utalhat. Meg kell győződni a védelmi berendezések működőképességéről. A zárva tartás alatt is állandó ellenőrzést kell biztosítani a technikai rendszer információt rögzítő helyiségében, amely általában a biztonsági szolgálat ügyeleti szobája.

Ha valamelyik jelzőrendszer meghibásodik, akkor a kijavítás befejezéséig az adott területet élőerős védelemmel kell biztosítani.

5.3.3 A gazdasági rendezvények biztosítása

A gazdasági rendezvények két fő csoportba sorolhatók:

- kiállítás, bemutatók, amelyek célja a gazdálkodó szervezetek közötti üzletkötés, a piacteremtés,
- kiállítás, bemutatók, amely egyben lakossági vásárlási lehetőséggel van egybekötve.

A rendezvény mindkét típusának jellemzői:

- nagy értékű áruk, illetve eszközök, tárgyak vannak ideiglenes körülmények között elhelyezve, zárt épületben, illetve szabadon;

- sok és különböző profilú cég, versenytárs található együttesen;
- a rendezvény határain belül több biztonsági szolgálat tevékenykedik, egymástól függetlenül, más-más feltételekkel;
- a rendezvény külső határainak őrzéséről, a ki-be léptetés ellenőrzéséről szóló általános biztonsági és tűzvédelmi szabályokat a kiállítóknak be kell tartaniuk;
- időszakonként egyszerre nagyobb tömeg van jelen egy-egy helyszínen, amely vonzza a zsebeseket, a tolvajokat.

A biztonsági szolgálatok feladatait meghatározza, hogy külső vagy belső védelmi feladatokat látnak-e el.

A külső védelmi feladat átfogja:

- a rendezvény külső határainak védelmét, az illegális behatolás megakadályozását,
- a kijelölt parkolók védelmét és a parkolási rend betartását,
- a látogatók ki-be léptetését, a belépőjegyek ellenőrzését,
- a cégek által bemutatásra szánt áruk, eszközök belépéskori ellenőrzését (fuvarlevél),
- a kiszállítandó tárgyak, eszközök ellenőrzését, elsősorban az elszállítás jogosultságának tényét.

A belső védelmi feladat átfogja:

- az egyes pavilonok, szabadban lévő kiállítási területek őrzését,
- a kiállított tárgyak, eszközök őrzését, a rongálások, lopások megakadályozását,
- a tűzvédelmi, környezetvédelmi és biztonsági szabályok betartását.

5.4 A rendezvénybiztosításban résztvevők magatartása

A biztosítás megszervezése során különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a biztosítók mindenki által észrevehető kitűzővel legyenek ellátva, esetleg formaruhában vegyenek részt a feladat végrehajtásában.

Fontos öltözködési, magatartási szabályok:

- a biztonsági őrnek megkülönböztetett öltözete legyen, és jól látható kitűzővel rendelkezzen;
- a biztosításban részt vevő személyzetnek a nézőket kell figyelni, és nem a küzdőteret;
- nem szabad állást foglalni egyik szurkolótábor mellett sem, kivéve rendzavarás esetén, amikor a vértlen tábor védelmét kell ellátni;
- a biztonsági szolgálat ellen irányuló provokációkat nem szabad észrevenni;
- ha intézkedés foganatosítása válik szükségessé, azt határozottan kell végrehajtani, a személy vagy személyek figyelmeztetését követően.

Fontos szabály, hogy fegyvert nem vihetnek magukkal a rendezvényre a civil biztonsági szolgálatok által odavezényelt biztonsági őrök, illetve még arányos mérvű testi erőt – a jogos védelem esetét kivéve – sem alkalmazhatnak láthatóan terhes nővel és gyermekkorúval szemben!

A biztonsági szolgálatnak semleges magatartást kell tanúsítania a különböző bekiabálásokat illetően, vagyis kerülni kell a provokatív megnyilvánulások, esetleg összecsapások lehetőségét is. A munka szervezése során tudatosítaniuk kell, hogy feladatuk a zavartalanság biztosítása, és nem a véleménynyilvánítás. A biztosítás megszervezésével egyetlen személyt kell kijelölni, aki megszervezi az együttműködést a rendőrséggel, illetve a rendezvényt kezdeményezők vezetőivel.

5.5 A rendezvénybiztosítás gyakorlati végrehajtása

5.5.1 Eligazítás

A szolgálatba lépés ideje mindig akkor kezdődik, amikor a biztosításban résztvevők a vezénylési időre a rendezvény helyszínén **szolgálati feladatra megjelennek**. A rendezvénybiztosítási tervben foglaltak szerint a kijelölt vezető megtartja a szolgálatba lépők eligazítását.

Az eligazításban **ismertetni kell** a rendezvénybiztosítási terv azon részeit, konkrét feladatait, amelyek a biztosításban részt vevő személyeknek feladatuk ellátásához szükségesek. Ekkor kell megtörténnie a létszámmellenőrzésnek, feladatelosztásnak, feladat meghatározásnak, valamint a felszerelés átvételének, továbbá a biztonsági őr higiéniai és öltözete ellenőrzésének.

Szeszesital, kábítószer vagy más bódító hatású szer fogyasztása esetén, illetve ezek hatása alatt lévő biztonsági őr szolgálatba vezénylése szigorúan tilos!

Az általános és speciális feladatokon túl itt kell ismertetni a személyre szóló feladatokat, a vezetési pontokon lévő vezetők nevét, a válságstáb tagjainak nevét, a rendkívüli intézkedéskor teendő intézkedések módját, a közérdekű telefonszámokat, a segélyhelyek, mentők, tűzoltók tartózkodási helyét, a hírósszeköttes módját és rendjét.

Az eligazítást tartó vezetőnek meg kell győződnie arról, hogy a rendezvénybiztosításban részt vevő biztonsági őrök részletesen ismerik-e a feladataik helyszínét, a rendezői, biztosítási, válság- és kiűrtési terveket.

5.5.2 A helyszín átvizsgálása

Az eligazítást követően a rendezvény helyszínét és környékét minden esetben át kell vizsgálni. Nagy **figyelmet kell fordítani** az átvizsgálás során a nézőterre, irodákra, a VIP és sajtó képviselői részére kijelölt területekre, a különálló épületekre, büfékre, illemhelyekre és minden olyan helyiségre, területre, amely potenciálisan veszélyforrás lehet. Az átvizsgálás során kiemelten kell ellenőrizni a menekülési útvonalak, kapuk, vészkijáratok használhatóságát.

5.5.3 Beléptetés

A beléptetés **célja**, hogy ellenőrizhetővé váljon a rendezvényen résztvevők ott tartózkodásának jogossága. Beltéri rendezvények esetén a kapukon és bejáratokon történik a beléptetés. Kültéri rendezvények esetén különféle kordonokkal kijelölt belépési pontok vannak, amelyeken a résztvevőknek át kell haladniuk.

A beléptetés során **alkalmazhatók** különféle technikai eszközök, amelyek a belépők ellenőrzését, a belépőknél található fémeszközök ellenőrzését szolgálhatják (mágneskapuk, kézi detektoros kereső eszközök és műszerek, csomagátvizsgáló röntgen).

A rendezvényre érkező személyek először a biztonsági őrral találkoznak, ezért nagyon fontos, hogy a beléptetés során a biztonsági őr udvarias, de határozott magatartást tanúsítson, mert ez a későbbiek során is bizalmat kelthet az esetleges intézkedések foganatosításakor.

Az olyan rendezvényre, amelyre a **belépő** megléte előírás, csak azokat a személyeket lehet beengedni, akik rendelkeznek az adott rendezvényre jogosító belépővel. A biztonsági őrnek meg kell győződnie a beléptetés során, hogy a belépni szándékozó rendelkezik-e érvényes belépővel, engedéllyel, meghívóval, és azok eredetiek-e.

A **belépés jogosultságának ellenőrzését** követően – ha a rendezvényszervező meghatározta és szükséges – az előírások szerinti csomag- és ruházatátvizsgálást is végre kell hajtani. Ennek során elsősorban a közbiztonságra veszélyes és tiltott eszközök, illetve egyéb előírás esetén a kép- és hangrögzítő eszközök, zászlók, szeszesital bevitelét kell megakadályozni. Az átvizsgálás megtagadása esetén a belépés biztonsági okokból megtagadható.

A rendezvény gépjárművel történő megközelítése esetén a gépjármű átvizsgálására is figyelmet kell fordítani.

5.5.4 Térfigyelő rendszer alkalmazásának szabályai

A rendezvény szervezője a rendezvény ideje alatt a résztvevők személyi és vagyonbiztonsága érdekében annak helyszínén a részt vevő személyeket jogosult kamerával vagy más képi adathordozóval megfigyelni és a felvételt rögzíteni. A kamerával való **megfigyelésről**, a rögzített adatok kezeléséről a résztvevőket jól látható helyen (hirdetményben, belépőjegyen, bérleten stb.) **tájékoztatni kell**.

Szabálysértési vagy bűncselekményi eljárás megindításához és lefolytatáshoz a szükséges adatok és információk biztosítása céljából a rendőrség kérheti a szervezőt, hogy a rögzített felvételeket 30 napig őrizze meg, minden egyéb körülmény esetén a felvételeket sportrendezvény, illetve alkalmi belépés esetén a távozástól számított 24 óra elteltével meg kell semmisíteni.

A rögzített kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvételt felhasználás hiányában legfeljebb a rögzítéstől számított három munkanap elteltével meg kell semmisíteni, illetve törölni kell.

A kamerás megfigyelési rendszerrel felvett információkat a rendezvény területén erre a célra létesített helyiségben a szervező és szükség esetén a rendőrség kijelölt képviselője

jogosult egyidejűleg, folyamatosan, összesítve figyelemmel kíséрни. Az elektronikus megfigyelőrendszert működtető személy adatkezelőnek minősül, és az adatvédelmi törvény előírásait be kell tartania.

A rögzített kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvételt, illetve más személyes adatot csak az a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személy jogosult megismerni, akinek ez a megbízási szerződéséből fakadó kötelezettségei érvényesítéséhez szükséges, és a jogséртő cselekmény megelőzése vagy megszakítása érdekében mellőzhetetlen.

Nem alkalmazható elektronikus megfigyelőrendszer olyan helyen, ahol a megfigyelés az emberi méltóságot sértheti, így különösen öltözőben, mosdóban, illemhelyen, egészségügyi szobában.

5.5.5 Együttműködés a rendvédelmi és hatósági szervekkel

A bűnmegelőzés és vagyonvédelem hatékonyságának növelése érdekében a vagyonvédelmi vállalkozások **folyamatosan együttműködnek** a rendvédelmi szervezetekkel (rendőrség, polgárőrség, NAV vám- és pénzügyőr szervei, katasztrófavédelem szervei, mentőszolgálat, közterület felügyelet) és az önkormányzatokkal. Az együttműködés formáját, módját a rendezvénybiztosítási tervnek részletesen tartalmaznia kell.

Az együttműködés kiemelt fontosságú területe **az összeköttetés rendjének, módjának meghatározása**, mivel ennek hiányában meghiúsulhat az illetékes szerv vagy hatóság értesítése, annak bekapcsolódása a feladat végrehajtásába. Az összeköttetés rendjét és módját minden érintett szervezetnek, szervnek, hatóságnak és személynek ismerni kell, és az értesítendő személyek, szolgálatok nevét, értesítési telefonszámát jól látható helyen kell kifüggeszteni.

A rendezvény biztosítási feladatainak ellátása közben bekövetkezett esemény során a rend helyreállításába bekapcsolódó rendvédelmi szervek tevékenységét minden eszközzel segíteni kell. A rendvédelmi szervek tevékenységének akadályozása, a szükséges segítség megadásának akadályozása vagy elmulasztása törvényellenes magatartás.

5.6 Rendkívüli helyzet kezelése

Rendkívüli esemény (közveszéllyel fenyegetés, bombariadó, verekedés, tűz, ájulás, roszszullét, halál, baleset, robbanás, tömegszerencsétlenség, hirtelen bekövetkezett rendkívüli időjárás változás, bűncselekményt elkövető személy észlelése stb.) bekövetkezésékor az intézkedések foganatosításáért a rendezvény szervezője által megbízott személy vagy biztonsági szolgálat a felelős.

Rendkívüli esemény alatt a rendezvény funkcionális feladatainak ellátását akadályozó vagy megbénító, szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartások, illetve váratlan események összességét értjük, amelyek magukban hordozzák személyek életének, testi épségének veszélyeztetettségét, vagyoni kár és egyéb hátrány bekövetkezésének lehetőségét.

Nagyon fontos, hogy a résztvevőket a kellő mértékben és azonnal tájékoztassák a kialakult helyzetről, illetve a biztosításban részt vevő személyzet a rendkívüli esemény jellegének megfelelően foglalja el a kijelölt helyeket, és határozottan lépjen fel, illetve intézkedjen.

A rendkívüli esemény bekövetkeztekor azonnal értesíteni kell az illetékes hatósági szerveket (rendőrség, tűzoltóság, mentők, katasztrófavédelem), tájékoztatva őket a bekövetkezett esemény helyéről, jellegéről, méretéről. A gyors és határozott fellépés, intézkedés, tájékoztatás megelőzheti a pánik kialakulását, illetve a pánik lecsillapodását.

5.6.1 A rendkívüli események kezelése közül a bombafenyegetésre vonatkozó fontosabb információk és teendők

Telefonon kapott bombafenyegetés esetén a vevő maradjon nyugodt, viselkedjen udvariasan, de határozottan, és ne szakítsa meg a telefonbeszélgetést. Próbálja minél hosszabb ideig beszéltetni a bejelentőt, jegyezze fel a beszélgetés tartalmát, és szerezzen annyi információt, amennyit csak lehet. Kérje időnként a mondottak megismétlését, illetve nyomatékolás érdekében ismételje vissza a bejelentő követeléseit.

A telefonbeszélgetés alapján azonnal értesítse az illetékes biztonságvédelmi vezetőt, a szervező képviselőjét, és ezt követően töltsse ki bombafenyegetés esetére előírt adatlapot. A hatósági szervek kiérkezést követően adjon pontos tájékoztatást a fenyegetésről, a bejelentő jellemzőiről, és működjön együtt velük.

A telefonon kapott bombafenyegetés esetén az alábbi adatlapot érdemes figyelembe venni, amely mindazokat a teendőket tartalmazza, amelyeket az üzenet vevőjének a körülményeket figyelembe véve be kell tartania.

Az adatlap tartalma:

- a)* a bombafenyegetés vétele során tanúsítandó magatartás (nyugodt, udvarias hangnem, hosszú beszélgetés, minél több információ beszerzése, jegyzetelés, hajlandóság az együttműködésre);
- b)* a beszélgetés alatt felteendő kérdések (mikor, hol, miért, mit, mivel, hol van a robbanószer, mitől robban a bomba, ki, mi a cél, mi a követelés, saját vagy megbízás alapján stb.);
- c)* a beszélgetés lejegyzése a lehető legrészletesebben, (ha van üzenetrögzítő, akkor be kell kapcsolni!);
- d)* teendők (illetékes vezetők – szolgálati, megbízási, BM – azonnali tájékoztatása a megadott telefonszámok alapján);
- e)* személyes megállapítások
- f)* a hívó hangja, kiejtésének sajátosságai (női, férfi, magas, mély, nyugodt, hadaró, izgatott, pösze, gyermekhang, átlagos, határozott, orrhang, határozatlan, dadogós, elváltoztatott, vontatott, halk, lágy, hangos, erős, raccsol, magnóhang, ittas stb.);

- g) a fenyegető szövegének sajátosságai (magyarul beszél, idegen nyelven, tört magyarsággal, akcentussal, összefüggéstelenül, tájszólással, értelmetlen, sajátos kifejezések használata, olvasott szöveg, magnós szöveg, a fenyegetett objektum ismeretének ténye, szakszerű, laikus, helyismeretre utaló stb.);
- h) háttérzajok (nincs, utcai zaj, lakás zaj, zene, rádió, tv, gépzaj, irodagép, repülőgép, vasútállomás, állat zaj, szórakozóhely, egyéb);
- i) a hívás adatai (dátum, időpont, a beszélgetés időtartama, helyi, üzemi vagy távolsági hívás, mely telefonra érkezett a hívás, hívást fogadó neve, munkahelye, szolgálati helye.

Az adatlap pontos kitöltése nagy segítséget jelent a fenyegetést elkövető felderítéséhez!

5.7 A rendezvénybiztosítás tapasztalatainak összegzése

Mindenfajta rendezvényre érvényes szabály, hogy a rendezvény befejezésekor értékeljék a biztosítás eredményességét, hatékonyságát, különös figyelemmel a rendkívüli események bekövetkezését követő intézkedések szakszerűségét és gyorsaságát illetően. Az utólagos értékelés lehetővé teszi a hibák, téves helyzetértékelések kiküszöbölését, felhívja a figyelmet új megoldások kidolgozására, hogy egy hasonló feladat végrehajtása során eredményesebben teljesülhessen a megbízás.

Az összefoglaló jelentésben **részletesen ki kell térni:**

- az előkészítés végrehajtására,
- az együttműködő szervezetek összehangolt vagy hiányos tevékenységére,
- a biztosításban részt vevő állomány felkészültségére,
- az esetleges hibákra, annak okaira,
- a biztosítási tervben foglaltak végrehajtására, az esetleges akadályozó tényezőkre,
- a bekövetkezett rendkívüli események okaira,
- a bekövetkezett esemény megszüntetésére tett intézkedésekre, megvalósításuk milyenségére,
- javaslatokra, amelyeket hasonló rendezvények esetén hasznosítani lehet.

5.8 A pszichológiai felkészítés és felkészültség fontossága

A rendezvénybiztosítás alapvető feltételei közé tartozik, hogy az abban résztvevők kellő pszichológiai felkészültséggel rendelkezzenek. Ennek fontosságát jelzi, hogy a rendezvények történeteinek elemzése során napvilágra kerülő eredményekből is jól látszik: a bekövetkezett tragédiák között számos eset volt, amelynek során a halálesetek és sérülések sokaságát a rendfenntartásban résztvevők bizonytalansága, felkészületlensége okozta. A rendezvényen résztvevők folyamatos figyelemmel kísérésének hiánya, a tömeg megnyilvánulásainak nem kellő és nem időben történő kezelése rendbontást, pánikot, katasztrófát okozhat.

A személy- és vagyonőr szakképesítés megszerzésének egyik feltétele a tematikában előírt **pszichológiai ismeretek megszerzése**. A képzés során megszerzett ismeretek azonban nem elegendők ahhoz, hogy egy tömegrendezvényen minden igényt kielégítően funkcionáljanak. Szükséges a rendszeres pszichológiai továbbképzés és a tréningeken való részvétel ahhoz, hogy a rendezvénybiztosításban részt vevő biztonsági őr kellő testi és pszichés felkészültséggel vehessen részt a tömegeket megmozgató rendezvények biztosításában.

A felkészítés során a rendezvénybiztosításban résztvevőket oktatni és tréningeztetni kell a tömegben zajló belső folyamatok felismerésére, a hangadók, a provokátorok kiválasztásának és kiemelésének módjaira, hatásaira, esetleges katasztrófa (tűz, robbanás, vihar stb.) esetén keletkező pszichés hatások által kialakult tömeghangulat, tömegviselkedés kezelésére.

A megfelelő szakmai és pszichés felkészültség adhat biztonságot a személy- és vagyonőrnek, illetve a rendezvényen részt vevő embereknek egyaránt. A határozott megjelenés, a magabiztos intézkedés a környezetre pozitív hatást fejthet ki, ami megakadályozhatja az esetleges rendbontás kialakulását.

Természetesen a rendezvény során olyan események is előfordulhatnak, amelyek nem tervezhetők, azonban az előrelátható vagy bekövetkezhető eseményekre fel kell készülni. **Rendbontás** esetén a gyors és határozott intézkedés, a rendbontó időben történő eltávolítása megakadályozza a rendbontás kiterjedését, esetleges pánik keletkezését. Számos rendezvényen akkor alakulhat ki pánik, ha egy adott eseményt (tűz, robbanás, súlyos rendzavarás, tömegverekedés stb.) a rendfenntartók és a tömeg sem képes megfelelően kezelni, nem képesek helyes és határozott intézkedések kiadására, illetve nem tudják az esemény miatt megindult tömeget a kellő irányba terelni.

Pánik esetén rövid idő alatt változnak meg körülmények, amelyek teljesen megbontják a tevékenység kialakított rendjét. Az eseményt kiváltó okot vagy okokat az emberek nem kellően mérik fel, ezért viselkedésük megváltozik, elveszítik a reális gondolkodás képességét, és kialakul bennük a menekülési ösztön. Ez a magatartásforma a tömegen belül gyorsan terjed, és hamar eljut oda is, ahol a kiváltó okot nem is ismerik. A gyorsan felgyülemlett stressz vagy a pánik az emberekre negatívan hat, és tevékenységüket nem tudják kellően koordinálni, hanem megindulnak a sokak által választott „menekülési” útvonalon, nem törődve az esetleges veszélyekkel.

A nem kellően kezelt pánik esetén a tömeg nagy veszteségeket szenved el a kezdeti időszakban. Ha a rendfenntartó erők nem érnek időben a helyszínre, nem kezdik meg a tömeg határozott és szakszerű intézkedésekkel történő irányítását, akkor a pánik elterjedése felgyorsulhat.

A pánik **kezelhető**, ha a rendfenntartó személyzet az előkészületek során megtervezi azokat a lépéseket, amelyeket egy esetleges pánik esetén foganatosítani kell. A tervek elkészítésekor figyelembe veszik, hogy a résztvevők elhelyezkedése kellően arányos legyen, amely a kijáratok és az esetleges menekülési útvonalak igénybe vétele esetén is biztosítja a helyszín gyors elhagyását. Előkészíti a résztvevők hangosbemondón történő tájékoztatását, amely az esemény bekövetkeztéről és az elhárításának feladatairól ad egyértelmű utasításokat.

5.8.1 Az emberi agresszió, feszültség és konfliktus feloldásának lehetőségei

Az elmúlt években megfigyelhető volt, hogy a különböző rendezvényeken egyes csoportok agresszivitása fokozódott, igyekeztek befolyásukat szélesebb körre kiterjeszteni, hogy céljaikat nagyobb tömeg megnyerésével érhessék el. Minden rendezvény biztosításának előkészítéskor fontos feladat, hogy a biztosításban résztvevőket kellően felkészítsék az agresszív magatartás kezelésének lehetséges módjaira.

Minden olyan szándékos cselekvés agresszió, amelynek indítéka, hogy nyílt vagy szimbolikus formában valakinek vagy valaminek kárt, sérelmet, fájdalmat okozzon. Az agresszió mögött mindig egy adott helyzet által kiváltott szubjektív élmény áll. Az agresszió ösztönök, hajlamok és indulati reakciók együttes hatásának következménye.

Az őrző-védő szakembereknek az agresszív magatartás kezelésével kapcsolatban kétirányú feladatuk van. A legfontosabb, hogy saját agresszív késztetését megfelelő módon tudja kontrollálni és proszociális irányba szabályozni. A másik feladat, hogy a külvilág irányából érkező antiszociális agresszív formákat időben felismerje, és a megelőzés, valamint a megakadályozás érdekében a megfelelő válaszreakciókat időben megtegye.

a) A konfliktus

Az élet minden területén tapasztalható az emberi viselkedés megnyilvánulásának számos formája. A viselkedés során tapasztalható rendezetlenség, mások viselkedésével történő összeegyeztethetlenség válhat ki olyan reakciókat, amelyek konfliktus kialakulásához vezethetnek. A konfliktus két vagy több személy, esetleg személy és szervezet között kialakult negatív kapcsolat, amelynek alapja, hogy az egyik esetleg mindkét félnek az a meggyőződése, hogy a másik korlátozza, veszélyezteti.

A konfliktushelyzetben való viselkedés szerint a személyek három típusa különböztethető meg:

- a morális típus (mindig a legitimitást tekinti lényeges szempontnak),
- a kibúvó vagy előnyserző típus (a szankciók súlyosságát tekinti lényeges szempontnak),
- a morális kibúvókereső típus (mindkét szempont alapján mérlegeli a konfliktust).

Minden konfliktus időben egymást követő epizódok láncolata, melyek öt fázisra különíthetők el:

- létrejön a konfliktus (észlelik az érdekkülönbséget),
- a konfliktushelyzet meghatározása (tárgya, kimenetele, következményei),
- magatartásformák kialakulása (uralkodó, együttműködő, kompromisszumkereső, megbékélő, visszahúzó),
- a két szereplő közötti kölcsönhatás (interakció),
- a két szereplő közötti kölcsönhatás vége vagy felfüggesztése, bizonyos eredmény születése.

Mivel az eredmények sokféle formában jelenhetnek meg (kölcsonös megegyezés, visszahúzóds, az egyik résztvevő uralma stb.), az eredmény következményei is ilyen változatosak lehetnek (ellenségesség, gyanakvás, tisztelet, csodálat, nagyobb bizonytalanság stb.). Így egy konfliktusfolyamat egy epizódjának végeredménye újabb epizódot indíthat el.

b) Konfliktusfeloldás

A személy- és vagyonörnek a teljes kommunikációs repertoárját fel kell használnia a rendezvényen résztvevők közötti konfliktus megoldása érdekében, hiszen a nagyszámú, egymás számára ismeretlen és egymásra különböző hatást gyakorló emberek között kialakult konfliktus kiszélesedhet, és a résztvevők közötti káosz irányába mozdulhat el. Ez utóbbi természetesen nem lehet kívánatos állapot, mert veszélyeztetheti a rendezvény, az objektum biztonságát, zavartalanságát.

A konfliktushelyzetek megoldási lehetőségei sokszínűek. Nagy jelentőségű a konfliktusok különböző fajtáinak megkülönböztetése, mert a típusok mindegyike más-más megoldást igényel.

A személyiségen belüli konfliktusok során addig, amíg az ember képes kielégíteni vágyait, fel tudja oldani az ellentmondásokat. Érzelmi egyensúlya ilyenkor biztonságosabb helyzetbe kerül.

A személyek közötti konfliktusok feloldásának **lehetőségek módjai:**

- a probléma elemzése (az ellentétek okait feltáró kérdések tisztázása),
- kedvező feltételek kialakítása a problémák megoldásához (nem az a cél, hogy nekem legyen igazam, hanem hogy a problémát megoldjam),
- hatékony kommunikáció,
- támogatás keresése a konfliktuskezelés folyamatában.

A jó konfliktuskezelés technikájának **elengedhetetlen feltétele:**

- az önismeret,
- a kommunikáció,
- az empátia (beleélés).

Mindenfajta konfliktus igénybe veszi a személyiséget. Attól függően, hogy egy konfliktus milyen fejlettségi szintet ér el, egyre több energiát fogyaszt. Általánosságban elmondható, hogy tartós konfliktushelyzetben ott „pukkad ki” az egyén, ahol a leggyengébb. Tapasztalat az is, hogy a konfliktus következtében elrontott viszonyrendszerek újrendezése sem könnyű feladat.

A konfliktus megoldási módok megválasztását jelentősen befolyásolja, hogy a konfliktusban résztvevők mennyire képesek és mennyire akarnak együttműködni a megoldásban, milyen önérvényesítési törekvéseket realizálnak, illetve milyen együttműködési viszonyt vállalnak.

A rendezvényen kialakult konfliktus feloldásának fontos eleme, hogy a biztonsági őr gyorsan reagáljon a helyzetre, jól válassza meg a kommunikáció irányát, illetve a hangadó vagy a konfliktust kiváltó személyt, személyeket és az elhárítás módját. A határozott

fellépés és a helyesen megválasztott hangnem, kommunikációs stílus megakadályozhatja a konfliktus kiterjedését, illetve a résztvevők szélesebb tömegeinek bekapcsolódását.

A helyes módszer megválasztásával a biztonsági őr támogatókra talál, és helyes irányba vezethető a konfliktus feloldása. A helytelen módszer esetén a biztonsági személyzet ellen fordíthatják a hangadók támadásának irányát, ami kiszélesítheti a konfliktusban résztvevők körét és számát, és jelentősen megnehezíti a feloldás lehetőségeit.

SZEMPONTRENDSZER				
a sportrendezvények kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvényé minősítéséhez				
sport- rendezvény alapadatai	megnevezés:			
	időpont:			
	helyszín:			
	típusa a jogszabályok értelmében:			
	bérletesek száma / várható / korábbi nézőszám:			
	vendégszurkolók száma:			
	elmúlt egy évben a rendbontás(ok) és azok jellege:			
	a mérkőzés biztonságát befolyásoló párhuzamos rendezvények megnevezése, jellemzői:			
	a jogi szabályozásnak megfelelően minősíthető	igen	nem	
sport- létesítmény	tulajdonos:			
	szakhatósági engedéllyel rendelkezik	igen	nem	
	infrastruktúra állapota a jogi normáknak megfelelő:	igen	nem	
	befogadóképesség:			
	biztonságtechnikai berendezések (kamera, beléptető rendszer stb.)	van	nincs	
	részletesen (például szurkolók elhelyezése, szektorok elválasztása, kamera, beléptető rendszer stb.):			
biztonsági cégek	megnevezés:			
	cím:	tel.:		
	kamarai nyilvántartási szám:			
	biztosítást vezető neve:	tel.:		
	tervezett biztosítási létszám (biztonsági terv alapján):			

SZEMPONTRENDSZER					
a sportrendezvények kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvényé minősítéséhez					
szurkolók	hazai szurkolók korábban okoztak-e problémát	igen		nem	
	vendégszurkolók kísérése megtörténik	igen		nem	
	vendégszurkolók utazása szervezett	igen		nem	
	szurkolótáborok egymáshoz való viszonya	jó		ellenséges	
	jegyértékesítés szabályozott	igen		nem	
	vendégszurkolók számára biztosított jegyek szám:				
	vendégszurkolók besorolása kockázat alapján	nem		igen	
	hazai szurkolók besorolása kockázat alapján	nem		igen	
az eseménnyel és a biztonsággal kapcsolatos egyéb információk:					
dátum		szövetség képviselőjének aláírása			

3. táblázat

Felhasznált dokumentumok, irodalmak

Magyarország Alaptörvénye

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

1989. évi III. törvény a gyülekezési jogról

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

2004. évi I. törvény a sportról

2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről és a szabálysértési eljárás rendjéről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyv

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, 54/2004. (III. 31.) Kormányrendelet a sportrendezvények biztosításáról

23/2011. (III. 8.) Kormányrendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéhez

Sportrendezvények biztonsága és biztosítása. Tanulmánygyűjtemény

1994. évi törvény a rendőrségről

2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról

3/2013. (III. 8.) Fővárosi Közgyűlés rendelete a közterületek használatáról

175/2003. (X. 28.) Kormányrendelet a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről

6. FEJEZET

Kriminalisztika

Jogos társadalmi elvárás, hogy a közösség tagjai által elítélendő cselekmények – bűncselekmények, szabálysértések – elkövetőit felelősségre vonják. Általánosságban véve a kriminalisztika tudományát éppen ezért tekinthetjük a „bűnüldözés tudományának”, hiszen alapvető feladata, hogy tudományos alapokon nyugvó eszközök és módszerek kidolgozásával segítse az üldözendő cselekmények felderítését és bizonyítását. Egy konkrét ügyre vonatkozóan pedig azt állíthatjuk, hogy a kriminalisztika az alapkérdéseire keresi a válaszokat, azokhoz köthetően végez célirányos bizonyítási tevékenységet. Ebben az értelemben alapkérdéseknek tekinthetjük a következőket: **mi? hol? mikor?** és **hogyan** történt?; azt **ki? kivel? miért, mi célból?** és **mivel?** követte el. Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolásával juthatunk el az adott esemény megismeréséig.

Csakúgy, mint a büntetőjog-tudomány és a kriminológia, a kriminalisztika is a bűnügyi tudományrendszer tagja. Két részre, általános és különös részre osztható. A szűken vett általános részbe tartozik a krimináltaktika és a krimináltechnika, míg a különös részi ismereteket a kriminálmetodika foglalja össze.

A személy- és vagyonőri tevékenység a releváns események helyének biztosítása, megtekintése során elválaszthatatlanul kapcsolódik a kriminalisztika-tudomány által e területen már évtizedekkel ezelőtt kidolgozott elméleti és gyakorlati alapokhoz, sőt kijelenthető, hogy alapvetően áttemeli azokat az ismereteket, amelyeket a kriminalisztika is felhasznál tevékenysége során. Ezért elengedhetetlen, hogy rövid áttekintés keretében bemutatásra kerüljenek azok a fogalmak és meghatározások, amelyek alapján értelmezhetőek lesznek a helyszínhez köthető egyes személy- és vagyonőri feladatok. Felsorolásra kerülnek azok az alapelvek, amelyek meghatározzák a helyszínbiztosítás, a helyszíni tevékenység normáit, követendő támpontokat szolgáltatnak a konkrét munka során. Kifejtésre kerülnek a tárgy- és személyleírás kérdései, valamint a felismerésre bemutatás egyes taktikai lehetőségei.

6.1 A helyszín

6.1.1 A helyszín fogalma

Mindenki számára egyértelműnek tűnik, hogy egy adott hely, helyiség, terület akkor bír számunkra jelentőséggel, ha valamilyen módon a minket érdeklő, releváns eseményhez kapcsolódik, ahhoz köthető, arról nyújt ismeretanyagot. Ezeket a helyeket összességükben, kriminalisztikai megfogalmazással élve helyszínek nevezzük. Másképpen, **hely-**

szín mindaz a hely, ahol a nyomozás szempontjából jelentős esemény (cselekmény) zajlott le.¹²⁸

Tágabb értelemben helyszínnnek tekinthetők azok a területek is, amelyek szoros kapcsolatban állnak az elkövetés, a releváns esemény konkrét helyével. Ilyen lehet például a megközelítési–menekülési útvonal, a várakozás–figyelés helye vagy a rejtkehely. Nem szabad lebecsülni ezen helyszínek jelentőségét, hiszen nem ritka, hogy ezeken a helyeken is található az elkövetőkre, az elkövetés körülményeire, illetve az elkövetés eszközeire utaló információk, nyomok vagy akár tárgyak, eszközök. Fontos tehát, hogy a konkrét helyszínhez köthető tevékenységet kiterjesztve lehetőség szerint sor kerüljön ezeknek a helyeknek a felkutatására. A leírtak alapján három térbeli összetevőre bonthatjuk a helyszínt:

- a szűkebb értelemben vett helyszín, ahol az adott cselekmény lezajlott, például a lakás, ahová betörték,
- a helyszín közvetlen környezete, például a lakáshoz tartozó lépcsőház, udvar, és
- a helyszín tágabb környéke, például a megközelítési–menekülési útvonal, a várakozás helye.

Kriminálisztikai szempontból a „helyszíni munka” fogalma mindezen területekre kiterjedően összegzi azokat az ismereteket, amelyek alkalmazása hozzásegíti az eljáró hatóságot a múltban lejátszódott releváns esemény kellő mértékű megismeréséhez.

Mielőtt azonban a helyszínre érkező szemlebizottság megkezdené nyomrögzítő tevékenységét, számos elengedhetetlen feladat elvégzése tűnik kötelezőnek. Ezen munkafolyamatokban résztvevők szerint négy csoportra bonthatjuk a helyszíni szemlét megelőző feladatokat:

- az ügyeletek,
- a helyszínbiztosítók,
- a szemlebizottság és
- a nyomozócsoportok feladataira.

6.1.2 A személy- és vagyonőri tevékenység kapcsolódása a helyszíni tevékenységhez

Az eljáró hatóságnak nyújtott segítség, a vele való együttműködés fő területei a személy- és vagyonőri tevékenység szempontjából a helyszíni munkát megelőző feladatok keretein belül találhatóak, melyek elsősorban

- a) a cselekmény, illetve következményeinek észlelése és bejelentése,
- b) a releváns esemény helyének, a helyszínnel a biztosítása, valamint
- c) a folyamatos tájékoztatás, „jelentéstétel” a hatóság illetékes tagjai felé.

¹²⁸ BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet – LAKATOS János – NYILASI Tibor – SZAKÁCS Zsolt – VÍGH András: *Kriminálisztikai alapismeretek*. Rendőrtisztviselői Főiskola, Budapest, 2006. 92.

Esetenként sor kerülhet a hatósági jogkörrel rendelkező személy általi egyéb utasítások végrehajtására, mint például a helyszínen visszatartott személyek őrzése.

ad. a) Ha személy- és vagyonőr tesz bejelentést valamely hatósági intézkedést követelő eseményről, fontos, hogy lehetőség szerint pontos tájékoztatást tudjon adni az alábbi – nem fontossági sorrendben felsorolt – kérdésekre:

- mikor, milyen körülmények között észlelte az eseményt vagy annak következményeit;
 - hol történt a cselekmény, hol található a helyszín, az milyen jellegű (például nyílt területen vagy zárt objektumban van);
 - hogyan közelíthető meg a leggyorsabban;
 - milyen eseményről lehet szó (mi történhetett);
 - folyamatban van-e még az esemény;
 - lát-e személyeket a helyszínen;
 - szükséges-e életmentés, kárelhárítás, közveszély elhárítása, forgalomelterelés;
 - van-e sérült, történt-e ezzel kapcsolatban intézkedés;
 - elfogták-e az elkövetőt, esetleg üldözik-e, vagy van-e olyan információ, amelyet a hatóság az üldözéshez azonnal hasznosítani tud például személyleírás, menekülési irány, gépjárműre vonatkozó adatok;
 - mely cég érdekkörébe tartozik a terület, van-e ott felelős, intézkedésre képes vezető;
- biztosítja-e valaki a helyszínt?

ad. b) A hatósági helyszíni szemlebizottsággal és a nyomozócsoporttal való együttműködés legnagyobb része a helyszín biztosításához kapcsolódik. Tartalmát tekintve egyrészt információszolgáltatást jelent az eljáró hatóság irányába, másrészt olyan feladatok teljesítését, amelyek a munkakörhöz, a helyi viszonyok ismeretéhez, a személyismeret-höz kapcsolódnak (helyek őrzése, illetékes személyek értesítése, a helyszíni munka feltételeinek biztosítása). Ezeket úgy lehet összefoglalni, hogy az észlelt eseményekről és körülményekről, a tett intézkedésekről, a tanúkról, a felelős vagy gyanús személyekről, a helyi körülményekről meg kell adni a szükséges tájékoztatást, titoktartási kötelezettség esetén meg kell jelölni a tájékoztatás megadására jogosult személyt, valamint – a körülményektől függően – részt kell venni a hatóság munkájában a felkérésnek megfelelő mértékben. A téma nagysága miatt arról külön fejezetben kerülnek kifejtésre az elméleti alapismeretek.

ad. c) Könnyen belátható, hogy a releváns események helyén történő munkafolyamat során a személy- és vagyonőri feladatokat ellátó személyeknek képzettségük és helyismeretük alapján kiemelt jelentőségű szerep jut. Joggal elvárható, hogy tudásuk alapján hathatósabb segítséget nyújtsanak a hatóság számára, mint egy kívülálló személy. Információit – a rá vonatkozó titoktartási kötelezettséget is figyelembe véve – a hatóság tudomására kell hoznia, úgymond „munkaköri tudásával” is segítenie kell az események hatóságok által történő megismerését.

6.1.3 A helyszínbiztosítás

Jogi értelemben a helyszínbiztosítás az a rendőri tevékenység, amelyet a rendőr bűncselekmény vagy egyéb esemény helyszínén, a helyszíni szemle előtt, annak során, szükség esetén azt követően a helyszín őrzésére, lezárására, a nyomok biztosítására foganasít.¹²⁹

Kriminalisztikai értelemben pedig a helyszín biztosítása a helyszín változatlan állapotban történő megőrzésre irányuló tevékenységet jelenti. Ez nem egyszerű őrzési, megóvási feladat, sokkal inkább aktív tevékenység, melynek során figyelembe kell venni

- a személy- és vagyonvédelmi szempontokat,
- a közveszély elhárításának érdekében elvégzendő feladatokat, továbbá
- az eredményes helyszíni munka elősegítése érdekében szükséges tevékenységeket.

A **helyszínbiztosítás** során a következő **alapelveket** kell érvényesíteni:

- A helyszínbiztosítást azonnal meg kell kezdeni. A vagyoni tevékenység többnyire arra az átmeneti időtartamra terjed ki, amíg a hatóság ki nem érkezik a helyszínre, és át nem veszi tőle az intézkedést. A helyszínről a továbbiakban nem távozik el, csak indokolt esetben (például a saját szolgálati feladatot – pénzszállítást – folytatnia kell), és a hatóság dönt arról, hogy megbízza-e részfeladatok ellátásával.
- A feladatok végrehajtása az adott ügy konkrét körülményeinek figyelembevételével történjen. Például elsődleges a közveszély-elhárítás, valamint az élet- és vagyonmentés, az elkövető elfogása, a nyomok megóvása.
- A helyszín eredeti állapotát csak indokolt esetben, a lehető legkisebb mértékben szabad megváltoztatni. Ez az elv ütközhet más érdekekkel is, mint például életmentés, tetten ért elkövető elfogása, de lehetőség szerint ügyelni kell arra, hogy a szükségesnél nagyobb mértékű elváltozás ne következzen be a helyszínen.
- Ha a helyszín állapotában elkerülhetetlen módon változtatások történtek, igyekezzünk az eredeti állapotot pontosan megjegyezni, lehetőleg úgy, hogy azt később, a szemle során rekonstruálni lehessen. Röviden: jegyezzük meg ki, miért, hogyan, mit, mikor változtatott meg.

6.1.4 A helyszínbiztosítással kapcsolatos feladatok

A helyszínbiztosítással kapcsolatos feladatokat mint az eredményes munka egyik alapkövét a kriminalisztika sokoldalúan feldolgozta és kimunkálta.¹³⁰

¹²⁹ A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 22. §

¹³⁰ BALLÁNÉ FÜSZTER E. – LAKATOS J. – NYILASI T. – SZAKÁCS ZS. – VIGH A.: *Kriminalisztikai alapismeretek*, i. m. 98–101.

a) Tájékozódás a helyszín körülményeiről, a helyszín behatárolása

Meg kell állapítani, mi történt, fel kell mérni, milyen intézkedésekre lesz szükség, lehetőség szerint be kell határolni a helyszínt. Át kell gondolni, milyen feladatokat, milyen sorrendben célszerű végrehajtani. Szükség esetén az ott tartózkodók rövid kikérdezése útján kell a szükséges információkat megszerezni. Ezen tevékenységünk során tisztázni kell, hogy pontosan milyen cselekmény történt, milyen következményekkel, ki, miért, milyen minőségben (például sértett, tanú, elkövető, ott dolgozó vagy odavetődött kíváncsiskodó) tartózkodik a helyszínen, mit tud a cselekményről, az elkövetőről vagy annak menekülési irányáról, tette-e már valamilyen intézkedést, például a mentőt már értesítették-e. A tájékozódás fontos része a helyszín behatárolása, azaz annak felmérése, hogy a terület mely részei tartoznak a helyszínhez, és hogy hol, milyen teendőink lesznek. Igen körültekintően kell eljárni, hiszen ez azt jelenti, hogy a helyszín megtekintéséhez sokszor be kell mennünk oda. Ilyenkor győződjünk meg arról, hogy nincs-e például a pult mögött – ahová nem láthatunk oda az ajtóból – egy sérült, aki esetleg elvérezhet, ha megállunk az ajtóban, és nem engedünk be senkit, győződjünk meg arról, hogy hol vannak megőrzendő nyomok, anyagmaradványok, egyéb tárgyi bizonyítási eszközök. Csak olyan helyre lépünk, ahol minden valószínűség szerint a cselekmény kapcsán nem keletkeztek nyomok. Semmihez ne érjünk hozzá, ha ajtón kell benyitni, hogy valamely helyiségbe benézhessünk, azt olyan módon nyissuk ki, hogy a rajta lévő nyomok ne semmisüljenek, sérüljenek meg (például zsebnóteszt szorítunk a kilincs hegyére, és így nyitjuk ki az ajtót, ezzel csupán néhány négyzetmilliméternyi felületet érintünk meg olyan helyen, ahol valószínűleg nem is volt nyom), és nagyon pontosan jegyezzük meg, hogy hol jártunk, mit, milyen állapotban találtunk. **Az óvatosságot, figyelmet az is indokolja, hogy maga az elkövető is ott lehet még a helyszínen, és menekülése érdekében támadást is megkísérelhet!** Problémát jelent a közveszély elhárításának kérdése, a tűz- vagy robbanásveszély felfedése is.

b) A közveszély elhárítása, vagyonmentés

Kiemelt fontosságú, hogy több embert vagy akár tömegeket is veszélyeztető körülmények elhárítása elsődleges prioritást élvezzen, például gázszivárgás esetén gázcsap elzárása. A közveszély mértéke mindig az adott helyzetben mérlegelendő. Ügyelni kell arra, hogy az szakszerű legyen, és minél kisebb elváltozást okozzon a helyszínen. A gáz-, vízőmlés elhárításához, áramtalanításhoz ismerni kell az objektum berendezéseit, ez a vagyonőri munkakörrel együtt járó feladat (az őrzött objektum ismerete). Különösen a tűzoltás okozhat problémákat. Ismerni kell a berendezések helyét, a különböző oltási célokra alkalmasságát, kezelésük módját. A helyszínbiztosító addig vegyen részt az oltásban, amíg azt szakemberek át nem veszik, ezután térjen vissza az alapfeladatához, a helyszín biztosításához. Különös gondot kell fordítani a tűz keletkezési okára. Ha ezzel kapcsolatos elváltozások, körülmények figyelhetők meg, azokat gondosan fel kell jegyezni, a tárgyakat biztosítani. A vagyonmentés, a gazdasági érdek, a forgalom helyreállítása másodlagos kérdés, nem mehet sem az életmentés, sem a közveszély elhárítás, sem a bűnügyi érdekek rovására. De lehetőség szerint meg kell kísérelni a nyilvánvalóan menthető vagyon tárgyak biztonságba helyezését is.

c) Életmentés, elsősegélynyújtás, a további károsodások megelőzése

Arra a kérdésre, hogy a közveszély-elhárítás vagy az életmentés elsődleges fontosságú-e egy adott helyzetben, nem adható egyértelmű válasz. Ezt a kérdést elsősorban a közveszély mértéke és minősége dönti el. Az azonban bizonyos, hogy kiemelt fontossággal bír minden, az emberi élet megmentésére irányuló tevékenység. Annak ellenére, hogy az elsősegélynyújtást lehetőleg szakemberre kell bízni, és csak az ő jelenlétének hiányában, kellő ismeretek birtokában végezzük magunk az életmentési, esetlegesen újraélesztési feladatokat. Mivel minden információ fontos lehet, igyekezzünk pontosan megjegyezni a sérült helyzetét, ruházatának állapotát. Olyan módon közelítsük meg, ahogyan azt a tájékoztódnál már ismertettük. Ez az orvosra, mentőkre is vonatkozik: erről a helyszínbiztosítónak kell gondoskodnia. Elkerülhetetlen ilyenkor a helyszín bizonyos mértékű megváltoztatása, de azt a legkisebb mértékre kell korlátozni, és minden változást – azt is, hogy ki okozta – meg kell jegyezni. Ha a sérültet elszállítják:

- fel kell jegyezni nevét, személyi adatait,
- az elszállító orvos, mentőtiszt nevét, a jármű rendszámát,
- melyik egészségügyi intézménybe viszik.

Fel kell hívni a mentők figyelmét arra, hogy bűncselekmény áldozatáról van szó, ezért ruházatát fertőtlenítés nélkül, lehetőleg eredeti állapotában, a testen talált idegen anyagokkal együtt (lehetőleg azok származási helyét megjegyezve) őrizték meg, amíg a nyomozó hatóság azt át nem veszi. Ha a sérült meghallgatható állapotban van, röviden ki kell kérdezni a történt eseményekről, elmondását fel kell jegyezni.

d) Értesítésadás

Ha a vagyonőr nem hagyhatja el a helyszínt, alkalmas személyt kérjen fel erre. Ma már nagy segítséget jelent a mobiltelefon. Ha másképpen nem, a helyszínen lévőkől kérjük el a készüléket, ez esetben magunk tehetjük meg a bejelentést, és mégsem kell őrizetlenül hagynunk a helyszínt. Gyakori, hogy nemcsak a rendőrséget, hanem a mentőket, tűzoltókat, esetleg a polgári védelem szerveit is értesíteni kell. Mindig a leggyorsabb megoldást válasszuk. Ha az objektumot jellege miatt közvetlen vonal köti össze a tűzoltósággal, úgy ezt kell igénybe venni. Legtöbbször azonban az a leggyorsabb, ha minden információt a rendőri ügyeletnek továbbítunk, amelynek módjában áll a többi érintett szervezet tájékoztatni. A szolgálati hely szerint illetékes rendőri szerv telefonszámait (ideértve az esetleges közvetlen riasztási lehetőségeket is) ismerni kell. A 107-es vonalak túlterheltségük miatt nem mindig alkalmasak az azonnali értesítésre.

e) A tettenért elkövető elfogása

Ha az elkövető a helyszínen van, el kell fogni és biztonságos, más személyektől elkülönített őrzéséről gondoskodni kell. Azonban mindig tartsuk szem előtt, hogy semmiképpen se hősökdjünk. A legtöbb esetben érdemes megvárni az erősítést.

f) A nyomon üldözés

Ha az elkövető menekül, lehetőség szerint gondoskodni kell az üldözéséről. Ennek általános feltétele, hogy ismerjük a menekülés irányát, eszközét (például gépjármű rendszáma, leírása). A látott személyekről lehetőség szerint készítsünk minél pontosabb személyleírást. Igyekezzünk megjegyezni a nála lévő tárgyakat (egyrészt azokat, amelyek támadásra alkalmasak, például kés, lőfegyver; másrészt azokat, amelyeket a bűncselekmény elkövetéséhez használt, például feszítővas; vagy azokat, amelyeket az elkövetés során szerzett, például egy festmény). A nyomon üldözés a helyszínbiztosítónak is feladata, ebbe más személyeket is bevonhat. Ellentmondásos helyzetet teremt az egyes vagyoni munkaköri előírásokban leírt azon szabály, hogy az őr felállítási helyét elfogás céljából sem hagyhatja el. Kérdés, az okoz-e nagyobb kárt, ha az üldözést objektumon kívül is folytatjuk, vagy az, hogy elmarad az elkövető elfogása, és így lehetősége nyílik a zsákmány felhasználására, illetve hosszadalmas, költséges eljárás után kerül kézre. A kriminálisztikai álláspont egyértelmű: az üldözést folytatni kell, amíg az elkövetőt el nem fogjuk, vagy az üldözés kilátástalanná nem válik. Akár a helyszínen, akár üldözés közben fogjuk el az elkövetőt, a helyszín biztosítását ezután folytatni kell. Az elfogás sem a helyszínbiztosítást, sem a helyszíni szemlét nem teszi feleslegessé, azokra a bizonyítás érdekében továbbra is szükség van.

g) A tanúk visszatartása, illetéktelen személyek eltávolítása

A felfedező tanút, a sértettet és azokat, akik rajtuk kívül tanúként számításba jöhetnek, vissza kell tartani a helyszíni szemlebizottság megérkezéséig. A vagyoni általi kikérdezésük csak arra terjedhet ki, ami a helyszínbiztosítás, illetve az üldözés (elfogás) megszervezéséhez szükséges, a többi hatósági feladat. Személyazonosságukat meg kell állapítani, legfontosabb adataikat fel kell jegyezni azzal együtt, hogy mire nézve kell tanúként számításba venni őket (az ügy milyen mozzanatáról tudnak). Nyomatékosan fel kell szólítani őket arra, hogy ne beszéljék meg egymás közt az eseményeket, mert ezzel zavart okoznak, a későbbiekben maguk sem fogják tudni, mit tapasztaltak személyesen, és mit hallottak mástól. Részt vehetnek egyes biztosítási feladatokban – például álljanak a helyszínbiztosító által kijelölt helyre, és ott ne engedjenek senkit a helyszínre –, esetleg feljegyezhetik az általuk észlelteket, ilyen módon is elkülöníthetők, és megakadályozható az összebeszélés. Célszerű visszatartani azokat a személyeket is, akik a mentésben, elfogásban stb. részt vettek: különösen, ha a tevékenység együtt járt a helyszín megváltoztatásával (például elsősegély), így a bizottság pontosabban tájékozódhat az eredeti állapotról. **Minden, a helyszínen visszatartott személy figyelmét fel kell hívni arra, hogy ne lépjenek be a lezárt területre, ne fogdossanak össze semmit, ne dohányozzanak, ne rakják le személyes tárgyaikat, azaz magatartásukkal ne okozzanak változást a helyszínen!** Ez különösen fontos abban az esetben, ha például csak a helyiség egyik sarkában tartózkodhatnak, mert más elhelyezésükre nincs mód, például egy pénztárcában történő bűncselekmény esetében. Sajátos problémát jelent az illetéktelenek eltávolítása. Itt olyan személyekről van szó, akik nem voltak jelen az eseményeknél, később, kíváncsiságból vagy éppen ügyintézés céljából jelentek meg. Egyértelmű, hogy semmi keresnivalójuk nincs a helyszínen, ugyanakkor figyelemmel kell

kísérni a magatartásukat. Őket – ha másképpen nem, kikérdezés ürügyén – igazoltatni kell. Előfordulhat ugyanis, hogy a bűntárs vagy eleve a helyszínen marad, vagy később érkezik meg „kíváncsiskodóként”, és megpróbál tájékozódni arról, hogy mit tudunk. Esetleg részt vehet a „mentésben” is azért, hogy nyomokat semmisítsen meg, vagy hátra maradt tárgyakat vegyen magához, zavart keltsen az intézkedések akadályozása céljából stb. Természetesen megteheti ezt maga az elkövető is. Ezeket a gyanús jelenségeket meg kell figyelni, és közölni kell a hatóságokkal. Kézzelfogható esetekben – például észreveszünk, hogy az illető magához vett valamit – vissza kell őt tartani. Előfordul, hogy a tanúk között olyan személy van, aki egészségi állapota vagy halaszthatatlan elfoglaltsága miatt nem maradhat a helyszínen. Indokolt esetben, adataik feljegyzése után kénytelenek vagyunk elengedni őt, de meg kell kérdezni, hogy hol és hogyan érhető el a legegyszerűbb módon. Különösen ezekben az esetekben vehetjük számításba, hogy leíratjuk velük az általuk tapasztaltakat.

h) A helyszín körülhatárolása, a nyomok, az egyéb elváltozások biztosítása

Ha megtörtént a helyszín behatárolása, akkor már tudjuk, hogy mely területet kell lezárni, őrizni, mely területen kell a nyomok, elváltozások megőrzéséről gondoskodni. Az őrzendő terület határait lehetőség szerint – a hibák és tévedések elkerülése végett – minél tágabban kell megvonni, természetesen az ésszerűséget is figyelembe véve. A lezárásnak ki kell terjednie a közvetlen helyszínre, az érkezés–távozás felfedett útvonalára, a kapcsolódó események helyére. A szabadban lévő elváltozások mindig ki vannak téve az időjárás hatásainak. Megóvásukra lehetőség szerint törekedni kell. A nyomrögzítés nem feladata a helyszínbiztosítónak, különösen nem a vagyonőrnek. Ennek nem mond ellent, hogy a megsemmisülésnek kitett dolgokat ne helyezzük biztonságba, illetve – különösen a helyszín megváltoztatásával járó tevékenységek esetében – ne alkalmazzunk rögzítési módszereket. Ha a sérültet elszállítják, méréssel, helyszínvázlattal – ha van a szolgálati felszerelésben fényképezőgép: fényképezéssel – rögzíthetjük az eredeti állapotot. Ez nem okoz semmiféle újabb változást a helyszínen, de sokkal megbízhatóbb, mint az emlékezetünk vagy a leírás (feljegyzés). Feljegyzéseket olyan dolgokról készítsünk, amikor ez is megfelelő képet nyújt, például a gáz főcsap nyitott helyzetben volt, ki és mikor zárta el; a hátsó bejárati ajtó nyitva volt, de a helyszín lezárása érdekében zártuk kulcsra; a helyszíni tájékozódáskor a bejárati ajtótól a jobboldali fal mellett mentünk be a terem közepéig és vissza. Ha valamely tárgyat csak az eredeti helyéről eltávolítással lehet megőrizni sértetlenül (például az elkövető meneküléskor teleszórtá ötezzerekkel a járdát, és hiába takarnánk le, mert nincs megfelelő eszközünk, és szétfújná a szél – akkor tanúk jelenlétében (lehetőleg kesztyűben vagy csipesszel) szedjük össze, számoljuk meg, írjuk fel a sorszámokat, és jegyezzük meg, hogyan helyezkedtek el – különösen, ha valamelyiken például vérfolt is van.

i) A közrend fenntartása

Egyes bűncselekmények helyszínen – részben a cselekmény, részben a helyszín jellege miatt – előfordulhat, hogy tömeg gyűlik össze, torlódás keletkezik a közlekedésben stb. Ez nem csak a helyszíni munkát akadályozhatja, de kialakulhat lincshangulat is, esetleg az

elkövetők hozzátartozói (kapcsolatai) lépnek fel támadólag az elfogott személy kiszabadítása érdekében. Néha elegendő a határozott fellépés, különösen, ha a tanúk vagy az érintett objektum dolgozói is segítséget nyújtanak, máskor – a hatóság, a szükséges erősítés megérkezéséig – jogos védelmi helyzet is bekövetkezhet. A sértettet, a tanút, de még az elfogottat is meg kell védeni, ahogyan a helyszínbiztosító időnként saját maga is veszélybe kerülhet. Ilyenkor a szakmai ismeretekből elsajátított intézkedési formákat kell alkalmazni, és másodrendűvé válik a helyszín változatlanlanságának fenntartása. A hatóságnak tett bejelentésnek ezért kell tartalmaznia, ha ilyen veszélyhelyzet fenyeget, vagy a terület lezárásához nagyobb erő szükséges, annak érdekében, hogy mielőbb segítség érkezzon.

j) Jelentési kötelezettség

A rendőri munkában a helyszínbiztosítónak mindig jelentést kell készítenie. A vagyongőr erre akkor köteles, ha munkaköri szabályokban ezt előírják számára. A jelentéstétel során általános szabálynak tekintendő, hogy el kell különíteni egymástól a tényeket, tehát mindazt, amit megállapítottunk, amit intézkedtünk, ami történt, és a saját véleményünket vagy például a gyanús jelenségekről tett megfigyeléseinket. Ha figyelembe vesszük a kriminálisztika, a krimináltaktika ajánlásait, akkor kötelezőnek tekinthetjük, hogy a vagyongőr a helyszínbiztosításról készítsen megbízható feljegyzést, amelynek segítségével – akár írásban is – tájékoztatni tudja a hatóságot, illetve később tanúvallomást tud tenni. A vagyongőrnek szóbeli „jelentéstételi” kötelezettsége is van az alábbiak vonatkozásában:

- a helyszínre érkező rendőrt (helyszínbiztosító járőrt) tájékoztatni kell az addig történekről, hogy a helyszínbiztosítás szakszerűsége, folyamatossága ne szenvedjen sérelmet;
- ugyanígy tájékoztatást kér a szemlebizottság vezetője is;
- végezetül a munkaköri leírásnak megfelelően be kell számolnia a feletteseinek is.

A tájékoztatás (jelentésadás) tartalmi szempontjai a következők:

- kinek a felhívására, utasítására – vagy saját észlelése alapján – kezdte meg a helyszínbiztosítást;
- mikor érkezett a helyszínre, milyenek voltak a látási, időjárási viszonyok?;
- kiket talált a helyszínen (sértett, tanú stb.);
- milyen halaszthatatlan intézkedéseket tett (elsősegély, elfogás, tűzoltás stb.);
- volt-e sérült, milyen intézkedés történt vele kapcsolatban (hová szállították stb.);
- a helyszínbiztosítás megkezdését követően ki, milyen változtatást végzett és miért, továbbá miről tájékoztatták, hogy megérkezése előtt történt-e változtatás;
- megérkezéskor milyen állapotban volt a helyszín (nyílászárók, kulcsok, világítás, biztonsági berendezések helyzete, állapota, jellegzetes illat: például benzin, vegyszer, füst stb.);
- milyen nyomokat, elváltozásokat biztosított (esetleg rögzített) és hogyan;
- kik viselkedtek gyanúsán, gyanúját mire alapozza;
- kit, mikor és hogyan értesített az eseményről (hatóságokat, feletteseit stb.)?

6.2 Krimináltechnika

A krimináltechnika kapcsán elmondható, hogy elsősorban a tárgyi bizonyítási eszközökkel kapcsolatos feladatok tartoznak tárgykörébe. Olyan területeket ölel fel, amelyek a nyomok, anyagmaradványok, tárgyak, eszközök biztosításával, felkutatásával, rögzítésével, csomagolásával és kiértékelésével foglalkoznak. A helyszínbiztosításhoz, a helyszín szemléjéhez több ponton is kapcsolódó krimináltechnikai ismeretek közül a személy- és vagyonőr számára elsősorban a nyomok, anyagmaradványok biztosítása, állapotuk megőrzése, valamint a tárgy- és személyleírás kérdései tartalmazznak fontosabb ismeretanyagokat.

6.2.1 A krimináltechnika ágazatai

1. kriminalisztikai fényképezés
2. nyomtan
3. daktiloszkópia
4. kriminalisztikai ballisztika
5. igazságügyi írásvizsgálat
6. igazságügyi okmányvizsgálat
7. anyagmaradványok igazságügyi fizikai–kémiai–biológiai vizsgálata
8. krimináltechnikai csapdák, jelző- és riasztóberendezések
9. személyleírás
10. bűnügyi szolgálati kutya alkalmazása
11. bűnügyi nyilvántartás

6.3 A helyszín-, a személy- és a tárgyleírás alapvető szabályai, alkalmazásuk a vagyonőri munkában, a felismerésre bemutatás

6.3.1 Helyszínleírás

A vagyonőri munka során alapvetően csak a helyszín pontos helyének meghatározására van szükség annak érdekében, hogy a hatóság tagjai vagy más illetékes személyek minél előbb odaérjenek, kizárva az eltévedés lehetőségét. Ennek érdekében az adott személyeket tájékoztatni kell a helyszín pontos helyéről, ha lehet, meg kell adni a címet, nyílt területen esetlegesen földrajzi fekvését, így meghatározva a tájékozódási pontokat. Szükséges részletességgel és pontossággal kell leírni a helyszín összetevőit, domborzati viszonyait, a természetes és mesterséges tereptárgyakat. Objektumok, lakóházak esetén a hozzá tartozó helyiségeket, kert- vagy udvarrészeket, az elemek egymáshoz való viszonyát. Szükség szerint a helyszín állapotát is rögzíteni kell olyan részletességgel, hogy az annak alapján rekonstruálható legyen. A helyszín szempont-

jából fontos tárgyakat, nyomokat, elváltozásokat pontosan, lehetőleg azonosításra alkalmas módon kell leírni.

A releváns objektumok megfigyelését a megfigyelést végző személy **egyéni adottságain** túl – például élesen vagy homályosan lát távolra – külső körülmények is befolyásolhatják. Ezek lehetnek az **észlelés időtartama**, az **észlelés körülményei** (látási viszonyok, távolság, észlelés iránya), **észleléskori egyéb történések**, esetleges zavaró körülmények. **Ezeket hívjuk észlelést befolyásoló körülményeknek.** Ezek a tényezők nagymértékben befolyásolják, hogy milyen lesz az észlelt objektum pszichikai lenyomata, milyen lesz magának az észlelésnek a minősége. Más szavakkal kifejezve, milyen pontos személy- vagy tárgyleírás várható az észlelőtől. Ahhoz, hogy megfelelő szintű és információ-gazdag leírást tudjunk készíteni egy adott objektumról, törekedni kell arra, hogy az észlelés, a megfigyelés során tudatosan szemrevételezzük a személyeket és a tárgyakat. Az esetek túlnyomó többségében csak koncentrált odafigyeléssel sikerülhet olyan emlékkép rögzítése, amelynek segítségével a kérdéses objektumról jó színvonalú leírás készíthető.

6.3.2 Személyleírás

Kriminálisztikai szempontból a **személyleírás a személy külső ismérveinek, ismertetőjegyeinek, jellegzetes szokásainak, ruházatának egységes megjelölések segítségével, felismerésre alkalmas módon történő, írásbeli rögzítése.**

Bár általánosan ismert, hogy nincs két olyan ember, aki azonos ismérrendszerrel rendelkezik, külső megjelenésében, szokásaiban, gesztusaiban és reflexcselekedeteiben teljesen egyforma lenne, ennek ellenére a személyleírás a legkritikább esetben lehet alkalmas személyek azonosítására. A legalapvetőbb probléma ezen a területen az, hogy egy vizuális emlékképet kell úgy elmondani, hogy az mindenki számára ugyanazt jelentse. Más szavakkal, akkor lenne sikeres egy adott személyről készített leírás, hogy ha a személyleírás alapján kellene megrajzolni egy adott személyt, mindenki ugyanolyan rajtot készítené. Ez nehezen elképzelhető. Azonban ha egy adott személyről készült leírás tartalmaz olyan, csak az adott egyénre jellemző különös ismertetőjelet, amely alapján meghatározható az, hogy kiről készült a személyleírás, akkor van lehetőség az adott személy azonosítására, azaz hiteles kiválasztására is. A személyleírás kriminálisztikai jelentősége abban áll, hogy szűkíti a számításba vehető személyek körét, hozzásegít minket ahhoz, hogy esetleg más kriminálisztikai módszer segítségével, alkalmazásával sikeresen behatároljuk vagy meghatározzuk az elkövető személyét. Ezért nagyon fontos, hogy a személyleírás készítése során betartsuk azokat a kriminálisztikai ajánlásokat, amelyek segítenek a lehetséges információk összegyűjtésében.

Az ember ismérvei között vannak olyan tulajdonságok, melyek **viszonylag állandók**, amelyek gyorsan vagy lassabban **változnak**, illetve nehezen vagy könnyen **változtathatók**. Utóbbira példa a bajusz lenyírása, a hajszín megváltoztatása. Az állandó ismérvekre a személyleírás készítése során természetesen nagyobb gondot kell fordítani, de nem hanyagolhatók el egyéb tulajdonságok sem, különösen, ha a bűncselekményt követően

rövid időn belül kell a keresett személyt felismerni. Meg kell figyelni a különös, feltűnő ismertetőjegyeket, a ruházatán lévő jellegzetességeket, a nála lévő tárgyakat. Ezek teremtik meg a rövid időn belüli felismerés lehetőségét. **Különös ismertetőjelnek** nevezünk minden olyan testi változást, amely egyedi jellegénél fogva alkalmas a személy felismerésére, könnyen nem változtatható meg, nem tüntethető el (anyagjegyek, műtéti hegek, tetoválások, csonkolások, anatómiai hibák). Sokszor találkozhatunk olyan különös ismertetőjelekkel, amelyek rövid ideig ugyan, de fontosak lehetnek (egyedileg nyírt frizúra). Ekkor ezek leírására is szükség van. Fontos az arc kiegészítő elemeinek – bajusz, szakáll, szemüveg – a leírása.

A személyleírás általános elvei közé tartozik a **rendszeresség**, az **egységes és egyértelmű megjelölések** használata. Ezek figyelembevételével egy adott személy külső ismérveinek leírásánál lehetőleg az alábbi sorrendben – azaz az általánosabb ismérvektől az egyedibb jellegzetességekig haladva – rögzíteni kell az alábbiakat:

- a személy látszólagos és valódi életkorát,
- nemét,
- bőrszínét,
- testalkatát, testtartását,
- magasságát, testsúlyát,
- a vállak, a törzs és a végtagok jellegzetességeit,
- haja színét, sűrűségét, frizuráját,
- egyéb arcszőrzetét,
- fej- és arcformáját,
- a homlok szélességét, magasságát,
- a szemöldök és a szem formáját, színét, a szemrés alakját, a szemek egymáshoz viszonyított helyzetét,
- az orrgyök, az orrnyereg és az orrhát tulajdonságait,
- a szájrés nagyságát, irányát, az ajkak vastagságát, formáját,
- az áll és a fülek nagyságát, formáját,
- beszédét (beszélt nyelv, nyelvjárás, tájszólás),
- mozgását,
- fejtartását, gesztikulációit, mimikáját.

A személyleírás készítésekor érdemes olyan egyértelmű kifejezéseket használni, amelyek minden személy számára ugyanolyan jelentéstartalommal bírnak. Ez nem könnyű feladat, így a kriminalisztika kidolgozott egy egységes személyleírasi szöveget, melynek alkalmazása megkönnyíti a megfelelő kifejezések megtalálását, használatát, egyértelművé teszi, mire gondolt a személyleírást adó személy, valamint segítséget nyújt harmadik személyek számára a sikeres felismeréshez.

Sajátos eszköz a bűnüldözés területén a személyleírás területéhez köthető arcképkészítés. Ennek a módszernek az alkalmazása történhet

- számítógépes szoftverek segítségével, amelyek képesek adott személy öregítésére, valamint könnyen változtatható tulajdonságainak figyelembevételével arckép-változatok készítésére, és

- grafikus igénybevételével, aki az egyedi jellegzetességek (hegek, szemölcsök) feltüntetésére is képes.

A személyleírást szükség esetén ki kell egészíteni a **ruházatra** vonatkozó adatokkal is.

6.3.3 Tárgyleírás

A tárgyleírás egyik legfontosabb alapelve, hogy úgy kell a tárgyat leírni, jellemezni, hogy az egyértelműen felismerhető, azonosítható legyen, azaz a többi tárgy közül megbízhatóan kiválasztható legyen. Ez a feladat egy feszítővas, egy ujjnyom esetében megoldhatatlannak látszik. A kriminálisztikai munka során ezeket a tárgyakat a későbbi felismerés érdekében általában számokkal látják el, melyet a csomagoláson is feltüntetnek. Ezen a számon „fut” tovább az eljárás során az adott tárgyi bizonyíték. Ha lehetőségünk van egyértelműen megjelölni, mely tárgyról van szó – például egy számla, egy pénz, egy okmány esetében segít a száma, technikai eszköz esetén fontos a gyártási szám –, akkor lehetőség szerint azt kell megjegyezni, rögzíteni. Iratok esetén érdemes megjegyezni a fontosabb bejegyzéseket, a szövegtartalmat. Egyéb esetekben a látott, észlelt tárgyak kapcsán a körülményektől függően meg kell figyelni a tárgy méretét, színét, formáját, esetleg gyártmányát, típusát, állapotát, használati fokát, általános és egyedi jellemzőit vagy ismertetőjeleit, értékét, tulajdonosának vagy használójának nevét és címét, valamint hogy mikor használták azt utoljára. Természetes, hogy általában csak a legalapvetőbb adatokat sikerül megfigyelni egy adott tárgy vagy eszköz vonatkozásában. A leírtakra kiváló példa lehet a személygépkocsi mint megfigyelt, észlelt objektum. Az adott gépjármű esetében értelemszerűen a rendszám lehet a legfontosabb ismertetőjel, de ne felejtjük el, hogy az könnyen változtatható. Érdemes ezért egyéb jellemzőit is megjegyezni a közlekedési eszköznek. Színe, típusa, felépítménye, tartozékai, kiegészítő alkatrészei, mennyire volt koszos, világított-e rendszeren minden lámpája, mennyi ideig volt megfigyelhető, mennyi ideig parkolt adott helyen, merről jött, milyen irányba távozott, látta-e már korábban is a környéken vagy esetleg máshol, hányan ültek benne és hol, azok személyleírása stb.

6.3.4 Felismerésre bemutatás

Míg a személy- és tárgyleírás esetében egy pszichikai képet kell szavakba önteni, addig a felismerés során a rögzített vizuális emlékképet kell egy másik, optikai úton észlelhető képpel összehasonlítani. Ez talán könnyebb feladatnak tűnik, amit erősít az a sokszor hallható mondat is, hogy „nem tudom elmondani, hogy nézett ki, de felismerném, ha látnám!” Az emlékképek „előhívását” élőben vagy hordozón (például fénykép, videofelvétel) bemutatott személyekkel vagy tárgyakkal próbáljuk meg elérni.

A személyfelismerésnél általában az összképre, illetve az állandó ismérvekre kell figyelni, hiszen sok esetben a személyek kisebb nagyobb mértékben megváltoztak. Segíthet

az összehasonlítás során, ha keressük az eltéréseket a korábban észlelt és a most látott „képek” (személyek) között, még akkor is, ha a sok eltérés következtében negatív lesz az eredmény. A legfőbb összehasonlítási pontok lehetnek a fej formája, az orr és ajakrész aránya, az arc magassága, szélessége, formája, a hajhatár, a szemöldök formája és jellege, a szemek távolsága, a szemréstengely iránya, az orr szélessége és elhelyezkedése, az áll formája, osztottsága, a fülek formája és helyzete.

Tárgyak felismerése során azok egyedi jellegzetességeire kell koncentrálni, az eltérések kizárhatják az azonosságot.

7. FEJEZET

Intézkedések rendkívüli események bekövetkezésekor

A társadalmi–gazdasági élet szereplőinek felismert, tudatos követelményévé vált a **folyamatos üzemvitel, illetve működés** fenntartása, amely ma már egy szervezet eredményességének, piaci megítélésének egyik domináns eleme.

A folyamatos működés átmenetileg sem nélkülözhető, különösen a „**létfontosságú rendszerek és létesítmények**”, a **kritikus infrastruktúrák** tekintetében, gondoljunk például az egészségügyre, a tömegközlekedésre, a hírösszeköttetésre vagy az ivóvízellátásra.

Egy mindenkor biztonsági rendszer központi célkitűzése a működés biztonságát negatívan befolyásoló tényezők, a potenciális veszélyeztetettség, a nem kívánatos események, a kockázatok kialakulásának megelőzése, illetve visszaszorítása. A biztonsági szakterület egyik alapvetése a rendkívüli események definiálása, a kapcsolódó intézkedések komplex tervezettségére, egyben az azonnali döntésekre, a vonatkozó tervezett eljárások bevezetésének meghatározó tényezője.

7.1 A rendkívüli esemény fogalma

A rendkívüli esemény a szokásos folyamatoktól, eseményektől eltérő, olyan nem várt állapot, helyzet, amely esetenként dominóhatást kiváltva,

- a rendeltetészerű, szokásos működést akadályozza,
- veszélyezteti vagy károsítja
- az élet- és vagyonbiztonságot,
- az alapvető életfeltételeket, a lakossági ellátást,
- a természetes és mesterséges környezetet, a természeti értékeket,

ezért megelőzése, enyhítése vagy felszámolása, az eredeti állapot helyreállítása tervezett intézkedéseket, beavatkozást tesz szükségessé.

Dominóhatás alatt azt értjük, hogy ha a bekövetkezett esemény eskalálódik, azaz további, más területre, tevékenységre is kiterjed, ott újabb, kapcsolódó rendkívüli eseményt, súlyosabb következményeket vált vagy válthat ki, illetve azok bekövetkezésének lehetőségét megnöveli.

A fenti megfogalmazás egyértelműen egyfajta **kockázatra, veszélyhelyzetre** vonatkozik, azonban ha abból indulunk ki, hogy a meghatározás a szokásostól való eltérésekre alapul, az már nem egyszerűsíthető le kizárólag a veszélyhelyzetekre. Hajlamosak vagyunk

elsősorban csak az objektív, a nem emberi tényezőkre visszavezethető elváltozásokat rendkívüli eseménynek tekinteni. Egy szolgáltatást teljesítő személy- és vagyonőr viszonylatában azonban az a kérdés, hogy mi és milyen mértékben tekinthető szokásostól eltérőnek, azaz csak a jelentős elváltozások, nagyobb volumenű veszélyt jelentő események rendkívüliek, vagy minden eltérés annak minősíthető. Ha a szakmai praxisban kialakult jelentési kötelezettségekből indulunk ki, akkor a rendkívüli eseménynek nincs jelzője – jelentéktelen vagy jelentős mértékű –, csak ténye.

A rendkívüli eseményt mint okot és annak valamennyi következményét, azaz a megtett intézkedések folyamatát, a kapott utasítások végrehajtását, az utóbb bekövetkezett további eseményeket mint okozatot jelenteni kell az előírt címzetteknek, a megbízónak, ügyeletnek stb. A rendkívüli esemény bekövetkezhet a **megbízó relációjában**, például az őrzött–védett terület fizikai állapotával összefüggésben, ilyen lehet bármely meghibásodás, elhasználódás, amely hatással van a védelmi szintre.

A vagyonvédelmi szolgáltató felelősségi körében elsősorban az intézkedésre okot adó észlelések, jogsértések, majd a megtett intézkedések bírnak jelentőséggel. A szerződő feleken kívül más szervek és személyek megjelenése és tevékenysége lényeges eseménye a szolgáltatásnak, ilyennek minősíthető a különböző hatóságok helyszíni ellenőrzése.

7.1.1 A katasztrófák

A katasztrófa hatását, nagyságrendjét tekintve **rendkívül súlyos** következményeket kiváltó rendkívüli esemény. Fogalmi körének meghatározása folyamatosan fejlődött ki a már korábban is ismert természeti tényezőkhöz képest, a különböző mérvű emberi beavatkozás kiemelkedően veszélyt jelentő hatásaival kiegészülve.

A **katasztrófa fogalmát** a következőképpen taglalja a vonatkozó jogszabály:¹³¹

- a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely
- emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket
- olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja,
- hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja
- az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.

¹³¹ A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény

7.2 A rendkívüli események csoportosítása

A rendkívüli események – elsősorban a veszélyhelyzetek okaira, jellegükre, következményeikre figyelemmel – a következőképpen csoportosíthatók:

a) Természeti katasztrófák

A szélsőséges körülményeket, hatásokat, a károkat elsősorban elemi csapások, a szabályozatlan természeti erők okozzák, mint:

- rendkívüli időjárási, meteorológiai jelenségek (vihár, szélvihar, villámcsapás, tartós esőzés, felhőszakadás, jégeső, hóesés, hófúvás, lavina, extrém magas-alacsony hőmérséklet, aszály, fagykár, napkitörés),
- tűz, tűzvész (természeti erők következtében vagy emberi tevékenység hatására),
- árvíz, belvív,
- földrengés, földcsuszamlás,
- biológiai eredetű események (járvány, fertőzés, rovarveszély).

b) Ipari balesetek, káresemények

A közvetlen környezetben vagy a létesítményekben potenciálisan bekövetkező ipari **balesetek** lehetősége általában a megnövekedett társadalmi és technikai fejlődés következménye. Így különösen kitüntetett jelentősége van a megelőzési tevékenységnek az alábbiakkal kapcsolatosan:

- közművek meghibásodása (víz, áram, gáz, fűtés, távbeszélő),
- baleset, baleseti veszélyhelyzet, haláleset az őrzött területen vagy közvetlen közelében,
- kontrollálatlan reakció (csőtörés, repedés, hőmérsékletváltozás),
- havaria, tűzveszély, tűzeset, gyújtóhatás, robbanás, (gáz, por, PB palack, túlhevülés, talált szerkezet),
- veszélyes hulladék kezelési szabályok megsértése,
- közlekedési (közút, vasút) baleset,
- elektrosztatikus kisülés valószínűsége,
- nukleáris esemény,
- környezetszennyezés, környezetkárosítás (víz, ivóvíz, élővíz, felszín alatti, feletti vizek, levegő, talaj),
- veszélyes anyag kiáramlása, kijutása (mérgező, maró, sugárzó, radioaktív, éghető, biológiai, füst),
- káresemény (megbízó, harmadik személy sérelmére).

c) Az infrastruktúra működési zavara

A korszerű, modern létesítmények, technológiák üzemeltetési feltételeihez elengedhetetlen a **kiszolgáló infrastruktúra** folyamatos működése, ugyanis az esetleges zavarok súlyos következményeket eredményezhetnek, így:

- közmű – vezeték – súlyos meghibásodása, tartós kimaradása és következményei (áramkimaradás, vezetékszakadás, víznyomás jelentős csökkenése, vízszolgá-

- tatás tartós leállása, csőtörés, gáznyomás jelentős csökkenése, gázszolgáltatás tartós leállása, gázömlés, csatornadugulás, informatikai rendszer leállása),
- üzletmenet folytonosság leállása, megszakadása,
 - a közlekedés ellehetetlenülése a közvetlen környezetben, a közút járhatatlansága következtében megközelíthetlenség, a teher-, és személyforgalom leállása, zavarása.

d) Bűncselekmények, szabálysértések

Elsősorban a **szándékosan** elkövetett **bűncselekmények** vagy **szabálysértések** okozhatják a létesítmények működésének jelentős zavarát, például a lopás különböző elkövetési formái, mint a gyakorivá vált kábellopás, vagy egyediségében a közveszéllyel – bombariadóval – fenyegetés egyaránt különösen káros következményeket okoz vagy okozhat.

A személy- és vagyonőr **leggyakrabban vagyon elleni** bűncselekmények vagy tulajdon elleni szabálysértések (lopás, rongálás) elkövetésekor intézkedik létesítmények őrzésekor, de észlelheti például beléptetéskor közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés elkövetését.

e) Társadalmi, politikai események

Az őrzött létesítmény működésére hatást gyakorolhatnak társadalmi, politikai, szociológiai jellegű események, például a közvetlen közelében megtartott nagyobb létszámú rendezvények, ünnepségek, demonstrációk, a gyülekezési jog gyakorlása, amelyek nem minden esetben előre bejelentettek, tervezettek.

Egy hosszabb ideig tartó tömeges sportrendezvény például akadályozhatja az ingatlan megközelítését, egy ellentétes érzelmet kiváltó tömeges rendezvény kapcsán bekövetkezhetnek fizikai atrocitások, rongálások.

f) A szolgáltatás-telejesítés eseményei

Az itt felsoroltak nem a hagyományos rendkívüli események közé sorolhatók, viszont a szolgáltató körében létrejövő egyes események és a **vagyonőr intézkedései** esetenként jelentős következményeket generálhatnak. Ilyen lehet például:

- arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazása, kényszerítő eszköz használata, személyes szabadságot érintő intézkedés (elfogás, visszatartás),
- a megbízó azonnali végrehajtást igénylő, fontos utasítása,
- a szolgáltatás teljesítését akadályozó körülmény, tényező (a szerződés szerű létszám hiánya, ittasság a szolgáltatást teljesítő vagyonőrök körében),
- ellenőrzés a hatóság (rendőrség, munkaügyi felügyelet stb.) megbízó részéről,
- a létesítmény közelében tömeges összejövetel, csoportosulás észlelése (létszám, összetétel, magatartás),
- gyanús körülmények (megfigyelés, követés).
- közérdeklődésre számottevő esemény, tömegkommunikációs munkatársnak információs igénye, közérdekű adatra hivatkozással.

7.3 A rendkívüli eseményekkel kapcsolatos intézkedések jellemzői

A biztonsági szolgáltatások hatékonysága szempontjából kitüntetett jelentősége van a rendkívüli eseményekhez fűződő tevékenységnek:

- a) a célirányos **megelőző** munkának, amelynek elemei dominánsan jelen vannak a jól meghatározott szolgáltatási követelményeket valóra váltó előerős őrzés és biztonságtechnikai eszközök alkalmazásakor, a személyes felelősségre visszavezethető, dokumentált eljárások, intézkedések megtételének;
- b) a biztonsági **kockázati tényezők feltárásának**, a helyzetértékelés és elemzés nyomán tett megelőző intézkedéseknek, amelyek lehetnek egyedi utasítások, jelentősebb ügyben normatív rendelkezések;
- c) a **szabályozás hozzáférhetőségének**, a dokumentáció – az ide sorolható tervek, egyedi és normatív rendelkezések – ismerete szinten tartásának, a munka- és tűzbiztonsági jogszabályokban előírt oktatások és gyakorlatok megtartásának, annak elérése, hogy minden érintett munkatárs magas szintű felkészültséggel rendelkezzen, amely szabályozza tevékenységüket és magatartásukat bármely működési zavar, veszélyhelyzetek esetén;
- d) az előzőekben létrehozott állapot, feltételrendszer folyamatos, célirányos és szükség szerint differenciált **ellenőrzésének** és az ellenőrzési tapasztalatok felhasználásának;
- e) ha a megelőző intézkedések ellenére a rendkívüli esemény mégis bekövetkezett, akkor a vonatkozó **tervekben** rögzített mentési, kárelhárító és kárenyhítő feladatok végrehajtásának;
- f) a rendkívüli esemény **kivizsgálásának**, az értékelő jelentésbe foglalásának, az így szerzett tapasztalatok felhasználásának a korrekciós döntések és az oktatás-továbbképzés során, az esetleges személyes felelősség, illetve a kár mértékének megállapításának, de a kiemelkedően tevékenykedők elismerésének is.

7.3.1 A rendkívüli események bekövetkezésekor teendő intézkedések

Rendkívüli események alkalmával az intézkedések és sorrendjük – a helyszín ellenőrzésén, az esemény megállapításán, az információk pontosításán alapulva – az esemény **veszélyeztetettségi fokához igazodva** – a következő:

- a) életveszély elhárítása, elsősegélynyújtás,
- b) vagyonmentés, közveszély elhárítása,
- c) jelentések, információk továbbítása,
- d) a kapott utasítások, további szükséges intézkedések végrehajtása,
- e) összefoglaló jelentés készítése a rendkívüli eseményt követően.

Nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy a fenti sorrend nem dogma, nem egy statikus elemekből álló rendszer, hanem a mindenkori helyzetnek megfelelő dinamikus folya-

matról van szó, amelynek során mindig a speciális helyzet által megkövetelt sorrendben kell az egyes feladatokat teljesíteni.

Egyszerű példával élve:

- ha a tűz kis kiterjedésű, saját erővel eloltható, akkor az oltást követően az eloltott tüzet kell bejelenteni a tűzoltóságnak,
- ha viszont olyan nagyságrendű, hogy ez nem lehetséges, akkor azonnal a tűzoltóságot kell értesíteni, és csak ezt követően lehet megkezdeni a lehetséges oltási–mentési intézkedéseket.

7.4 Életveszély elhárítása, elsősegélynyújtás

Jelen fejezet nem hivatott az életmentés, elsősegélynyújtás taglalására, ugyanakkor szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy elsődleges, minden mást megelőző feladat az emberi élet megóvása, a segítségnyújtási kötelezettség teljesítése, amelynek elmulasztása bűncselekményi tényállásban szankcionálva van.

Általános szabály, hogy a sérülteket – az elsősegélynyújtás, életmentés szabályai szerint – ki kell vinni a veszélyeztetett területről, a kijelölt elsősegély helyen meg kell kezdeni ellátásukat, biztosítva a keringés és a légzés fenntartását, ezzel egy időben értesíteni kell a mentőszolgálatot.

7.4.1 A kiürítés

A kiürítés az ingatlan fizikai, működési sajátosságai alapján kidolgozott, tervben rögzített komplex **intézkedés együttes**, amelynek célja az **életveszély** megelőzése, elhárítása, az egészség megóvása.

A **tűzrendészeti és munkabiztonsági jogszabályok** és a bennük foglaltak alapján készített helyi **dokumentáció** – tűzvédelmi szabályzat, tűzriadó- és menekítési **terv** – rendszeres gyakoroltatásával érhető el az ingatlan pánikmentes, kellően gyors kiürítése.

A **menekülési utak és vészkijáratok** követelményeit a vonatkozó munkavédelmi jogszabályok tartalmazzák. (Például méretek és más műszaki paraméterek, haladási sebesség, kiürítési időtartam stb.) A tervszerű kiürítés eredményes végrehajtásának meghatározó feltétele a menekülési útvonalak akadálymentességének a biztosítása.

Fontos követelmény, hogy áramtalanítás előtt ki kell üríteni a liftet, fel kell készülni az esetleges meghibásodására, a kézi működtetéssel történő mentésre, ezért is tilos kiürítéskor a lifteket igénybe venni.

A menekítés a helyismerettel rendelkező, kijelölt **felelősök irányításával** történjék, akik szükség esetén a helyismerettel nem rendelkezőket megnyugtathatják. A terület csoportos elhagyása lehetőséget nyújt arra, hogy az együtt haladók egymásnak segíthessenek.

Az ügyfélfogadást lebonyolító, nagyszámú látogatót fogadó szervezetek esetében különösen ügyelni kell arra, hogy ne jöjjön létre pánik, fokozott figyelmet igényel a mozgásképtelenek vagy mozgásban korlátozottak elsők közötti távozásának elősegítése.

Közölni kell a helyszínen tartózkodókkal a kiürítés okát, a menekülés irányát, szükség esetén a földszinti ablakokon át is lehet távozni a gyorsítás érdekében.

Kiürítés esetén az előre meghatározott helyen – a tartalékvezetési ponton – a **vezetésnek folytatnia kell** a rendkívüli eseménnyel kapcsolatos feladatainak teljesítését, továbbá az eseménnyel, a kiürítéssel nem érintett munkaterületek vezetését, irányítását.

A kijelölt felelősök ellenőrzik a **gyülekezési helyen** munkavállalók létszámát, majd jelentéseik alapján lehet intézkedni a rendelkezésre álló létszám feladatairól, a további tevékenység koordinálásáról, különösen a lehetőségek keretein belül az anyagi javak mentéséről.

Lényeges intézkedése a kiürítésnek, hogy az üresnek tekintett létesítményt ellenőrizni kell, meg kell állapítani, hogy mindenki elhagyta, csak ezt követően állíthatjuk bizonyossággal, hogy ez valóban megtörtént. Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy ennek az a feltétele, hogy az ellenőrzést végrehajtók valamennyi nyílászárón akadálytalanul át tudjanak menni, gyorsan haladassanak helyiségről helyiségre, ezért célszerű, hogy a kulcsokat – ha van, a generálkulcsot – vigyék magukkal a kiürítést ellenőrzők.¹³²

7.4.2 A vészleállítás

Ha az infrastruktúra, a közművek, az energetikai hálózat, a gépek, eszközök működtetése veszélyhelyzetet okoz, vagy azt fokozza, az egyes ingatlanokra, berendezésekre vonatkozó külön **utasítás szerint** kell leállítani azokat.

A felelős és jogosított személyek a vonatkozó külön technológiai utasítás szerint hajtják végre az áram-, gáz-, víz- és hőszolgáltatás, az informatikai hálózat azonnali lezárását.

7.4.3 A visszatelepülés

A rendkívüli esemény felszámolását követően kerülhet sor a szokásos üzletszerű tevékenység folytatására.

A veszélyhelyzet megszűnésének megállapítása az ügyben illetékes szakember, hivatalos személy feladata, akinek nyilatkozata alapján történhet meg a visszatelepülés. A visszatelepülésre, az ingatlanba történő belépésre, a szokásos tevékenység folytatására vonatkozó utasítást a kiürítés elrendelésére jogosult személy adja ki.

Az elektromos és gázvezetékek, más hálózatok csak a működőképességük ellenőrzése után használhatók, valamint ha az esemény a vízhálózatot érintette, a vezetékes víz megnyitása csak a hatóság engedélye alapján történhet meg. Átázott elektromos készülékeket, a gázkazánt, fűtő eszközöket üzembe helyezés előtt szakemberrel meg kell vizsgáltatni.

¹³² Történt olyan eset, amikor több dolgozó gondosan bezárta szobája ajtaját, így a kulcs odavitele jelentős idővesztést okozott.

Romosodás előfordulásakor különösen vigyázni kell arra, hogy a romok mozgatása újabb omlást idézhet elő. Ezért ehhez a munkához indokolt esetben szakember segítségét kell igénybe venni.

Veszélyesnek minősített, ezért lezárt helyiség nem nyitható fel, oda tilos a belépés.

7.5 Vagyonmentés, közveszély elhárítása

Anyagok, eszközök, tárgyak mentését csak abban az esetben szabad elkezdni és végrehajtani, ha emberélet és testi épség már nem kerülhet veszélybe.

A vagyonmentési intézkedések egy része értelemszerűen szerepel az előzőekben taglalt kiürítés teendői között (például vezetékek, hálózatok, berendezések lezárása, kikapcsolása, nyílászárók hozzáférhetősége).

A **terveknek** megfelelően biztosítani kell a hivatalos és más intézkedő személyek munkafeltételeit, a létesítménybe történő bejutásukat, az azon belüli mozgási, közlekedési lehetőségeiket és az alkalmazott technikai eszközök – gépjárművek, fecskendők – települési helyét.

A kitérő rendvédelmi, katasztrófaelhárító szerv képviselőjét – rendőrt, tűzoltót, mentőket – a mentési tervben meghatározott személynek vagy az általa kijelölt munkavállalónak kell tájékoztatni a következőkről:

- a rendkívüli esemény kezdete óta lezajlott eseményekről,
- a létesítmény jellemzőiről, a veszélyes anyagokról, folyamatokról,
- a helyszínrajz átadásával egyidejűleg a vezetékek, hálózatok, oltókészülékek, tűzcsapok helyéről,
- az épületben tartózkodók létszámáról, összetételéről,
- a megtett és folyamatban lévő intézkedésekről.

A továbbiakban rendvédelmi, illetve a katasztrófaelhárító szerv képviselője intézkedik, akinek utasításait mindenki köteles betartani.

A veszélyeztetés továbbterjedésének megakadályozása, a kárelhárítás és károenyhítés, majd a működés mielőbbi helyreállításának feltétele az esemény felszámolásában eljáró hatósági és funkcionális személyekkel és szervezetekkel való hatékony együttműködés.

7.5.1 Intézkedések tűzeset alkalmával

A tűzesetek elhárításáról a katasztrófavédelmi szabályok, a helyi mentési, **tűzriadó tervek** rendelkeznek, amelyeket a kialakult helyzet függvényében kell végrehajtani. A dolgozóknak, illetve az állandóan az ingatlanban tartózkodóknak – kitüntetetten a feladat végrehajtására kötelezett vagyonöröknek – ismerniük kell a tűzvédelmi utasításokat, az érzékelő-, jelző- és oltórendszerek, a kézi készülékek helyét, kezelését, a jelzések értelmezését, a tűzjelzés módját.

Alapvető feltétel a tűzcsapok, vízszelési helyek hozzáférhetősége, amely állandó megelőzőjárőrözéssel ellenőrizhető.

Tűz észlelésekor a vonatkozó terv szerint:

- meg kell állapítani a tűz valóságát, helyét, nagyságát, a veszélyeztetett személyeket és vagyont,
- értesíteni kell a tűzoltóságot (105) a következő adatokkal:
- a tüzeset helye (címe, ingatlanon belül épület-hely megnevezése, megközelíthetősége,
- a bejelentő neve, telefonszáma, beosztása,
- életveszély, sérülés esetében a sérültek száma, a sérülések jellemzői, súlyossága,
- a területen tartózkodók, kimentést igénylők száma,
- a tűz leírása, terjedelme, az égő anyag megnevezése, a keletkezés oka, ha ismert,
- ha van, a fenyegető-közveszély jellege, oka, a bekövetkezhetőség ideje,
- meg kell kezdeni az élet- és vagyonmentést,
- végre kell hajtani a tervben rögzített további intézkedéseket,
- nyitni és nyitva tartani kell a szabadba kivezető kijáratokat, a menekítés során tevékeny, határozott fellépéssel meg kell előzni a pánikot.

Az oltásvezető tűzoltót kiérkezését követően tájékoztatni kell az eseményről, és át kell adni részére a tűzriadó tervet.

Az eloltott tüzet is be kell jelenteni a tűzoltóságnak!

7.5.2 Eljárás talált tárgy, csomag esetében

Általános eljárás, hogy a **vagyonőrök biztonságosan begyűjtik** a gazdátlan, őrizetlenül hagyott csomagokat, tárgyakat, indokolt esetben azonnal jelentik észlelésüket.

Gyanúsnak tekintjük azt a tárgyat, csomagot, amelyről nem rendelkezünk információval, logikátlan az ottléte, vagy nem illik a környezetébe. Ha bárki ilyen tárgyat észlel, tilos megfogni, megmozdítani, kinyitni, és csak a terület lezárásával oldható meg, hogy illetéktelen ne férhessen hozzá. Gyanús csomag észleléséről azonnal értesíteni kell a Megbízó képviselőjét, majd annak utasítása szerint kell eljárni. Ha a csomag vagy tárgy tulajdonosa felszólításra 10–15 percen belül nem jelentkezik, a rendőrséget kell értesíteni, a továbbiakra a bombariadó esetére vonatkozó szabályok irányadóak.

7.5.3 Intézkedések bűncselekmény vagy szabálysértés esetén

A törvényes keretek között, a fokozatosság betartásával – figyelmeztetéssel, felszólítással, ezek eredménytelensége esetén fizikai beavatkozással – az esetleges hatósági intézkedések megkezdéséig haladéktalanul **meg kell szüntetni a jogellenes magatartást**, és vissza kell állítani a működési feltételeket, majd eleget kell tenni a jelentési kötelezettségek-

nek. Ha a vagyonőr nem tudja a törvényes intézkedést egyedül végrehajtani, és sürgős beavatkozás válik szükségessé, azonnal hívjon a helyszínre további vagyonőrt, indokolt esetben értesítse a rendőrséget.

Bűncselekmény vagy szabálysértés bekövetkezésekor – tettenérés és az azt követő személyes szabadságot érintő intézkedés kivételével – a megbízó rendelkezése szerint kell intézkedést kezdeményezni a területileg illetékes rendőrkapitányságon.

A rendőrség megérkezéséig **biztosítani kell a helyszínt**, illetve további intézkedéseket kell tenni az eljárás eredményessége céljából (helyszín biztosítása, tárgyi bizonyítékok, nyomok megőrzése, az elkövető elfogása, adatgyűjtés, tanúkutatás és visszatartás stb.).

A hatósági intézkedések megkezdésétől a vagyonőrök a megbízót nem képviselhetik, a hatósági intézkedéseket és eljárásokat nem gátolhatják, és nem akadályozhatják.

7.6 Közveszéllyel fenyegetés

A bűncselekményt megvalósító, ártó szándékú bejelentések motivációja a gyerekes csínytevéstől a súlyos erkölcsi, anyagi hátrányig, emberéletek veszélyeztetéséig terjedhet.

A fő szabály az, hogy minden bejelentést **komolyan kell venni**, és tartalmának, jellegzetességeinek megfelelően meg kell tenni a szükséges intézkedéseket, amelyek lehetőségeit több tényező is befolyásolja:

- a fenyegető bejelentés módja (telefonon, adathordozón elektronikus-írott formában, személyesen),
- kivel közölték (például hatóság, munkavállaló vagy vezetője, vagyonőr stb.),
- a fenyegetése típusa:
 - = általános: csak a tény közlése, például bomba fog robbanni, bombát helyeztem el,
 - = specifikus: további információk adása a szerkezetről, a robbanóanyagról (fajta, típus), elrejtésének helyéről, az indítás módjáról, a robbantás várható idejéről, a bejelentő által engedélyezett intézkedési lehetőségekről.

Van esély megelőző intézkedésekkel, elsősorban a védett terület célirányos, tudatos megfigyelésével, ellenőrzésével és ennek felismerhetővé tételével a potenciális elkövetőt szándékától eltéríteni.

Az általánostól eltérő módon viselkedő, a helyszínen több alkalommal megjelenő, más szóval gyanúsnak minősíthető személyeknek a kellő időben történő észlelése és ennek érzékeltetése megakadályozhatja az ellenőrizetlen mozgást, tartózkodást, tárgyak elhelyezését stb.

7.6.1 Intézkedések telefonon közölt közveszéllyel fenyegetés esetén

- a) **Azonnali bejelentés** a fenyegetésről a rendőrségre és a megbízó illetékesének. Egyes vélemények szerint elsődlegesen a megbízó illetékes vezetőjét kell tájékoztatni, aki dönt arról, hogy szükséges-e a rendőrséget is értesíteni. Ez az álláspont azonban vitatható, ha abból indulunk ki, hogy **minden bejelentést komolyan kell venni**.

Lehetőleg annak célszerű a rendőrséggel kommunikálni, aki a fenyegetővel beszélt, mert a rendőrség képviselője további kérdéseket tehet fel.

A továbbiakban a rendőrség és a megbízó illetékesének utasításai szerinti kell eljárni.

- b) **Kiürítés** az erre jogosult vezető vagy a helyszínre érkezett rendőr utasítására.
- c) Az emberek biztonságba helyezését követően végezhető el a meghatározott **vagyontárgyak mentése**, a berendezések – például informatikai hálózatok – további üzemeltetésének biztosítása vagy kikapcsolása, akár vészleállítással.
- d) A kiürített **ingatlan átvizsgálása**, gyanús csomagok felkutatása, amelyet a vagonőr vizuálisan, a rendőrség kutyával, illetve műszerek alkalmazásával végez el.
- e) A megtalált **gyanús csomag**, tárgy körülhatárolása, a lehető legnagyobb területű biztonsági zóna kialakítása.
- f) Törekedni kell a **bejelentés** elnyújtására, a kétoldalú **kommunikáció** kialakítására, ezért tudatosan „okosan” kell hallgatni, és kérni egyes információk megismétlését, lehetőséget biztosítva egyes intézkedések megtételére, a bejelentőről és szándékairól információk beszerzésére, végső soron a konfliktus megoldására.

Jól megválasztott kérdések feltevése segíthet abban, hogy megismerjük a bejelentő okait, körülményeit, szándékait, esetleg lebeszélhető azokról, rábíráható elállásra vagy éppen hosszabb határidőt kérhetünk utasításai teljesítésére, például:

Az esemény idejére vonatkozó kérdések:

- Mikor következik be a robbanás, mikorra van időzítve?
- Hogyan tudjuk ennyi idő alatt biztonságosan kimenekíteni az embereket, gyermekeket, nőket, időseket, a vértlen személyeket?

A helyre vonatkozó kérdések (az összetett kérdések tagolhatók):

- Hol van a robbanószervezet elhelyezve?
- Mi a javaslat, hol keressük a bombát, hogyan van álcázva a robbanóanyag?

A robbanó eszközre vonatkozó kérdések:

- Hogyan néz ki a bomba, miről lehet felismerni?
- Milyen fajtájú, típusú, hogyan működik a bomba a robbanóanyag?
- Hol szerezte be, mennyire hatásos, biztos benne, hogy fel fog robbanni a bomba, úgy ahogy eltervezte?

Az elkövető célja, cselekvésének oka:

- Miért helyezte el a bombát, mi a célja, mit akar elérni?
- Miért akar ártani ártatlan embereknek, miért akarja őket megölni, megsebesíteni?
- Más módon nem tudta megvalósítani szándékait?
- Mire számít, mit fog megoldani, ha beváltja a fenyegetését?

Az elkövető és személyi körülményei:

- Kicsoda ön, hol van most, honnan beszél?
- Ön egyedül van, vagy mások nevében beszél, akiknek azonos céljaik vannak?
- Van családja, tudja-e, hogy mit érezhetnek a családtagjai, ha megtudják, hogy mit tett?

g) Jelentés készítése a fenyegető bejelentésről, amely tartalmazza az esemény releváns tényezőit:

- a hívás időtartama (óra-perc, tól-ig)
- a hívás módja (vonalas, mobil, közvetlenül, központon át kapcsolva)
- hangfelvétel készült, nem készült,
- a bejelentés fogadója, beosztása, mikor, kinek jelentette a bejelentést

A fenyegetés, követelés lehetőleg pontos szövege – a bejelentő feltételezhető jellemzői a bejelentés sajátosságai alapján –, több sajátossággal rendelkezik, amelyek rögzítése egy későbbi azonosításkor jelentőséggel bír, így a fenyegető:

- neme (férfi, nő, gyermek, fiú, lány, nem állapítható meg),
- kora (gyermek, fiatalkorú, középkorú, időskorú, nem állapítható meg),
- hangerő (hangos, közepes, halk, suttogó), hangmagasság (magas, mély, átlagos),
- hangtisztaság (természetes-tiszta, elváltoztatott, rekedt, mesterséges-torzított, recsegő),
- hangszín (normál, kellemes, kellemetlen, érdes, lágy, egyéb jellemzők),
- beszédsebesség (normál, gyors, hadaró, lassú, vontatott),
- beszédhiba (nincs, dadogó, pösze, raccsoló, orrhangú),
- beszédmód (folyamatos, akadozó, összefüggő–összefüggéstelen, rögtönzés, olvasott szöveg, hangfelvétel, logikus, érthető–érthetetlen, zavaros, változó, hely-, személyismeretre utaló sajátos kifejezések, rövidítések, szakzsargon),
- nyelv (tájszólás, idegen kiejtés, nyelvtudás jó–rossz, idegen nyelv, akcentus),
- érzelmi–hangulati jellemzők (határozott, nyugodt, határozatlan, parancsoló, monoton, érzelem mentes, magabiztos, érzélgős, síró, izgatott, dühös, fenyegető, erőszakos, hisztérikus, trágár, alkoholos-mámoros, nevetős),
- háttérzajok,
- beszédhangok (férfi, nő, gyermek, vegyes, egy vagy több hang, vita, társalgás),

- nyilvános hely (műsor, zene, egyéb) közterület, forgalmi zajok, jármű (vilamos, vonat, gépjármű, hajó, repülő, metró, motor, kürt, csengő, szignál, hangosbemondó),
- munkahely (gép, üzem, iroda, jellegzetes hang) lakás (állathangok, rádió, tv, szignál, zene),
- lövés, robbanás.

Ha a valóban soknak tűnő szempont egy gyakorlatilag jelentésként kitölthető nyomtatványon fel van tüntetve, és például aláhúzással csak ki kell választani, akkor könnyű helyzetben van az egyébként szokásosnál feszültebb idegállapotban lévő vagyondőr, nem kell sokat tűnődnie, nem hagyatkozik saját ismeretére vagy szokásaira, magabiztosan képes összegezni a releváns információkat.

7.6.2 Intézkedések adathordozón érkezett bejelentés esetén

Adathordozók – például levél, e-mail, hang-videó kazetta, pendrive, CD, DVD – esetében általában hosszabb idő áll rendelkezésre a küldemény érkezésétől a követelés teljesítéséig, és ennek megfelelő idő áll rendelkezésre a szükséges biztonsági intézkedésekre.

Az eredményes felderítés érdekében elengedhetetlen – a tartalom megismerését követően – a küldeménynek a kriminalisztika szabályai szerint **bűnjelként** történő kezelése.

Tilos a felületi nyomok (például ujjnyomat) megőrzése céljából kézzel hozzányúlni, másolatot (fotó, fénymásolat) készíteni, be- vagy átcsomagolni, indokolatlanul elmozdítani, helyét megváltoztatni.

Az **informatikai eszközön** – hálózaton, hordozható adathordozón érkezett közlemény esetén – tilos bármely műveletet végezni, például elmenteni, továbbítani, másolatot készíteni, törölni, az adathordozót a közleményt megnyitó állapotában kell tartani.

A gyanús postai küldeményeket ellenőrizni kell aszerint, hogy arról a címről vártak-e csomagot, levelet. Jelentősebb szervezetek biztonsági postabontási eljárásokat alkalmaznak, létrehozták ennek személyi, tárgyi és intézményi feltételrendszerét.

A további intézkedések értelemszerűen azonosak a telefonos bejelentéseknél leírtakkal.

7.6.3 Intézkedések jelenlévő elkövető fenyegetések

A fenyegető személy jelenléte tekinthető a **legveszélyesebbnek**, párosulhat más jogellenes cselekménnyel is, például terrorcselekmény, túszejtés.

Az elkövetőt általában **feszült állapot** jellemzi, ennek megfelelőek idegi és fizikai reakciói, érzelmi megnyilvánulásai, magatartása kiszámíthatatlan, esetleg végletesen elhatározott, elszánt, például nála lévő élet kioltására alkalmas eszköz – fegyver, robbanóanyag – működtetését helyezi kilátásba. Nem zárható ki rendellenes pszichikuma, tudatzavara, az elmeműködés sérült állapota vagy öngyilkosság kilátásba helyezése sem.

A személyes megjelenés következtében kizárható pusztán a „jó balhé”, ugyanis a tevékenység megzavarásának célzata, a követelés indokoltsága, jogossága valós vagy vélt alapon nyugszik.

A személyes jelenlét akadályozhatja a rendőrség azonnal, direkt módon történő értesítését, erre rendszerint csak akkor van mód, ha ezt nem észleli az elkövető, vagy csak távozása – a követelés teljesítése után.

A jelenlévőknek kerülni kell minden olyan megnyilvánulást, amely fokozza a feszültséget, **tilos vitatkozni** az elkövetővel, **készséget kell mutatni** a követelés teljesítésére, ugyanakkor a lehető leghalasztabban kell azokat végrehajtani. Törekedni kell az elkövető megnyugtatására, a stressz csökkentésére, empátiát kell érzékeltetni az elkövető okai-
val, személyével kapcsolatosan, a véletlenszerűen jelenlévő külső személyeket is ennek érdekében kell befolyásolni. Csak akkor szabad alkudozást megkísérelni, ha a közvetlen kapcsolat lehetővé teszi engedmények elérését, például jelenlévők – különösen nők, időskorúak, gyermekek stb. – elengedését.

A fentiek folyamatos közlésekkel, beszélgetéssel – például „láthatja, hogy minden követelését teljesítjük, a magunk részéről mindent megteszünk, megértjük szándékait stb. – figyelemeltereléssel érhetők el.

Az elkövető későbbi azonosítása érdekében szükség van **személyleírására** (testméretek, testalkat, haj-, szem-, bőrszín, ruházat, eszközök, mozgási jellegzetességek, hangjának jellemzői stb.) és a megismert vele kapcsolatos információkra (elkövetési okok, tartózkodási, mozgási hely, utalások stb.).

7.7 Jelentések, információk továbbítása

Az észlelést követően – a kialakult, illetve a potenciálisan veszélyeztető állapot felmérése, megállapítása alapján – értelemszerűen, ésszerű rövid határidővel meg kell történnie az információ továbbításának.

A jelentési kötelezettségeket részben jogszabályok, részben belső rendelkezések írják elő, a bekövetkezett esemény jellegének megfelelően. A jelentési kötelezettségek **címzettjei** a következők lehetnek:

- a megbízó,
- a közigazgatási, illetve kárelhárító-mentő szervezetek (mentőszolgálat, tűzoltóság, rendőrség),
- az infrastruktúrák hibaelhárítói és szervezeteik (víz, gáz, csatorna, elektromosság, informatika, telefon),
- a vagyonvédelmi szolgáltató ügyelete, vezetője.

7.7.1 A kapott utasítások, szükséges intézkedések végrehajtása

Rendkívüli esemény bekövetkezésekor lényeges annak felismerése, hogy a biztonsági személyzet létszáma elegendő-e a szükséges intézkedések megtételére, vagy a létesít-

ményben egyébként is jelenlévőkkel együtt, velük együttműködve van ennek esélye. Súlyosabb esetekben a helyszínen intézkednek az ügyben illetékes közigazgatási szervezetek képviselői, a kárhely vezetője utasítási joggal rendelkezik valamennyi jelenlévő tekintetében.

A biztonsági szolgálat részére – jelentései alapján – utasítást adhat a megbízó erre jogosult képviselője, de saját felettese, munkáltatója vagy a vagyonvédelmi szolgáltató meghatározott vezetője is.

7.7.2 Összefoglaló jelentés készítése a rendkívüli eseményt követően

Az esemény feldolgozása, a szükséges intézkedések meghatározása és megtétele nem nélkülözheti a részletes információkat, amelyeket már a rendkívüli esemény alatt is lehetőleg tudatosan kell kezelni, gyűjteni, majd jelentésben rögzíteni:

- a rendkívüli esemény leírása (mi történt, hol, mikor, hogyan, mivel, milyen célból-okkal, kinek a sérelmére);
- a megtett intézkedések, jelentések időpontja-tartama, leírása, (a részt vevő személyek és tevékenységük);
- bejelentést vette (tűzoltó): neve, telefonszáma, beosztása;
- a sérültek (neve, a helyszínen tartózkodás jogosultsága, a sérülés leírása, oka, a sérült állapota, ellátó mentőtiszt-orvos neve, melyik egészségügyi intézménybe szállította);
- a keletkezett kár leírása (mi, hol, hogyan, milyen mértékben károsodott, keletkezés oka stb.);
- a károsultak (megbízó, harmadik személy dolgozó, ügyfél, vendég stb., szolgáltató);
- a felhasznált anyagok és eszközök, mások segítsége;
- a helyszíni nyilatkozatok (mentő, rendőr, tűzoltó, megbízó, vagy szolgáltató vezetője, tanú stb.);
- javaslatok, következtetések, további döntéshez szükséges egyéb információk.

A fenti információkat értelemszerűen kiegészíti az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló **2012. évi CXX. tv. 22. § (3)** bekezdése, amely meghatározza a jelentés további kötelező elemeit abban az esetben, ha a vagyonőr kényszerítő eszköz alkalmazásával intézkedett, többek között:

- az intézkedés alá vont neve,
- az intézkedés oka, az esetleges ellenszegülés módja, a támadás eszköze,
- a kényszerítő eszköz megnevezése, alkalmazásának helye, időpontja és időtartama,
- megelőző figyelmeztetések, felszólítások (jogellenes magatartás abbahagyására, következményekre),
- az intézkedés jogalapja, az alkalmazott jogszabályhely megnevezése, a tanúk.

A bemutatottak alapján egyértelműen megállapítható, hogy a rendkívüli események kialakulását követően a **negatív következmények korlátozása, elhárítása, az eredeti állapothoz való visszatérés** lehetőségének megteremtése azon túl, hogy tervezett, személyes felelősséggel rögzített intézkedéseken alapul, az adott helyzethez igazodó gyakorlati cselekvés együttes fegyelmezett végrehajtásával valósítható meg.

8. FEJEZET

Kényszerítő eszközök alkalmazása

A személy- és vagyonvédelem olyan komplex szolgáltatás, amelyből az élő erő nem hiányozhat. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy mit sem ér a legmodernebb mechanikai vagy elektronikai eszköz, ha az azonnali intézkedést a biztonsági szolgálat nem kezdi meg. Rendkívüli esemény bekövetkezésekor ugyanis nem elegendő egy áruvédelmi kapu és egy hozzá kapcsolódó kamerarendszer, ha az elkövető az őrzött üzlet területét el tudja hagyni, és nincs, aki visszatartsa.

Természetesen – ismerve a vagyonvédelem hazai helyzetét – felmerülhet a kérdés, hogy ilyen esetekben joga van-e intézkedni a biztonsági szolgálatnak, ha támadás éri az őrt, milyen eszközök állhatnak rendelkezésére a védelemhez. Tekintettel arra, hogy a biztonsági őr sokszor nem rendelkezik úgynevezett speciális támadáselhárító eszközökkel, gyakorlatilag bármilyen olyan eszközt igénybe vehet, amellyel magát, az általa őrzött személy(eke)t vagy vagyontárgyat, az azok ellen indított támadást megelőzheti, megakadályozhatja, illetve elháríthatja. Az eszközök igénybevétele során azonban bizonyos szabályokat be kell tartania.

8.1 A támadás fogalma, a védekezés jogi háttere

8.1.1 A támadás

„A támadás olyan erő kifejtés, amelynek célja a védett jogtárgyak körében előnytelen hatás kifejtése, azaz a társadalomra káros, sértő vagy veszélyeztető eredmény előidézése.”¹³³

A támadás nem más, mint **jogtalan, aktív magatartás**, amely irányulhat személyek, javak vagy a közérdek ellen. A támadás kizárólag aktív emberi magatartás lehet. Ha a támadás állattól vagy természeti erőtől ered, esetleg emberi mulasztás által alakul ki, akkor **végszükségként** értelmezzük.

a) Személy ellen indított támadás

A támadások legnagyobb része személy ellen irányul. Ez a személy lehet maga a biztonsági őr, annak társa, az őrzött objektumban dolgozók vagy akár a rendezvényen részt vevő, szórakozó személyek is.

¹³³ GÖRGÉNYI Ilona – GULA József – HORVÁTH Tibor – JACSÓ Judit – LÉVAY Miklós – SÁNTHA Ferenc – VÁRADI Erika: *Magyar Büntetőjog Általános rész.* CompLEX Kiadó, Budapest, 2012. 177.

A támadás irányulhat többek között a megtámadott személy élete, testi épsége, egészsége személyi szabadsága ellen.

b) Javak – vagyontárgyak – ellen indított támadás

Ha a támadás a biztonsági őr által őrzött vagyont (javakat) veszélyezteti, a szerződésben (tulajdonos vagy birtokos által) átruházott jogok keretei között a vagyontárgyak ellen indított támadást (például rongálás) a biztonsági őr jogos önhatalommal elháríthatja.

„5:36. § (4) A tulajdonos a birtokvédelem szabályai szerint önhatalommal is kizárhat vagy elháríthat minden olyan jogellenes beavatkozást vagy behatást, amely tulajdonjogának gyakorlását akadályozza, korlátozza vagy lehetetlenné teszi.”¹³⁴

„5:6. § (1) A tilos önhatalom ellen a birtokos – a birtok megvédéséhez szükséges mértékben – önhatalommal is felléphet.”¹³⁵

c) Közérdek ellen indított támadás

Mi is a közérdek? Konkrét, jogszabályban rögzített fogalma nincs, általában a közrend és közbiztonság védelme, a köz vagyoni jellegű érdeke, valamint az államigazgatás és az igazságszolgáltatás zavartalan működése sorolható ide. A közérdek a társadalom egészének érdeke.

8.1.2 A jogos védelem mint büntethetőséget kizáró ok

A védekezés tulajdonképpen nem más, mint válasz a támadásra, hiszen „Minden embernek joga van az élethez...”¹³⁶ „Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonságához.”¹³⁷ és „Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.”¹³⁸

Az Alaptörvényben rögzítettekén túl a Büntetőtörvénykönyv (a továbbiakban: új Btk.) is segítségre van jogtalan támadás esetén az elhárításhoz szükséges cselekmény végrehajtójának büntetőjogi megítélésében. A törvény **22. § (1) bekezdése** szerint:

„Nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.”¹³⁹

Alaptétel, miszerint jogtalan támadás esetén jogos védelmi helyzet áll fenn. Fontos megjegyezni, hogy a támadás jogos sohasem lehet, az minden esetben jogtalan. Ha

¹³⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.)

¹³⁵ Új Ptk.

¹³⁶ Magyarország Alaptörvénye II. cikk

¹³⁷ Magyarország Alaptörvénye IV. cikk (1)

¹³⁸ Magyarország Alaptörvénye V. cikk

¹³⁹ A Büntetőtörvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: új Btk.)

a „védekező személy” a támadást kiprovokálta, részére az jogos védelmi helyzetet nem keletkezett.

Az „intézett” támadás, egy megkezdődött és folyamatban lévő támadás, a „közvetlenül fenyegető” helyzet azonban még nem támadás, csak egy olyan magatartás, amelyből arra következtethetünk, hogy a támadás valós lehetősége fennáll, annak akadálya nincs.

Előfordulhat, hogy valaki tévesen feltételezi, hogy meg akarják támadni, ebben az esetben a „védekezőnél” nem a jogos védelem, hanem a tévedés, mégpedig a társadalomra való veszélyességben való tévedés szabályait kell alkalmazni. A „védekező személy” ebben az esetben tulajdonképpen támadó, amíg a feltételezett „támadó” végül is sértett lesz.

Ha mindkét fél a jogtalanság talaján áll (verekedés), egyik fél sem hivatkozhat a jogos védelemre, kizárólag akkor, ha a másik fél javára harmadik személy közbelépett, és ezáltal erőfölény alakult ki.

A támadást elhárító védekezés akkor lesz jogos, ha három követelménynek megfelel. Ezek a szükségesség, az arányosság és az időszertőség.

8.1.3 Szükségesség

Jogtalan támadás esetén a jogosan védekező személy látszólag szintén bűncselekményt valósít meg, hiszen máshogy nem tudja elhárítani a cselekményt. Más lehetősége nincs. A szükségességet a teljes helyzet értékelésével lehet csak meghatározni, abba beletartozik a konkrét helyzet felmérése, a támadó és védekező személy testalkata, ereje, a náluk lévő eszközök stb., tehát a támadás jellege, ereje és intenzitása határozza meg a védekezés szükségességét.

A megtámadott személynek „lehetősége van” támadóját a támadásról lebeszélni – nehezen elképzelhető szituáció –, szembeszállni támadójával és védekezni, vagy a „szégyen a futás, de hasznos” elv alapján elmenekülni a támadás elől. A menekülési kényszer elvét a bírói joggyakorlat bizonyos esetekben elvárta a megtámadott személytől, ha felmenőági rokona, testvére vagy házastársa, terhes nő, gyermekkorú, súlyos fokban kóros elmeállapotú vagy tudatzavarban szenvedő személy támadta meg, feltéve, hogy a kitérés lehetséges és veszélymentes volt.

Fontos megemlíteni, hogy ma már „a megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől”.¹⁴⁰

8.1.4 Arányosság

A jogos védelmi helyzet megítélése során fontos párhuzamot vonni az elhárító cselekmény és az elhárított támadás között. E két magatartás egymáshoz való viszonya az

¹⁴⁰ Új Btk. 22. § (4)

arányosság, amely kifejezést sem a régi, sem pedig az új Btk. nem használja, azonban mi mégis külön részt szentelünk neki.

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy amilyen arányban van a támadás, olyan arányban kell védekeznünk. Ez egyszerűen hangzik, de mégsem az. „Az arányosság kérdését ugyanis a bíróság minden esetben egyedileg, az ügy részleteinek ismeretében vizsgálja a szükségesség fogalmának keretei között.”¹⁴¹

A jogosan védekező személy által okozott sérelem nem lehet aránytalanul nagyobb, mint amelynek elhárítására törekszik, tehát amivel a jogtalan támadás fenyeget.

Az arányosság fennállításához sok szempontot kell figyelembe venni, és nem szabad elfelejtenünk, hogy a védekezőnek nincs annyi ideje ezen szempontokat végiggondolni, mint amennyi időbe nekünk a szempontok végigolvasása kerül. Azonnal kell döntenie, hogy a védekezés milyen formáját választja.

Az arányosságnál figyelembe vehető szempontok:

- mi ellen irányul a támadás (élet, testi épség, vagyon stb.),
- milyenek a támadó és védekező személy erőviszonyai (támadó és védekező személyek száma, testalkat, testsúly, magasságbeli vagy életkorbeli különbségek),
- a támadó által a támadáshoz használt eszköz (kéz, bot, szűrő, vágó eszköz stb.), illetve az eszköz használatának technikája.

Általánosságban azt szoktuk mondani, hogy kéz ellen kézzel, eszköz ellen eszközzel védekezünk. De ha a támadó közel 2 méter magas, jó fizikumú, sportos testalkatú férfi, a védekező pedig egy 165 cm magas 60 kilós átlagos testalkatú nő, esélytelen a kéz-kéz elleni védekezés. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a védekező személy küzdősporkokban igencsak jártas, és akár pusztá kézzel is életveszélyt okozó sérülést tudna okozni a támadónak.

Az arányosságot tehát komplexen kell vizsgálni, ugyanakkor nem szükséges az arányosság vizsgálata élet elleni vagy azt közvetlenül fenyegető támadás esetén.

Ha a védekezésre kifejtett erő aránytalanul nagyobb, mint amely a támadás elhárításához szükséges, az elhárításhoz szükséges mérték **túllépéséről** beszélünk, és a védekező ezért büntetőjogilag felel, kivéve, ha azt ijedtségből vagy menthető felindulásból lépi túl.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a 2013. július 1-jén hatályba lépett új Btk. kiszélesítette a jogos védelmi helyzetet, és jogi vélelmet állít fel, így bizonyos esetekben a megtámadott személy teljes joggal feltételezheti, hogy a támadás élete ellen irányul, megteremtve ezzel a védekezés szükségességének túllépési lehetőségét.

„A jogtalan támadást úgy kell tekinteni, mintha az a védekező életének kioltására is irányult volna, ha

- a) azt személy ellen
- aa) éjjel,
- ab) fegyveresen,

¹⁴¹ BLASKÓ Béla – LAJTÁR István – ELEK Balázs: *Új Btk. kommentár*. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. 159–160.

- ac)* felfegyverkezve vagy
- ad)* csoportosan követik el,
- b)* az a lakásba
 - ba)* éjjel,
 - bb)* fegyveresen,
 - bc)* felfegyverkezve vagy
 - bd)* csoportosan történő jogtalan behatolás, vagy
- c)* az a lakáshoz tartozó bekerített helyre fegyveresen történő jogtalan behatolás.¹⁴²

8.1.5 Időbeliség

Főszabályként megállapítható, hogy a jogos védelmi helyzet addig tart, amíg maga a jogtalan támadás fennáll. Itt kell megemlítenünk azt az esetet, amikor a védekező túl hamar védekezik – támadás még nem is volt –, vagy ha a támadást már elhárította, és például bosszúból, megtorlásként még bántalmazza korábbi támadóját. Ebben az esetben a túllépő magatartása jogtalan támadásnak fog minősülni.

8.2 Biztonsági őr védekezésének jogi háttere

Amikor a biztonsági őrt éri a támadás, a védekezéshez kapott jogi felhatalmazást két részre kell választanunk. Egyrészt maga az Alaptörvény és a Btk. ad neki lehetőséget saját életének, testi épségének megvédésére, másrészt pedig a Ptk., illetve a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységről szóló 2005. évi CXXXIII. törvény van segítségére a támadások elhárításában (a továbbiakban SzVMt.).

Bár az SzVMt. nem fogalmaz egyértelműen, a jogszabály értelmezéséből azonban egyértelműen kitűnik, hogy a személy- és vagyonőr az ellene vagy az általa őrzött személyek és vagyontárgyak ellen indított támadásokat elháríthatja. Hiszen amikor a jogszabály úgy fogalmaz, hogy: „A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni és a birtokában lévő, bűncselekményből vagy szabálysértésből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni.”¹⁴³ nem gondolhatjuk, hogy a jogellenes cselekmény elkövetésén tetten ért személy felszólításunkra megadja magát, és hagyja, hogy a szolgálati helyiségbe való kísérést követően őt a hatóság részére átadjuk. Az elkövető nagy valószínűséggel támadni fog, a biztonsági őr pedig védekezni.

¹⁴² Új Btk. 22. § (2) bekezdés

¹⁴³ SzVMt. 27. § (2) bekezdés

Fontos megemlítenünk, hogy a biztonsági őrnek semmivel sincs több joga, mint amennyit rá átruháztak. A biztonsági őr feladatát a SzVMt.-ben rögzítettek vagy az érintett személy önkéntes hozzájárulása (például: szerződésben rögzítettek) szerint köteles ellátni.

8.2.1 A támadáselhárító eszközök alkalmazásának szabályai

A támadás elhárításánál a biztonsági őrnek nemcsak a jogszerűsége, hanem a szakszerűsége is kiemelt figyelmet kell fordítania.

„A személy- és vagyonőr a feladata ellátása során vegyi eszközt (gázsprayt), gumibotot, őrkutyát, valamint – az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint – lőfegyvert tarthat magánál, és azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja.”¹⁴⁴

Az előzőeket is fegyelembé véve kijelenthetjük, hogy személy- és vagyonőr támadáselhárító eszközei közül azt kell alkalmazni, amely biztosítja az intézkedés eredményességét, és a legkisebb érdeksérelemmel jár:

- testi kényszer (arányos mérvű kényszerítő testi erő),
- vegyi eszköz (gázspray),
- gumibot,
- őrkutya,
- lőfegyver.

A támadáselhárító eszközök alkalmazása előtt célszerű előzetesen **figyelmeztetni** a támadót az eszközök alkalmazásáról, bár kicsi az esély rá, hogy emiatt az támadásával felhagyna, illetve ha a figyelmeztetéssel járó késedelem veszéllyel járna a megtámadott személyre nézve, az előzetes intézkedés elhanyagolható.

Ha viszont a felszólítással járó idővesztés nem jár közvetlen veszéllyel, a támadáselhárító eszköz alkalmazása előtt:

- fel kell szólítani a jogsértő magatartást tanúsító személyt a cselekményének abbahagyására;
- fel kell szólítani, hogy ha jogsértő tevékenységével nem hagy fel, támadáselhárító eszköz igénybevitelére kerül sor.

Fontos kiemelni, hogy ha a támadáselhárító eszköz igénybevitelétől a támadó sérülést szenvedett, a személy- és vagyonőr köteles a sérült személyt elsősegélyben részesíteni. „Aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”¹⁴⁵

¹⁴⁴ Uo. 27. § (4) bekezdés

¹⁴⁵ Új Btk. 166. § (1) bekezdés

Ez persze nem jelenti azt, hogy az előbbieken még támadóként, most pedig sérültként a földön fekvő személy hagyná azt, hogy a személy- és vagyonőr őt elsősegélyben részesítse – valljuk be, eléggé életszerűtlennek tűnik. Ugyanakkor a „tőle elvárható segítség” nem jelenti feltétlenül a sérülés ellátását, annak tényleges bekötözését, elegendő orvosi ellátásáról gondoskodni, mentőt hívni a sérülthez.

8.2.2 A testi kényszer alkalmazásának szabályai

A testi kényszer nem más, mint cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására testi erővel való kényszerítés (ütés, rúgás védeése, elhárítása, megfogás, lefogás, eltávolítás).

„A személy- és vagyonőr arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazásával

- a) a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- b) a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlanul bent tartózkodót onnan eltávolíthatja;
- c) a rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személyt a rendezvényről eltávolíthatja;
- d) a pénz- és értékszállítást jogtalanul akadályozó személyt eltávolíthatja, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadást elháríthatja.”¹⁴⁶

Akkor kell alkalmazni, ha a támadás elhárítására súlyosabb eszköz alkalmazása nem indokolt.

8.2.3 Vegyi eszköz (spray) alkalmazásának szabályai

A gázspray „olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki”.¹⁴⁷

A gázspray önmagában közbiztonságra különösen veszélyes eszköz, ugyanakkor az SzVMt.-ben, illetve a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelet a személy- és vagyonvédelmi feladatot ellátó személyek részére ezen eszköz alkalmazását engedélyezi.

A gázspray legálisan beszerezhető önvédelmi eszköz, de csak két olyan hatóanyaggal rendelkező gázspray van, amely közterületen viselhető, azonban ezen gázspray is csak maximum 20 gramm töltőanyaggal rendelkezhetnek. A gázsprayt közterületen kizárólag rejtve lehet viselni.

¹⁴⁶ SzVMt. 27. (3) bekezdés

¹⁴⁷ Melléklet a 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelethez

Vegyí eszköz (gázspray) alkalmazásának esetei:

- a saját vagy mások életét, testi épségét illetve a vagyonbiztonságot közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására,
- ha a személy és vagyonbiztonság védelme érdekében kifejtett testi kényszer alkalmazása nem vezetett eredményre.

A gázspray működése tulajdonképpen dezodorhoz hasonlítható. Két részből áll, a vegyi anyagból és azt a légtérbe juttató hajtógázból.

A vegyi anyag a palackban állandó túlnyomás alatt van, melyet a palack szórófejének lenyomásával juttathatunk a légtérbe. Tekintettel arra, hogy több típusú gázspray létezik a szórófej típusára és a vegyi anyagra nézve is, a gázsprayk hatékonysága is ezek alapján változhat.

Szórófej szerint három típust különböztethetünk meg:

- Köd: az ilyen típusú szórófejjel szerelt gázspray körülbelül 40–50 cm átmérőjű aerosol felhőt képez. Ezen gázspray alkalmazásánál nem szükséges a pontos célzás, hiszen a köd nagysága alapján sikeresen alkalmazható mozgó célpont ellen is, azonban nem célszerű szembeszélben, illetve zárt térben alkalmazni.
- Sugár (Jet) vagy más néven gél sprayből a vegyi anyag vékony sugárban hagyja el a palackot. Pontosabban lehet vele célozni, vannak olyan termékek is, melyek több méter távolságban is hatékonyan alkalmazhatóak támadás esetén. Bizonyos gyártók a leírásban akár 5–6 métert is megadnak, de ha csak 3–3,5 méterig hatásos, már akkor is nagy előnye lehet a védekezőnek. Hatékonyan alkalmazható zárt térben, és kültérben is kisebb légmozgás esetén.
- A vegyi eszközök leghosszabb ideig ható és a támadón maradó típusa a habosított anyagot kifecskendező típus, foam (hab) megjelöléssel. Ez a változat is jól alkalmazható zárt térben, hiszen közvetlenül a támadót éri csak az anyag, valamint szeles időben is megfelelő. Ez az eszköz körülbelül kétszer annyiba kerül, mint a fentiek, s mivel a vagyonvédelmi cégek sajnos nem áldoznak ennyit alkalmazottaik biztonsága érdekében, így nálunk nagyon kevesen ismerik.

A gél és a hab spraykből talán a leghatékonyabb a színezett változat, amely – egy ideig – maradandó nyomot hagy.

Minden gázspray közös jellemzője, hogy a hatóanyaggal érintkező személynél:

- igen erős nyálkahártya ingerlés jön létre, ezért könnyezés, nyálfolyás, vörösség és a bőr irritációja lép fel azonnal,
- a köhögés, légszomj, nehézlégzés szintén azonnali reakció, azonban
- a fejfájás, szédülés, hányinger akár 2–3 nap múlva is ronthatja a támadó közérzetét.

1. ábra

A gázsprayk az alábbi hatóanyagokat tartalmazzák:

- CS-gáz, amely vízben nehezen oldódik, lemosása a felületről nem egyszerű, azonban elképezhető, hogy alkohol vagy kábítószer hatása alatt álló személynél kevésbé hat.
- CR fantázia nevű hatóanyag, amely az előző CS gázhoz képest 6–10-szer erősebb, jellemzője, hogy ideiglenesen vakságot okoz, amely a lefújt személynél pánikhelyzetet okoz.
- CN, amelyet a CS és a bors spray tulajdonképpen teljesen leváltott.
- OC, amelynek hatóanyaga a capsaicin, melyet a borsból vagy paprikából vonnak ki természetes módon.
- a **PV** capsaicin hatóanyagát pedig szintetikus úton állítják elő.

Ezen hatóanyagú spray Magyarországon közterületen nem birtokolható!

- Ammónia: lúgos, károsító hatása a szemre nagyobb, mint eredményessége.
- RC: ezt a hatóanyagú sprayt Európában nem szabad alkalmazni, mivel súlyosan **rákkeltő** hatóanyaga van, **ideiglenes vakságot okoz!**

A gázsprayk alkalmazásánál mindig figyelni kell a szavatossági idejére, típustól függetlenül szabad vagy zárt térben történő alkalmazására, helyes fogásra és tartásra, valamint arra, hogy az összetételtől és hatóanyagtól nagyban függ az alkalmazhatósági területe és ereje.

8.2.4 Gumibot alkalmazásának lehetősége

A személy- és vagyonőr gumibotot alkalmazhat az alábbi esetekben:

- erőszakos magatartás, támadás elhárítása érdekében;
- közvetlen támadás esetén, ha a fegyverhasználat nem indokolt;
- ha a támadás elhárítására a fegyverhasználat is indokolt lenne, de a személy- és vagyonbiztonság védelme gumibot használatával is biztosítható.

A gumibot körülbelül 40–45 cm hosszúságú, körülbelül 4 cm átmérőjű tömögumból készült, ütési hatóerőt növelő egyetlen olyan eszköz, melyet a személy- és vagyonőr legálisan magánál tarthat, alkalmazhat.

Tonfa viselése és alkalmazása kizárólag rendvédelmi szerv tagjának engedélyezett!

A gumibotütésnek a támadó végtagot kell érnie, tehát kézre, karra és lábra kell irányulni az ütésnek. **Tilos** az ütest olyan testfelületre irányítani, amely vagy önmagában létfontosságú szerv, vagy létfontosságú szervet takar.

Így tilos fejre, nyakra, gerincre, lágyékra, vesére és gyomorra ütni, mert bár „csak” ütest viszünk be, viszont annak olyan ereje lehet, hogy súlyos életveszélyes sérüléseket okozhat. Úgyisntén kerülni kell a gumibotvaló szúrás is.

8.2.5 Őrkutya alkalmazásának lehetősége támadás elhárítására

A személy- és vagyonőrnek lehetősége van **szolgálati kutya alkalmazására** jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén, azonban meg kell jegyezni, hogy közterületen vagy a nyilvános forgalom előtt nyitva álló helyen csak az ORFK Dunakeszi Oktatási Központ (kutyakiképző) által vizsgáztatott és minősített kutya alkalmazható.

A kutya a támadás arányában alkalmazható:

- pórázon szájkosárral vagy póráz nélkül szájkosárral, ha a testi kényszer alkalmazásának feltételei fennállnak;
- pórázon szájkosár nélkül, ha tettelesen akadályozó ellenszegülést kell leküzdeni, illetve közvetlen támadást kell elhárítani;
- póráz és szájkosár nélkül, ha a támadás személy élete ellen irányul, tehát ebben az esetben a kutya alkalmazását a fegyverhasználat szabályai szerint fogják vizsgálni.

Sajnos a tapasztalatok azt mutatják, hogy a vagyonvédelmi cégek nem fektetnek különösebb hangsúlyt a kutyás szolgálatok ellátására, illetve nem ellenőrzik az ebeket és tulajdonosaikat, nem követelik meg a kutyavezetői vizsgát.

A cégek a legtöbb esetben – tisztelet a kivételnek – menhelyről, ingyenesen kihozott kutyákkal őriztetik a területet. Ezen állatok előéletét, természetét, fizikai és munkaképességét nem ismerik. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy a megbízó hibája is, hogy nem követeli meg a kutyás őrzésnél a szabályok betartását.

8.2.5 Lőfegyver alkalmazásának lehetősége támadás elhárítására

A támadáselhárító eszközök hierarchiai sorrendjében legerősebb eszköz a **lőfegyver**. A személy- és vagyonőrnek a lőfegyverrel történő szolgálat ellátásához – vagy mint egyéni vállalkozónak, vagy mint cég alkalmazotjának – rendőrhathóságtól kapott engedély szükséges. Az első esetben egyénileg, míg a második esetben a cégnek magának kell engedéllyel rendelkeznie a fegyveres szolgálat ellátásához, azonban meg kell nevezni a fegyvert viselő személyt is.

Fegyverengedély kiadásához jártassági vizsga, orvosi és pszichológiai alkalmasság szükséges.

Bár a SzVMt. rögzíti, hogy a személy- és vagyonőr feladatellátása alatt lőfegyvert tarthat magánál, a lőfegyver típusáról, annak milyenségéről nem rendelkezik. A „fegyvertörvény” szerint: a „lőfegyver: a tűzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki”¹⁴⁸.

¹⁴⁸ A lőfegyverekről és lőszerkekről szóló 2004. évi XXIV. törvény 2. § (16) bekezdés – HA A 16. BEKEZDÉST JELENT!

Arról, hogy a személy- és vagyonvédelmi feladatot ellátók milyen típusú lőfegyvert tarthatnak maguknál, a fegyverekről és lőszerokról szóló 253/2004. (VIII. 31.) Korm. rendelet 28. § (2) g) pontjában találunk konkrét megfogalmazást, mely szerint „Lőfegyver, lőszer tartása az alábbi szervezeteknek engedélyezhető: [...] rövid lőfegyverre az a szervezet, amely a saját vagy mások vagyonát hivatásszerűen őrzi, mások életét, testi épségét hivatásszerűen védi, ha bizonyítja, hogy feladatainak ellátásához szükséges a lőfegyver.”

A rövid lőfegyver pedig olyan lőfegyver, amelynek csöve nem haladja meg a 30 cm hosszúságot, vagy amelynek teljes hossza nem haladja meg a 60 centimétert.

Tehát a személy- és vagyonőr feladatainak ellátása alatt a jogszabályok értelmezése szerint nemcsak úgynevezett „éles fegyvert”, hanem akár légfegyvert is tarthat magánál.

A személy- és vagyonőr lőfegyvert a jogos védelem keretei között használhat az alábbi esetekben:

- az őrhelyen szolgálatot teljesítő személy élete ellen irányuló támadás elhárítására;
- mások élete ellen irányuló vagy mások testi épségét súlyosan veszélyeztető támadás, illetőleg az ilyen támadással közvetlenül fenyegető támadás elhárítására (a más személy védelme szolgálati feladata kell, hogy legyen);
- saját élete, testi épsége ellen irányuló támadás elhárítására.

Nincs helye a lőfegyverhasználatnak: ha olyan személy életét, testi épségét is veszélyezteti, akivel szemben a fegyverhasználat feltételei nem állnak fent.

A lőfegyverhasználatot meg kell előznie:

- felhívásnak a támadó fellépés abbahagyására,
- más személy segítségül hívásának,
- más kényszerítő eszköz alkalmazásának,
- figyelmeztetésnek, hogy fegyverhasználat következik,
- figyelmeztető lövésnek.

Fontos még egyszer kiemelni, hogy ha a figyelmeztetéssel és előzetes intézkedésekkel járó késedelem veszéllyel járna a megtámadott személyre nézve, az előzetes intézkedés mellőzhető.

A lőfegyverhasználatnál különös figyelemmel kell eljárni. **A lövés leadásának a támadó megállítására a célja, nem pedig az élet kioltása, így lehetőség szerint a célzott lövésnek a támadó végtagot kell érnie.**

8.3 Személyes védekező eszközök

A személy- és vagyonvédelem területén kiemelt fontosságúak a személyes védelemre alkalmazható eszközök.

8.3.1 Lövedékálló mellény

Mivel a személy- és vagyonőr nemcsak alkalmazhatja a lőfegyvert, hanem azt is számításba kell venni, hogy esetlegesen lőfegyverrel támadnak rá, vagy személyvédelmi feladatok ellátásakor akár a védendő személyt is érheti fegyveres támadás, ezért itt kell említést tenni a **lövedékálló mellényekről**.

Természetesen az első és legfontosabb dolog, amit ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy attól, hogy lövedékálló mellény van rajtunk, még nem válunk „sebezhetetlenné”. A mellény támadás esetén csak **csökkenti** a halálos sérülés kockázatát, és kizárólag meghatározott területen véd.

Hordásához, **viseléséhez hozzá kell szokni**, mivel minél magasabb biztonságot, védelmet szeretnénk elérni, a mellény annál súlyosabb és viselése is kényelmetlenebb.

Tudnunk kell azt is, hogy milyen tűzerejű lőfegyverrel szemben kell védekeznünk. A régióra, Magyarországra jellemző bűnügyi helyzetet figyelembe véve, illetve az országban jellemző fegyvertípusokat tekintve leginkább a maroklófegyverrel elkövetett támadások ellen kell védekezni.

2. ábra

A lövedékálló mellény több különböző anyagból készül. Alapanyaga lehet a **kevlar**, amely nem más, mint mesterséges organikus rostanyag; a **spectra**, amely rendkívül erős polietilén rostanyag, vagy a **Twaron**, ami úgy működik, mint egy „energiaszivacs”, de az új fejlesztések között szerepel a **Dyneema** is, ami hatalmas szakítószilárdsággal rendelkezik: 1 mm átmérőjű Dyneema szál 240-kg súlyt bír el!

Ez az anyag rendkívül könnyű, mégis nagyon komoly energiaszétosztó tulajdonsággal rendelkezik.

A lövedékálló mellények egyes típusaiba ellenállóképességet növelő fém- vagy kerámiabetéteket is beépítenek.

Becsapódás után a lövedék deformálódik, így az energiája a mellény egész területén oszlik szét. A lövedékkel eltalált személyt sokkolhatja az a negatív jelenség, hogy a mellény a becsapódáskor kissé behajlik, kb. 40 mm-re. Fontos tudni, hogy az egyes kaliberekkel és lőszer típusokkal szemben ezek a lövedékálló mellények is csak részben ellenállók.

A lövedékálló mellényeknél azt is figyelembe kell venni, hogy külső, nyílt vagy ruházat alatti rejtett viselés-e a célszerű. A rejtett golyóálló mellény körkörös védelmet nyújt, gyors tépőzárral, testhezálló szabása kellemes és kényelmes viseletet biztosít, ugyanakkor a legújabb védelmi osztályoknak megfelelően minősített (védelmi osztály I.), de a legtöbb modell maximum egyszeres oldalvédelmet biztosít, és körülbelül 5 cm-t szabadon, védetlenül hagy.

Természetesen nyíltan is viselhető bizonyos mellénytípus, ilyen az úgynevezett V.I.P. mellény, amelyről első ránézésre nem állapítható meg lövedékálló funkciója, sokkal inkább hasonlít egy általános mellényre.

A gyártónak a mellény belső részében és minden egyes védőpanelen adattáblát kell elhelyeznie, amelyen feltünteti:

- a termék származási helyét (ország és gyártó cég megjelölése),
- mellény típusát,
- gyári számát,
- szabvány szerinti védelmi fokozatát,
- a gyártás idejét,
- a szavatosság idejét (szinte minden mellény esetében 5 év),
- utalást arra nézve, hogy repesz, illetve szúrás ellen véd-e,
- kezelési (tisztítási) utasítást.

Meg kell említenünk, hogy a lövedékálló mellények úgynevezett haditechnikai termékeknek minősülnek, bizonyos típusai kizárólag kormányzati rendvédelmi szerv részére értékesíthetőek, végfelhasználói engedély birtokában.

8.3.2 Szúrás elleni védelem

Adott mellények nemcsak a lövedékektől, hanem szúrás ellen is védenek. A panellel és Dyneema szövettel kombinált eszközök 34/50 Joule energiájú szúrás ellen is kitűnő védelmet biztosítanak a viselőnek. A maximális behatolás 7–20 mm között van.

8.3.3 Lövedékálló táska, lepel

Személyvédelem, személykísérés esetén alkalmazott védelmi eszköz, amely egyetlen mozdulattal nyitható, és a lepel mögé rejtőzve a védett személynek biztonságot nyújt.

A táska nyitott állapotában kb. 45×100 cm-es védőfelületet biztosít, összehajtvá kb. 45×35 cm-es, súlya pedig kb. 6–7 kg.

8.3.4 Kutyatámadás elleni védelem

Gyakran előfordul, hogy kivonuló járőrszolgálatot biztosító cégek a szolgálatot teljesítő személy- és vagyonőröket felszerelik **kutyatámadás elleni eszközzel**. A készülék a támadó, sérülést okozó kutya elriasztására alkalmas, a szelíd állatot nem bántja, a süket kutyára pedig hatástalan.

Az eszköz működési elve, hogy az állatban lévő passzív, illetve negatív feszültséget majdnem az epilepsziás szintig emeli, amelyet az állat nem tud elviselni, és ezzel menekülésre készíteti.

Az eszköz rendkívül kicsi, könnyű, hordása, viselése nem okoz nagyobb terhet, mivel derékszíjra is könnyen felakasztható. Hatótávolsága 20–25 méter, és minél ingerültebb az állat, a készülék annál nagyobb távolságból hatásos a készülék.

3. ábra

8.3.5 A személyvédelem egyéb eszközei

a) Támadásjelzők – pánikkapcsolók

A támadásjelzők feladata: lehetővé tenni a veszélybe került személyzet számára a jelzésadást. A támadásjelző valamilyen elektronikus vagy mechanikus kapcsoló, amelyet kézzel vagy lábbal lehet működtetni. Alapvető követelmény, hogy használata esetén a közvetlen környezetben semmilyen fény vagy hangjelzés ne keletkezzen, hiszen ezt a támadó is érzékeli.

A támadásjelzők kialakítása olyan, hogy használat után a kapcsoló nem tér vissza alapállapotba. A mechanikus eszközöket kulccsal lehet visszaállítani. Az elektronikus eszközöknél LED jelzi az aktiválást, és tipikusan a jelzőközponttól lehet törölni.

A kézzel kapcsolható érzékelőt általában az asztal lapja alá helyezik el, míg a lábkapcsolók működtethetők rálépéssel vagy a lábfej felfelé történő emelésével, illetve a térd felfelé történő emelésével. A lábbal kapcsolható eszközöknél alapkövetelmény a véletlen jelzések leadásának kiküszöbölése, tehát célszerű olyan helyre elhelyezni, ahol a dolgozó a szerkezetet normál feladatainak végrehajtása során véletlenül nem tudja kapcsolni.

Elterjedtek a rádiós (vezeték nélküli) támadásjelzők is, azonban ezek használatánál a tervezőnek és a személyzetnek is pontosan tudnia kell, hogy az objektum területén milyenek a rádióhullámok terjedési viszonyai. A megbízható működés alapfeltétele a napi ellenőrzés és a rendszeresen végrehajtott elemcsere.

b) Dőlésjelzők

A dőlésjelző a megtámadott személy eldőlése esetén jelez. Az eszköz lényege egy olyan tehetetlenségi kapcsoló, amely a vízszintestől valamely szög alatt való eltérés esetén hoz létre kontaktust. A méretezésnél figyelembe kell venni, hogy az őr természetes mozgása, futása esetén a dőlésjelző ne aktivizálódjon.

A dőlésjelző eszközt közvetlenül egy rádióhoz csatlakoztatják, és ezen keresztül jut be a jelzés a diszpécserközpontba.

c) Éberségjelzők

Kettős funkciójú eszközök: egyrészt jelzik az őr éberségét, másrészt megóvják attól, hogy alvás esetén támadási célpont legyen. Véletlenszerűen beállítható időközönként fényjelzést ad, és ha a diszpécser nem nyugtázza ki egy meghatározott időn belül, akkor az eszköz hangjelzést ad, és rögzíti a test elernyedésének tényét.

8.4 Megjegyzés

A személy- és vagyonvédelmi cégek a tapasztalatok szerint sajnálatos módon nem fordítanak különösebb hangsúlyt arra, hogy alkalmazottaikat, foglalkoztatott állományukat megfelelő biztonságtechnikai eszközökkel ellássák. Általánosságban jellemző, hogy kizárólag olyan eszközöket biztosítanak az őrök részére, amelyek kevés anyagi ráfordítást igényelnek.

A legtöbb támadás esetén a személy- és vagyonőrök nem tudják magukat megvédeni. Természetesen itt kell megemlíteni azt is, hogy hiába látják el az őröket védelmi eszközökkel, ha azok kezelésében, alkalmazásában, használatában nem jártasak.

A legegyszerűbb állandóan alkalmazható védekezés a testi kényszer.

Jogszabály szerinti alkalmazási lehetőségeit már ismertettem, azonban az élet oldaláról is meg kell közelíteni a témát.

Rendkívül sokszor találkozunk azzal a helyzettel, hogy a már végzett és vagyonőri igazolvánnyal rendelkező, akár több éve a szakmában dolgozó személy- és vagyonőrök a legegyszerűbb úgynevezett pusztakezes támadás elhárítását sem tudják megoldani.

A biztonsági feladatokat ellátó személyek részére rendszeres, folyamatos továbbképzéseket kellene biztosítani. A vagyonvédelemmel foglalkozó cégek ugyanis csak akkor tudnak a piacon megmaradni, ha szolgáltatásuk magas szintű. Ezt a szintet pedig csak akkor lehet elérni és megtartani, ha olyan szakembereket foglalkoztatnak, akik felismerik a rendkívüli eseményeket, és intézkedő képesek is.

Minden cégnek, a vagyonvédelem területén meglévő saját profiljának megfelelően jogi, szakmai és önvédelmi, valamint pszichológiai, kommunikációs tréningeket kellene tartania alkalmazottai részére, és csak a megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező biztonsági őröket szabadna foglalkoztatnia.

9. FEJEZET

Elsősegélynyújtás, újraélesztés

9.1 Általános szabályok

A tömegkommunikáció híreiből tudjuk, szinte nincs olyan nap, amikor valamilyen balesetből természeti vagy ipari katasztrófából, fegyveres konfliktusból, járványos megbetegedésből eredően emberek ne halnának meg, ne szenvednének sérülést.

A mindennapi élet menetében gyakran előfordul, hogy valaki hirtelen megbetegszik, balesetet szenved, és kisebb vagy nagyobb mértékben magatehetetlenné válik. Ahhoz, hogy állapota, helyzete tovább ne romoljon, elsősegélynyújtásra van szüksége. Az emberek túlnyomó többségében meglévő jóakarata azonban legtöbbször elégtelen, ha nem párosul olyan ismeretekkel, amelyek megszabják a segítő szándék irányát, és azt célszerű cselekvéssé formálják. A cselekvéshez szükséges tudnivalók összessége alkotja az elsősegélynyújtás alapfokú ismeretanyagát. A rosszulletet, balesetet követő azonnali segélynyújtás a sérült, beteg személy életét mentheti meg addig is, amíg a helyszínre érkező mentőszolgálat szakszerű ellátásban nem részesíti.

Elsősegélynyújtáson a hirtelen megbetegedett vagy balesetet szenvedett ember részére nyújtott azonnali segítséget, beavatkozást értjük attól a személytől, aki megfelelő ismeretekkel rendelkezik, és elsősegélynyújtásra képes.

Az elsősegélynyújtás elsődleges célja az, hogy az életet vagy egészséget veszélyeztető heveny állapot miatt azonnali egészségügyi ellátásra szoruló személy haladéktalanul megkapja azt a segítséget, amelyet az egészségügyről szóló törvény minden állampolgár számára előír. A tevékenység során elsődlegesen az életmentésre, majd a további állapotromlás megelőzésére, illetve a baleset vagy egészségkárosodás közvetlen következményeinek elhárítására fektessük a fő hangsúlyt.

A törvény az elsősegélynyújtással kapcsolatos feladatokat, a következők szerint határozza meg: „minden állampolgárnak kötelessége – a tőle elvárható módon – segítséget nyújtani és a tudomása szerint arra illetékes egészségügyi szolgáltatót értesíteni, amennyiben sürgős szükség vagy veszélyeztető állapot fennállását észleli, illetve arról tudomást szerez.”¹⁴⁹ A „tőle elvárható segítség” olyan hatásos, de egyszerű fogásokból és eszközök ismeretéből áll, amelyek alkalmazása különleges alapismeretek nélkül, egyszerű tanfolyam keretében elsajátítható és begyakorolható.

Mint ismeretes, 1984. január 1-től az elsősegélynyújtás a gépjárművezetői tanfolyam vizsgaköteles tantárgya lett, így aki ezután szerezte meg jogosítványát, és eredményesen

¹⁴⁹ Az egészségügyről szóló 1997. évi XCLIV. törvény (5) bekezdés e)

vizsgázott, az a tőle elvárhatóság követelményeinek eleget tett, és alkalmassá vált elsősegély nyújtására.

A személy- és vagyonőr sem kivétel a szabályok alól, sőt esetenként hivatásbeli (szakmai) kötelessége is az elsősegélynyújtás. A továbbiakban tekintsük át azokat az alapvető tudnivalókat, amelyeket az elsősegélynyújtás során alkalmaznunk kell.

A laikus elsősegélynyújtás a sérült, beteg ellátásának első láncszeme, amely gyakorlatilag az életmentő, lényeges beavatkozások elvégzéséből áll, és a helyszíni ellátás jelentős mozzanata.

9.2 Az elsősegélynyújtás alapszabályai

Az a tény, hogy nincs két egyforma kárhely, egyúttal azt is jelenti, hogy általánosan alkalmazandó szabályokat nem lehet alkotni. Nagy szerepe van a jó helyzetfelismerő képességnek, a logikus gondolkodásnak. Teendőinket késedelem nélkül, de nem kapkodva, a sürgősség sorrendjében, esetleg célszerű kompromisszumok megkötésével végezzük.

Mindenkor **szetettel és emberséggel** közeledjünk a bajbajutottakhoz. Ne feledjük, hogy a bekövetkezett esemény számukra rendkívüli, félelmetes, hogy rosszul érzik magukat, nagy fájdalmuk lehet, izgatottak, viselkedésük nem mindig szokványos. Az is lehet, hogy számukra a legnagyobb gondot nem is jelenlegi sérülésük jelenti, hanem az, hogy valamilyen feladatot nem tudnak ellátni, valakit értesíteniük kellene. Az ilyen problémákon is segítenünk kell.

Fellépésünk legyen határozott, gyors, ha kell erélyes, de soha nem goromba. Akkor tudunk hatékonyan segíteni, ha megnyerjük a beteg és környezete bizalmát. A felesleges személyeket – ha lehet – távolítsuk el a helyszín közeléből. Vegyük igénybe a közelben tartózkodó szakemberek (orvosok, ápolók, kiképzett elsősegélynyújtók) segítségét.

Céltudatosan **tájékozódjunk** a helyszínen:

- **Mi történt?** (Nem a rendészeti és jogi körülmények fontosak ilyenkor, hanem a baleseti mechanizmus, mely gyakran érdekes, sőt egyedüli támpont a sérült várható állapotáról.)
- **Hol történt?** Minden további segítséget csak úgy kaphatunk meg időben, ha a baleset helyét pontosan ismerjük (például kerület, utca, házszám, utcák keresztesződése, közismert objektumok, országúton az út száma és a kilométer-szektor).
- **Hány sérült, beteg van?** (Például közlekedési balesetknél nem a károsult járművek, hanem a tényleges sérültek száma határozza meg nemcsak a helyszínenre küldendő mentők számát, hanem a felvevő intézetek kellő biztosítását is.)
- **Milyen súlyos a beteg (betegek) állapota?** Teendőink sorrendjét döntően ez a körülmény határozza meg. Az állapot súlyosságára utaló tényezők: a beteg légzése, keringése (vagy ezek hiánya), az eszméletlenség, a jelentős vérzés és/vagy fájdalom.
- **Milyen további segítségre van szükség?** Egészségügyi (mentők, orvosi ügyelet), karhatalmi (rendőrség), műszaki (tűzoltóság, elektromos és gázművek,

MÁV) egységek értesítése válhat szükségessé. Tisztáznunk kell azt is, hogy milyen hírközlő lehetőség van az adott esetben.

A beteget – szükség szerint segítséggel történt gyors és kíméletes kimentése után – **célszerűen helyezzük el.** Álló beteget sohase kezdjük ellátni, legalább ültessük vagy, ha kell, fektessük le. (De feleslegesen ne mozgassuk!)

Időben nyújtott elsősegély = esély az életben maradásra!

a) Az elsősegélynyújtóval szembeni elvárások:

- birtokolja az alapvető ismeretek elméletét és gyakorlatát;
- ismeretei tudatában legyen határozott, gyors, céltudatos;
- legyen képes úrrá lenni saját és környezetének ideges, pánikszerű hangulatán;
- rendelkezzen jó helyzet- és veszélyfelismerő képességgel;
- legyen tisztában erejével;
- legyen mértéktartó, kíméletes, beavatkozásával ne okozzon kárt vagy további ártalmat;
- legyen jártas a beavatkozások sorrendjében;
- képességei szerint kell a legjobbat nyújtani, a közvetlen életveszélyt elhárítani, további veszélyhelyzetet megelőzni.

b) Az elsősegélynyújtó feladatai:

- tájékozódás a baleset, katasztrófa helyszínén (mi történt? ki(k) sérült(ek) meg? milyen fokú a sérülés?);
- a sérült, beteg állapotának egyszerű megvizsgálása;
- a balesetet szenvedett személy(ek) kimentése, a szükséges mértékig történő levetkőztetése;
- elsősegélynyújtás;
- mentők (tűzoltók, rendőrség) értesítése.

c) Feladatok a tájékozódás során:

- szemrevételezéssel meg kell győződni arról, hogy milyen baleset történt: közlekedési, gázrobbanás, áramütés, vízbefulladás, mérgezéses baleset, égési sérülés stb.;
- a helyszínen tartózkodó tanúktól informálódás;
- a még meglévő veszélyforrások felmérése, további sérülések megelőzése;
- az ellátandók és a beavatkozások sorrendjét a sérülés súlyossága szerint kell követni (1. életmentés, 2. életveszélyes, 3. súlyos, 4. könnyű sérült ellátása).

d) A sérült, beteg egyszerű megvizsgálása:

Ahhoz, hogy a sérült állapotának súlyosságát felismerjük, és helyesen határozassuk meg a beavatkozások sorrendjét, egyszerű, eszköz nélküli vizsgálo eljárásokat kell alkalmazni.

Tisztázni kell, hogy sérült, beteg:

- él-e vagy meghalt;

- ha meghalt, ez az állapot visszafordítható vagy sem;
- ha él, eszméletlen vagy eszméleténél van;
- ha nem eszméletlen, milyen életet veszélyeztető vagy súlyos sérülései vannak.

e) Kimentés

A gépjárműroncs közé szorult, részben vagy teljesen betemetett, vízben fuldoló vagy elmerült, gáztérben vagy elektromos áramkörben észlelt embert ki kell szabadítani szorult helyzetéből. Ez gyakran a hivatásos mentő szakemberek számára is komoly feladatot jelent, ezért ha az elsősegélynyújtás során kimentést kell alkalmaznunk, az alábbi fontos szempontokra legyünk figyelemmel:

A kimentés nem kockáztathatja a segélynyújtó életét (csak újabb áldozata lehet a balesetnek!).

A kimentés gyors és kíméletes legyen. (A szakszerűtlen, helytelen, elkapkodott beavatkozással ne okozunk további súlyos sérülést vagy halált.)

A helyszíni tájékozódáskor fel kell ismerni a kimentés lehetetlenségét, időigényességét és azonnal műszaki, illetve speciális mentést kell kérni a helyszínről (tűzoltók, bányá-, barlang- hegyi mentők).

Az elsősegélynyújtó saját ereje, képességei és ismeretei birtokában alkalmazza a kimentést, illetve hívja a helyszínre a mentő alakulatokat.

f) A beteg megfigyelése

Mielőtt megkezdjük a beteg ellátását, figyeljük meg:

- elhelyezkedését (áll, fekszik, hanyatt vagy az oldalán, felhúzott térdekkel stb. helyezkedik el);
- bőrének színét (sápadt, kipirult, kékes);
- bőrének nedvességét (száraz, nyirkos, nagycseppeken verejtékezik);
- arckifejezését (fájdalmas, riadt);
- a beteg légzését (ha ez nem nyilvánvaló, a szabaddá tett mellkas szintjében nézve jól látható, ha az emelkedik és süllyed, tehát eldönthető, lélegzik-e a beteg);
- tapintsuk meg érverését a csukló tájon vagy a nyaki verőéren (ezt külön és alaposan gyakorolni kell!);
- a beteg viselkedését (nyugtalan lehet, vagy éppen közömbös);
- eszméletlennek tűnő, kérdésekre nem válaszoló betegnek fújjunk csukott szemre, ha szempillái erre rebbennek, valószínűleg alszik, vagy tettet magát, ha a szempillái nem rebbennek meg, a beteg nagy valószínűséggel eszméletlen;
- keressük és ítéljük meg a beteg testén látható elváltozásokat (elszíneződést, duzzanatot, alakváltozást, sebeket), és ítéljük meg a látható vérzés milyenségét;
- kérdezzük meg a betegtől, hogy tudja e, hogy mi történt vele, mik a panaszai, hol érez és milyen fájdalmat, van-e valami kívánsága (éhes, szomjas, fázik stb.), kezelik-e jelenleg, illetve milyen gyógyszereket szed, valamint a környezettől is szerezzünk be információkat, ha mód és idő van rá.

9.3 Elsősegélynyújtás leggyakoribb esetei, feladatai

a) Újraélesztés (részletesebben lásd 9.3.1 pont)

Az alapvető életműködések megszűntével külső segítség nélkül rövid időn belül következményes zavarok lépnek fel az emberi szervezetben, amelyek négy percen túl maradandó sejtkárosodáshoz vezetnek. Ahhoz, hogy az elsősegélynyújtó újraélesztési művelete eredményes legyen, meg kell vizsgálnia a sérült légzését és vérkeringését.

b) A légzés ellenőrzése

A légzést hanyatt fekvő betegen vizsgáljuk. A mellkas, has légzési kitéréseit a tájék ruháztától való szabaddá tétele után, a szegycsont magasságába hajtott fejfel, oldalról szemléljük a ki- és belégzés okozta mozgást.

Ha a légző mozgások száma percenként 8 alatt van, a légzés nem kielégítő. A normális működés szerint a légzés 12–16 között van percenként. A légzésvizsgálattal egy időben kell el végeznünk a pulzus ellenőrzését a nyaki főütőér megtapintásával.

c) A keringés ellenőrzése

A beteg, sérült fejét kissé hátra kell szegni és valamelyik irányba elfordítani. A nyak bőrén látható – az elfordítással ellenkező oldalon – a nyalábszerűen megfeszülő fejbiccentő izom. Azután összezárt II-III-IV. ujjunk közül a III. ujjunk begyével tapintsuk ki a pajzsporc kiemelkedését, majd mindhárom ujjunkat csúsztassuk a pajzsporc és a fejbiccentő izom közötti árokba. Itt lüktet a nyaki főütőér, ha a sérültnek van szív működése. Ha nem érzünk lüktetést, akkor a keringés újraindítása is szükséges. Ezt a műveletet azonban csak olyan elsősegélynyújtó végezze, aki erre alapos gyakorlati felkészítést kapott.

Fontos! A tévesen megállapított szív megállás és a rosszul kivitelezett **szívmasszázs** (mellkas kompresszió) a sérült, beteg életébe kerülhet!

d) A sérült levetkőztetése

A ruha által fedett sérülések elsősegélybeli ellátása szükségessé teheti a sérült részleges vagy teljes levetkőztetését. A ruházat eltávolítása igen nagy körültekintést, óvatosságot igényel, és csak a szükséges mértékig alkalmazzuk.

Az eszméleténél lévő sérültet kérjük arra, hogy segítsen a vetkőzésben, és jelezze, ha túl nagy fájdalmat érez. Az eszméletlen sérült erre nem képes, ezért nála óvatosan, körültekintően távolítsuk el a ruhát, cipőt.

Általános tudnivalók:

- mindig az ép oldalon kezdjük a vetkőztetést, és a sérült oldalon fejezzük be úgy, hogy a sérült mozdulatlanságát a lehető legjobban tudjuk biztosítani;
- a többrétegű ruhát lehetőleg egyszerre vegyük le;
- eszméletlen vagy magatehetetlen sérültről a kabátot kigombolva, a hátánál a fejig felhúva előbb kibújtatjuk az ép karját, majd utoljára a sérült karját;
- ha kellő kímélettel nem távolítható el a ruha, cipő, azt a varrás mentén kell felválni és úgy eltávolítani;

- a sérült kézzől haladéktalanul távolítsuk el a gyűrűt, a csuklóról a karórát, mert az később megduzzadva keringési zavarokat okozhat;
- az eltávolított ruhát, ékszert, értékeket (tanú jelenlétében, ha van) gyűjtsük össze és tételesen adjuk át a helyszínrre érkező mentőknek, rendőröknek;
- az öltöztetés fordított sorrendben történik.

9.3.1 Az újraélesztés ABC-je

Az emlékezés működését megkönnyítő eszközként – szinte minden fontosabb nyelvre lefordítva – az ABC első betűihez hozzárendelték a teendőket kifejező szavak kezdőbetűit:

A = Átjárható légutak biztosítása

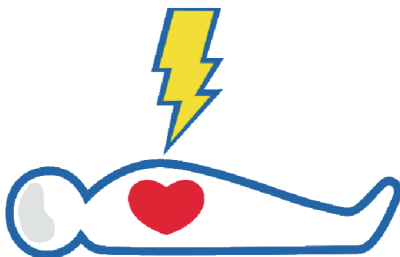
B = Belégzés pótlása

C = Cirkuláció pótlása

D = Drog

E = Elektromos vizsgáló és gyógyító eszköz, melyek használata szintén orvos feladata (például EKG, defibrillátor)

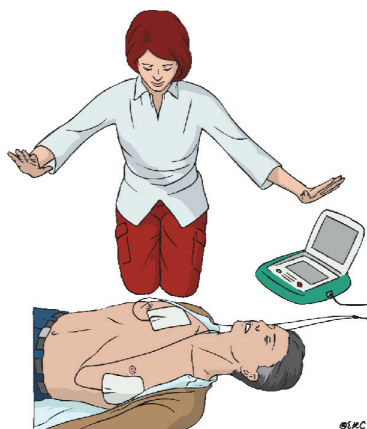
Defibrillálás (lásd: 4. ábra)

Kapcsold be az AED-t!

Néhány AED magától is bekapcsol, ha kinyitod a fedelét.

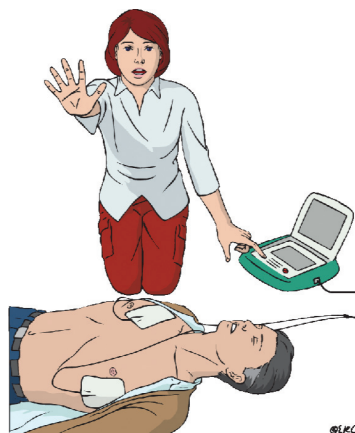
Helyezd fel az elektródákat a beteg meztelen mellkasára!

Ritmusanalízis, senki ne érjen a beteghez!

Sokk javasolt

- „Senki ne érjen a beteghez!”
- Add le a sokkot!

Sokk leadása után kövesd az AED utasításait!¹⁵⁰

4. ábra

A) A légutak felszabadítása

A hátán fekvő beteg, sérült ruházatát oldjuk meg a nyakon, mellkason. Száját nyissuk ki, és fejét kissé fordítsuk oldalra. Egyik kezünk mutató vagy középső ujjára tekerjünk valamilyen textiliát (pólya, zsebkendő, a beteg felhúzható inge), és a száj-garatüregbe nyúlva távolítsuk el az ott felgyülemlett vért, nyálát, hányadékot vagy más esetleg odajutott szennyeződést. Győződjünk meg arról, hogy nincs-e a betegnek kivehető műfogsora, kitört foga, ha van, ezeket is távolítsuk el. A száj- és orrnyílás környékét tisztítsuk meg.

¹⁵⁰ EUROPEAN RESUSCITATION COUNCIL Alapszintű újraélesztés és külső automata defibrillátor segélynyújtó tanfolyam 23–27. dia

A légzés akadályát megszüntetve előfordulhat, hogy spontán rendeződik a beteg légzése, vagy az eddig hallható szörcsögő, sípoló, hörgő légzési hang „kitisztul”.

A korábban teljes légzésahiányban észlelt betegnél a felső légút felszabadítása után ismét vizsgáljuk meg a légző mozgások meglétét, mert ha mozgást nem észlelünk – lélegeztetni kell!

B) Befúvásos lélegeztetés (lásd: 5. ábra)

A légzőmozgások hiánya azonnal szükségessé teszi a belégzés mesterséges pótlását. A belégzést akkor is pótolni kell, ha a percenkénti légzésszám kritikusan alacsony (8 alatti) vagy az egy-egy légvétel során beszívott levegő igen kevés (felületes légzés).

A légzés megszüntének pillanatától versenyfutás kezdődik az idővel!

A mentők körében ismert az a mondás:

„Nincs elveszett játszma, csak a halál után 5 perccel...”

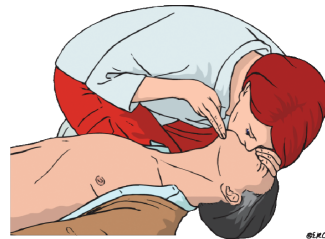
Az orvostudomány mai állása szerint a légzés leállása után 4 percen belül (a klinikai halál beállását megelőzően) kell az újraélesztést megkezdenünk. Általában szájból orrba lélegeztetést alkalmazunk, amelynek lépései a következők.

A légutak kitisztítása és átjárhatóvá tétele után a hanyatt fekvő beteg bal oldala mellé terdelünk. Textilből készült zsebkendőt vagy 3-4 rétegben összehajtott gézlapot készítünk elő. Bal tenyerünkkel átfogjuk a beteg állát, jobb tenyerünket a homlok területére helyezzük. Két kezünkkel a fejet hátraszegjük, és ebben a helyzetben rögzítjük. Ezzel a mozdulattal zártuk a beteg száját, és a nyelvet megemelve az orrüreg-garat-gégebemenet irányában szabad útja van a befűjt levegőnek.

Az előre elkészített textíliát a beteg orrára helyezve mély belégzés után nem gyors és nagy erejű, hanem normális kilégzéssel befűjjük a levegőt a beteg tüdejébe. A befűjt levegő a mellkast megemeli, majd amikor újabb levegőt veszünk a következő befűjráshoz, láthatjuk a mellkas süllyedését, és hallhatjuk a beteg tüdejéből kiáramló levegő hangját. Mindezt addig alkalmazzuk, amíg:

- a beteg saját légzése számában és intenzitásában vissza nem tér,
- a mentők (szaksegítség) a helyszínre érkeznek, és átveszik a beteg sürgősségi ellátását.

1. Fogd be az orrát!
2. Vegyél levegőt (normális légvételnyit)!
3. Kapd be a beteg száját!
4. Fújd be a levegőt, amíg a mellkast nem látod emelkedni!
5. Ez körülbelül 1 mp-et vegyen igénybe!
6. Hagyd a mellkast lesüllyedni!
7. Ismételd meg!¹⁵¹

5. ábra

¹⁵¹ EUROPEAN RESUSCITATION COUNCIL Alapszintű újraélesztés és külső automata defibrillátor segélynyújtó tanfolyam 18. dia

Vigyázat!

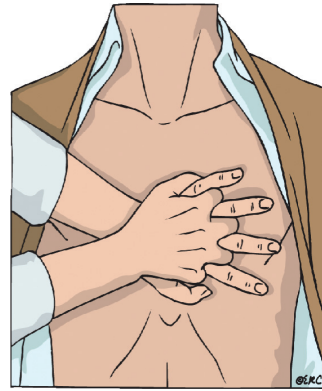
Ha a gyomortájéék kiemelkedését észleljük, akkor a befűjt levegő nem a tüdőbe jutott, hanem a gyomorba. Ennek oka lehet az, hogy vagy nincs kellő mértékben hátraszegve a beteg feje, vagy idegen anyag zárja el a gégebemenetet, vagy nagy erővel és hirtelen történt a befűvés és a levegő utat talált a nyelőcsőbe is.

C) Cirkuláció pótlása (lásd: 6. ábra)

A leállt szív működés újrarendezésére alkalmazzuk a „mellkaskompressziót” (szívmasszázs), amely csak közép fokú vagy erre a célra szervezett tanfolyamon sajátítható el.

Szívmasszázs csak gyakorlott elsősegélynyújtó alkalmazzon, mert a kellő indok nélkül végzett szívmasszázs önmagában a beteg, sérült halálát okozhatja.

- Tedd a tenyered kéztőit a mellkas közepére!
- Kulcsold össze a másik kezeddal!
- Nyomd le a mellkast!
- Frekvencia: 100–120 / perc
- Mélység 5–6 cm
- Lenyomás – felengedés
- Gyorsan és erősen nyomd!
- Lehetőség szerint cseréljenek a kompressziót végző személyek 2 percenként!¹⁵²
- Ha a mentő a helyszínre érkezett, mindaddig folytasd a mellkasi kompressziókat, amíg utasítást nem kapsz tőlük, hogy abbahagyhatod.
- Mosolyogj! A kezeid segítségével lehet, hogy segítettél a szív újrarendülésében, és megmentettél egy életet!
- Bármit csinálsz, hasznosabb annál, mintha semmit sem tennél!
- Jól csináltad!¹⁵³

6. ábra

9.3.2 Eszméletlen sérült beteg ellátása

A jól lélegző, de eszméletlen beteget állandóan fenyegeti a fulladás veszélye, mert a nyelve hátracsúszhat, így a keletkezett váladékot, vért képtelen lenyelni, kiköpní, kiköhögni.

Miután megvizsgáltuk a sérült légzését, és megfelelőnek találjuk, olyan testhelyzetet kell teremtenünk, amely lehetővé teszi az észlelt, spontán jó légzés fennmaradását. Erre legmegfelelőbb a **stabil oldalfekvés** (lásd: 7. ábra).

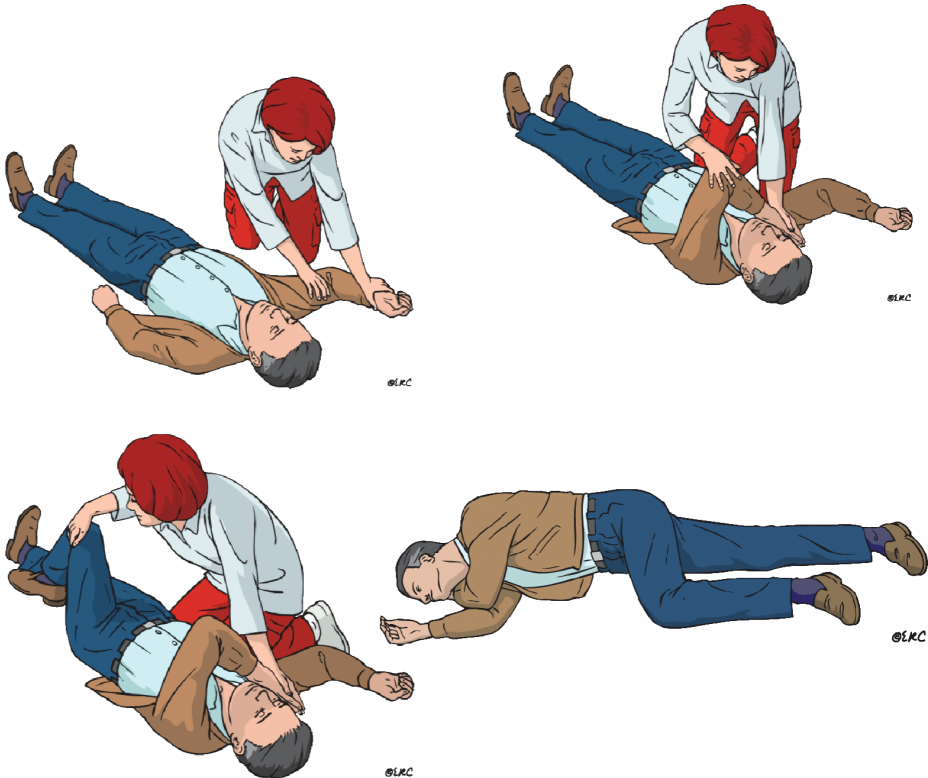
¹⁵² EUROPEAN RESUSCITATION COUNCIL Alapszintű újraélesztés és külső automata defibrillátor segélynyújtó tanfolyam 16. dia

¹⁵³ OMSZ „Európai újraélesztési nap” 8. dia

Ilyenkor, ha a sérült elfordításának nincs akadálya, térdeljünk a dereka magasságában mellé. A lábai felé eső alkarunkkal nyúljunk a térdhajlata alá, a lábait térdízületben behajtvva húzzuk fel, amennyire lehetséges. A behajlított lábakat húzzuk magunk felé, ezáltal medencéje és törzse felénk billen. Ezután a szabad kezünkkel átnyúlunk a test-törzs felett, a sérült távolabb lévő kezét, alkarját becsúsztatjuk az elfordított medence, törzs alá. A felénk eső karját átvetjük a mellkasán úgy, hogy keze a túloldali vállára kerüljön. Ezután fogjuk meg a sérült hozzánk eső felkarját, a másik kezünkkel a térdhajlat alatt, és egy határozott mozdulattal – tőlünk elfordítva – billentsük át a sérült törzset a tengelye körül.

Végül rendezzük el a sérült végtagjait és fejét:

- a talajjal érintkező láb maradjon behajlítva, a felette lévő egyenesítsük ki,
- a talajjal érintkező karját helyezzük a törzs, medence mögé, a felső karját hajlítjuk be úgy, hogy az arc a kézfejre essen,
- a fejet szegjük hátra, és fordítsuk úgy, hogy az alsó szájszög a kézen feküdjön.
- Ha a beteg normálisan kezd lélegezni, helyezd stabil oldalfekvésbe!

7. ábra

Vigyázat!

Nem szabad stabil oldalfekvést alkalmazni, ha:

- combcsont-, medence-, gerinctörés,
- sorozat-bordatörés, szegycsonttörés gyanúja merül fel, vagy
- nyílt hasi sérülést észlelünk.

Ha az előbbi sérülések valamelyike fordul elő, a sérültet hanyatt fektetjük, fejét hátra szegjük, és egy pillanatra sem hagyjuk magára. A sérült száj-, garatüreget rövid időközönként ellenőrizzük, ha szükséges, tisztítsuk ki.

9.4 Mérgezések elsődleges ellátási feladatai

9.4.1 Mérgezésekről általában

A mérgekkel és az általuk okozott megbetegedésekkel, a mérgezésekkel a toxikológia (mérregtan) foglalkozik. A mérgezési tünetek ismeretében tehetők meg azok az elsődleges intézkedések, amelyek a helyszíni ellátás után eredményessé tehetik a gyógyintézeti kezelést.

Mérég: a köznapi gyakorlatban mérgeknek nevezzük azokat az anyagokat, amelyek kis mennyiségben a szervezetbe jutva fizikai, kémiai vagy fiziokémiai hatásukkal az ember életfolyamatait, működési egyensúlyát átmenetileg vagy véglegesen megzavarják.

Hozzá kell tenni, hogy mérég csak olyan anyag lehet, ami vízben, zsírban vagy szövetnedvekben oldható, mivel csak ebben az esetben szívódik fel a szervezetbe. Az oldhatatlan anyagok a szervezetből változatlanul kiürülnek.

Mérgezések osztályozása

Keletkezésük szerint:

- szándékos: öngyilkossági, gyilkossági,
- baleseti: foglalkozási, háztartási, gyógyszer túladagolás, tévedésből.

9.4.2 Mérgezések csoportosítása, sürgősségi ellátásuk

A mérgezettenek ellátásánál döntő fontosságú a gyorsaság! A helyszíni ellátás akkor helyes, ha a kórházi kezelés annak egyenes folytatása lehet. Gázmérgezések esetén minden beavatkozást megelőz a beteg kimentése, ami sokszor csak műszaki mentéssel lehetséges.

A mérgezés jellegétől függetlenül a balesetesnél a keringés és a légzés fenntartása, illetve helyreállítása az első feladat.

A mérgezések előfordulásakor következő feladat a mérég szervezetbe történő további bejutásának megakadályozása, illetve a balesetes eltávolítása a veszélyes területről, ha a légtérben mérgező anyag van. A másik fontos feladat a mérég további felszívódásának megakadályozása és a mérég gyomor-bél traktusból való eltávolítása.

A balesetes kórházi kezelése során történik a mérgek kiürülésének gyorsítása, illetve a szervezetből el nem távolítható mérgek hatástalanítása. Ez a következőképpen valósulhat meg:

- a) A **bőrön** át felszívódó mérgek esetén gyors levetkőztetés, a bőr bőséges lemosása lehetőleg szappanos vízzel.
- b) A **gyomor-bél traktusból** felszívódó mérgek esetén a mérgezett gyors és bőséges hánytatása a feladat.

Tilos a hánytatás!

- eszméletlenség esetén,
- marószér mérgezéskor,
- mosószeres, szerves oldószerek okozta mérgezéskor.

Az azonnali hánytatást a garat ujjal való ingerlésével tudjuk elérni, az intenzívebb hánytatás sós vagy enyhén szappanos vízzel eredményesebb, ha a beteget legalább 5-6 alkalommal késztetjük erre. Egy-egy alkalommal 1/2 liter vizet itassunk a beteggel. Ha a hánytatás nem járt sikerrel, akkor garatingerlést kell alkalmazni.

- c) **Légutakon** felszívódó mérgezéskor elsődleges a balesetes friss levegőre vitele, szorító ruházatának meglazítása. Ha a beteg eszméletlenül van, felszólítjuk, hogy erőteljes, de nem szapora mély be- és kilégzéseket végezzen. Eszméletlen, de jól lélegző mérgezett észlelésekor stabil oldalfekvést alkalmazunk a tanultak szerint. Az légzés esetleges leállításakor, ha laikus vizsgálja a beteget, és nincs légzés, meg kell kezdeni a komplett újraélesztést, ügyelve arra, hogy a beteg szájnnyílása környékén lévő mérgező anyag ne okozzon kárt az elsősegélynyújtóban.

9.4.3 Gázmérgezések

A gázok közös tulajdonsága, hogy a légutakon keresztül jutnak a szervezetbe, és így okoznak mérgezést. A szénmonoxid, a széndioxid, a cian, a klór, a foszgén és a nitrozus gázok a légzőszervek bénításával, illetve a légzőfelület nagyfokú csökkentésével okozhatnak légzésbénulást, súlyosabb esetben halált.

Feladatok szén-monoxid (CO) mérgezéskor:

- friss levegőre juttatás,
- ha életjelenségek nincsenek, újraélesztés,
- ha lélegzik, stabil oldalfekvés,
- a légutak átjárhatóságának biztosítása,
- a mentők értesítése, sürgős kórházba szállítás.

Feladatok szén-dioxid (CO₂) mérgezéskor:

- kimentés (csak védőfelszereléssel szabad),
- friss levegőre juttatás,
- újraélesztés, ha szükséges,
- ha nincs védőfelszerelésünk, a műszaki mentést végző gyári vezetőket vagy tűzoltókat értesítsük,
- mentők, szállítás.

Feladatok klórgáz mérgezéskor:

- mentés,
- ruházat eltávolítása,
- a bőr szappanos lemosása,
- szem-száj kiöblítése 3%-os szóda-bikarbónával (csak akkor, ha eszméleténél van a sérült),
- teljes nyugalom, stabil fektetés,
- mentők értesítése, szállítás.

Feladatok cianmérgezéskor (HCN):

- mentés (gáztérbe csak védőeszközzel hatoljunk be),
- szabad levegőre juttatás,
- teljes nyugalom,
- mentők értesítése, szállítás.

Feladatok nitrózusgáz mérgezéskor:

- szigorúan hordágyon szállítva, beszédtilalom mellett kell kimenteni a gáztérből a mérgezettet,
- a ruhát el kell távolítani,
- a bőrt le kell mosni, takaróval betakarni,
- a beteget fél ülő helyzetbe kell hozni (szállítás alatt is)
- mentők, szállítás.

9.4.4 Ipari oldószer mérgezések

Az ipari oldószerek között elsősorban a benzin, a terpentín, a metilalkohol, az etanol, a benzol által okozott mérgezéssel találkozhatunk. Ezek a szerek a központi idegrendszerre hatva okoznak izgatottságot, majd narkózist.

Feladatok oldószeres mérgezéskor:

- azonnali kimentés a szabad levegőre,
- a légutak szabaddá tétele, szabadon tartása,
- parafinolaj, terpentín adása benzinmérgezésnél,
- eszméletlen résznél stabil oldalfekvés, kihűléstől védeni.

9.4.5 Marószér mérgezések

A lúg és szervesen sav okozta mérgezések súlyossága főleg a töménységükkel, a mennyiségükkel, a behatás idejével arányosan változik. Ide tartozik a nátronlúg, a kénsav, a sósav véletlen vagy öngyilkossági szándékkal történő szervezetbe juttatása.

Feladatok marószér mérgezőkor:

- a beteggel vizet vagy tejet itatunk, öblögtetjük (csak akkor, ha eszméleténél van a sérült),
- a marószérrel szennyezett ruhát azonnal el kell távolítani,
- a bőrre került marószert azonnal itassuk fel, majd bő vízzel mossuk le,
- a szembe került marószert bőséges vízszugárral mossuk ki.

9.4.6 Gyógyszermérgezések

Az ebbe a csoportba tartozó mérgezéseket különböző gyógyszerek véletlen vagy szándékos túladagolása, illetve öngyilkossági célú bevétele okozza.

Az egyszerre nagy mennyiségben a szervezetbe kerülő gyógyszer következtében különböző kóros jelenségeket tapasztalhatunk, mint például a zavartság, nyugtalanság, eszméletlenség, légzőszervek bénulása, vérkeringés-szív leállása fulladás következtében.

A gyógyszermérgezések leggyakoribb esete az altatószer-mérgezések. A bevett gyógyszer mennyiségével arányosan a mérgezés lehet könnyű, közepesen súlyos és súlyos.

9.4.7 Ételmérgezés

- Nyáron, melegben gyakrabban fordul elő, mint más évszakban. Helytelenül tárolt és kórokozókval fertőzött étel (krémes, fagyalt, húskészítmények, főtt tészta stb.) okozza a mérgezést.
- A panaszok a fertőzött étel elfogyasztását követő néhány óra múlva kezdődnek: émelygés, hányinger, hányás, görcsös gyomor fájdalom, hasmenés.
- Súlyos mérgezés esetén a makacs hányást, hasmenést magas láz követi. A szervezet sok folyadékot veszítve hamar kiszárad. Ez különösen kisgyermeknél és idős betegeknél jelent fokozott veszélyt.

Elsősegélye:

- A könnyű mérgezésnél a beteget többször hánytatni kell, majd megnyugtatjuk, mentőt hívunk.
- Az eszméletlen mérgezett légútjait tisztítsuk ki, és jó légzés esetén fektessük stabil oldalfekvésbe.
- Ha a mérgezés súlyos, és a beteg légzése megáll, a már ismertetett módon komplett újraélesztést kell megkezdeni.

9.5 Égési sérülés

Az égési sérülés többnyire száraz hő (tűz, robbanás, dörzsölés, elektromos áram), a forrázás nedves hő (forró folyadék) hatására keletkezik.

Fokozatok és jeleik:

- Elsőfokú: a bőr piros, duzzadt.
- Másodfokú: hólyagképződés, váladékkal telt, feszes hólyagok keletkeznek a bőrön.
- Harmadfokú: szövetelhalás.
- Negyedfokú: a bőr és a bőr alatti izomrétegek (esetleg a csont) elszenesedése.

Az égési sérülésnél döntőbb annak kiterjedése. Ha az égés a testfelület több mint egyharmadára terjed ki, a sérült életveszélyes állapotba kerül az égési sokk miatt (annak folytán, hogy az emberi szövetekben levő folyadék és a véréhéréje az égési hólyagokba, illetve a sebekben át kiszivároghatva a külvilágba kerül, és azáltal, hogy az égésnél mérgező anyagok keletkeznek).

Az égési sérülés felületének kiszámítása:

–fej	9%	9
–nyak	1%	1
–kar és kéz	9% × 2	18
–törzs elülső felülete	18%	18
–törzs hátsó felülete	18%	18
–comb	9% × 2	18
–alsó lábszár és lábfej	9% × 2	18
		100%

Alapelv: egy tenyérnyi felület a testfelület 1%-ának felel meg.

a) Teendők a baleset színhelyén:

- Ha a sérült ruhái égnek, fojtsa el a lángokat (a földön hempergetni, sátorlappal vagy pokróccal körütekerni, vízzel leönteni).
- Forrázásnál lehetőleg gyorsan távolítsa el a ruhákat.
- A sebbe szorosan beragadt ruházatot ne távolítsa el. (mert ezzel további sérülést okozhatunk).

b) További teendők:

ba) Első lehetőség (hidegvíz kezelés):

- Lehetőleg mihamarabb tartsa a megégett testrészt hideg folyóvíz alá (16 C°).
- Hagyja annyi ideig a vízben, míg a fájdalmak az enyhülés után újból erősebbé válnak.
- Vegye ki a testrészeket a vízből, várjon, amíg a fájdalom csillapodik, és ismételve meg az eljárást, egészen addig, amíg az erősen piros bőr külsőleg normálisnak nem tűnik.

- A tapasztalatok szerint ez a folyamat
 - = elsőfokú égésnél 40–50 percig,
 - = másodfokú égésnél 60–90 perc hosszát,
 - = harmadfokú égésnél 2 óra hosszát tart.
- Ez az eljárás egészen a testfelület 50%-ig történt megégése eseteiben alkalmazható, amikor is a sérültet teljes egészében vízbe kell mártani.

bb) Második lehetőség:

- Lehetőleg sterilen takarja le és kösse be a megégett testrészeket.
- Az égési sebekre semmit nem szabad tenni (sem olajat, sem gyógynövényeket stb.).
- Eszméleténél lévő égési sérültnek az első órában 1 liter folyadékot kell adni (vizet vagy még jobb a sós ital).
- A sokk elleni teendőket még a sokkjelek megjelenése előtt el kell végezni.
- Az égési sebek nyílt kezelése (friss levegő és nap) a nagyfokú fertőzésveszély (rovarok, föld) miatt csak a gyógyulási folyamat előrehaladott szakaszában ajánlatos.

9.6 Áramütés

Jelei:

- különböző mélységű és kiterjedésű égési sérülések (egészen az elszenesedésig),
- „áramjelek” (kissé kidomborodó, fehéres vagy szürke jelek, rendszerint fájdalommentesek),
- megperzselt szőrzet,
- megolvadt fémtárgyak (övcsat, nyaklánc, óra, pénzérmék),
- izgatottság, szorongás, félelem,
- az öntudat elvesztése, a szív működés és a vérkeringés megszűnése,
- görcsök, izomfeszültség, a légzőizmok mozdulatlansága,
- bénulási jelek,
- sokk.

Teendők:

- Kapcsolja ki az áramot.
- Adott esetben szabadítsa ki a sérültet az áramkörből.
- Ha szükséges, kezdje meg az újraélesztést.
- Lássá el az égési sebeket.

9.7 Vérzések típusai és ellátásuk

Vérzések keletkezhetnek a testen belül és kívül is. A vérzéscsillapítás során a látható, külső vérzéseket látjuk el. A vérzéscsillapítás célja a vérzés elállítása, a fájdalom csillapítása, az esetlegesen kialakuló sokk megelőzése és a sérülés miatti káros pszichés hatás csökkentése. Megkülönböztetünk hajszáleres (kapilláris), visszeres (vénas) és ütőeres (artériás) vérzést.

Bármilyen vérzést kezdünk ellátni, ügyeljünk a saját biztonságunkra, és ha mód van rá, húzzunk gumikesztyűt! Több súlyos betegség terjed vérrel, amelyek közül egyesek ma még gyógyíthatatlanok! (Például: AIDS, hepatitis.)

a) **Hajszáleres vérzésnél** a vérzés gyöngyöző, szivárgó jellegű, a vérvesztés csekély. Ilyenek a horzsolásoknál látható vérzések.

Ellátása:

A sérültet nyugalomba helyezzük, leültetjük. A sebfelület megtisztítása után steril fedőkötést helyezünk fel.

b) **Vénás vérzésben** a vér színe sötétpiros, a vér folyamatosan, egyenletesen ürül a sebből. A sérült ér nagyságától függően a vérzés különböző mértékű lehet.

Ellátása:

- A sérültet nyugalomba helyezzük, leültetjük vagy lefektetjük.
- A sérült végtagot (ha a vérzés a végtagon van!) megemeljük vagy felpolcoljuk. (A vérzés már erre is rendszerint eláll vagy csökken.)
- Majd vénás nyomókötést helyezünk a sebre. Egy steril gézlapot vagy gyorskötőöt rakunk a sebre, és ezt átpólyázzuk. Ezután egy újabb összehajtott gézlapot, pólyát helyezünk a seb fölé, és szorosan, körkörösén átpólyázzuk.
- Ha a kötés esetleg átvértett, nem vesszük le, hanem újra átpólyázzuk.
- Végül a már ellátott végtagot felkötjük vagy felpolcoljuk.

c) **Artériás vérzésnél** a vér színe piros, pulzálna, lüktetve ürül a sebből. A vérvesztés az artéria nagyságától függően rövid idő alatt végzetes lehet.

Ellátása:

- A sérültet nyugalomba helyezzük, rendszerint lefektetjük.
- Ha végtagon van a vérzés, megemeljük vagy felpolcoljuk a végtagot.
- Artériás nyomáspontot keresünk, és nyomunk. Mindig a vérzés helyéhez legközelebbi, azonos oldali artériás nyomáspontot nyomjuk.
- Majd artériás nyomókötést helyezünk fel a sebre. A vénás nyomókötéstől eltérően, itt nem a sebre, hanem a sebbe rakjuk az első gézlapokat. Kitömöködjük, kitamponáljuk a sebet, majd a többi megegyezik a vénás nyomókötéssel.
- Az ellátott végtagot pedig felkötjük vagy felpolcoljuk.
- A nyomáspontot az ellátás végéig nyomni vagy valakivel nyomatni kell.

Az artériás nyomáspontok a következők (lásd: 8. ábra):

Halántéki artéria: A járomcsont íve felett, a fül felső kezdete előtt található. A csontos koponyához nyomjuk.

Arcverőér: Az állkapocs vízszintes és függőleges szárának találkozása előtt kb. 1 cm-re a vízszintes szár felé található árokban helyezkedik el. Az állkapocshoz nyomjuk.

Nyaki főverőér: A fejbiccenő izom előtti árokban található. (Itt vizsgáljuk a keringést.) A gerinc irányába nyomjuk.

Kulcscsont alatti artéria: A kulcscsont testének középső része mögé kell benyúlni, és az első bordához kell nyomni az artériát.

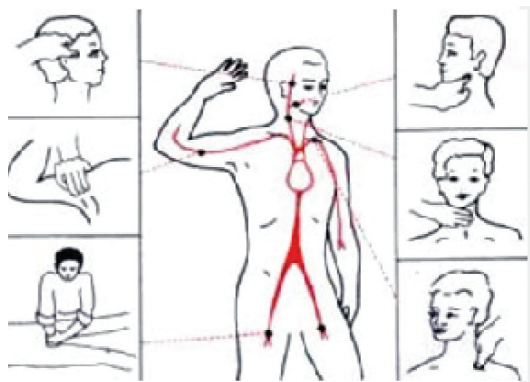
A nyak területére a leírt technikával tilos nyomókötést felhelyezni! Ezen a területen észlelt vérzésnél gézlapot vagy az ujjainkat kell a sebbe nyomni, és meg kell várni a segítséget.

A kivérzés tünetei megegyeznek a sokk tüneteivel, mivel a nagyfokú vérvesztés sokkot okoz!

A vérzéscsillapítás szabályai:

- Saját magunk védelme. (Húzzunk gumikesztyűt!)
- A sérültet nyugalomba helyezük, leültetjük, lefektetjük. Az ellátást akadályozó ruházatot eltávolítjuk.
- Ha végtagon van a vérzés, a vérző végtagot a szív szintje fölé emeljük.
- Megfelelő kötést helyezünk fel.
- Az ellátott testrészt felpolcoljuk, felkötjük.
- A sebbe idegen anyagot nem juttatunk.
- Fixen beékelődött idegentestet nem távolítunk el.

Körkörös leszorítást nem szabad alkalmazni (egyetlen kivétel a magasan amputált végtag)! Ha ugyanis a leszorítás nem megfelelő, csak a felületesebben futó vénákat szorítjuk el és a mélyebben elhelyezkedő artériákat nem. Ezért az artérián át az érintett területre jutó vér a seben keresztül ürül ki. Ha a leszorítás teljes, durva roncsolódást, maradandó szövetelhalást okozhat, és a felengedés után a vérbe kerülő kóros bomlástermékek súlyos vesekárosodást okozhatnak. Bizonyos területekre speciális kötést alkalmazhatunk. Például a fej sérüléseinél a sapkakötést, az orr és az áll sérüléseinél parittyakötést, a felkar és váll sérüléseinél Desault-kötést.¹⁵⁴

8. ábra

¹⁵⁴ NYESTE Zsolt: *Elsősegélynyújtás jegyzet*. 2007. 21–22.

9.8 Törések és ellátásuk

Mindennapi életünkben a különböző tevékenységeknél (sportolás, szabadidős program, közlekedés, háztartási munka) gyakori sérülésként fordulnak elő a csonttörések, ficamok, rándulások.

Azt, hogy a balesetnél pontosan milyen sérülés történt, biztonsággal a röntgenvizsgálat tudja megállapítani. Az elsősegélynyújtó akkor jár el helyesen, ha a sérült panaszai, fájdalma, esetleg a látható duzzanat, deformitás alapján nyújt segítséget.

A csonttörés vagy ízületi ficam zárt (fedett) akkor, ha a sérülés feletti bőr épsége megmarad.

Nyílt esetben a sérülés feletti bőr és az alatt helyet foglaló szövetek folytonosságának megszakadását észlelhetjük. Nem feltétlen szükséges, hogy a csontvégek láthatók legyenek a sebben, hiszen azokat a rugalmas, lágy szövetek eltakarhatják.

A csonttörések ellátásánál elsődleges feladat mindig a törött részek rögzítése feltalálási helyzetben, annak érdekében, hogy az elmozduló, éles csontvégek ne okozzanak a környezetünkben futó erekben és idegekben további sérülést.

9.8.1 Koponyaboltozat törése

Ebben az esetben a koponyát ért ütés következtében sérülhet a csontok által védett agyállomány, illetve az azokat ellátó erek is.

Az a sérült, aki az ütés pillanatában elvesztette az eszméletét, és rövidebb-hosszabb idő múlva magához tér, a történtekekre nem emlékszik, szédül, hányingere van, feje fáj, látás- és hallászavarról panaszok: agyrázkódást szenvedett.

A hajás fejbőrön lehet vérző sebzés (nyílt törésre gyanús!), de lehet, hogy csak egy bőr alatti duzzanatot tapintunk. Súlyos a koponyaboltozat nyílt törése, ha a sebből agyállomány ürül. Ekkor a sérült többnyire eszméletlen.

Elsősegély:

- szigorú fektetés, eszméletlen balesetnél légút biztosítás,
- ha ellenjavallata nincs: stabil oldalfektetés,
- légzés hiányában komplett újraélesztés.

9.8.2 Koponyaalapi törés

Különböző formái lehetnek, amelyeket jellemez: a szem körüli pápaszem, vérömleny az orrból, a sérült oldali fülből való vérzés.

Eszméletlen, hátán fekvő sérültnél külön veszélyt jelenthet a láthatatlan vérzés, amely a hátsó garatfalon csorog le, és azt belehelve fulladást okozhat.

Elsősegély: légutak megtekintése, kitisztítása, légzésellenőrzés. Eszméletlen, jól légző balesetes stabil oldalfektetése, ha ellenjavallata nincs. Eszméletre térés után kissé megemelt fejjel, vízszintesen fektessük a sérültet.

Laza fedőkötés a vérző fülre, orra. (A fület soha ne tamponáljuk.)
A sérültet mentővel kell szállítani!

9.8.3 Arckoponyacsont-törés

Felső- vagy alsó állcsont törésekor jellemző a fájdalom, harapási nehézség vagy lehetetlenség, a fogsor deformáltsága, nehezített szájnýtás, esetleg fogak kitörése.

Orrcsont törésekor az orrgyök fájdalmas, duzzadt, többnyire orrvérzés is jelentkezik.

Alsó állcsont (állkapocs) ficama esetén a sérült oldali fül tájékának fájdalma, a beteg nyitott szája, nyálcsorgása jellegzetes lehet.

Elsősegély: állra, orra parittyakötés helyezhető (rögzítés). Szájüregbe történő vérzés, nyelési, nyelvmozgatási nehézség esetén fektessük a beteget hasra, homlokát, mellkasát támasszuk alá. Ezáltal szájából a vér, a nyál kicsorog, és a nyelv is előreesik a súlyánál fogva.

A beteg orron át tud lélegezni.

Ez utóbbi esetben a mentőhívás szükséges, nem súlyos esetben más járművel is orvoshoz vihető a sérült.

9.8.4 Gerinctörés

A legkisebb gyanú is elegendő ahhoz, hogy a segélynyújtó feltételezze a gerinctörés bizonyosságát.

A nyaki gerinctől a gerincoszlop teljes hosszában bárhol jelzett fájdalom elegendő ok arra, hogy a baleseti sérültet gerinctöröttnek tekintsük. Minél magasabb gerincszakasz sérül, annál nagyobb veszély fenyegeti közvetlenül a beteget. A felső nyaki csigolyák törése, ficama esetén megsérült gerincvelő azonnali fulladásos halált eredményezhet.

Lefelé haladva a sérüléssel jelentkeznek a felső végtagi, alsó végtagi vagy mind a négy végtagra kiterjedő bénulások.

Elsősegély: teljes mozgástilalom. Nyaki gerinc sérülésének gyanúja esetén a beteg mögé helyezkedünk, két kézzel a tarkója és az álla alá nyúlva nyugalomban tartjuk, igen enyhe húzással, amíg a szaksegítség megérkezik.

Nehezen képzelhető el olyan helyzet, amikor az ilyen sérültet – akár szükségből is – meg kelljen mozdítani.

Ha ez elkerülhetetlen, ismert az úgynevezett tálcáfogás, amikor egy időben három segélynyújtó emeli fel a sérültet úgy, hogy a gerincoszlop síkja egy pillanatra sem törik.

Ismerve a magyarországi viszonyokat: ne emeljük és vigyük a sérültet sehová, mert a mentők korszerű rögzítő eszközzel (vákuumágy) bárhová rövid idő alatt megérkeznek, és kellő szakértelemmel helyezik nyugalomba a sérültet.

9.8.5 Bordatörés

Közvetlen ütésre az erőhatás helyén, a mellkas összenyomatásakor, általában a hónalj-vonalban törnek a bordák. A tört bordavégek átszúrhatják a mellhártyát, megsérthetik a tüdőt, emiatt úgynevezett légmell, illetve vérmell alakulhat ki másodlagos sérülésként.

Enyhébb esetekben légvételkedés a törés helyén szúró fájdalom jelentkezik, súlyosabb esetben (légmell, vérmell) rohamosan fokozódó fulladásérzés, felületessé váló légvétel jellemző.

Elsősegély: a sérült általában megtalálja magának azt a testhelyzetet, amelyben a legkisebb fájdalmat érzi, illetve a legkönnyebben kap levegőt. Ebben a helyzetben tartsuk vagy támasszuk meg őt.

Fulladó mellkasú sérülthöz azonnal hívjunk mentőt!

9.8.6 Medencetörés

Gázolás, magasból esés gyakori sérülése.

Az alsó végtag legkisebb mozgásakor a sérült fájdalmat jelez a törés helyén. A medenceüregekben lévő szervek is megsérülhetnek, jelentős, láthatatlan vérzést okozva.

Erre a balesetes sápadtsága, hűvös verejtékes bőre, szapora pulzusa hívhatja fel a figyelmet.

Elsősegély: Szigorú fektetés! A mentők vákuumágyban szállítják a sérültet.

9.8.7 Kulcscsonttörés

Eleséskor, gázolásakor, de gyakran sportbalesetként észlelhetjük. A sérült oldali kulcscsont deformált, duzzadt. Nyomásra és az érintett oldali felső végtag mozdításakor heves fájdalom jelentkezik.

Elsősegély: az érintett oldali felkart és alkart pólyamenetekkel vagy háromszögletű kendővel rögzítsük a törzshöz (Desault-kötés). Ezáltal a felső végtag mozdulatlansága nyugalmat biztosít a vállövben is. A végleges rögzítés szakorvos feladata, ahová szükségjarművel is elszállítható a sérült, amennyiben az általános állapota jó.

9.8.8 Combsonttörés

Nagyon súlyos sérülés, feltétlenül helyszíni szakellátást igényel. A sérültet ne mozgassuk, mert a tört csontvégek újabb komoly sérülést okozhatnak. Az előidézett hatalmas fájdalom pedig céltalan!

9.8.9 Lábszártörés

Hasonlóan az előzőhöz, helyszíni szakellátást igényel.

Elsősegély: nyugalomba helyezés. Összehajtott pléddelel, pokróccal, kabáttal a talált helyzetben támasszuk körül a sérült végtagot.

Alkalmi rögzítő eszközökkel ne kísérletezzünk. Még az ép végtaghoz való rögzítéssel járó mozgítás is kockázatos, ezért nem ajánlott.

A mentők megfelelő fájdalomcsillapítás után vákuumágyba helyezik a sérültet, és úgy szállítják.

9.8.10 Ízületi sérülések

Erő hatására az ízületben kapcsolódó csontok időlegesen vagy tartósan eltávolodnak egymástól. Megsérülhetnek az ízületi tokot alkotó szalagok is.

Rándulásról beszélünk, ha az erőhatás után a csontok ízületi felszínei időlegesen eltávolodnak egymástól, majd eredeti helyzetükbe visszatérnek. Az ízület bevérezés, folyadék-kiáramlás miatt az ízület duzzadt, fájdalmas.

Ficam esetén az ízületi csontfelszínek eltávolodnak egymástól, és kóros helyzetben rögzülnek. Az ízület rátekintésre duzzadt, deformált, és a sérült a végtagját mozgatni nem tudja.

Tekintettel arra, hogy a csonttörés lehetősége nem zárható ki, ugyanúgy részesítjük elsősegélyben a sérültet, mint azt a csonttörés gyanúja esetén tennénk.

Ficamot megkísérelnünk „helyretenni” szigorúan tilos!

A nyílt csont- és ízületi sérülés elsősegélykor gondoskodni kell a steril sebellátásról.

9.9 Mentőhívás

A **mentők** segélykérő telefonjának **hívószáma** az ország területén: **104**

Mit közöljünk a mentőkkel a bejelentéskor, miután bemutatkoztunk?

a) MI TÖRTÉNT?

Karambol, robbanás, épület összeomlása, áramütés mérgezés stb.

b) HOL TÖRTÉNT?

- városban: kerület, utca, házsám vagy egyéb tájékozási hely megjelölése: intézmény, üzlet, kereszteződés stb.,
- lakásban: kerület, utca, házsám, emelet, ajtó, az ott lakó neve,
- üzemben: üzmrész, épületszám, megközelítési lehetőség,
- országúton: az út száma, km-szelvény, autópályán a haladási irány, számozatlan úton a két település neve, amely között az út van,
- nehezen megközelíthető helysín esetén azt a találkozó pontot kell közölni, ahol a kiállított személy várja a mentőt.

c) HÁNY SÉRÜLT VAN, ÉS MILYEN SÚLYOS AZ ÁLLAPOTUK?

Két súlyosnak látszó és három könnyebben sérült van.

d) MŰSZAKI MENTÉS SZÜKSÉGES-E?

Szakadékba, árokba zuhant jármű, beszorult sérült, elektromos vezeték leszakadása, vegyszer kiömlés stb. műszaki mentést tesz szükségessé, amelyet a tűzoltóság végez, akiket a mentők értesítenek.

A bejelentés alapján, ha a konkrét ügyben rendőri intézkedés válik szükségessé, és a rendőrséget még nem értesítették, a mentők értesítik a rendőrséget is.

Fontos!

Minden telefonnal rendelkező személy (magán- vagy közületi) köteles a készüléket rendelkezésre bocsátani mentőhívás céljából!

10. FEJEZET

A vagyoni védelmi szolgálat átadás-átvétele, együttműködés a hatóságokkal, információk értékelése, elemzése

A létesítmények biztonsága, a folyamatos működés zavartalansága többek között a vagyoni védelmi szolgáltatások, az ingóságok és ingatlanok őrzésének folyamatos teljesítésén alapul. A zavartalan biztonsági szolgáltatás humán feltételrendszerét a folyamatosan aktívan, célirányosan tevékenykedő személy- és vagyoni őrk jelentik, akik az egyes beosztási helyeken teljesítik munkaköri kötelezettségeiket.

Megjegyezzük, hogy a vagyoni őr „szolgáltatást teljesít”, azonban az egyszerűsítés céljából a „szolgálat” kifejezést alkalmazzuk.

10.1 A szolgálat átadás-átvétel fogalma

A szolgálat átadás-átvétele a vagyoni védelmi szolgáltatások egyik legfontosabb művelete, amikor a munkaidő leteltével az úgynevezett lelépő vagyoni őrt váltja a munkaidejét megkezdő, szolgálatát megkezdő vagyoni őr.

A szolgálat átadás-átvétel a vagyoni őrk közötti **váltás** előírt időben történő teljesítése, amelynek során:

- igazoltan megállapítható a vagyoni őrk **személyazonossága** és
- a szolgálatba lépő munkatárs **alkalmassága**, továbbá
- megszakítás nélkül biztosítottak a vagyoni védelmi szolgáltatáshoz szükséges eszközök, **adatok, információk**.

A tartalmilag igényes **szolgálati utasítások** részletesen rendelkeznek a szolgálat átadás-átvétel műveleteiről, szempontjairól és azokra az ingóságokról, amelyek meglétét és alkalmasságát meg kell állapítani.

Utalnunk kell arra a gyakori esetre, amikor nincs váltása a vagyoni őrnek, hanem úgy kezd meg és fejezi be munkáját, hogy nincs kítől átvenni és kinek átadni a szolgálatot. Ilyenkor a vagyoni őr nyitja és zárja az objektumot érkezéskor, illetve távozásakor, és a kulcsot leadja, vagy magánál tartja.

Általában ez a nappali munkaidőn kívül zárt létesítmények esetében alkalmazott megoldás, és a megbízó nem tartja szükségesnek a vagyoni őr folyamatos jelenlétét az esti, éjszakai órákban és munkaszüneti napokon.

Ha azt vesszük figyelembe, hogy hosszabb időn keresztül **őrízten** az objektum, akkor ez feltétlenül kockázatot jelent, amely enyhíthető, ha kellő minőségű, a rendelkezésre azonnal jelző elektronikus – riasztó és/vagy kamerás megfigyelő rendszer – biztonságtechnika van telepítve, hiszen a fizikai eszközök csak akadályozzák, lassítják a jogellenes behatolást. Ebben az esetben nem tartjuk nélkülözhetőnek az elektronikus berendezések távfelügyeleti rendszerbe kapcsolását, amelynek központjában a beérkezett jel észlelését követően azonnal megteszik a szükséges intézkedést.

10.2 A vagyonőrök személyazonosságának megállapítása

Elsősorban állandóan együtt dolgozó munkatársak között jön létre személyes ismeretség, ez azonban önmagában nem teszi megalapozottá a jogosultságot a szolgálat átvételére, sőt extrém helyzetben az is előfordulhat, hogy kétségessé válik a szolgálatot átadó személye.

A személyazonosítást elősegíti, hogy a munkajogi szabályok szerint elkészítve rendelkezésre kell állnia a munkaidő-beosztásnak, az úgynevezett **szolgálati vezénnyelésnek**, amely csak vezetői intézkedéssel, illetve egyéni vállalkozók esetében tudomásul vétellel változtatható meg. Ez azt jelenti, hogy az abban szereplő vagyonőrnek kell szolgálatra jelentkeznie. A személyazonosítást is szolgálja a törvényben előírt **igazolványok** – vagyonőri- és személyi igazolvány – meglétének ellenőrzése.

Megkülönböztetett figyelmet igényel a személyazonosítás abban az esetben, ha az érkező vagyonőrt **nem ismeri személyesen** a szolgálatot átadni készülő, vagy nem azonos a vezénnyelésben meghatározott személlyel, ezért indokolt telefonon felvenni a kapcsolatot a vagyonvédelmi társaság ügyeletével, illetve a vagyonőrök felettesével.

10.2.1 A munkavégzésre alkalmasság ellenőrzése

Egy vagyonőr csak akkor tudja feladatait maradéktalanul ellátni, ha minden szempontból alkalmas szolgáltatás teljesítésére.

Szolgáltatást csak az a vagyonőr teljesíthet, aki a feladatokra szakmailag fel van készítve:

- ismeri és alkalmazni tudja a szolgáltatási dokumentációban, a vonatkozó jogszabályokban, szolgáltatási utasításban, biztonsági tematikájú – havaria, tűz-, baleset- és munkabiztonsági – tervekben, belső rendelkezésekben megfogalmazott kötelezettségeket, a megbízó és foglalkoztatója rendelkezéseit;
- tűz-, munkavédelmi és speciális helyi oktatásban részesült, és erről jegyzőkönyv készült;
- ismeri az infrastruktúra, épületüzemeltetés (például elektromosság, víz, gáz, fűtés légkondicionálás) működését, amelyek kezelésére jogosult, illetve adott esetben kötelezett;

- ismeri az alkalmazott biztonságtechnikai berendezések működését, helyét, szabályszerű kezelését, jelzéseik értelmezését;
- a minőségi szolgáltatás követelménye, hogy csoportos szolgáltatás esetén ismeri valamennyi beosztási hely feladatait, alkalmas más helyettesítésére.

A felkészültséghez az is hozzá tartozik, hogy a váltótárs már beöltözve, a munkaidő megkezdése előtt – általános szabály szerint legalább tizenöt perccel – megérkezik. Erre azért van szükség, mert csak ebben az esetben áll rendelkezésre kellő idő a szakszerű átadás-átvételre.

Előfordulhat, hogy nem érkezik meg a váltás, melynek ténye jelentési kötelezettség alá tartozik. A szerződés szerű teljesítés igénye, illetve a szakmai praxis szerint a váltótárs megérkezéséig a szolgáltatási hely nem hagyható el.

Formai, alaki feltétele a szolgálat megkezdésének, hogy a vagyonőr:

- magánál tartja személyi és vagyonőri igazolványát,
- kellően ápolt, és kifogástalan, előírt formaruhát – kitűzött – visel.

Az alkalmasság további követelménye, hogy a vagyonőr a szolgálat ellátására **mentálisan** és **egészségügyileg** alkalmas.

A lelépő vagyonőr nem megkerülhető felelőssége, hogy kellő ellenőrzést követően, csak a fentiekben részletezett tartalmi és formai követelményeknek minden szempontból megfelelő vagyonőrrel folytathatja a szolgálat átadását.

Kétségtelen, hogy a szakmai felkészültség ellenőrzésére nincs minden esetben mód, különösen azonos beosztású munkatársak között. Más a helyzet, ha többen lépnek egy alkalommal szolgálatba, és van közvetlen irányító váltás-csoport vezető, ugyanis ekkor lehetséges szinte eligazítás jelleggel ellenőrző kérdéseket feltenni, különösen alapvető ismeretekkel kapcsolatosan.

Egyszerűbb az alaki, formai feltételek meglétének szemrevételezéssel történő megállapítása, mint az igazolványok megléte, a ruha esztétikai állapota, megfelelése, a vagyonőr megjelenése.

Kényes kérdésnek tűnhet vagyonőrök egymás közötti viszonyában, ennek ellenére az átadó azonnali jelentési kötelezettségét keletkezteti, ha azt kénytelen megállapítani, hogy a szolgálatot átvenni kívánó bármely okból – például alkoholos befolyásoltság, kábítószer vagy hasonló hatású szer feltételezett fogyasztása miatt – nem lehetséges a szolgálat átadása.

10.3 A folyamatos szolgáltatáshoz szükséges dokumentumok, eszközök, adatok, információk

A biztonsági tevékenység objektív feltételrendszeréhez tartoznak mindazok az **anyagok**, **eszközök**, amelyeket a vagyonőrök alkalmaznak, használnak, vagy amelyek munkafeltételeiket, annak alkalmas környezetét biztosítják, ezért **meglétük**, **sértetlenségük** és

működőképességük megállapítása nem nélkülözhető a szolgálat átadás-átvétele alkalomával.

A szolgáltatás szubjektív feltételeihez a biztonsággal összefüggő adatok, információk sorolhatók, a vagyonőr ismeretük nélkül felkészületlennek minősíthető, és nem alkalmas szolgálat teljesítésére.

10.3.1 A szolgáltatási dokumentáció

Az anyagok és eszközök, illetve az adatok, információk optimális esetben egyaránt az erre a célra szolgáló okmányokban – **leltárok, nyilvántartások, naplók** – lelhetők fel, ezért az átadás-átvétel ezek tartalmán, a bennük felsorolt tételeken alapul. Ebből logikusan következik, hogy indokolt az okmányok meglétével kezdeni az átadás-átvétel folyamatát.

Megjegyezzük, hogy az egyedi azonosítóval rendelkező iratok – a törvényes feltételek megléte esetén – magánokiratnak minősülnek, ezért jelentőséggel bír előírászerű, valós tartalommal történő vezetésük.

Egy szolgálati helyen általában a következő okmányok alkotják a dokumentációt:

- **a szolgáltatás-teljesítés, az intézkedések regisztrálásának iratai, például:**
- szolgáltatási esemény napló,
- munkaidő iratok (jelenléti ívek, munkaidő-beosztás, oktatási jegyzőkönyvek),
- helyszínrajz, objektum leírás,
- ellenőrzési iratok (jegyzőkönyv, ellenőrzésre jogosítottak névsora),
- személy-, gépjármű- és áruforgalmi nyilvántartások, naplók (névsorok, állandó-ideiglenes belépési engedélyek, kártyaforgalom, kártyakészlet, áruforgalmi bizonylatok),
- a kulcsforgalom iratai (nyilvántartás, felvételre jogosító lista, kulcskészletek, kulcsdobozok),
- küldeménykezelés nyilvántartása (postakönyv, személyes kézbesítés)
- **tervek (például: tűzriadó, menekítési-kiürítési),**
- **belső utasítások, rendelkezések (például: beléptetés, ügyfélfogadás rendje),**
- **adatrögzítésre**, jelentésekre szolgáló naplók, adatlapok, formanyomtatványok (műszerek értékei, alkoholfogyasztás ellenőrzési jegyzőkönyve, fenyegető bejelentés rögzítése),
- **módszertani-segédanyagok** (például jogszabály kivonatok, intézkedések leírása),
- forgalmi engedélyek, indító kulcsok (munkaidő-zárás utáni parkolás esetén),
- a dokumentáció megismeréséről a **vagyonőrök nyilatkozatai**.

10.4 A szolgáltatási eszközök, berendezések

Az átadás-átvétel során nem elegendő megállapítani az alkalmazott, felügyelt eszközök, berendezések meglétét, egyúttal meg kell győződni rendeltetészerű működésükről, **üzembiztonságukról** is.

A helyiség**leltár** tartalmazza a szolgáltatási helyiségek berendezését, egyéb felszerelési tárgyait, amelyeket általában a megbízó bocsát a szolgáltató rendelkezésére.

A szolgálati helyiség általános, illetve esztétikai állapota – párosulva a vagyonőrök megjelenésével – azért is fontos, mert az ügyfeleknek, látogatóknak az őrzött létesítménnyel kapcsolatos első benyomásai belépésük alkalmával alakulnak ki. Ide sorolható a bútorzat, a világító testeken túl például a vagyonőrök által kezelt telefonközpont vagy a hűtőszekrény, a mikrohullámú sütő, az egészségügyi doboz.

A vagyonvédelmi szolgáltató biztosítja a vagyonőrök **személyes felszerelését**, a törvény által rendszeresíthető kényszerítő eszközöket (gumibot, gázspray, fegyver), de ide tartozik például a kézi lámpa, a fémkereső, a távcső vagy szükséges esetekben a speciális védőeszközök (munkavédelmi sisak, védőruha, gázálarc, lövedékálló mellény).

A szolgáltatáshoz nélkülözhetetlenek a **híradástechnikai eszközök** – mobiltelefonok, rádiók – és a járó ellenőrző rendszerek eszközei. Kellő figyelmet kell fordítani a mobil eszközök feltöltöttségére, akkumulátoraik gondozására is.

Napi portai feladat a kulcskezelés, amely akkor teljesíthető megbízhatóan, ha minden váltáskor sor kerül egyes **kulcskészletek** – használatban lévők, tartalék, esetleg takarító és tűzkazetta – hiánytalanságának és a **kulcsdobozok**, kulcsot tartalmazó borítékok, a **tűzkazetta** zártóságának ellenőrzésére. A használatban lévő kulcsok készletének egyeznie kell a kulcsszekrényekben, illetve kulcstáblákon lévő kulcsok és a kulcsforgalmi napló szerint kiadott kulcsok mennyiségével.

A szolgálat átadás-átvétel központi feladata a komplex védelmi rendszer hatékonyságát eredményező és elektronikus biztonságtechnikai rendszerek, mechanikus eszközök épségének, **fizikai állapotának**, hibátlan működésének megállapítása, amely különösen az alábbiakra kiterjedhet ki:

- a fizikai védelem eszközeinek (rácsok, lakatok, záruk, kerítések), a plombáknak épsége, a nyílászárók zártága, roncsolásmentessége,
- a személy – és gépjármű beléptető rendszer és kártyakészletei,
- a behatolásjelző – riasztó- – rendszer sértetlensége (például infrakerítés, érzékelők),
- ha van, a távfelügyeleti rendszer működése, tesztjele,
- a kamerás megfigyelő rendszer eszközei (kamerák, monitorok, adatrögzítő PC vagy DVR) a felvételek minősége,
- járóellenőrző rendszer,
- további eszközök (például mágnes kapu, csomagröntgen, kaputelefon).

Jelentősége alapján külön felhívjuk a figyelmet a **tűzoltó készülékek** érvényességi idejének, és ha van automata tűzoltórendszer, tesztjelének, illetve a tűzoltósággal összekötő „forró drót” ellenőrzésének fontosságára.

Gyakran **készpénzt** is kezel a vagyonőr, például parkolási díjat szed, de nem ritka az sem, hogy nála lehet felvenni munkaidőn kívül a taxiköltséget. A pénzkészlet szabályok szerint vétkességre tekintet nélküli objektív felelősség áll fenn a pénzkészlet meglétéért, amelynek összege a befizetési és kiadási bizonylatok alapján állapítható meg.

Jelen fejezetnek nem feladata a **fegyverek** kezelésével kapcsolatos előírások ismertetése, de nem tartjuk nélkülözhetőnek a leglényegesebb kötelezettségek bemutatását.

Fokozott felelősséggel kell – kizárólag a fegyverek kezelésére jogosított vagyonöröknek – a fegyverek, tartozékaik, a lőszeres és a fegyverek okmányainak átadását-átvételét intézni. A fegyvertároló helyre – a fegyverszobába – csak a rendőrség által fegyverkezelésre jogosított vagyonőr léphet be, azaz a szolgálatot átadónak és az átvevőnek egyaránt engedélyesnek kell lennie.

Nem elég a fegyverek és lőszeres mennyiségének megállapítása, a fegyverek gyári száma alapján egyeztetni kell a fegyverek és tartási engedélyeik azonosságát is.

A fegyver-nyilvántartó könyv tételei alapján állapítják meg, hogy mikor, ki vett át fegyvert és lőszeres, de azt is ki lehet következtetni, hogy mikorra várható visszavételezésük. Csak akkor kerülhet sor az átadás-átvétel aláírással történő igazolására, ha a készlet egyezik a nyilvántartás adataival.

Örkutyával történő szolgáltatás teljesítés esetében az átadás-átvétel a következőkre terjed ki:

- a kutya külleme, gondozottsága, egészségügyi állapota,
- az oltási bizonyítvány,
- közterületen történő szolgáltatás esetén a kutya vizsga bizonyítványának érvényessége,
- a pórás, a szájkosár megléte,
- a kennel állapota, tisztasága,
- a kutyatáp mennyisége,
- a kutya jelenlétére figyelmeztető táblák megléte.

Nagyobb alapterületű objektumokban a vagyonőr mozgását, járőrözését közlekedési eszközök segítik, átadásuk-átvételük alkalmával vizsgálatuk értelemszerűen kiterjed meglétükön, előírt felszereltségükön, sértetlenségükön, működőképességükön túl további tényezőkre is:

- a gépjárművek forgalmi engedélyének érvényessége,
- az indítókulcsok megléte,
- a menetlevél vezetése, összevetve a kilométeróra állásával,
- az üzemanyag mennyisége, összevetve a tankolás adataival,
- a szolgálatot átvevő vezetői engedélyének érvényessége.

10.5 A szolgáltatásra vonatkozó információk

A szolgáltatás megkezdésekor a vagyonőr birtokában kell lennie mindazoknak a lényeges információknak, amelyek nélkül nem biztosított a szolgáltatás folyamatos ellátása, illetve amelyek későbbi időszakra is hatást gyakorolnak, vagy gyakorolhatnak.

A lelépő vagyonőr kötelezettsége a szakmailag korrekt tájékoztatás az előző szolgálat alatti eseményekről, ugyanis ez alapozza meg a szolgálatba lépő vagyonőr felelősségét.

Az információk időszerűségük alapján három csoportba oszthatók:

- a **korábbi**, váltás előtti időszakra vonatkozók,
- a váltáskor **folyamatban lévő** ügyek, események,
- a váltást követő, **jövőbeni** időszak tényezői.

A **múltbeli** időszak releváns információi optimális esetben megismerhetők a jól vezetett szolgálati dokumentációból, ezért váltáskor át kell tekinteni az okmányok vezetését, a rögzített eseményeket, a megtett intézkedéseket és azok naplózását, továbbá az erről készült jelentéseket, például:

- meghibásodás bekövetkezése, a kijavítás érdekében tett intézkedések, majd jelentés a helyzet normalizálódásáról, jelzése annak, hogy a terület, illetve berendezés fokozott ellenőrzést igényel;
- behatolás a peremvonalon;
- dolgozó munkaviszonyának megszüntetése belépőkártya visszavonásával, letiltásával;
- korábbi utasítások és azok végrehajtása stb.

Álláspontunk szerint a vagyonőrnek az átadás-átvétel alkalmával, munkába lépés előtt kell aláírásával igazolnia a korábban kiadott utasítások megismerését, tudomásulvételét, ebből eredően teljesítési kötelezettségét.

A **folyamatban lévő, áthúzódó események, ügyek** figyelemmel kísérése, ellenőrzése a vagyonőr feladatai közé tartoznak, például:

- még kijavíthatlan, megrongált kerítés a korábbi behatolás helyén,
- munkaidőn túl dolgozó tartózkodási engedélye, gépjármű parkolási engedélye,
- tűzoltó vagy menekülési útvonal korábbi eltorlaszolása,
- munkaviszony megszüntetése belépő kártya letiltása nélkül,
- folyamatban lévő helyszínbiztosítás,
- külső szolgáltató munkavégzési, tűzgyújtási engedélye stb.

Az esemény jelentősége, biztonságra gyakorolt hatása indokolhatja a közvetlen, helyszíni ellenőrzés szükségességét például tűzgyújtás vagy fokozottan védett helyiségekben történő munkavégzés alkalmával.

Hasonló a **jövőbeni, várható események** megismerésének megítélése, hiszen a váltás idejében már több lényeges információ rendelkezésre állhat, például:

- prognosztizált időjárási anomália és a bekövetkezésének esetére vonatkozó utasítások, kármegelőzési feladat meghatározások;
- későbbi időpontban kezdődő munkavégzés engedélye külső szolgáltató részére, ezzel összefüggésben gépjárművek és személyzet belépési engedélye;
- leállítás, karbantartás stb.

10.6 A létesítmény állapota

Az ingatlan általános rendjének, a létesítmény működésének, a biztonság szempontjából lényeges felépítményi elemek állapotának ellenőrzési feladatait a szolgáltatási utasítások taglalják, többnyire a járőrözési tennivalók meghatározásakor.

Közös **szemrevételezéssel**, megtekintéssel – gyakorlatilag a járőr útvonal együttes bejárásával – a váltótársak között kétséget kizáróan megállapítható az optimálisnak tartott állapot, annak releváns tényezői, így többek között például:

- meghatározott nyílászárók zártsága, azokon a plombák sértetlensége
- a tűzoltás eszközeinek megléte, szekrényeiken a plombák sértetlensége,
- műszerek értékeinek leolvasása,
- főelzárók, főkapcsolók állása, ha le vannak plombálva, azok sértetlensége,
- a kerítés, homlokzat, azokon elhelyezett táblák, reklámeszközök épsége stb.

Abból kell kiindulnunk, hogy akár a reggeli órákban, akár kora este történik a váltás, mindenképpen a létesítményben dolgozó munkaidejének kezdetéhez és befejezéséhez közeli időpontban van, amikor ennek megfelelőek a forgalmi viszonyok, az üzemelési körülmények.

A folyamatos nyitvatartást kivéve célszerű az ingatlan zárt helyzetében váltani, különösen akkor, ha csak egy vagyonőr teljesít szolgáltatást, hiszen a bejárat, a porta nem hagyható el hosszabb időre.

10.7 A szolgálat átadás-átvétel igazolása

Ha a váltótársak együttesen megállapítják, hogy egyetlen ellenőrzési szempont szerint sem volt hiányosság, nincsenek mennyiségi eltérések a nyilvántartási adatokkal – minőségirányítási kifejezéssel élve nem volt nem megfelelés megállapítható –, akkor a váltás lebonyolítását **aláírásukkal igazolva** rögzítik a szolgáltatás alapvető dokumentumába a szolgáltatási naplóba, hagyományos elnevezéssel az ór- vagy eseménynaplóba.

Ha a szolgálati utasítás ezt külön előírja, akkor a szolgálatba lépő vagyonőr **bejelentkezik** a vagyonvédelmi cég ügyeletére, és egyúttal jelenti a váltás megtörténtét.

Más a helyzet akkor, ha váltáskor **hiányosságok, eltérések** tapasztalhatók, amelyek – miután nem a szokásos állapotnak felelnek meg, és a vonatkozó utasítás szerint, jelentőségüknek, mértéküküknek megfelelően jelentési kötelezettséget keletkeztethetnek – rendkívüli eseménynek is minősíthetők. Az eltérések vizsgálatakor döntő tényező, hogy azok észlelése még az előző időszakban megtörtént, és naplózva volt, illetve történtek intézkedések kiküszöbölése céljából.

A megbízó érdekkörében többnyire egyszerűen megoldható problémák tapasztalhatók, amelyek közül gyakoriságuk következtében említhetők például:

- térvilágítás, épületgépészeti berendezések, közműhálózatok stb. – víz-, fűtésvezetékek, lift – meghibásodása,
- kulcsleadás elmaradása,

- nyitva maradt nyílászáró,
- bekapcsolva hagyott fogyasztó,
- szabálytalan parkolás stb.

Gond akkor van, ha annak ellenére, hogy korábban történt az esemény, vagy jött létre a hiányosság, és ezt észlelni, intézkedni, továbbá regisztrálni kellett volna, de elmaradt. Ekkor fel kell tárni a hibás teljesítés okát, vizsgálva egyúttal az érintett időszakban szolgálatban lévő vagyonőr felelősségét. Ha az észlelt eltérés kisebb súlyú – például lejárt tűzoltó készülék, hibás rádió stb. –, akkor elégséges megjegyzésként, észrevételként naplózni azzal, hogy a vagyonőr milyen intézkedéseket tett vagy kezdeményezett.

Külön kategóriaként kezelendők azok a lényeges hiányosságok, eltérések, amelyek megállapításakor nem tartjuk lehetségesnek a szolgálat átadás-átvételét. Ilyen súlyos következményeket keletkeztető rendkívüli eseményként értékelhető például:

- egy fokozottan védendő helységekbe történő illegális behatolás,
- nyílászáró feltörése,
- ingóságok, értékek eltulajdonítása,
- fegyverek-lőszerek hiánya,
- a vagyonőr kizárólagos őrizetében, kezelésében lévő eszközök hiánya,
- a szolgálati helyiség vagy az abban lévő bútorzat megrongálása stb.

A vagyonvédelmi szolgáltató érdekkörében az átadás-átvételt akadályozó rendkívüli eseményként kell jelenteni a szolgálatban maradó vagyonőrnek, ha a szolgálatot átvenni kívánó vagyonőr bármely okból – például ittasság, formaruha hiánya – arra nem alkalmas, vagy nem érkezett meg.

Megállapítható tehát, hogy a **hiányosság** egy szintjének elérése esetén **tilos a szolgálat átadás-átvétele**, súlyos felelőtlenséggel jár el az a szolgálatot átadó vagy átvevő, aki ezt ilyen helyzet megállapítása ellenére megteszi.

Összefoglalva megállapítható, hogy a szolgálat átadás-átvétel fontos tartalmi eleme a vagyonvédelmi szolgáltatásnak, amelyre a váltótársaknak fel kell készülni:

- a szolgálatot átadónak elő kell készíteni a dokumentációt, a tételes átadás ingóságait, rendszereznie kell az információkat,
- a szolgálatba lépőnek fel kell frissítenie elméleti ismereteit, naprakész szakmai tudás birtokában kell lennie.

A minden részletre kiterjedő szakmai alaposságot igénylő eljárás időigényes, ezért is fontos, hogy a hogy szolgálatot megkezdő vagyonőr **kellő időben, alkalmas állapotban jelentkezzen** a szolgálati helyen.

Az átadás-átvétel döntő momentum a napló **aláírása**, innen kezdve áll be az átvevő kizárólagos felelőssége a nyilvántartások, leltárok szerint kizárólagosan birtokába került ingóságok tekintetében.

Vissza kell térnünk a folyamat időigényességére, mert az átvevő nem védekezhet egy felületesen végrehajtott átadás-átvételt követően azzal, hogy csak aláírta az átvételt az eszközök meglétének megállapítása nélkül. A hiányért, az eszköz meghibásodásáért

mindig az felel, akinek szolgáltatási ideje alatt az megállapítható volt, és ennek jelentése elmaradt.

10.8 Együttműködés a hatóságokkal

A szakmai törvény generális szabálya, hogy a hatálya alá tartozó személy **hatósági jogkörrel nem rendelkezik, a hatóság eljárását nem akadályozhatja**.

A vagyonvédelmi vállalkozások, a személy- és vagyonőr együttműködése a hatóságokkal egyrészt kötelezettség, másrészt a tevékenység, a szolgáltatás teljesítésének praktikumból következik.

10.8.1 Együttműködés a rendőrséggel

Anélkül, hogy részleteznénk a szakmai törvény adott eljárásra előírt feltételeit, az alábbiakban bemutatjuk azokat az ügyeket, amelyekben együttműködési kötelezettségeket ír elő a jogszabály:

- a vállalkozás székhelye, a vagyonőr lakhelye szerint területileg illetékes rendőrkapitányság adja ki a vállalkozás **működési engedélyét**, illetve a személy- és vagyonőri **igazolványt**;
- a rendőrség évenkénti **hatósági ellenőrzést** végez (jogszerűség, felelősségbiztosítás, adatok);
- a hatóság a vonatkozó feltételek megállapításakor a működési engedélyt **visszavonja, felfüggeszti**, az igazolványt visszavonja, bevonja, tettenérés esetén a rendőr **elveszi**, ha felsorolt intézkedéseinek feltételei megszűntek, visszaadja az iratokat;
- a rendőrség **felügyeleti bírsággal** sújthatja - a törvényben rögzített esetekben – a vagyonvédelmi vállalkozást vagy a személy- és vagyonőrt;
- a vállalkozás köteles a nyilvántartási **adataiban** – például székhely, szolgáltatást teljesítő vagyonőrök személye – bekövetkezett **változást** a rendőrségnek bejelenteni; hasonlóképpen terheli ez a kötelezettség az igazolvánnyal rendelkező személyt is, az adatokon túl a kiadás feltételeire is kiterjedően (például jogerős bírósági büntető ítélet);
- a törvény hatálya alá tartozó tevékenységet végző – ebben a tekintetben engedélyes – az **igazolványát** köteles **magánál tartani** és a hatósági ellenőrzéskor azt bemutatni;
- a vagyonőr köteles a bűncselekmény elkövetésén tetten ért és **elfogott személyt** a tőle elvett dolgokkal együtt haladéktalanul az ügyben eljárni jogosult **nyomozó hatóságnak átadni**, ennek akadályá esetén ezt a szervet értesíteni.

A szakmai törvény a szolgáltatás során létrejövő helyzetekre is tartalmaz megoldási lehetőséget:

- A **távfelügyeleti** rendszert működtető vállalkozás **kezdemenyezheti a rendőrség intézkedését**, ha előzőleg ellenőrizte a riasztó jelzés okát és valódiságát, ellenkező esetben a rendőrség jogosult költségeit érvényesíteni.
- A vagyonőr **felkérhet igazoltatásra** erre jogosult hatósági személyt, ha az intézkedésben érintett személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét.
- Felelősségteljes, külön kategóriát képeznek a **lőfegyverekkel** és a **lőszerekkel** kapcsolatos, a rendőrség hatáskörébe tartozó eljárások, amelyekben a vagyonvédelmi vállalkozások kérelmező ügyfélként, majd engedélyesként szerepelnek, amelyek szigorú feltételrendszer betartására kötelezettek:
 - = fegyver- és lőszertartási engedély,
 - = majd vásárlási engedély,
 - = fegyvertároló hely engedély.

Az az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény 22. § (4) bekezdés a) pontjának rendelkezése szerint a vagyonőr intézkedése, annak elmulasztása, illetve kényszerítő eszköz alkalmazása esetén **panasz nyújtható be** a Személy- és Vagyonvédelmi, Magánnyomozói Szakmai Kamara területi szervéhez. A kamara ebben az esetben közigazgatási szervként jár el a közigazgatási eljárás szabályai szerint, amely kötelezettségeket határoz meg az eljárásban érintett részére.

Ugyancsak ez a törvény írja elő a vagyonőrök **továbbképző** jellegű időszakos vizsgakötelezettségét, amelyet a BM Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság a kamarával együtt végez.

10.8.2 Együttműködés más hatóságokkal

A vagyonőr lehet más **hatósági ellenőrzés alanya** is, amelyek alkalmával köteles rendelkezésre állni:

- a **munkaügyi felügyelőség** munkatársai ellenőrizhetik a foglalkoztatás szabályszerűségét;
- az **adóhatóság** jár el az adófizetési kötelezettségek teljesítésének ügyében;
- a kereskedelmi törvény rendelkezése szerint a vásárlók könyvébe bejegyzett – például az üzlet működésével – panaszok ügyében (amelybe beletartozhat az ott dolgozó biztonsági őr is) a **fogyasztóvédelmi hatóság** jár el.

10.8.3 Együttműködés az intézkedések alkalmával

A helyszíni intézkedések – a rendkívüli események – alkalmával az esemény jellegének megfelelően szükséges az élet- és vagyonmentés érdekében a **tűzoltók** vagy a **mentőszolgálat** értesítése, és velük együttműködve a szükséges intézkedések megtétele, és ha van kárhely parancsnok, akkor alárendeltségében utasításainak teljesítése.

10.9 Az információk értékelése, elemzése

A fejezetben nem kívánunk vezetéseméleti fejtegetéseket részletezni, a tárgykört kizárólag a **biztonsági tevékenység** oldaláról kívánjuk érinteni, elsősorban a vizsgált helyzet objektív megállapítása, az eredményesség, az intézkedések hatékonysága, a döntések megalapozása céljából.

Ahhoz, hogy egy biztonsági szituációt, egy létesítmény védelmi szintjét, a kapcsolódó védelmi tevékenység eredményességét, a fejlesztés lehetőségeit a lehető legobjektívebben tudjuk értékelni, **tudatos, folyamatos információgyűjtésre** van szükség.

A biztonsági szakmában hagyományai vannak az időszakos **jelentési kötelezettségeknek**, a különböző **nyilvántartásoknak**, azonban adattartalmuk, a rögzített információk nem lehetnek feleslegesek, formálisak, indokolatlan bürokráciával terhesek.

A jelentések, az információk rögzítése csoportosítható részben időszerűségük, részben tartalmuk szerint, és az sem hagyható figyelmen kívül, hogy az adatok egy része elektronikusan rögzül. **Folyamatos, napi** adatrögzítés történik a forgalmi nyilvántartásokban. Ebben az esetben a szolgálati napló a kialakított adatállományának megfelelően tartalmazza a huszonnégy óra alatt bekövetkezett, lényegesnek tartott eseményeket. Ide sorolhatók az elektronikus berendezések jelzései, tesztjelei vagy éppen azok kimaradása.

Készülnek **időszakos** – havi tevékenységről szóló – összefoglaló jelentések, amelyek a számviteli szabályok szerinti teljesítésigazolásnak, elismerésnek minősülnek, és szükségesek a számlák befogadásához.

Az **egyedi** ügyekről, eseményekről készített jelentések tényállásszerűen tartalmazzák a szükséges, illetve előírt adatokat, ilyen például a 2012. évi CXX. törvényben előírt adattartalom a vagyonőri intézkedéséről készített jelentésben vagy például egy bombariadó tematikus adatlapja.

A további kérdés az, hogy a sokrétű adatgyűjtés következtében keletkezett adathalmaz hogyan hasznosul, milyen intézkedésekhez vezet, feldolgozza-e, értékeli-e, majd intézkedik-e azokkal kapcsolatosan a biztonsági cég és a létesítmény illetékes vezetője. Így például:

- ha bármely műszaki hibát rögzít az időszakos jelentés, mennyi időn belül történik meg a hiba kijavítása;
- ha tendenciózus, hogy az előírtak ellenére nem kamera látókörében történik egy tevékenység, a rendszer időnként elromlik, a kamera rögzítéséhez képest magától elfordul, indulnak-e célirányos intézkedések az eredők feltárása érdekében;
- ha kikészített – rejtetten deponált – terméket fedez fel a járőr, annak adataiból – például gyári szám, vonalkód – megtörténik-e a következtetés a gyártás idejére, a jelenlévőkre, kik tartózkodtak az érintett időszakban a területen, kik fognak érkezni stb.

Összefoglalva: objektív adatállomány alapján vonhatók le megfelelő **következtetések**, a mindenkori szakmai felelősség abban nyilvánul meg, hogy megtörténik szakmai szempontú **feldolgozásuk**, és ennek megfelelő intézkedések, **döntések** születnek.

11. FEJEZET

Stressz- és konfliktuskezelés

11.1 Stressz és stresszkezelés

A stressz áthatja mindennapjainkat, így életünk szerves része. Ha sietünk a munkába, és lekéssük a buszt, vagy ha nagy a zaj körülöttünk, és nem tudunk tanulni a vizsgára, stressz ér bennünket. Munkánk során rendszeresen kerülünk konfliktushelyzetbe, mely szintén stresszel bennünket. Felgyorsult világunkban egyre inkább meghatározó a magánéletben és a munkahelyen való fokozott igénybevétel, mely hosszabb távon mindenképpen hatást gyakorol ránk. Azonban aktuálisan is jelentkeznek stresszkeltő tényezők, mint például egy közeli hozzátartozónk halála vagy éppen egy természeti katasztrófa. Ezek a hatások a szervezetünket és személyiségünket igénybe veszik, és az esetek legnagyobb részében érzelmeket hívnak elő.

Az emberek között nagy különbségek tapasztalhatók a tekintetben, hogy nehéz helyzetekben hogyan reagálnak. Egyesek könnyen megbirkóznak a stresszel, vagy éppen nem is vesznek róla tudomást, míg másokat akár meg is betegítenek a rendkívüli körülmények. A háttérükben álló egyéni különbségek régóta foglalkoztatják a kutatókat.

A stressz tudományos irodalmát vizsgálva kitűnik annak **komplex** jellege.¹⁵⁵ Ugyan szerteágazó területek körvonalazódnak, de az alapokat illetően, azaz a stressz okait és megjelenési módjait tekintve az utóbbi évtizedekben a kutatók nagyon pontosan feltérképezték a háttérben zajló folyamatokat. Például nagyon alapos tudásunk van a hormonális következményekről és arról, hogy a stressz milyen mechanizmusok mentén eredményez **szomatizációt** (testi megbetegedést). Az új orvosi technológiák (például MRI, PET stb.) pedig lehetőséget teremtenek e multidiszciplináris terület több szempontból való megközelítésére.

11.1.1 A stressz meghatározása

A stressz-kutatás történetét vizsgálva a magyar származású – munkáját nagyrészt Kanadában végző –, az első stressz-koncepciót megalkotó Selye Jánosig nyúlunk vissza (1936, 1976: *Stress in Health and Disease*).¹⁵⁶ Kísérleti eredményei kutatások sorát indította el,

¹⁵⁵ FOLKMAN, Susan: *Stress, Health, and Coping: An Overview*. In: Folkman, Susan: *The Oxford Handbook of Stress, Health, and Coping*. Oxford University Press, Oxford, 2010. 3–15.

¹⁵⁶ JACKSON, Mark: *The Age of Stress. Science and the Search of Stability*. Oxford University Press, Oxford, 2013. 79.

és nagy hatást gyakorolt Lazarusra¹⁵⁷, akit szintén a stressz-kutatás meghatározó alakjaként tartunk számon.¹⁵⁸

A stressz mindenki számára más-más jelentést hordoz, és eltérő hatásokra rendhagyó megnyilvánulásokat okoz. Selye János elsőként talált kapcsolatot a pszichoszomatikus megbetegedések és a stressz megélése között.¹⁵⁹ Megközelítésében a stressz: „A szervezet nem specifikus válaszai a testet ért igénybevételekre.”¹⁶⁰

Hétköznapi jelenségnek tartja, mely egyrészt jótékony hatásai révén növeli a teljesítményt, másrészt viszont – azaz komolyabb megterhelés esetén – a fiziológiai reakciók következtében akár lélektani megbetegedéshez vezethet (például gyomorfekély).

A stressznek két fajtája különíthető el:

- **Distressz**
- **Eustressz**

Kártékony hatás esetében **distresszt** (ártalmas stresszt) él meg a személy, amely számára a frusztráció, a tehetetlenség vagy a kimerülés élményét hívja elő. Azonban nemcsak káros stresszről beszélhetünk, mert bizonyos nehézségek kihívásoknak tekinthetők, ezeket az **eustressz** (ártalmatlan stressz) fogalmával illetjük. Ebben az esetben kellemes, pozitív hatású stressz jelenik meg, mely lehetővé teszi, hogy produktív, kreatív, terhelhető legyen a személy a számára nehéz helyzetekben.

Általában véve mégis a terhes situációkra, a feszültséggel teli munkára vezetjük vissza a stresszt. Külön kiemelés érdemel, hogy abban az esetben is kialakulhat, amikor éppen kevés a próbatétel, és az egyén a képességeit nem tudja kiaknázni.¹⁶¹ Például a bankban dolgozó biztonsági őr számára nagyon ingerszegény helyzetek állhatnak fenn. Állandó figyelmet igényel a munkavégzése, és emellett fokozott monotonia-tűrésre van szüksége. Ez tehernek és nehézségnek minősül, tulajdonképpen stresszhelyzet, hiszen a nap bármely pillanatában, bárki elkövethet bankrablást. Ebben az esetben ugyan nem jelentkezik a képességeit meghaladó megterhelés, de az ingerek hiánya, az állandó késztetés stresszeli a személyt. Ezért fontos az a tudás, hogy ismerje a munkájának körülményeit, monitorozza azokat a tüneteket, melyek kizökkentik egyensúlyi állapotából. Mindezt annak érdekében, hogy úgynevezett optimális állapotot hozzon létre. Rendelkeznie kell az önismeret olyan fokával, hogy tisztában legyen stressztűrő képességének mértékével. Ha a stressz fokozottabb mértékben jelenik meg életében, az frusztrációkhoz, belső konfliktusokhoz, illetve egyéb élettani problémákhoz vezethet.

¹⁵⁷ Lásd: *Psychological Stress and the Coping Process*, 1966.

¹⁵⁸ LAZARUS, Richard: *Stress and Emotion*. Springer, New York, 2006. 36.

¹⁵⁹ SELYE JÁNOS: *Életünk és a stressz*. Akadémia Kiadó, Budapest, 1978. 327.

¹⁶⁰ FINK, George: *Stress: Definition and History*. In: Fink, George: *Stress Science*. Elsevier, Oxford, 2010. 4.

¹⁶¹ HARGREAVES, Gerard: *Stresskezelés*. Scolar Kiadó, Budapest, 2011. 1–96.

11.1.2 A stressz megjelenése

Ahogy korábban kiemeltük, a stressz minden nap jelentkezik, megjelenik mind a magánéletben, mind pedig a munka során, ezért különböző aspektusokból, eltérő megközelítésekben lehet vizsgálni. Megkülönböztetjük a tágabb (hétköznapi) értelemben és a szűkebb (tudományos) értelemben használt fogalmát:

- Általánosan az ember és környezete közötti kölcsönhatás folyamatában megjelenő **magatartási választ igénylő helyzeteket** tekintjük stressznek.
- Szűkebb értelemben „csak azok a helyzetek minősülnek stresszhelyzetnek, amelyeket aktivitással **kontrollálhatatlannak, megoldhatatlannak** minősítünk”.¹⁶²

Selye megközelítésében a károsító hatásokra az emberi szervezet az úgynevezett **általános adaptációs (alkalmazkodási) szindrómával** reagál, melynek három szakaszát különítette el:¹⁶³

a) **Vészhelyzetre vészreakció (alarm reakció)**

A szervezet fiziológiai reakcióinak megjelenése → Az ellenállóképesség aktivizálása a homeosztázis (egyensúlyi állapot) érdekében

b) **Ellenállás (rezisztencia)**

Energiatartalékok mozgósítása, az ellenállás fokozása → Felléphet a szervezet károsodása

c) **Kimerülés**

A szervezet felemészti az energiatartalékait → Legyengülés, esetleg megbetegedés

A vészhelyzet előhívja a **vészreakciót**, mely komplex élettani válaszok sorozatát eredményezi. Selye az első fázist nem tekinti károsnak, hanem éppen ellenkezőleg, a személyiségfejlődés egyik alapfeltételének. Ahogy mondja, „az élet sója”. A szervezet a stresszor megjelenésére reagál, és beindulnak a fiziológiai mechanizmusok (például szív-érrendszer, vegetatív idegrendszer, hormonrendszer). Mivel fokozottan szükség van arra, hogy a szervezet energetikai állapota működőképes legyen, ezért a zsír és a fehérjék cukorra való átalakulását beindító hormonok szabadulnak fel elsőként. Ezáltal a test anyagcseréje, a szívritmus, a vérnyomás, a légzésszám és az izomfeszültség megnő, ezzel párhuzamosan pedig csökken az emésztés aktivitása. Az utóbbi következtében jelenhet meg például a száj szárazsága, mely tipikus stressztünet. Emellett a szervezet természetes fájdalomcsillapítói, az **endorfinok** szabadulnak fel, melyek segítik a szervezetet,

¹⁶² KOPP Mária – PRÉKOPA András: *Ember-környezeti játékelméleti modell*. Magyar Tudomány, 2011/6. 665.

¹⁶³ FOGARASI Mihály: *Stressz és stresszmegküzdés*. In: Csernyikné Póth Ágnes – Fogarasi Mihály: *Kriminálpszichológia*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006. 25.

hogy szélsőséges helyzetben (például sérülés esetén) a személy figyelmét elsődlegesen ne a fájdalom kösse le.

Egyéni különbségek figyelhetők meg a tekintetben, hogy az illető személy egy adott stresszre hogyan reagál, de mindenkire általában vonatkozik, hogy a központi idegrendszer két része, a szimpatikus és paraszimpatikus idegrendszer lép működésbe stresszhelyzetben. A stresszre adott válaszban központi szerepe van a **hipotalamusznak**, mely kettős funkciója révén egyrészt aktiválja a szimpatikus idegrendszert (pontosabban a szimpatoadrenomedulláris rendszert), másrészt pedig az adrenokortikális rendszert és az agyalapi mirigyet (pontosabban a hipotalamo-hipofizeális-adrenokortikális rendszert).

11.1.3 A stressz összetevői

A stressz fogalmának összetevőit a következőkben három területen vizsgáljuk meg:

- a) Stresszorok, veszélyeztető környezeti hatások
- b) Fiziológiai, illetve pszichológiai reakciók
- c) A személyiség adottságaiból fakadó jelek

ad a) Stresszorok, veszélyeztető környezeti hatások – A stresszt előidéző/okozó körülmények, események

- Az emberre számos stresszor hat, némelyek ezek közül **nem számottevőek**.
- Azonban vannak, melyek jelentősen befolyásolják a személyiséget (például földrengés, baleset, katasztrófa stb.), ezek az események **traumatikus** következményekkel járhatnak. Erre példa a 2011. január 15-én a West Balkán szórakozóhelyen bekövetkezett tömegkatasztrófa is, amikor három nő fulladt meg a tömeg által kifejtett nyomás hatására, további 14 fő pedig megsérült.¹⁶⁴ Egy ilyen jellegű katasztrófa esetén a túlélők sokszor nincsenek tudatában az események horderejének, előfordulhat, hogy inadekvát (nem megfelelő) reakciókat adnak (például nevetgélnek, nem veszik komolyan a helyzetet, pánikba esnek stb.). Az eseményt követően előfordulhat, hogy zavartan viselkednek, szoronganak, esetleg hetek, sőt hónapok múltán posztraumatikus stressz zavar (lásd később) tünetei jelentkeznek náluk.¹⁶⁵
- Ezenkívül vannak olyan stresszorok, melyek az egyén **aktuális élethelyzetéből** fakadnak (például gyermek születése, válás, munkahely, hozzátartozó elvesztése stb.).

¹⁶⁴ A közel háromszáz tömeget három biztonsági őr vigyázta.

¹⁶⁵ BECK, Gayle, J. – SLOAN, Denise, M.: *Traumatic Stress Disorders*. In: Beck, Gayle, J. – Sloan, Denise, M.: *The Oxford Handbook of Traumatic Stress Disorder*. Oxford University Press, Oxford, 2012. 3–11.

- Vannak, amelyek **situációból** erednek (például konfliktusba keveredik egy ügyféllel vagy kollégával stb.).
- Végül a **személyiség** önmagában is okozója lehet a stresszélmény kialakulásának (például: a személy szerepkonfliktusba keveredik, kitűzött céljai elé akadályok gördülnek stb.).

A biztonsági szakemberek számára speciális stresszorok jelenhetnek meg, melyek például:

- a munkaidő hosszúsága,
- monotonia,
- fegyverhasználat,
- fokozott felelősségvállalás,
- a munkavégzéshez szükséges eszközök hiánya,
- mikrostressz gyakori megjelenése,
- nehéz életeseemények előfordulása,
- a főnökkel/beosztottakkal való konfliktushelyzetek,
- a kollégákkal való nehézségek,
- az állampolgárokkal való kapcsolat nehézségei,
- családi problémák,
- pénzügyi nehézségek stb.

Mindezeket egybevetve, három dimenzió mentén lehet a stresszorok jellegzetességeit megközelíteni:¹⁶⁶

aa) Befolyásolhatóság

A kutatások szerint, minél kevésbé befolyásolható a stresszor, annál erőteljesebb stresszreakció jelentkezik. A személyben kialakuló képzet, hogy befolyással van az eseményekre, önmagában is oldhatja a szorongását (például tudja, hogy ki fogják rúgni, de úgy gondolja, hogy megtartják, ha jobban teljesít).

ab) Bejósolhatóság

Másik fontos tényezője lehet az, hogy a személy mennyire tudja előre jelezni az eseményt. Ezért kiemelt jelentőségű a tanulás és gyakorlás. A stressz hátterében meghúzódó folyamatok ismeretével az egyén stresszre adott reakciói értelmezhetővé válnak. A kognitív tudás pedig ezáltal hozzájárul a stresszreakciók redukciójához. Azért van kiemelt jelentősége a szituációs gyakorlatoknak (például bankrablás demonstrálása stb.), mert ezekben a helyzetekben a személy ugyanúgy megéli a stresszt, és ha éles helyzetbe kerül, akkor begyakorlott (jó esetben automatikus) válaszai lesznek az adott szituációra, ezáltal pedig csökken a különben jelentkező stressz-szintje.

¹⁶⁶ ATKINSON, Rita L. – ATKINSON, Richard C. – SMITH, Edward E. – BEM, Daryl J.: *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 1995. 424.

ac) **A képességek határai**

Előfordulhat az is, hogy az adott stresszhelyzet befolyásolható, bejósolható, de az egyén képességeinek határát érinti, és ezért stresszkeltő. Ebben az esetben a személyiség tulajdonságainak, diszpozícióinak (adottságainak) fokozott jelentősége van, ezért fontos a pszichológiai alkalmasságvizsgálatok során az emocionális stabilitás/labilitás, érzelmi kiegyensúlyozottság/kiegyensúlyozatlanság vizsgálata.

ad b) Fiziológiai, illetve pszichés jelek

Vannak stresszhelyzetek, melyek a legtöbb ember számára stresszkeltőek. Nagyon érdekes a pszichológián belül az a problematika, mely a stresszhelyzetben jelentkező egyéni különbségekkel foglalkozik, valamint az is, hogy azok a fiziológiai és pszichológiai reakciókat hogyan befolyásolják.

Négy területen különböztetjük el a stresszre adott reakciókat. A következőkben felsorolásszerűen ismertetjük gyakori előfordulási módjait:

ba) **Fiziológiai/testi jelek**

- magas-vérnyomás betegség,
- cukorbetegség,
- krónikus fejfájás,
- fekélybetegségek,
- allergia,
- izomfeszülés, izomgörcsök,
- bőrszárazság,
- gyomorbántalmak stb.

bb) **Emocionális jelek**

- ingerlékenység,
- izoláció,
- szorongás,
- pánikreakciók,
- lehangoltság, apátia,
- depresszió,
- poszttraumás stressz-zavar,
- impulzuskontroll zavarok (agresszió, harag) stb.

bc) **Mentális jelek**

- a koncentráció-képesség romlása,
- döntésképtelenség,
- emlékezeti zavarok,
- önértékelési problémák stb.

bd) **Viselkedési jelek**

- alvászavarok,
- interperszonális kapcsolatok zavarai,
- munkahelyi problémák, hiányzás, elvándorlás,
- balesetekre való hajlam,

- szerabúzus (alkohol, drog, nikotin),
- étkezési problémák,
- szexuális problémák stb.

ad c) A személyiség adottságaiból fakadó jelleg

A személyiség adottságai is meghatározzák, hogy az adott stresszor mennyire elviselhető, kontrollálható vagy akár pozitív. Például egy tűzharcba keveredés a szenzoros élménykeresőket doppingolhatja, a szorongókat pedig lefagyaszthatja.

Az életmód és az élethez való viszonyulás is jelentős befolyásoló tényezője a stresszre való hajlamnak. A nehézségekkel való hatékony megbirkózáshoz fontos tényező lehet:¹⁶⁷

- az önbecsülés mértéke,
- az interperszonális kapcsolatok,
- a munka típusa,
- a napirend kiegyensúlyozottsága,
- a pihenésre fordított idő mennyisége,
- a testmozgás vagy annak hiánya,
- az étkezések rendszeressége.

Meyer Friedman és Ray Rosenman (1974) felismerték, hogy a szívbetegségek és a stressz között kapcsolat áll fenn. Kimutatták, hogy alapvetően kétféle személyiség különíthető el a stresszre adott reakciók alapján.¹⁶⁸

- Az **A-típusú személyekre** jellemző a feladatok túlvállalása, inkább versengők, lobbánékonyak és ambiciózusak. Sürgetettség élményük van, úgy érzik, hogy nincs elég idejük, ennek ellenére nem szeretik másra bízni a feladatokat. A teljesítmény nagyon fontos számukra, és nem bírják a tétlenséget.
- A **B-típusú személyekre** a nyugodtság, a higgadtabb vérmeérséklet, a türelmeség és a nyitottság jellemző.

A legtöbb emberre leginkább a két típus keveredése a jellemző, de szélsőséges esetben tisztá formái is előfordulhatnak. Friedman és Roseman utánkövetéses vizsgálatában bizonyította, hogy az A-típusú személyek háromszor akkora eséllyel kapnak szívinfarktust, mint a B-típusba tartozó populáció tagjai.

11.1.4 A stresszel való megküzdés

a) Adaptív konfliktuskezelési stratégiák, coping mechanizmusok működtetése

A biztonsági szakembereket számos stressz éri, melyekkel szemben szükséges, hogy hatékony és adekvát megküzdési képességgel rendelkezzenek. Nehézség minden embert

¹⁶⁷ HARGREAVES, G.: *Stresszkezelés*, i. m. 149. 24.

¹⁶⁸ SINGH, Kavita: *Organizational Behaviour*. SNGT Publishing, India, 2010. 181.

érint, de ebben a szakmában a stresszorok hatványozottabban jelennek meg. Ezért fontos úgynevezett **coping mechanizmusok (megküzdési módok)** működtetése a stressz kezelése során. Ez nem alkalmazkodást jelent, annál sokkal többet. Arra vonatkozik, hogy a személy eredményessége fokozza kompetenciaélményét, mellyel személyisége gazdagodik, és a beépített megoldási módokat pedig képes lesz a jövőben alkalmazni. Ha a személy fejlődése során nem alakított ki a stresszre adott coping mechanizmusokat, akkor nem lesz képes fokozott stressz megjelenése esetén azok hatékony kezelésére.

Az emberi szervezet alapvető törekvése, hogy az érzelmi feszültség hatására bekövetkezett diszharmoniót követően egyensúlyi állapotot érjen el, melyet különböző magatartások segítségével képes megvalósítani. Ezek a magatartások egy dimenzió két végpontját tekintve **nem adaptív** (önkárosító) és **adaptív** (alkalmazkodó) jellegűek lehetnek.

- Előfordulhatnak olyan inadekvát megoldási módok, melyek nem szolgálják a szervezet egészségét, és károsítják azt.¹⁶⁹ Például fokozott stressz esetén többet ehet, dohányozhat, esetleg alkoholt fogyaszthat az érintett.
- Az adaptív megküzdési módok is széles spektrumot ölelnek fel. Susan Folkman és Richard S. Lazarus (1984) szerint nehéz élethelyzetben a személyt háromféle magatartásmód jellemzi,¹⁷⁰ melynek vizsgálatára kérdőívet alkottak (Susan Folkman és Richard S. Lazarus 1988 *Manual for the Ways of Coping Questionnaire*).¹⁷¹ A kérdőívben három fő területet, a problémaorientált, az érzelemorientált, valamint a támogatást kereső megoldást vizsgáljanak.

aa) Problémaorientált megoldás

A helyzet megismerésére irányul, a személy alternatívákat keres a nehézség megoldására, jobban meg akarja érteni azt, és kreatív tevékenységet hív elő. A problémaorientált stratégia alkalmazásával a személy nem a környezetében indukál változást, hanem önmagában. Billings és Moos (1984) kutatásai alapján azon személyek, akik ezt a stratégiát alkalmazzák, kevesebb depresszív epizódot élnek meg életük során.¹⁷²

ab) Érzelemorientált megoldás

Az érzelemorientált megküzdés meggátolja a negatív élmények elhatalmasodását és a problémával való foglalkozást. Fontos szerepük van a döntéshozatal pszichés feltételeinek a megteremtésében. Az érzelmi feszültségek csökkentésével a probléma elemzése, valamint a stressz okának a befolyásolása valósulhat meg. A pszichoanalízis által megfogalmazott és leírt, tudattalanul működő **elhárító mechanizmusok** (érvédő manőverek) alkalmazásával lehetőség nyílik a kellemetlen helyzeteket feldolgozni, de előfordulhat,

¹⁶⁹ LAZARUS, Richard S.: *Toward Better Research on Stress and Coping*. American Psychologist, 2000/ June, 665–673.

¹⁷⁰ FOLKMAN, Susan – LAZARUS, Richard S.: *Stress, Appraisal, and Coping*. Springer, New York, 1984. 286–325.

¹⁷¹ ZEIDNER, Moshe – ENDLER, Norman S.: *Handbook of Coping: Theory, Research, Applications*. Wiley Publishing, Canada, 1996. 87.

¹⁷² Uo. 113.

hogyan az illető a feszültségét nem adaptív emocionális stratégiával (például dohányzással, evéssel, alkoholizálással) vezeti le. „A konfliktushelyzetek válhatnak ilyen nem adaptív stratégiák következtében az önfeladó, önkárosító magatartás kiindulópontjaivá, ugyanakkor a krízisek, konfliktusok a személyiségfejlődés legfontosabb hajtóerői, ha képesek vagyunk azok adaptív megoldására.”¹⁷³

ac) Támogatást kereső megoldás

Harmadik alternatíva az interperszonális kapcsolatok felértékelődése, amikor a személy a hozzá közelállótól (például: rokonoktól, barátoktól stb.) kér tanácsot a helyzet megoldására. Számos vizsgálat kimutatta, hogy a gazdag szociális kapcsolatokkal rendelkező személyek tovább élnek, valamint azt, hogy általában a nők jellemző ez a megoldási mód. Számos kutató, többek között Surtees és munkacsoportja (2006) ezzel magyarázza a nemek közötti halálzási arány különbségeit.¹⁷⁴

b) Szorongás, poszttraumás stressz zavar

Ahogyan az előzőekből következik, a stressz pozitív vagy negatív érzelmi pszichés válaszokat eredményez. Ezek az érzelmek lehetnek kellemesek, amikor a személy számára a helyzet kihívás, de a legtöbb esetben inkább a kellemetlen élmények jelentkeznek, amikor a személy kedvetlen, dühös, agresszív, frusztrált vagy éppen szorongó. A **szorongás** az egyik leggyakoribb válasz a stresszre, mely megnyilvánulhat aggodásban vagy éppen frusztrációban. A szorongás sok esetben elhárító mechanizmusok segítségével oldható.

Amikor a személy az őt ért testi, lelki megrázkódtatást traumaként éli meg, akkor a szorongás talaján poszttraumás stressz zavar jelentkezhet.¹⁷⁵

- Ekkor a személy „olyan eseményt élt át, vagy olyannak volt a tanúja, vagy olyannal szembesült, amelyben valóságos, vagy fenyegető haláleset, súlyos sérülés vagy a saját vagy mások testi épségének veszélyeztetése valósult meg.
- A személy erre intenzív félelemmel, tehetetlenséggel vagy rémülettel reagált.”

A betegség nagyon alattomos, mert a tünetek akár hetek, sőt hónapok múltán is megjelenhetnek a **feldolgozatlan élmények** következtében.

Elsőként a vietnámi háború veteránjainál diagnosztizálták a tüneteket, de szexuális bántalmazást, kínszításokat, egyéb traumatikus eseményt megélt személyeknél is kialakulhat. A következőkben közepsúlyos poszttraumás stressz zavarban szenvedő, két bankrablást megélt biztonsági őr szavait olvashatjuk:¹⁷⁶

¹⁷³ KOPP M. – PRÉKOPA, A.: *Ember-környezeti játékelméleti modell*, i. m.150., 665.

¹⁷⁴ SURTEES, Paul G. – WAINWRIGHT, Nicholas W. J. – KHAW, Kay-Tee: *Resilience, misfortune, and mortality: evidence that sense of coherence is a marker of social stress adaptive capacity*. Journal of Psychosomatic Research, vol. 61. 2006/2. 221–227.

¹⁷⁵ APA: *DSM-IV-TR*. Animula Kiadó, Budapest, 2001. 176.

¹⁷⁶ TŰZKŐ Krisztina: *A trauma evolúciója – A pénzintézetek sérelmére elkövetett bankrablások pszichés következményei*. (OTDK dolgozat) Budapest, 2013.

„Egy hétig szabin voltam, ekkor még nem volt semmi bajom. Kicsit idegesebb voltam, már nem volt elég a napi egy doboz cigi. Utána nem tudtam rendesen aludni, sokszor rosszat álmodtam. Azt hittem, infarktusom van, úgy szűrt a szívem. Annyira fáradt voltam, de mégsem aludtam ki magam soha. Csak forgolódtam egész éjszaka [...] Senkivel sem akartam találkozni, gombóc volt a torkomban, ha arra gondoltam, hogy valamiért ki kell mozdulnom a lakásból [...] Néha úgy éreztem, hogy nem bírom már tovább. Tudtam, hogy semmi sem lesz olyan, mint azelőtt volt. Soha nem voltam egy kocsmázós fajta, sőt apám miatt utáltam a piásokat, de hazudnék, ha azt mondanám, nem gondoltam arra, hogy jól be kellene rúgni. Fáradt voltam, és senki nem értett meg. Semmi másra nem vágytam, mint egy jó nagy alvásra. Gondoltam, hogy beveszek egy jó csomó altatót, aztán alszom egyet, talán végleg [...] Az én problémám senkit sem érdekel. Rajtam senki sem tud segíteni.”

c) Frustráció, agresszió

A személy stresszhelyzetben haragot, illetve frustrációt is érezhet, melynek egyik következménye lehet az agresszió. Dollard-Miller (1939) kísérletileg igazolta, ha a személyt valami akadályozza a célja elérésében, akkor a belső feszültség következtében az őt akadályozót (lehet az személy vagy tárgy) megsértheti/megkárosíthatja frustrációjának csökkentése céljából.¹⁷⁷ Ez az elmélet a **frustráció-agresszió hipotézis** néven vált ismertté. Azonban nem ilyen egyszerű a képlet, mert nem minden esetben a frustráció forrása felé irányul az agresszió, főleg akkor nem, ha a reakciót valamilyen céllal késleltetni kell, vagy egész egyszerűen nem célszerű alkalmazni (például egy kigyúrt magas férfit nem célszerű egy nőnek ütlegelni). A körülmények ekkor gátolják a személyt, ezért az agresszióját áthelyezi, és más személyen/tárgyon vezeti le agresszív tendenciáit (például hazaviszi a problémát, és otthon lesz erőszakos).

d) Depresszió, tanult tehetetlenség

Előfordulhat, hogy az érzelmileg megterhelő helyzetet a személy nem tudja a rendelkezésre álló problémamegoldási stratégiáival kezelni vagy érzelmileg kompenzálni, esetleg másokkal megbeszélni. Ha ehhez még az is hozzájárul, hogy helyzetét kontrollálhatatlannak, megoldhatatlannak véli, akkor erre az illető **passzív, elkerülő magatartással** reagálhat. A személy nem érzi magát kompetensnek a probléma megoldásához, mely a szorongás élményét hívja elő, és pszichoszomatikus betegségek (például gyomor-bélrendszeri fekélyképződés, szív működés és ritmuszavarok, rheumatoid arthritis stb.) kialakulásához vezethet.¹⁷⁸ A helyzet krónikus fennállása esetén viszont a **tanult tehetetlenség** állapotát hívhatja elő. A Martin Seligman (1975) által elsőként demonstrált (passzivitásra, kompetenciára, tanult tehetetlenségre vonatkozó) kísérletsorozat

¹⁷⁷ BERKOWITZ, Leonard: *Frustration-Aggression Hypothesis: Examination and Reformulation*. Psychological Bulletin, APA, vol. 106. 1989/1. 59–73.

¹⁷⁸ KOPP Mária: *Krónikus stressz-állapot, depresszió, egészségkárosodás*. <http://www.depressziostop.hu>, (letöltve: 2014. 01. 21.)

a klinikai depresszió egyik modelljének tekintjük.¹⁷⁹ Kutyaikkal végzett kísérleteiben igazolta, hogy az állat az őt érő sorozatos negatív ingerek hatására (melyek elől nincs lehetősége a menekülésre), distresszt él meg, mely arra készíti, hogy passzív vá váljon. Az állat a ketrecének padlójába vezetett folyamatosan jelentkező áramütést egy idő után már nem is próbálta kivédeni, így végül a padlón fekve, kínok között viselte el annak következményeit.

Az emberben szintén kialakulhat az az élmény, hogy nincs hatása az őt ért negatív történésekre. A tartósan fennálló kontrollvesztés élménye, az elkerülhetetlenség, a reménytelenség, a magárahagyottság áttevődik más helyzetekre is, és fiziológiai következményekkel jár. A munkanélküliség, a rossz főnök, a magány, a reménytelen anyagi problémák a helyzetből való kikerülés kilátástalanságának élményét okozhatják. Természetesen egyéni különbségek figyelhetők meg ezekben a helyzetekben is, ugyanis nem minden esetben törvényszerű, hogy a tanult tehetetlenség állapota alakuljon ki, de bizonyosan fokozza a veszélyeztetettséget az interperszonális (személyek közötti) viszonyok minősége, így a családi kapcsolatok hiánya vagy azok negatív jellege.

11.1.5 Stresszkezelés

Az előzőekben áttekintettük azokat az eseményeket, tényezőket, melyek az egyén belső folyamataira gyakorolnak hatást, és részleteztük azok következményeit. Azonban a kép a stresszmenedzsment témájának az érintésével válhat teljessé. Számos stresszkezelési technikát ismerünk, melyek a stressz redukálását (csökkentését) szolgálják, és egyénfüggő, hogy mely módszerek vezetnek sikerre.¹⁸⁰

- a) A **viselkedéses metodikák** a stresszre megjelenő fiziológiai válaszok ellenőrzését szolgálják:
 - meditáció,
 - autogén tréning,
 - hipnózis,
 - relaxációs technikák,
 - sport stb.
- b) A **kognitív metodikák** az egyén stresszhelyzetre adott kognitív és viselkedéses reakcióinak módosítását szolgálják:
 - kognitív viselkedésterápia,¹⁸¹
 - motiváció-változás,
 - időgazdálkodás hatékonyságának növelése,
 - asszertivitás (önérvényesítés) fokozása stb.

¹⁷⁹ PETERSON, Christopher – MAIER, Steven, F. – SELIGMAN, Martin: *Learned helplessness*. Oxford University Press, Oxford, 1993. 20–29.

¹⁸⁰ GYÖKÉR Irén: *Humán erőforrás-menedzsment*. Műszaki Kiadó, Budapest, 1999. 78–80.

¹⁸¹ BECK, Judith S.: *Kognitív terápia*. Kossuth Nyomda Rt., Budapest, 2002. 1–14.

11.2 Konfliktus és konfliktuskezelés

A klasszikus szociálpszichológiai felfogás a konfliktusokat negatív jelenségnek tekintette, olyan kellemetlen, rossz eseteknek, amelyeket lehetőség szerint el kell kerülni. Ezzel szemben a Human Relations irányzata azt vallja, hogy a konfliktusok természetes velejárói nemcsak a csoportok és a szervezetek működésének, de az interperszonális viszonyoknak is, melyek **a személyiség gazdagodásához vezetnek**. A konfliktusok ebben a megközelítésben átszínezik mindennapjainkat, bár számos esetben stresszélményt hívnak elő. Különösen vonatkozik ez a biztonsági szakemberekre, mert munkájuk során (például személyi védelem, őrszolgálat, objektumvédelem stb.) konfliktussal teli helyzetekbe kerülnek. A személy- és vagyonőri tevékenység során a konfrontációk mindennapi kihívások, melyek megoldásához a szakmai ismeretek elengedhetetlenek, de az intézkedések hátterében megjelenő pszichés momentumok, motivációk felismerése is döntő jelentőségű.

A személy- és vagyonvédelmi munka speciális a tekintetben, hogy váratlan helyzetek, előre nem tervezhető események teremődnek, melyek kezeléséhez számos esetben nagy horderejű döntések meghozatalára és az intézkedések hatékony menedzselésére van szükség.

A szakmailag kompetens (hozzáértő) szakember olyan cselekvéssorokat alkalmaz, melyek mellőzik a „részhajlást, az intenzív érzelmi reagálásokat, az előítéletességet, a váratlan helyzetekre vonatkozó vészreakciókat, az agresszivitásra és a pánikra való hajlamot és a rossz kommunikációt”.¹⁸² Rendkívül fontos tehát a megfelelő konfliktuskezeléshez:

- az alapos szakmai felkészültség,
- motiváció a szituáció megoldására,
- a konfliktushelyzet lehetséges megoldási módjainak a felismerése és adekvát alkalmazása,
- a fizikai erőnlét,
- a pszichés stabilitás (kiegyensúlyozottság),
- a megfelelő kommunikációs stílus,
- valamint érzelmi intelligencia.

11.2.1 A konfliktusok meghatározása

Interperszonális szinten akkor beszélünk konfliktusokról, ha két vagy több érintett fél valamelyike számára fontos szituációban negatív viszonyulást tapasztal.

Természetesen abban az esetben nem beszélünk konfliktusról, ha az érdekelt felek nem észlelik a problémát (például: objektumba való betörés úgy, hogy az objektumőr

¹⁸² CSERNYIKNÉ PÓTH Ágnes – FARKAS Csaba – NAGY György – VAJDA András: *Személy- és vagyonvédelmi ismeretek II.* Rendőrtisztviselői Főiskola, Budapest, 2007. 119.

nem veszi észre, vagy bolti lopás, amit pedig a vagyonőr nem realizál). A biztonsági szakember akkor keveredik konfliktusba:

- ha **veszélyeztetve lát valamit/valakit** (például: bankrablás esetén az értékeket, személyeket), vagy
- ha számára fontos dologról mások **eltérően vélekednek** (például: szabadságra szeretne menni, de a főnöke beosztja munkára), illetve
- ha az a meggyőződése, hogy a másik **korlátozza** a munkavégzése során (például: személyvédelem során támadást észlel).

Az őrző-védő biztonsági szakember szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a konfliktusok észlelése, mert fokozott érzékenységgel kell rendelkeznie nemcsak maga, de mások, valamint az értékek irányába is. Nemcsak káros lehet egy-egy konfliktushelyzet figyelmen kívül hagyása, hanem szakmailag nem megfelelő kezelése akár életveszélyes helyzetet is teremthet.¹⁸³

11.2.2 A konfliktusok szakaszai

a) A konfliktust megelőző helyzet

Minden konfliktus valamilyen előzménnyel rendelkezik, melyet befolyásolhat:

- a másik céljairól, törekvéseiről való **információhiány**;
- a tökéletlen vagy **félreértett kommunikáció vagy magatartás** (például: a repülőn gyanúsán viselkedő személy izgul, mert először utazik repülővel, s nem pedig merénylőre készül);
- valamint a személyek között létrejött egyet nem értés, **ellentmondás** vagy összeegyeztethetetlenség (például: a biztonsági őr prekoncepciókkal, sztereotípiákkal rendelkezik, melyek az intézkedésbe vont személlyel szemben az intézkedés során befolyásolóan hatnak).

b) A konfliktus felismerése és átélése

A konfliktus akkor teljeseedik ki, ha a konfliktushelyzet valamelyik érintett félben **tudatosul**.

c) Konfliktuskezelési módok kialakítása

A sikeres konfliktuskezelés a legtöbb ember számára kimerül két módban. Egyrészt megküzdeni a másik féllel az adott helyzetben, másrészt a probléma elkerülése. Azonban a konfliktusok komplexitásukból fakadóan sokszínűek, ezért csupán e két mód alkalmazása nem vezetne megoldásra. A biztonsági szakember számára rendkívüli jelentőséggel bír, hogy a konfliktuskezelési repertoárjából a helyzetnek éppen megfelelőt alkalmazza.

¹⁸³ TAKÁCS Péter: *Pszichológiai alapismeretek*. In: Kaló József – Buzás Gábor – Simon Attila – Takács Péter: Személy- és vagyonvédelem. Örtanoda Kft., Budapest, 2010. 84.

Ehhez szükség van a kedvezőtlen helyzet felszámolásának elhatározására annak érdekében, hogy a problémamegoldás lépéseit kidolgozhassa, és megválaszthassa a stratégiát.

d) Konfliktushelyzetben megjelenő viselkedés

A biztonsági szakember alapvető célja a konfliktusmentes állapot megteremtése.

A konfliktusok feldolgozását nagymértékben befolyásolják az egyéni különbségek, de általánosságban a folyamat során megjelenik a közvetlen cselekvés; a hatékony kommunikáció; a probléma elemzése, átgondolása; a támogatás keresése; illetve előfordulhat nyílt konfrontáció stb.¹⁸⁴

11.2.3 A konfliktuskezelés során alkalmazott készségek, képességek

A vagyonszűrés, biztonsági szűrés stb. tevékenységében rendkívüli jelentőséggel bír az intézkedések során alkalmazott konfliktuskezelés, mely igénybe veszi a személyiségét. A kezeléséhez három alapvető készségre, képességre van szükség:

a) Érzelmi intelligencia

Az érzelmi intelligencia a **másokkal való hatékony bánásmódot** jelenti. Ez egy tudás, amely felöleli az érzelmi információk megértésének a képességét, az érzelmekkel való bántani tudást, illetve az érvelés képességét.¹⁸⁵

Szükség van arra, hogy a biztonsági szakember tisztában legyen saját érzéseivel az adott konfliktushelyzetben. Fel kell ismernie azokat a verbális és nonverbális jeleket (például hangsúly, egy ujjal mutogatás, csúnya beszéd stb.), melyek érzelmi reakciókat váltanak ki belőle. Ha jobban ismeri azokat az ingereket, melyek kihozzák a sodrából, hatékonyabban fogja észlelni azokat, tudatosabban fog viselkedni konfliktushelyzetben, ezáltal pedig jobban fogja kontrollálni magatartását. „Pontos **önértékeléssel** kell rendelkeznie, hogy érzelmi állapotát, erőforrásait, intuícióit, valamint affektusainak hatásait felismerje. Mindezek birtokában értékeiről, képességeiről reális tudása alakul ki, és egészséges önbizalma lesz.”¹⁸⁶

A biztonsági szakembernek szüksége van arra a képességére, mellyel belső állapotait, impulzusait és erőforrásait kezelni, ezáltal pedig érzelmeit kontrollálni tudja. Az **önkontroll**, a megbízhatóság, a **felelősségvállalás** és a **helyzethez való rugalmas alkalmazkodás** prioritást élvez a konfliktuskezelés során. Emellett fontos a munka iránti **elköteleződése**, és nem nélkülözheti azokat a törekvéseket sem, melyek serkentik és irányítják magatartását a célok elérésének folyamatában. Képesnek kell lennie arra, hogy kapcsolatot teremtsen az állampolgárral, és felismerje, **átérezze érzelmeit**. Nem utol-

¹⁸⁴ CSERNYIKNÉ PÓTH ÁGNES: *Pszichológiai ismeretek*. In: Csernyikné Póth Á. – Farkas Cs. – Nagy Gy. – Vajda A.: *Személy- és vagyonvédelmi ismeretek II.*, i. m. 119

¹⁸⁵ SALOVEY, PETER – MAYER, JOHN D.: *Emotional Intelligence*. Baywood, UK, 1990. 185–212.

¹⁸⁶ FARKAS JOHANNA: *Az érzelmileg intelligens coach*. Magyar Coachszele, 2. évf. 2013/6. 8–12.

sősorban pedig építenie kell a szociális kapcsolatait (mind a kollégáival, mind pedig az állampolgárokkal) az **együtműködés** érdekében.

b) Hatékony kommunikáció

A biztonsági szakembernek a másik által mondottakat meg kell értenie, mely a figyelmes meghallgatással valósulhat meg. Az aktív hallgatás figyelemlkoncentrációt igényel, a testbeszédből való olvasást és a figyelem megtartását. Három szintje különíthető el:¹⁸⁷

- Az első szinten történik a másik fél **meghallgatása**, melyet szemkontaktus, bólogatás, figyelemről biztosító hangok kiadása (például ühüm, aha stb.) egészíthet ki.
- A második szinten az elhangzottak tartalmi **megértése** következik, ekkor visszajelezhet a másíknak, megismételheti más szavakkal az általa elmondottakat.
- A harmadik szinten pedig a másik fél érzéseinek, igényeinek a **visszatükörözése** valósul meg. Az utóbbi a személyes kapcsolatokban válik meghatározóvá, a biztonsági intézkedés során bizonyos esetekben az intézkedés gátja lehet az emocionális visszatükörözés, ezért alkalmazása helyzetfüggő, és nem minden esetben indokolt.

A hatékony kommunikáció tehát az érdeklődésben és a visszajelzésben jelenik meg leginkább.

c) Megfelelő frusztrációs tolerancia

A biztonsági munka – jellegeből fakadóan – fokozott mértékű **belső feszültséggel** jár. A biztonsági szakembernek rendelkeznie kell a frusztráció elviselésének olyan mértékű képességével, mely lehetővé teszi, hogy az átlagtól eltérő feszültséget is kezelni tudja oly módon, mely nem befolyásolja szakmai munkavégzését.

11.2.4 A konfliktuskezelő stratégiák

A konfliktushelyzetek és az azokra való reagálások két dimenzió mentén írhatók le. Egyrészt az **asszertivitás**, másrészt pedig az **együtműködés** dimenziójában:

- Az asszertivitás a személy hatékonyságát fedi le; arra vonatkozik, hogy mennyire tudja a **saját érdekeit/szándékait/vágyait érvényesíteni** egy adott konfliktushelyzetben.
- Az együtműködés pedig arról szól, hogy a másik személy érdekeit/szándékait/vágyait **mennyire segíti**, támogatja.

¹⁸⁷ SCHMIDT, Thomas: *Konfliktuskezelési tréninggyakorlatok*. Z-Press, Budapest, 2009. 323.

A konfliktusok interperszonális viszonyokban fejlődnek ki, és individuális szinten jelennek meg. Kenneth W. Thomas és Ralph H. Kilmann (1974) a dimenziók mentén öt konfliktuskezelési módot különített el:¹⁸⁸

a) Elkerülés

Az elkerülő attitűdöt képviselő személy a konfliktushelyzetben mind az asszertivitás, mind pedig az együttműködés tekintetében alacsony szinten áll. Emiatt nem tekinthető sem önérvényesítőnek, sem pedig együttműködőnek. Ez a fajta stratégia megnyilvánulhat a konfliktus elkerülésében, diplomatikus konfliktuskezelésben vagy a konfliktus más időpontra való elhalasztásában stb. Fakadhat a személyiség jellegéből, de az is előfordulhat, hogy az illető nem tartja annyira fontosnak a helyzetet, hogy konfrontálódjon.

Előnye: A személy a konfliktusba nem vonódik be, ezért nem okoz számára feszültséggel teli helyzetet.

Hátránya: A konfliktusok elkerülése megnyilvánulhat abban is, hogy a személy saját érdekeit nem képviseli, mely személyiségvonása lehet, és az alárendelt magatartás kialakulásához vezet.

Indokolt az alkalmazása,

- ha nem jelentős problémáról van szó;
- ha kicsi az esélye annak, hogy a saját érdekek érvényesítése megvalósulhat (például főnökkel szembeni konfliktushelyzet);
- ha a konfrontáció nagyobb erőforrásokat, energiákat emészt fel, mint amit a konfliktusból profitálni lehet;
- ha a másik fél fokozott érzelmi állapotát csillapítani szeretnénk (például ittas személy kedélyeit kell kezelni).

b) Alkalmazkodás

Ebben az esetben együttműködő, de nem asszertív megoldási módot alkalmaz a személy. Lemond a saját érdekeiről annak érdekében, hogy a másik személy szándékai érvényesülhessenek. Ez megvalósulhat önfeláldozásban, a kiegyensúlyozott viszony megtartásában, de egyfajta jótékonyágban is.

Előnye: Lényeges momentuma, hogy a felek közötti békét teremti meg, amely mindenképpen az interperszonális kapcsolatok elmélyülését szolgálja.

Hátránya: Például a főnökkel szembeni kényszerű engedelmesség, a munka megtartását eredményezheti, de hosszú távon az egyéni vágyak/érdekek háttérbe helyezése valósulhat meg.

Indokolt az alkalmazása,

- ha belátjuk, hogy a másik álláspontja a mérvadó;
- ha a másíknak a probléma nagyobb jelentőséggel bír, mint számunkra, ezért gesztust gyakorolunk;

¹⁸⁸ GAMBILL, Christopher R.: *Emotional Intelligence and Conflict Management Style*. UMI, USA, 2008. 53.

- ha a versengő stratégia nem kifizetődő, mert beláttuk, hogy ennél többet nem lehet kihozni a helyzetből;
- ha a másikkal való kapcsolat fontos számunkra, ezért átmeneti kiegyensúlyozott állapot megteremtése a cél.

c) Versengés

A személy ezzel a stratégiával a saját érdekeit érvényesíti úgy, hogy a másik személy érdekei esetleg károsodnak, csorbulnak. A versengő attitűd előfordulhat a saját vélemény melletti markáns kiállásban, de sokszor autoriter (tekintélyelvű) magatartást hív elő, mely dominanciára törekvő reagálási módokban, a másik megalázásában, lekezelésében nyilvánul meg.

Előnye: Természetesen vannak helyzetek, amikor rövidtávon szükséges eredményt produkálni, ekkor mindenképpen indokolt az alkalmazása. Egy személyvédelemmel foglalkozó számára a határozott, gyors fellépés elengedhetetlen fontosságú, mindenképpen szükség van arra, hogy a másik személy együttműködése nélkül hozzon meg olyan döntéseket és tegyen meg olyan lépéseket, melyek a védendő személy testi épségének a megóvását eredményezi.

Hátránya: Mivel a versengő attitűd az együttműködést a háttérbe szorítja, ezért hosszú távon kisebb közösségben nem kifizetődő az alkalmazása, amikor hasznosabb a kollégákkal való kooperálás.

Indokolt az alkalmazása,

- ha gyors, határozott fellépésre van szükség;
- ha nincs idő az együttműködésre;
- ha a szakmaiság ezt indokolja.

d) Problémamegoldás/Együttműködés

Ez a stratégia tulajdonképpen a tiszta asszertív magatartásmód. A személy nem sérti meg a másik jogait, vele együttműködve találják meg azt a megoldást, mely mindkettőjük szándékainak megfelel. Amennyiben mindkét fél alapvető érdekmozzanatai nyilvánvalóvá válnak, úgy mindkét fél érdekeit szolgáló alternatívák kidolgozására kerülhet sor. A közös cél megfogalmazásával a konfliktus magasabb szintre jut, ahol már nem ellenfelek, hanem szövetségesek állnak egymással szemben.

Előnye: Viszonylag rövid időn belül a konfliktus okainak a megszüntetését eredményezi. A személyek motivációinak, esetleg negatív viszonyulásainak feltérképezésével lehetőség nyílik érzelmekkel terhelt helyzetek rendezésére.

Hátránya: Bizonyos helyzetekben nincs idő a problémák mélyreható feltérképezésére, integratív megoldáskeresésre, ezért a stratégia alkalmazása idővesztésnek minősülhet.

Indokolt az alkalmazása,

- ha a biztonsági szakember a helyzetből tanulni szeretne, tapasztalatokat levonni;
- ha fontos számára a másik álláspontjának a megértése;
- ha a helyzet eltérő nézőpontból való megközelítése szakmai fejlődését szolgálja.

e) Kompromisszumkeresés

Ez a stratégia az asszertivitás és az együttműködés között helyezkedik el, tulajdonképpen ez az arany középút. A felek ekkor olyan megoldást találnak, mely mindkettőjük számára elfogadható. A problémamegoldó stratégiával összehasonlítva lényeges különbség, hogy a felek valamilyen szinten lemondanak saját érdekeikről annak érdekében, hogy viszonylag gyorsan kompromisszum szülessen. Azonban nem tekint mélyebbre, és nem tárja fel a látens (háttérben rejlő) motivációkat/célokat/szándékokat.

Előnye: Komplex helyzetek átmeneti kezelése valósulhat meg, ha a felek tartják magukat a kompromisszum(ok)hoz. A fókuszban a megegyezés áll, a helyzet megoldása, ezért a felek számára egyaránt elfogadott az engedmények meghozatala.

Hátránya: A kompromisszumkötést követően megváltozhat a stratégia, mely később konfliktust eredményezhet.

Indokolt az alkalmazása,

- ha olyan helyzet teremődik, amikor sem a versengés, sem pedig a problémamegoldás a másik fél stratégiájának alkalmazása miatt nem célravezető;
- ha a felek között érzelmi kapcsolat van, és a konfliktus nem ér annyit, hogy a viszony megváltozzon.

A konfliktuskezelési stratégiákat hasznosságuk vagy egyéb más szempontból nem lehet hierarchiába szervezni, mert mindegyik alkalmazása alapvető fontosságú.

A konfliktuskezelési mód két tényezőből, a **személy tulajdonságaiból** (egyéni diszpozíciók), valamint a **szituáció jellegzetességeiből** tevődik össze. Legtöbbször a helyzet szabja meg, hogy melyik konfliktuskezelési stratégia alkalmazása a megfelelő, de természetesen a személyiségbeli különbségekből fakadóan egyesek hajlamosabbak egyiket vagy másikat gyakrabban alkalmazni. A mindennapi életben és a szakmai tevékenység során sem lehet a konfliktusokat teljes mértékben úgy megoldani, hogy azok a saját és a másik igényeit is egyaránt szolgálják, de a biztonsági szakembernek arra kell törekednie, hogy rugalmasan, a **szituációnak megfelelően** alkalmazza különböző konfliktusstratégiáit.

12. FEJEZET

Magánnyomozás

Ebben a fejezetben a magánnyomozásra vonatkozó legfontosabb jogi rendelkezéseket mutatjuk be és értelmezzük. A magánnyomozói jogállás bemutatásának magját a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban: SzVMt.) rendelkezései jelentik, de mindig kitérünk azokra a jogszabályi rendelkezésekre is, amelyekre e törvény utal, vagy amelyek külön utalás nélkül is relevanciával bírnak a magánnyomozás területén.

12.1 A magánnyomozás fogalma

A magánnyomozás összetett tevékenység, amelyet sokféleképpen lehet definiálni. Az alábbiakban azt vizsgáljuk meg, hogy **mennyiben tekinthető nyomozásnak** a magánnyomozás, majd a tevékenység fő ismérveinek segítségével meghatározzuk annak fogalmát. Tesszük ezt többek között azért, mert a hatályos magyar jog egyéb magánbiztonsági szolgáltatásokkal (például személy- és vagyonvédelmi tevékenység) ellentétben a magánnyomozás fogalmát nem adja meg.¹⁸⁹

12.1.1 Nyomozás-e a magánnyomozás?

A magánnyomozás elnevezés – noha bevett és általánosan elfogadott kifejezés – valójában félrevezető, mert nem a hagyományos értelemben vett nyomozást takarja sem jogi, sem pedig kriminalisztikai szempontból. **Jogi szempontból** a nyomozás az erre feljogosított hatóságoknak a büntetőeljárás törvényben (1998. évi XIX. törvény, a továbbiakban: Be.) és más jogszabályokban meghatározott eljárási keretek között elrendelt és foganatosított **eljárás cselekményeinek (kihallgatások, bizonyítási eljárások, kényszerintézkedések stb.) összessége**, amelyek révén arra törekszenek, hogy felderítsék a már megtörtént bűncselekményt, az elkövető személyét, felkutassák és biztosítsák a bizonyítási eszközöket. Ebben az értelemben a magánnyomozó tevékenysége nem nyomozás, hiszen ő magánszemély lévén hatósági jogosítványokkal nem rendelkezik, így alakszerű nyomozási cselekményeket sem végezhet.

¹⁸⁹ A magánnyomozás jogi meghatározatlanságáról részletesen lásd: SZÖVÉNYI György: *A magánnyomozás jogi pillérei – 1. Magánnyomozói módszertani füzetek*. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011. 16–17.

Kriminálisztikai szempontból a nyomozás múltban történt események, jelenségek megismerésére irányuló, adatokkal és az azokra épülő **verziókkal végzett szellemi és gyakorlati tevékenység**.¹⁹⁰ A magánnyomozónak azonban sokszor nem múltban történt események, hanem a jelenben is folyamatosan zajló tevékenységek, fennálló tények, körülmények vagy esetleg a jövőben bekövetkező tevékenységek, események megismerése a célja az információ- és bizonyítékszerző munkája révén. Ebben az értelemben sem nyomozás a magánnyomozás többnyire (persze előfordulhat: például ha egy pótmagánvádas ügyben való bizonyítékszerzés a megbízás tárgya), hiszen általában a jelenben létező tényekre vonatkozó adatok gyűjtésére irányul.

A magánnyomozás tehát **köznapi értelemben** tekinthető csak nyomozásnak,¹⁹¹ de a fent leírtak ellenére a szóban forgó tevékenység elnevezésének megváltoztatása nem indokolt, hiszen mind Magyarországon, mind pedig a világ más országaiban mélyen gyökerező tradíciói vannak a „magánnyomozás” (*Private Ermittlung, Private Investigation*) kifejezés használatának.

12.1.2 A magánnyomozás fő ismérvei és definíciója

A magánnyomozás – noha jogi értelemben nyomozásnak semmiképpen sem tekinthető – egy sokrétű **adatgyűjtő tevékenység**, fogalmának alapját tehát mindenképpen ennek az elemnek kell képeznie. A megbízás tárgyától függően az adatgyűjtés irányulhat személyre (például ismeretlen örökös megtalálása), tárgyra (például eltűnt, eltulajdonított tárgy felkutatása), szervezetre (például jövődöbéli üzleti partner megbízhatóságának ellenőrzése) vagy valamely esemény, jelenség (például baleset körülményeinek tisztázása) vizsgálatára. Megjegyzendő, hogy önmagában az adatok beszerzése nem alkalmas a magánnyomozói megbízás teljesítésére, azokat széles körű **elemzésnek** is alá kell vetni ahhoz, hogy a magánnyomozó eredményt tudjon elérni.

Szintén fontos ismérv, hogy a magánnyomozás egy – a törvény szerint arra jogosult – **magánszemély** által végzett tevékenység, amelyet a magánnyomozó a megbízója által meghatározott **magánérdek szolgáltatásban** végez. A megbízó magánérdeke, amely miatt információszükségletét a magánnyomozás révén kielégíteni igyekszik, csak **jogszerű** lehet. A magánnyomozás csak az állampolgárok **jogainak érvényesítését, kötelezettségeinek teljesítését és jogos érdekeinek védelmét szolgálhatja**, a negatív motivációk (például a pusztán kíváncsiság, a bosszúvágy, az intim adatok beszerzetése annak érdekében, hogy a megbízó másra nyomást gyakoroljon stb.) nem képezhetik a megbízás alapját.

A magánnyomozás egy vállalkozás (egyéni vállalkozás, illetve egyéni cég vagy gazdasági társaság) keretében nyújtott szolgáltatás, amelyet a magánnyomozó a polgári jog

¹⁹⁰ Lásd: TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: *Kriminálisztika*. Dialóg-Campus, Budapest–Pécs, 2009. 407–408.

¹⁹¹ Lásd: KALÓ József: *Magánnyomozás-vagyonvédelem*. Belügyi Szemle, 1995/7-8. 145–149.

szabályai alapján megkötött **megbízási szerződés** alapján, természetesen **ellenszolgáltatás** fejében végez. Az elnevezés taglalásánál már kifejtettük, mégis fontosnak tarjuk kiemelni, hogy a magánnyomozás **nem hatósági** tevékenység, és – ahogy a későbbiekben látni fogjuk – a hatósági tevékenységet nem is akadályozhatja.

A fenti ismérveket összegezve a **magánnyomozást** az alábbi fogalommal határozzuk meg: **az állampolgárok jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett, polgári jogi megbízás alapján, ellenszolgáltatás fejében végzett, nem hatósági adatgyűjtő tevékenység, amelyet csak az arra jogosult személy végezhet.**

A magánnyomozás definiálása után érdemes rávilágítani arra, hogy a magánnyomozás az ügyvédi hivatással mutat rokon vonásokat:

- mindkét szakma egy bizalmi kapcsolatot feltételez az ügyfél és a szolgáltatást nyújtó között;
- alapvető követelmény mindkét szakmánál a diszkréció és a foglalkozási titoktartási kötelezettség betartása;
- a magánnyomozó az ügyvédhez hasonlóan a megbízó nevében jár el, az ő jogosultságait gyakorolja, érdekeit képviseli;
- mindkét hivatás célja a megbízó jogainak érvényesítése, kötelezettségeinek teljesítése vagy éppen érdekeinek védelme.

12.2 A magánnyomozás szükségessége és legfontosabb területei

A magánnyomozás társadalmilag hasznos tevékenység, amely az állampolgárok jogszerű információszükségleteit elégíti ki azokban az esetekben, amikor az **állami szervezeteknek** a kívánt adatok megszerzése vagy **nem tartozik a feladatkörébe** azok magánjellegű természete miatt (például házastársi hűség vagy üzleti partner megbízhatóságának ellenőrzése), vagy egyszerűen **nem rendelkeznek akkora kapacitással**, amely az állampolgár számára szükséges mértékű és időtartamú adatgyűjtést lehetővé tenné (például eltűnt személy vagy tárgy felkutatása), esetleg a **hivatalos eljárás az érintett állampolgár számára kudarcral** végződött (például bizonyíték hiányában történő nyomozás megszüntetés), de az is előfordulhat, hogy éppen a **hivatalos szervek eljárásának kezdeményezéséhez** van szüksége az állampolgárnak meghatározott, számára másként be nem szerezhető adatokra (például bizonyítékok gyűjtése polgári per megindításához).

A magánnyomozó hivatásának gyakorlásával – törvényes eszközökkel és módon – elősegíti megbízója **jogainak érvényesítését, kötelezettségeinek teljesítését**, és hozzájárul **jogos érdekeinek védelméhez**. Hazánkban a magánnyomozói szolgáltatást **többnyire a gazdasági-üzleti szférában** veszik igénybe, a magánnyomozói megbízások nagy része az alábbi tevékenységekre irányul:

- a) céginformációk beszerzése, cégtörténetek megírása, céghálózatok feltérképezése;
- b) jogszerű adósságkezelések előkészítése (esetleg lefolytatása is);
- c) üzleti partnerek megbízhatóságának ellenőrzése;

- d) gazdasági társaságok és más szervezetek vezető tisztségviselőinek, illetve alkalmazottainak biztonsági ellenőrzése;
- e) eltűnt vagy ismeretlen helyen tartózkodó, illetve bujkáló személyek felkutatása;
- f) polgári és büntetőügyekben tanúk felkutatása és meghallgatásuk végrehajtása illetve más kiegészítő bizonyítékok beszerzése.¹⁹²

E felsoroláson kívül természetesen még **bármilyen más, az állampolgárok által igényelt információ** megszerzésére irányulhat a magánnyomozói megbízás, a biztosítási csalások vizsgálatától kezdve egészen az ismeretlen örökös személyazonosságának megállapításáig.¹⁹³

12.3 A magánnyomozás szabályozásának modelljei

A magánnyomozásnak három szabályozási modellje ismeretes. Az **első modellben** semmilyen speciális szabályozás nincs a magánnyomozókra nézve, sem a magánnyomozói minőség kritériumait, sem pedig a tevékenység részletes szabályait nem határozza meg egyetlen jogszabály sem. Tehát az a magánnyomozó, aki így hirdeti/annak mondja magát, jogai pedig azonosak bármely más állampolgáréval.

A **második modellben** a magánnyomozói minőség képesítéshez van kötve, vagy legalábbis egy közigazgatási eljárásban kibocsátott, jogosultságot igazoló magánnyomozói igazolvány megszerzése a feltétele annak, hogy valaki magánnyomozói szolgáltatást nyújthasson. De ezen túl nincsenek meghatározva a magánnyomozó jogai vagy kötelezettségei.

A **harmadik, egyben legbonyolultabb modell**, amelyben mind a magánnyomozóvá válás, mind pedig a magánnyomozóként való működés szabályait megtaláljuk. A magyar szabályozás e modellbe tartozik. A magánnyomozói tevékenységet hazánkban az SzVMt. szabályozza. E törvény részletesen meghatározza a magánnyomozóvá válás feltételeit, és tartalmaz – helyenként csak utaló – rendelkezéseket a magánnyomozói tevékenység ellátására vonatkozóan is.¹⁹⁴

12.4 A magánnyomozó jogállása általánosságban

A magánnyomozó jogállását az SzVMt. egyrészt **együtt szabályozza** a törvény hatálya alá tartozó tevékenységet ellátó valamennyi személyével, másrészt pedig **speciális szabályokat** is tartalmaz, amelyek kizárólag a magánnyomozóra vonatkoznak. Ezekre az

¹⁹² SASVÁRI Rudolf: *Az adatgyűjtés módszertana. Magánnyomozó módszertani füzetek.* SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011. 8.

¹⁹³ Lásd: MARGITAI Domokos: *Gondolatok a magánnyomozásról.* Belügyi Szemle, 2013/11. 39–46.

¹⁹⁴ A magánnyomozói működés feltételeire a tankönyvben terjedelmi okokból nem térünk ki.

információszerzési módokról, illetve a magánnyomozásra vonatkozó tilalmakról szóló pontokban térünk ki.

Az SzVMt. indokolása szerint a magánnyomozó **jogállása a megbízóéhoz igazodik**, tevékenysége abban merül ki, hogy ellenérték fejében gyűjt információkat megbízása tárgyáról anélkül, hogy valóságos nyomozati jogkörrel rendelkezne.¹⁹⁵ Azaz a magánnyomozó a megbízójának „meghosszabbított keze,” jogosultságai ugyanazok, csak ő a számára feladatot adóval ellentétben szakértelemmel rendelkezik az adatgyűjtés terén, és ehhez a megfelelő technikai és logisztikai háttérrel is rendelkezik.

A SzVMt. hatálya alá tartozó valamennyi tevékenységre vonatkozó közös szabályok alapján a magánnyomozó **hatósági jogkörrel nem rendelkezik**, és ha valamilyen állami szerv folytat eljárást egy olyan ügyben, amelyben őt is megbízták, **a hatóság eljárását nem akadályozhatja**. A büntetőeljárással párhuzamosan folyó magánnyomozási tevékenység – amelynek egyébként jogi akadálya nincs – esetén fordulhat elő elsősorban az, hogy a magánnyomozó adatgyűjtése során „útban van” a nyomozó hatóságoknak, ezért ilyen esetben fokozottan gondot kell arra fordítania, hogy a hivatalos eljárást az ő tevékenysége ne keresztezze, és az zavartalanul folyhasson.

A magánnyomozó nem használhat – ahogy a személy- és vagyonőr sem – a Magyar Honvédségre, rendvédelmi szervre, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalra, illetve **más hatóságra utaló elnevezést, formaruhát**, illetve hatósági jellegre utaló, megtévesztésre alkalmas **egyéb jelzést vagy címet, rendfokozati jelzést**. A magánnyomozó tevékenysége végzésekor **az igazolványát köteles magánál tartani** és a hatósági ellenőrzéskor azt bemutatni. Több megbízó érdekében a magánnyomozó csak akkor járhat el, ha azok **érdekei nem ellentétesek**. Olyan megbízást, amely a korábbi megbízó érdekeit sértheti, csak akkor teljesíthet, ha a korábbi szerződés megszűnésétől számított **három év már eltelt**. A magánnyomozó a szolgáltatás végzésére irányuló megbízási szerződést **köteles írásba foglalni**.

12.4.1 A magánnyomozó titoktartási kötelezettsége

A magánnyomozót foglalkozási (hivatásbeli) titoktartási kötelezettség terheli a tevékenysége végzésének tartama alatt és annak megszűnését követően is **minden olyan tény, adatot illetően, amelyről a szerződés teljesítése során szerzett tudomást**. A titoktartási kötelezettség tehát fennáll azt követően is, miután a magánnyomozó befejezte az e minőségében való ténykedést. Tulajdonképpen, aki egyszer magánnyomozóként dolgozott, azt onnantól kezdve élete végig terheli a titoktartási kötelezettség a megismert adatok vonatkozásában.

Kérdésként vethető fel, hogy a megbízói adatai vonatkozásában is érvényes-e a titoktartási kötelezettség, azaz titokban tarthatja-e a magánnyomozó megbízójának identitását. Ha a törvény nyelvtani-logikai értelmezéséből indulunk ki, a válasz nem, ugyanis

¹⁹⁵ A 2005. évi CXXXIII. törvény indokolása, a 34–35. §-hoz fűzött megjegyzés.

a titoktartási kötelezettség csak a **szervződés teljesítése során** tudomására jutott adatokra vonatkozik, nem pedig a megbízás felvétele és a szervződés megkötése során észlelt adatokra. Ugyanakkor az SzVMt. lehetővé teszi, hogy **törvény**, valamint – saját adatait érintően – **a megbízó és a megbízott a titoktartási kötelezettség alól felmentést adjon**. Ebből a szabályból viszont az következik, hogy a megbízó adatai vonatkozásában is fennáll a titoktartási kötelezettség. Álláspontunk szerint ez a helyes értelmezés, ugyanis a magánnyomozás – a korábbiakban kifejtettek szerint az ügyvédi munkához hasonló – **bizalmi szolgáltatás**, ahol adott esetben a megbízónak érdeke fűződhet személyének titokban tartásához.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a magánnyomozónál ellenőrzést végző rendőrség vagy más hatóság ne ismerhetné meg a megbízó személyét. A magánnyomozó ugyanis köteles a felvett megbízásokról napló formájában vagy más alkalmas módon **nyilvánartartást vezetni**, amelyben fel kell tüntetni a megbízó nevét és lakcímét vagy székhelyét. A magánnyomozó köteles biztosítani, hogy – a szervződéses felek érdekeinek sérelme nélkül – a rendőrség és a jogszabály alapján erre feljogosított más hatóság a nyilvánartartási okmányokat megtekinthesse. Mivel a naplót az utolsó bejegyzés napjától számított **5 évig köteles a magánnyomozó megőrizni**, a megbízó anonimitása csak minimum ennyi idő eltelte és a napló megsemmisítése után lehet teljes.

A titoktartási kötelezettség szabályozásánál az SzVMt. előírja, hogy a magánnyomozó a harmadik személyről a szervződés teljesítése során jogszerűen tudomására jutott, a szervződés szerinti ügyben érintett személyes adatokról csak **a megbízottat tájékoztathatja**, kivéve, ha – figyelemmel a titoktartási kötelezettségre – **bírósági vagy más hatósági eljárásban tanúként hallgatják meg**. Ez a szabály a magánnyomozás esetében értelmezhetetlen, a törvény korábbi szövege a megbízó tájékoztatását írta elő, amely helytálló megközelítés volt, mivel a megbízott maga a magánnyomozó.

Vizsgálанд azonban, hogy a magánnyomozó tanúként való kihallgatásának akadályát képezheti-e titoktartási kötelezettsége. Az SzVMt. szabályaiból egyértelmű, hogy itt **foglalkozási titoktartási kötelezettségről** van szó, amely úgynevezett tanúzási mentességi okot képez, azaz a titoktartásra kötelezett megtagadhatja a vallomástételt, ha ezzel megsértené e kötelezettségét. **A büntetőeljárás törvény** 82. § (1) bek. c) pontja alapján a büntetőeljárásban a tanúvallomást megtagadhatja az, **aki a foglalkozásánál vagy közmebízásánál fogva titoktartásra köteles**, ha a tanúvallomással a titoktartási kötelezettségét megsértené, kivéve, ha ez alól a külön jogszabály szerint jogosult felmentette, vagy külön jogszabály szerint a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság megkeresésére a titoktartási kötelezettség alá eső adat továbbítása a felmentésre jogosult számára kötelező.

A polgári perrendtartásról szóló törvény (1952. évi III. törvény, a továbbiakban: Pp.) 170. § (1) bekezdés c) pontja alapján a tanúvallomást megtagadhatja az ügyvéd, az orvos és **más olyan személy, aki hivatásánál fogva titoktartásra köteles**, ha a tanúvallomással titoktartási kötelezettségét sértene meg, kivéve, ha az érdekelt e kötelezettség alól felmentette.

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény (2004. évi CXL törvény, a továbbiakban: Ket.) 53. § (3) bekezdés b) pontja alapján

tanúként nem hallgatható meg védett adatnak minősülő tényről az, aki nem kapott felmentést a titoktartás alól az arra jogosított szervtől vagy személytől. A Ket. 17. § (1) bekezdése a védett adat fogalmát úgy határozza meg, mint törvény által védett titok és **hivatás gyakorlásához kötött titok**. Ez utóbbi kategóriába a Ket. 172. § g) pontja szerint „különösen az orvosi, ügyvédi és közjegyzői hivatás, továbbá az egyházi személy és a vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja hivatásának gyakorlásához kötött titok” tartozik. A „különösen” szó használatából következően a magánnyomozói titok is ide sorolható, és sorolandó is álláspontunk szerint. (Erre a következtetésre jut Szövényi György is a magyar jogrendben létező, hat különböző hivatásra vonatkozó titoktartási kötelezettség összehasonlítása után.)¹⁹⁶

Magánnyomozónak tanúvallomás tételére tehát mind büntetőeljárásban, mind polgári eljárásban, mind pedig közigazgatási hatósági eljárásban csak akkor van lehetősége, ha titoktartási kötelezettsége körén kívül eső körülményekről kell beszámolnia, vagy pedig a mentességi okot elhárították, azaz **titoktartási kötelezettsége alól felmentették**. Ha azonban vallomást tesz, teljesen azonos a jogállása bármely más tanúval, különösen fontos itt kiemelni az igazmondási kötelezettséget.

A **titoktartási kötelezettség megszegésének** büntetőjogi és polgári jogi következményei egyaránt lehetnek: a Büntető Törvénykönyv (2012. évi C. törvény, a továbbiakban: Btk.) 223. § (1) bekezdése szerint „Aki a foglalkozásánál vagy közmegegyezésénél fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi, vétség miatt elzárással büntetendő” (**Magántitok megsértése**). Ugyanakkor a Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény, a továbbiakban: Ptk.) 2:43. § e) pontja a **személyiségi jogok sérelmeként** definiálja a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértését, ami kártérítésre adhat alapot.

Annyit még érdemes megjegyezni a titoktartási kötelezettség kapcsán, hogy az arra való hivatkozás és ahhoz való ragaszkodás **nem ütközik a hatóság eljárása akadályozásának tilalmába**, hiszen ez törvényben garantált jogosultsága (és egyben kötelezettsége is) a magánnyomozónak.

12.4.2 A magánnyomozói adatkezelésre vonatkozó szabályok

A magánnyomozó a szerződés teljesítése során tudomására jutott és rögzített személyes adatokat a szerződés szerint csak olyan felhasználási célból kezelhet, amely **törvényben védett érdek biztosítására** szolgál, illetve csak olyan módon kezelhet, amely e célok megvalósításához elengedhetetlenül szükséges mértékű és az **információs önrendelkezési jog** e cél elérésével **arányos korlátozásával** jár.

A magánnyomozó a szerződés teljesítése során tudomására jutott és rögzített személyes adatokat

¹⁹⁶ Lásd: SZÖVÉNYI György: *A magánnyomozás jogi pillérei – 1. Magánnyomozói módszertani füzetek*. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011. 32–37.

- a szerződés szerinti felhasználási cél teljesülését,
 - ha az adat a szerződésben foglaltak teljesítéséhez már nem szükséges, vagy arra alkalmatlan, annak megállapítását
 - legkésőbb a szerződés megszűnését
- követő **hat hónap elteltével köteles megsemmisíteni.**

A szerződés szerinti ügyben nem érintett személyek adatait azonban **haladéktalanul törölni** kell.

12.5 Információszerzési módok a magánnyomozásban

Az SzVMt. 34. §-ában találjuk azokat a szabályokat, amelyek meghatározzák, hogy a magánnyomozó milyen tevékenységek végzésére jogosult hivatásának ellátása során. Az alábbiakban e rendelkezéseket vesszük górcső alá.

12.5.1 Adatgyűjtés

A magánnyomozó **a szerződés teljesítése érdekében adatot gyűjthet.** Azt, hogy adatgyűjtésen mit kell érteni, nem csak az SzVMt., de más jogszabály sem határozza meg. Az adatgyűjtés legális módjai a szerződés szerinti úgról információval rendelkező személyek megkérdezése (hangsúlyozzuk azonban, hogy az információs szolgáltatás a magánnyomozó számára önkéntes), a különböző sajtótermékek és hírek, közlemények elemzése, az internet¹⁹⁷ (napjainkban kiemelten a közösségi hálózatok) és a bárki által hozzáférhető nyilvántartások használata, a követés és a megfigyelés.

Mivel az SzVMt. nem ad eligazítást az adatgyűjtés jogi kereteit illetően, a többi jogszabály alapján vagyunk kénytelenek megvizsgálni ezt a kérdést. Az adatgyűjtés esetében három komoly tilalom-csoportot kell megemlíteni a magyar jogrend alapján:

- a) a magánlakáshoz kapcsolódó adatgyűjtést érintő tilalmakat,
- b) a személyek közötti kommunikáció kifürkészésnek és rögzítésének tilalmát és
- c) az egyes titokfajták körébe eső adatok megszerzésének tilalmát.

ad a) Azt mondhatjuk, hogy a magánnyomozó **a magánlakásban történekkkel és az abban található dolgokkal kapcsolatban** az ingatlannal rendelkező érintett tudta és beleegyezése nélkül – egy kivétellel – **semmilyen adatgyűjtést nem végezhet:** a magánlakásba nem léphet be, nem kutathatja át, technikai eszköz alkalmazásával (legyen az kívülről alkalmazott vagy pedig belülről bejuttatott) nem figyelheti meg, és nem is

¹⁹⁷ A magánnyomozó ideje talán legnagyobb részében elektronikus információk után kutat a világhálón. SASVÁRI Rudolf: *A magánnyomozás helye, szerepe a gazdasági életben és kapcsolata az üzleti hírszerzéssel.* Detektor Plusz, 2010/9-10. 47.

rögzítheti a magánlakásban történeteket. E tilalmak a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Sztv.) **Magánlaksértésre** (Sztv. 166. §), valamint a Btk. Magánlaksértésre (Btk. 221. §) és **Tiltott adatszerzésre** (Btk. 422. §) vonatkozó szabályaiból következnek. Magánlakás alatt a **lakás, egyéb helyiség vagy ezekhez tartozó bekerített hely** értendő.

Ami a követés és megfigyelés, valamint a magánlakás viszonyát illeti: a magánnyomozó egy tekintet alá esik bármely természetes személlyel, azaz **olyan helyről, ahol legálisan tartózkodhat** (közterület, közönség számára nyitva álló helyek, saját maga által bérelt ingatlan stb.), **a saját érzékszerveivel megfigyelheti a közterületen vagy nyilvános helyen tartózkodó célszemélyt**. Ez nem vet fel aggályt, hiszen a nyilvános helyen tartózkodóknak általánosságban mindig számítaniuk kell arra, hogy mások észlelik, illetve megfigyelik őket.¹⁹⁸ Abban az esetben, ha a magánnyomozó a felsorolt legális helyek valamelyikén, a megfigyelt pedig **magánlakásban** tartózkodik, a **saját érzékszerveivel való észlelés szintén nem illegális**, hiszen az érintettnek kell arról gondoskodnia, hogy magánéletének részletei ne kerüljenek napvilágra, illetéktelenek számára ne legyenek hozzáférhetőek. Ez az egyetlen **kivétel** a magánlakást érintő adatgyűjtések tilalma alól. Azonban e tekintetben is nagyon óvatosan kell eljárnia a magánnyomozónak, mivel a Ptk. **a magánlakás megsértését a személyiségi jog sérelmének** tekinti (Ptk. 2:43. § b) pont). (A magánlakásba az érintett tudta nélkül való pusztá behatolás – ha tehát semmilyen más tevékenység nem kapcsolódik hozzá – önmagában bűncselekményt vagy szabálysértést nem valósít meg, de a Ptk. idézett szabálya szerint attól még jogellenes.)

ad b) **A személyek közötti kommunikáció** szintén fokozott jogi védelmet élvez, a **Levéltitok megsértése** (Btk. 224. §) és a **Tiltott adatszerzés** büntetőjogi tényállásai miatt. Az első bűncselekmény a közlést tartalmazó **zárt küldeményekhez (levelek, csomagok stb.) való hozzáférést**, valamint az **elektronikus hírközlő hálózat** útján másnak **továbbított közlemény kifürkészését** nyilvánítja büntetendőnek. A kifürkészés alatt a közlemény tartalmának annak rögzítése nélkül történő egyszerű megismerése értendő. Abban az esetben, ha a zárt küldemény tartalmát vagy a kifürkészett közleményt **technikai eszközzel rögzítik is**, már a súlyosabb Tiltott adatszerzés büntette valósul meg. E bűncselekmény törvényi tényállását meríti ki az is, ha a kifürkészés és rögzítés **információs rendszeren továbbított vagy tárolt adatot** érint.

ad c) Abban az esetben, ha a beszerezni kívánt információ a **minősített adatok körébe** tartozik, a magánnyomozó nem folytathat arra vonatkozó adatgyűjtést, ugyanis a minősített adat jogosulatlan megszerzése bűncselekmény (**Visszaélés minősített adattal**, Btk. 256. §). Szintén büntetendő az **üzleti titok jogosulatlan megszerzése**, ha az jogtalan előnyszerzés végett vagy másnak vagyoni hátrányt okozva történik (**Üzleti titok megsértése**, Btk. 418. §), valamint a Tiltott adatszerzés tényállásában meghatározott

¹⁹⁸ HAURAND, Günter: *Rechtsfragen um den Einsatz von (Privat-)Detektiven*. NWB Nr. 4 vom 24. 1. 2000.

módon megismert **magántitok, gazdasági titok vagy üzleti titok** továbbítása vagy felhasználása [Btk. 422. § (3) bekezdés].

A Ptk. 2:46. §-a alapján a magántitok védelme kiterjed különösen **a levéltitok, a hivatásbeli titok és az üzleti titok oltalmára**, és a magántitok megsértését jelenti különösen **a magántitok jogosulatlan megszerzése** és felhasználása, nyilvánosságra hozatala vagy illetéktelen személlyel való közlése.

Az adatgyűjtés kapcsán még érdemes röviden kitérni a **legenda alkalmazásával** történő információszerezésre is. A legenda latin eredetű szó, „kitalálást”, „kiötölést” jelent, a bűnügyi és nemzetbiztonsági szaknyelvben a titkos ügynökök számára kreált **fedőszemélyiséget és az ahhoz tartozó fedőtörténetet** jelöli.¹⁹⁹ A legenda használata nem tévesztendő össze más identitásának ellopásával, hiszen mindig egy fiktív, nem létező személyazonosságot jelöl. A magánnyomozók is alkalmaznak legendát esetenként,²⁰⁰ azaz magukat más személynek kiadva igyekeznek a szükséges információkat megszerezni a fedőszemélyiség és az ahhoz tartozó fedőtörténet segítségével folytatott beszélgetések révén. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a magánnyomozó **legenda használatával magánlakásba nem léphet be, és hivatalos eljárást nem színlelhet**.

12.5.2 Felvilágosítás-kérés

A magánnyomozó **a szerződés teljesítése érdekében felvilágosítást kérhet**. Felvilágosítást azonban bárki kérhet bármely személytől vagy szervtől külön törvényi felhatalmazás nélkül is, a kért információt legfeljebb nem fogja megkapni. A felvilágosítás-kérés címzettjei a törvényben nincsenek meghatározva. Más lenne a helyzet, ha lennének olyan rendelkezések, amelyek meghatároznák az egyes személyek és szervezetek esetében azt, hogy ha magát igazoló magánnyomozó kéri a felvilágosítást, akkor azt meg kell adni. Ilyen szabályok azonban a magyar jogrendben jelenleg nincsenek, **a magánnyomozói igazolvány felmutatása legfeljebb csak nyomatékot adhat a kérésnek**, a megkérdezett személy vagy szervezet egyáltalán nem köteles válaszolni és a kért felvilágosítást megadni, kivéve akkor, ha jogszabály kötelezi a bármely állampolgár által kérhető adatok kiadására.

12.5.3 Az egyes nyilvántartásokból való adatkérés

Az SzVMt. öt nyilvántartást nevesít, amelyből a magánnyomozó adatokat szerezhet:

- a) az ingatlan-nyilvántartás,
- b) az egyéni vállalkozók nyilvántartása,

¹⁹⁹ MÉSZÁROS Bence: *Fedett nyomozás a bűnüldözésben*. Doktori értekezés. PTE ÁJK Doktori Iskola Pécs, 2011. 17–20.

²⁰⁰ Lásd: SASVÁRI Rudolf: *Szakmai ismeretek*. In: Szabó László (szerk.): *Magánnyomozók kézikönyve*. SzVMSzK, Budapest, 2008. 56.

- c) a cégnyilvántartás,
- d) a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartása, valamint
- e) a közúti közlekedési nyilvántartás.

Az első három nyilvántartás esetében a magánnyomozó az **igazolvány bemutatását** követően az azokban tárolt adatokról **kivonatot, másolatot készíthet, ha arra a megbízó kifejezetten felhatalmazta**. Nem teljesen világos, hogy az SzVMt. miért köti az adatkérést a megbízó engedélyéhez, hiszen a szóban forgó nyilvántartások mindenki számára korlátlanul hozzáférhetőek (az egyéni vállalkozók nyilvántartása és a cégnyilvántartás részben online módon is elérhető, ebben a vonatkozásban tehát az igazolvány bemutatásának követelménye is értelmét veszti). Mint már említettük, a magánnyomozó szakértelmében különbözik a megbízójától, nem jogosultságaiban, ezért jobban meg tudja ítélni, hogy milyen jellegű adatokra van szükség a szerződés teljesítéséhez, mint maga a megbízó, tehát ez a kitétel feleslegesen korlátozó.

A polgárok **személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából**, valamint a **közúti közlekedési nyilvántartásból** a magánnyomozó akkor kérhet **adatszolgáltatást**, ha erre a **megbízó** személyes eljárása esetén **maga is jogosult lenne**, és a magánnyomozót erre kifejezetten **felhatalmazta**. De még ebben az esetben is lehet eredménytelen az adatszolgáltatás iránt benyújtott kérelem: ha az igényelt adat kiadását **az érintett megtiltotta vagy kifogásolta**, vagy ha az adat a **minősített adat védelméről szóló törvény** (2009. évi CLV. törvény, a továbbiakban: Mavtv.) szerint nem adható ki.

A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Nytv.), valamint az annak a végrehajtásáról kiadott 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet nem ismeri a „kifogásolás” intézményét, arra azonban valóban lehetősége van bármely állampolgárnak, hogy nyilatkozattal megtiltsa a róla nyilvánított adatok kiadását [Nytv. 2. § (1) bekezdés]. A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvényben (a továbbiakban: Kknyt.) sincs szó kifogásolásról, de annak alapján is van lehetősége az érintettnek az adatai kiadásának megtiltására.

A megbízó felhatalmazásának előírása e két nyilvántartás esetében már indokolt, hiszen mindkettő esetében igazolni kell a jogalapot, amiért az adatigénylés történik: az Nytv. a **felhasználás céljának és jogalapjának** [Nytv. 17. § (1) bekezdés] megjelölését, a Kknyt. pedig a **jog vagy jogos érdek** igazolását követeli meg, amelynek érvényesítéséhez az adat szükséges [Kknyt. 21. § a) pont].

Ahogy azt az adatgyűjtésről szóló részben már említettük, az SzVMt.-ben nevesített nyilvántartásokon kívül természetesen a magánnyomozó használhat **minden olyan nyilvántartást is, amely bármely állampolgár számára hozzáférhető**, ilyen például a teljeskörűen nyilvános **hitelbiztosítéki nyilvántartás**.²⁰¹

²⁰¹ Lásd: 2013. évi CCXXI. törvény.

12.5.4 Kép- és hangfelvétel készítése és felhasználása

Az SzVMt. 34. § (1) bekezdésének c) pontja szerint a magánnyomozó kép- és hangfelvételt a kötelezettségeit meghatározó **szerződés keretei között**, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény (2011. évi CXII. törvény, a továbbiakban: Infotv.) **adatvédelmi és személyiségi jogokra vonatkozó szabályai megtartásával** készíthet, illetve használhat fel.

Ez egy nehezen értelmezhető szabálya az SzVMt.-nek, ugyanis a kép- és hangfelvétel az Infotv. alapján **személyes adatnak minősül**,²⁰² fénykép, hang- vagy képfelvétel készítése pedig **adatkezelésnek** számít (Infotv. 3. § 10. pont). Személyes adat pedig csak akkor kezelhető, ha ahhoz **az érintett hozzájárul**, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli [Infotv. 5. § (1) bekezdés]. A kérdés az, hogy az SzVMt. idézett rendelkezése tekinthető-e törvényi felhatalmazásnak kép- és hangfelvételek készítésére.

Álláspontunk szerint igen, hiszen ha a magánnyomozó csak akkor készíthetne kép- és hangfelvételt, ha ahhoz az érintett hozzájárul, legtöbb esetben nem lenne képes eredményesen ellátni a feladatát. Az SzVMt. ugyanakkor a 34. § (2) bekezdésében **megtiltja a kép- és hangfelvétel készítését** olyan helyen, ahol a megfigyelés az **emberi méltóságot** sértheti, így különösen **öltözőben, próbafülkében, mosdóban, illemhelyen, kórházi szobában és szociális intézmény lakóhelyiségében**. Ebből a szabályból – az ellentétes következtetés levonásának jogszabály-értelmezési módszerét alkalmazva – az következik, hogy a törvényhozó ezeken a helyeken kívül lehetővé kívánta tenni a kép- és hangfelvételek készítését a magánnyomozó számára, hiszen nem lenne értelme korlátozó szabályt fűzni olyan tevékenységhez, amely amúgy tiltott.

12.5.5 Zárt küldemény tartalmának ellenőrzése

Az SzVMt. szerint, ha a szerződés teljesítéséhez más részére szóló zárt küldemény tartalmának ellenőrzése lenne szükséges, a magánnyomozó ezt csak **a címzett vagy a feladó előzetes hozzájárulásával** teheti meg. Kimondhatjuk, hogy ez az első ránézésre jogosultságot tartalmazó szabály valójában **látszatrendelkezés**, az abban foglalt megállapítás bármely állampolgárra igaz. Az általa vagy a részére feladott küldemény tartalmát (egy-két eset kivételével, például ha minősített adatot vagy más jellegű titkot képez stb.) bárki hozzáférhetővé teheti kívülálló számára, ahhoz nem kell ennek a személynek magánnyomozónak lennie, és ahhoz nincsen szükség külön törvényi felhatalmazásra

²⁰² Személyes adat: az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés (Infotv. 3. § 2. pont).

sem. **Gyakorlati szempontból** vizsgálva a kérdést, a küldemény a feladó engedélye esetén még, a címzett hozzájárulása esetén már nem tekinthető zártnak, félrevezető tehát a törvény szóhasználata is.

A helyes szabályozás az lett volna, ha ez a rendelkezés a tilalmak (lásd következő pont) közé kerül, kimondva, hogy **a magánnyomozó a más részére szóló zárt küldemény tartalmát nem ellenőrizheti**, ugyanis a valós jogi helyzet ez: **magánvádra üldözendő bűncselekményt** valósít meg az a magánnyomozó, aki másnak közlést tartalmazó zárt küldeményét a tartalmának megismerése végett felbontja [**Levéltitok megsértése**, Btk. 224. § (1) bekezdés a) pont]. Ha a küldeményt nemcsak felbontja, hanem tartalmát **technikai eszközzel rögzíti is**, avagy a küldemény felbontása nélkül teszi ugyanezt az abban található személyes adat, magántitok, gazdasági titok vagy üzleti titok jogosulatlan megismerése céljából, egy még súlyosabb és már többször említett **közzéadás bűncselekmény** tényállását meríti ki [**Tiltott adatszerzés**, Btk. 422. § (1) bekezdés c) pont].

12.6 A magánnyomozásra vonatkozó törvényi tilalmak

Az SzVMt. 35. §-a meghatároz abszolút értelemben **tiltott célszemélyeket**, akikkel kapcsolatban mindenfajta adatgyűjtés jogellenes, olyan célszemélyeket, akikkel kapcsolatban **részleges tilalom** érvényesül, valamint olyan adatokat, amelyek vonatkozásában **relatív törvényi tiltás** van érvényben, azaz bizonyos feltételek mellett hozzáférhető a magánnyomozó számára.

12.6.1 Tiltott célszemélyek

A magánnyomozás nem irányulhat **diplomáciai, konzuli képviseletek, az ezekkel egy tekintet alá eső nemzetközi szervezetek, valamint azok tagjai** tevékenységére. E szabály világos és egyértelmű lenne, ha könnyű lenne azt megítélni, mely nemzetközi szervezetek esnek egy tekintet alá a diplomáciai vagy konzuli képviseletekkel. Ilyen definíció vagy felsorolás azonban a magyar jogban jelenleg nincs, ezt csak az adott szervezet létrehozó nemzetközi szerződés rendelkezései, az általuk garantált immunitást jelentő jogosítványok ismeretében lehet eldönteni. Ettől eltekintve a szabály egyértelmű, a képviseletek (nemzetközi szervezetek) tevékenységét, tagjait nem lehet megfigyelni, ellenőrizni stb. **sem magánéletük sem pedig az őket delegáló országhoz vagy szervezethez kötődő tevékenységük vonatkozásában**, ők tehát teljesen ki vannak rekesztve a célszemélyek köréből.²⁰³

²⁰³ Abban az esetben, ha a nemzetközi szervezet nem esik egy tekintet alá a diplomáciai, konzuli képviseletekkel, akkor az ilyen szervezetről dolgozók részleges tilalom alá esnek (lásd következő pont).

Akiket a tilalom érint diplomáciai képviselő esetén: **a képviselő vezetője** (az a személy, akit a küldő állam megbízott azzal, hogy e minőségben tevékenykedjék) és **a képviselő személyzetének tagjai** (a képviselő diplomáciai, igazgatási és műszaki, valamint kisegítő személyzetének tagjai);²⁰⁴ míg konzuli képviselő esetén: **a konzuli tisztviselők** (minden olyan személy, ideérve a konzuli képviselő vezetőjét is, akit e minőségben megbízottak konzuli feladatok végzésével), **a konzuli alkalmazottak** (a konzuli képviselőn igazgatási vagy műszaki munkakörben alkalmazott minden személy) és **a kisegítő személyzet tagjai**.²⁰⁵

12.6.2 Részleges tilalom alá eső célszemélyek

A magánnyomozás nem irányulhat a Btk. szerinti **hivatalos és külföldi hivatalos személy hivatalos tevékenységére**. Annak érdekében, hogy ezt a szabályt értelmezni tudjuk, először is tisztáznunk kell, hogy pontosan kik a részleges tilalom alá eső célszemélyek, és mit kell érteni a „hivatalos tevékenység” fogalma alatt. A tilalom ugyanis attól részleges, hogy az alább ismertetett személyek megfigyelhetők, kivéve, ha éppen hivatalos tevékenységüket gyakorolják.

A Btk. 459. § (1) bekezdésének 11. pontja alapján **hivatalos személy**:

- a) a köztársasági elnök,
- b) az országgyűlési képviselő és a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő,
- c) az alkotmánybíró,
- d) a miniszterelnök, a miniszter, az államtitkár, a közigazgatási államtitkár, a helyettes államtitkár és a kormány megbízott,
- e) a bíró, az ügyész és a választottbíró,
- f) az alapvető jogok biztosa és helyettese,
- g) a közjegyző és a közjegyzőhelyettes,
- h) az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes és a végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtó jelölt,
- i) a helyi önkormányzati és a nemzetiségi önkormányzati képviselő-testület tagja,
- j) a Magyar Honvédség állományilletékes parancsnoka és az úszólétesítmény vagy a légi jármű parancsnoka, ha a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult,
- k) az Alkotmánybíróságnál, a Köztársasági Elnök Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, minisztérium-

²⁰⁴ Az 1965. évi 22. törvényerejű rendelet a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről 1. cikk

²⁰⁵ Az 1987. évi 13. törvényerejű rendelet a konzuli kapcsolatokról Bécsben 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről 1. cikk 1. pont

- nál, autonóm államigazgatási szervnél, kormányhivatalnál, központi hivatalnál, önálló szabályozó szervnél, rendvédelmi szervnél, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál, az Országgyűlési Őrségnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztisztviselőnél közhatalmi feladatot ellátó vagy szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez tartozik,
- l)* a választási bizottság tagja.

A Btk. 459. § (1) bekezdésének 13. pontja alapján **külföldi hivatalos személy**:

- a)* a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy büntetőügyi feladatot ellátó személy,
- b)* törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetészerű működéséhez tartozik,
- c)* törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy, ideértve a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselőt is,
- d)* a Magyarország területén, illetve állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetészerű működéséhez tartozik.

A hivatalos tevékenység a hivatali minőséghez kapcsolódó feladatok ellátását jelenti, tehát **az adatgyűjtés kizárt hivatali időben**, kivéve, ha az alatt egyértelműen nem hivatali tevékenységet lát el a célszemély (például ebédszünetben tartott magánmegbeszélés). Ha a hivatalos személy munkaideje lejárt, vagy szabadságon van, az adatgyűjtés megengedett. A kötetlen munkaidővel rendelkező munkák (például országgyűlési képviselő) esetén azonban nagyon nehéz eldönteni, hogy éppen gyakorolja-e a célszemély a hivatali tevékenységét vagy nem (de adott esetben lehet vitathatatlan a helyzet: például egy gazdasági társaság felügyelőbizottsági ülésén vesz részt).

12.6.3 A relatív tilalom alá eső adatok

A magánnyomozás **nem irányulhat természetes személyek személyes és különleges adataira**, kivéve, ha a személyes adatok törvény alapján a megbízó számára hozzáférhetőek, illetve, ha az adatgyűjtéssel érintett ehhez – különleges adatai tekintetében – írásban hozzájárul.

A személyes adat fogalmát korábban már ismertettük a kép- és hangfelvételek kapcsán, ezért ehelyütt csak a különleges adatokra térünk ki. Az Infotv. 3. §-ának 3. pontja alapján **különleges adat**: a **faji eredetre**, a **nemzetiséghez tartozásra**, a **politikai véleményre vagy pártállásra**, a **vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre**, az **érdekvédelmi szervezeti tagságra**, a **szexuális életre** vonatkozó személyes adat, az **egész-**

ségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a **bűnügyi személyes adat**.

A tilalom teoretikus értelemben relatív, van két alternatív viszonyban álló feltétel, amelyek valamelyikének teljesülése esetén nem érvényesül: az egyik, ha személyes adatok **a megbízó számára törvény alapján hozzáférhetőek**, a másik pedig, ha **az adatgyűjtéshez az érintett** – különleges adatai esetében írásban – **hozzájárul**.

Mivel a személyes adat fogalma rendkívül tág, és a megbízó törvény általi felhatalmazottsága egyáltalán nem tipikus, valamint az érintett hozzájárulása egyben kizárja a konspirált módon való adatgyűjtést, a **tilalmat feloldó feltételek csak elméletben léteznek**, így a rendelkezés betartása gyakorlatilag lehetetlen a magánnyomozás során. A relatív tilalom alá eső adatokról rendelkező szabály ráadásul ellentmondásban áll a kép- és hangfelvételek készítésére vonatkozó szabállyal is.

Felhasznált irodalom

- BORAI Ákos: *A magánnyomozás, a személy- és vagyonvédelmi vállalkozói tevékenység átmeneti szabályozásának kérdései*. Főiskolai Figyelő Plusz, 1995/1. 3–22.
- HAURAND, Günter: *Rechtsfragen um den Einsatz von (Privat-)Detektiven*. NWB Nr. 4 vom 24. 1. 2000.
- KALÓ József: *Magánnyomozás-vagyonvédelem*. Belügyi Szemle, 1995/7-8. 145–149.
- MARGITAI Domokos: *Gondolatok a magánnyomozásról*. Belügyi Szemle, 2013/11. 32–50.
- MÉSZÁROS Bence: *A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései*. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI*. Pécs, 2010. 285–294.
- MÉSZÁROS Bence: *A titkosszolgálati eszközök nem hatósági alkalmazása*. Biztonság, 2008/6. 15–17.
- MÉSZÁROS Bence: *Fedett nyomozás a bűnüldözésben*. Doktori értekezés. PTE ÁJK Doktori Iskola Pécs, 2011.
- MÉSZÁROS Bence: *Indokolás a magánnyomozásról szóló törvényjavaslathoz*. Az SzVMSzK Budapesti Szervezete felkérésére írt szakmai tanulmány. Kézirat. Budapest, 2010.
- SASVÁRI Rudolf: *A magánnyomozás helye, szerepe a gazdasági életben és kapcsolata az üzleti hírszerzéssel*. Detektor Plusz, 2010/9-10. 46–47.
- SASVÁRI Rudolf: *Az adatgyűjtés módszertana. Magánnyomozó módszertani füzetek*. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011.
- SASVÁRI Rudolf: *Szakmai ismeretek*. In: Szabó László (szerk.): *Magánnyomozók kézikönyve*. SzVMSzK, Budapest, 2008. 156.
- SZABÓ László (szerk.): *Magánnyomozók kézikönyve*. SzVMSzK, Budapest, 2008.
- SZÖVÉNYI György: *A magánnyomozás jogi pillérei – 1. Magánnyomozói módszertani füzetek*. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011.
- TÓTH Sándor: *A magánnyomozók működésének jogi alapjai*. Rendvédelmi Füzetek 2002/26. Budapest, 2002.
- TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: *Kriminalisztika*. Dialóg-Campus, Budapest–Pécs, 2009.

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
- A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL törvény
- A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény
- A minősített adat védelméről szóló törvény 2009. évi CLV. törvény
- A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény a végrehajtásáról kiadott 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet
- A szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény
- Az 1965. évi 22. törvényerejű rendelet a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről
- Az 1987. évi 13. törvényerejű rendelet a konzuli kapcsolatokról Bécsben 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ATKINSON, Rita L. – ATKINSON, Richard C. – SMITH, Edward E. – BEM, Daryl J.: *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 1995.
- BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet – LAKATOS János – NYILASI Tibor – SZAKÁCS Gábor – VIGH András: *Kriminalisztikai alapismeretek*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2006.
- BECK, Judith S.: *Kognitív terápia*. Kossuth Nyomda Rt., Budapest, 2002.
- BECK, Gayle, J. – SLOAN, Denise, M.: *Traumatic Stress Disorders*. In: Beck, Gayle, J. – Sloan, Denise, M.: *The Oxford Handbook Of Traumatic Stress Disorder*. Oxford University Press, Oxford, 2012.
- BLASKÓ Béla – LAJTÁR István – ELEK Balázs: *Új Btk. Kommentár*. Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013.
- BORAI Ákos: *A magánnyomozás, a személy- és vagyonvédelmi vállalkozói tevékenység átmeneti szabályozásának kérdései*. Főiskolai Figyelő Plusz, 1995/1. 3–22.
- BORAI Ákos: *A személy- és vagyonőrök által folytatható „csomag-ellenőrzés” jogi aspektusai*. Szvmzsk. Szakmai Kollégium Tanulmány
- CSERNYIKNÉ PÓTH Ágnes – FOGARASI Mihály: *Kriminálpszichológia*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006.
- CSERNYIKNÉ PÓTH Ágnes – FARKAS Csaba – NAGY György – VAJDA András: *Személy- és vagyonvédelmi ismeretek II*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2007.
- FINK, George: *Stress: Definition and History*. In: Fink, George: *Stress Science*. Elsevier, Oxford, 2010.
- FOLKMAN, Susan: *Stress, Health, And Coping: An Overview*. In: Folkman, Susan: *The Oxford Handbook Of Stress, Health, And Coping*. Oxford University Press, Oxford, 2010.
- GAMBILL, Christopher R.: *Emotional Intelligence And Conflict Management Style*. UMI, USA, 2008.
- GÖRGÉNYI Ilona – GULA József – HORVÁTH Tibor – JACSÓ Judit – LÉVAY Miklós – SÁNTHA Ferenc – VÁRADI Erika: *Magyar Büntetőjog Általános rész*. CompLEX Kiadó, Budapest, 2012.
- GYÖKÉR Irén: *Humán erőforrás-menedzsment*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999.
- HARGREAVES, Gerard: *Stresszkezelés*. Scolar Kiadó, Budapest, 2011.
- HAURAND, Günter: *Rechtsfragen um den Einsatz von (Privat-)Detektiven*. NWB Nr. 4 vom 24. 1. 2000.
- JACKSON, Mark: *The Age Of Stress. Science And The Search Of Stability*. Oxford University Press, Oxford, 2013.
- KALÓ József: *Magánnyomozás-vagyonvédelem*. Belügyi Szemle, 1995/7-8. 145–149.
- KALÓ József: *Vagyonvédelmi rendészeti kézikönyv*. Védelem Oktatási Központ, Budapest, 1999.
- KALÓ József: *Védelmi és megelőző tevékenységek*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008.
- KALÓ József – BUZÁS Gábor – SIMON Attila – TAKÁCS Péter: *Személy- és Vagyonvédelem*. Örtanoda Kft., Budapest, 2009.

- KOPP Mária – PRÉKOPA András: *Ember-környezeti játékelméleti modell*. Magyar Tudomány, 2011.
- KOPP Mária: *Krónikus stressz-állapot, depresszió, egészségkárosodás*. <http://www.depresszio.stop.hu>, letöltve: 2014. 01. 21.
- LAZARUS, Richard S.: *Toward Better Research On Stress And Coping*. In: American Psychologist, 2000.
- LAZARUS, Richard: *Stress And Emotion*. Springer, New York, 2006.
- MARGITAI Domokos: *Gondolatok a magánnyomozásról*. Belügyi Szemle, 2013/11. 32–50.
- MÉSZÁROS Bence: *A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései*. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI. Pécs, 2010. 285–294.
- MÉSZÁROS Bence: *A titkosszolgálati eszközök nem hatósági alkalmazása*. Biztonság, 2008/6. 15–17.
- MÉSZÁROS Bence: *Fedett nyomozás a bűnüldözésben*. Doktori értekezés. PTE ÁJK Doktori Iskola Pécs, 2011.
- MÉSZÁROS Bence: *Indokolás a magánnyomozásról szóló törvényjavaslatához*. Az SzVMSzK Budapesti Szervezete felkérésére írt szakmai tanulmány. Kézirat. Budapest, 2010.
- NYESTE Zsolt: *Elsősegélynyújtás*. Jegyzet, 2007.
- PETERSON, Christopher – MAIER, Steven, F. – SELIGMAN, Martin: *Learned Helplessness*. Oxford University Press, Oxford, 1993.
- SASVÁRI Rudolf: *A magánnyomozás helye, szerepe a gazdasági életben, és kapcsolata az üzleti hírszerzéssel*. Detektor Plusz, 2010./9-10. 46–47.
- SASVÁRI Rudolf: *Az adatgyűjtés módszertana*. Magánnyomozó módszertani füzetek. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011.
- SASVÁRI Rudolf: *Szakmai ismeretek*. In: Szabó László (szerk.): Magánnyomozók kézikönyve. SzVMSzK, Budapest, 2008. 1–156.
- SCHMIDT, Thomas: *Konfliktuskezelési tréninggyakorlatok*. Z-Press Kiadó, Budapest, 2009.
- SELYE János: *Életünk és a stressz*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.
- SINGH, Kavita: *Organizational Behaviour*. SNGT Publishing, India, 2010.
- SZABÓ László (szerk.): *Magánnyomozók kézikönyve*. SzVMSzK, Budapest, 2008.
- SZÖVÉNYI György: *A magánnyomozás jogi pillérei – 1. Magánnyomozói módszertani füzetek*. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011.
- TÜZKŐ Krisztina: *A trauma evolúciója – a pénzintézetek sérelmére elkövetett bankrablások pszichés következményei*. (OTDK dolgozat) Budapest, 2013.
- TÓTH Sándor: *A magánnyomozók működésének jogi alapjai*. Rendvédelmi Füzetek, 2002/26. Budapest, 2002.
- TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: *Kriminalisztika*. Dialóg-Campus, Budapest–Pécs, 2009.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

- A vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól szóló 87/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet
- A vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról szóló 1998. évi IV. törvény.
- 1744/2013. (X. 17.) Korm. hat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról
- Magyarország Alaptörvénye
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
- A zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről szóló 23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény.
- A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény, illetve a tűzvédelmi szabályzat készítéséről szóló 30/1996. (XII. 6.) BM rendelet
- Az Európai Parlament és a Tanács 2320/2002/EK rendelete (2002. december 16.) a polgári légiközlekedés biztonsága területén közös szabályok létrehozásáról
- Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás
- A nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény
- A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény.
- A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény
- A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény
- A lőfegyverekről és lőszerkekről szóló 2004. évi XXIV. törvény
- Az egészségügyről szóló 1997. évi XCLIV. törvény

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.